ספר

עץ חיים

והוא

ספר קיצור שני לוחות הברית

מִיר הָאבִּין עֶס מַעְתִּיק גִיוֶועֶן אויף עִבְרִי טַייטְשׁ · כְּדֵי עֶס זָאלִין פַּאר שְׁטֵיין גְרויס אונ קְלֵיין · דְרִינֶען גִיפִינְט זִיךְ יִרְאָה אונ מוּסָר · אונ אַלֶע דִינִים פון אַגאנְץ יָאר · הִלְכוֹת חוֹל · וְשַׁבָּת · וְיָמִים טוֹבִים וְיָמִים נוֹרָאִים · וַחֲנוּכָּה וּפוּרִים · אונ הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה · וּצְדָקָה · וּבִיקּוּר חוֹלִים · גְמִילוּת חֲסָדִים · הִלְכוֹת תְּפִילִין · צִיצִית·וּמְזוּזוֹת · אונ אַלֶע תְּפִלּוֹת אונ תְּחִינוֹת · וָואשׁ צוּא אִיטְלִיכֶער זַאךְ גִיהֶער · אונ אַנְדֶערֶע גוּטֶע זַאכִין · וּבִזְכוּת זֶה זָאל קוּמֶען דֶער גוֹאֵל צֶדֶק בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן :

ווילנא

בדפוס ר' שמואל יוסף פין , ור' אברהם צבי ראזענקראנץ .

שנת תרכ"ה לפ"ק

כל הזכויות שמורות אצל
הוצאת אמונה
© Copyright 1969 by
M. G. & J. G.
EMUNA PUBLISHING
142 Rodney Street
Brooklyn, N.Y. 11211
388-8812 — 384-0002

כתיב

נר מצוה ותורה אור דער טייטש פון דעם פסוק איז אזוי · דיא מצוה איז גליך צו איין ליכט צוא לייכטין פאר דעם מענטשין וויא דער פסוק שרייבט מצות ה׳ ברה מאירת עינים איז דער טייטש דיא מצות פון גאט זיינען לויטער זיי דער לייכטן די אויגין · אונ דיא תורה איז גיגליכן צוא איין פלאם פייער צו לייכטין דיא וואש לערנען אונ טוען זיא אבער דער וואש לערינט אונ ערפילט ניט די תורה דער גייט אין דער פינסטער דאש מוז מען פאר שטיין דאש ליכט אונ פייער איז צווייא זאכין · דהיינו ליכט דאש איז ליכט אליין · אונ פייער הייסט איין גרויסער פלאם פייער · אונ דאש איז דאך ידוע אז בייא אונזערע חכמים איז גיבליבן אז תורה לערנען איז די גרעסטע זאך אין דר וועלט דען דורך דעם לערנן קען מען קומען גוטע מעשים אונ מצות צוא טאן דרום ווערין דיא מצות גירופין ליכט אונ דיא תורה ווערט גירופין פלאם פייער · נאך איין פרוש איז אז ביי דער ליכט אליין שיקט זיך אויך דער בייא צו ריידן דאש לשון אונ דר טייטש פון פלאם דען דיא ליכט אנטפאנגט אן זיך דעם פלאם אונ די ליכט קען ניט ברענן אן פלאם אויך דער פלאם האט קיין אן האלט ניט ווען ניט דיא ליכט איז דר צו · אזו אויך קען קיין מצוה ניט גיטאן ווערין ווען מען לערינט ניט פריער תורה ווארום דר וואש לערינט ניט פריער תורה ווייש ער ניט וועלכיש עש איז איין מצוה אונ וועלכיס איז איין עבירה אונ אויך דר וואש לערינט תורה אונ איז ניט קיין ירא שמים האט דיא תורה בייא אים קיין תקומה ניט אונ אויף דעם מענטשן ווערט גיזאגט דער פסוק ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי איז דער טייטש דער פון · גאט ב״ה זאגט צוא דעם רשע וואש נוצט דיר צוא דער ציילין מיינע גיבאט · דרום מוז מען זעהען אז מען וויל תורה לערנן זאל מען פריער זיין איין ירא שמים אונ דער נאך אז מען וויל ווישין דעם שורש וואש צו דער מצוה גיהער זאל ער לערנען תורה וועט ער קאנן קומען צו דעם שורש וואש גיהער צו די מצות אונ אזו וויא עש שטייט אין פסוק דרך חיים תוכחות מוסר דאש איז טייטש אונ דער וועג פון לעבין איז די שטראף כלומר דער וואש גווייניט זיך אין שטראף דאש מיינט מען ער פירט זיך אז ער זאל זיין איין ירא שמים קאן ער קומען צוא דער תורה אונ אויך קען ער זוכה זיין צוא עה״ב יענע וועלט וואש דארטין איז דאש אייביג לעבין אונ דער וואש איז

איין

אין ירא שמים קען ער אנדערע לייט אויך שטראפין אונ פרום מאכין אונ דאש מיינט דער פסוק תוכחת מוסר דיא צוויא ווערטר איז אלץ טייטש שטראף דאש מיינט מען דער מענטש באדארף פריער זיך אליין שטראפין אונ דער נאך זאל ער שטראפין לייטין אונ צו פירען זיי אין גוטען וועג אונ אז ער זעהט לייט קערין אפ צוא בייזין איז ער מחויב צוא לערנען זייא אז זייא זאלין בלייבין ביא דעם גוטין וועג :

דאש שטראפין לייטין איז איין גרויסע מצוה אונ דער מענטש איז מחויב צו שטראפין זיין חבר ביז ער איז אים מבזה ווארום אז דער חבר איז אים מבזה ווייש ער שוין וואול אז דער חבר וויל קיין שטראף ניט מקבל זיין אבער איי ער איז אים מבזה איז ער מחויב אים צוא שטראפין וויא ווייט ער קען כל זמן ער ווייש אז דער חבר האט נאך זיין שטראף ניט אן גינומן · אונ ווען דו ועסט איינעם שטראפין זאלשטו זעהן אים צוא שטראפין נאך זיין נאטור נאך דאש מיינט מען עש איז פאר האנרין איין מענטש וואש איז תיכף מקבל שטראף אונ עש איז פאר האנדין אזעלכער וואש איז ניט תיכף מקבל קיין שטראף דעם מוזטו פיל שטראפין אונ דו זאלשט דעם חבר שטראפן מיט גוטע רייד אונ זאלשט אים ניט פאר שעמען אונ סייא דיין חבר איז אגרוישער מאן אונ סייא אקליינער מאן דער רב אדר דער מנהיג דער פירער פון דר שטאט אז דו זעהסט אז איינר טוט איין עבירה בדארפשטו אים שטראפין אונ אן צוא זאגין אז ער זאל דאש ניט טאן אבר צום ערשטין איז מען מחויב זיך אליין צו שטראפין איי מען שטראפט דעם חבר · אונ ווען איינר שטראפט דעם אנדרין אונ ער וויל אים ניט פאלגין נעמט דר שטראפר אפ דעם זכות פון די מצות פון דעם וואש איז גשטראפט גיווארין אונ דעם שכר זיינעם אויף יענר וועלט :

דער קנה חכמה שרייבט מען מוז ווישין וויא עש איז דש שטראפן איין גרוישע מצוה · אונ זאלשט זיין גיווארינט ייענעם צו שטראפין נאר בשעת מעשה אז ער טוט איין עבירה זאל ער זעלבשט אים שטראפן אונ עש מעג זיין סייא אגרויסר אדר אקליינר מאן אבר נאך דעם אז ער האט שוין גיטאן איין עבירה אדר שלעכטע מעשים טאר מען אים אליין ניט שטראפין נייערט מען מוז ניין צוא דעם רב אדער צוא דעם מנהיג פון דער שטאט אונ דר ציילין אז דער מענטש האט גיטאן שלעכטע מעשים אונ דר רב אדר דר מנהיג איז מחויב ייענעם צוא לערנען אונ שטראפין האטשע ער זעהט איצונד ניט אין אים קיין שלעכטע מעשים אונ קיין עבירות טאן :

דען דאש איז דאך ידוע וואש אונזערע חכמים שרייבין אז אפילו איין כמונה וואש איז גיזעצט גיווארן איבר די גרעבר וואש גראבן ברונן וואשר איז אויך פון גאט גיזעצט גיווארין אונ דאש איז דאך איין גרינגע אונ איין קליינע זאך קאן דאש אן גאט ניט גיטאן ווערין כבל שכן ווען איינר איז זוכה צו ווערין איין פרנס אדר איין מנהיג אדר איין ממונה אויף איין גרוישע קהלה איז ראש פשיטא פון השי"י דען עש ווערט ניט גיזעצט איין פרנס אויף דאש קהל ביז מען רופט פריער אויש אין הימל אז דער מענטש וועט זיין אפרנס ברצון הממשלה דרום ווייל דאש איז פון גאט גיהער דער פרנס צו נעמן זיך אין מחשבה אונ פאר שטיין מיט זיין שכל מער אז אנאנדער דען אזו וואול אז דיא אלע בשעפנש וואש גאט ב"ה האט בשאפין איז דאש אלץ פון זיינט וועגין אונ פון זיין כבוד וועגין דהיינו אז גאט ב"ה האט איינעם גיגעבין חכמה אונ פאר שטאנד מער אז זיין חבר איז דאש כדי ער זאל מיט זיין חכמה

קליגין

קליגין אונ ווייטר לערנן אנדערע אונ צוא פרום מאכין לייטין מיט זיין חכמה אונ מיט זיין תורה אזו דאש גלייכין אז גאט ב"ה האט איינם גיגעבין מער-עשירות פאר אנדערע אז ער זאל צדקה טאן אונ זאל זיין נשמה מזכה זיין אונ זאל שפייזין ארעמע לייט · אזו וויא עש שרייבן אונזרע חכמים זאלשט ערליך האלטין גאט מיט דעם וואש ער האט דיך גילייט זעליגט אזו איז אונזר זאך אויך וואש מיר האבין פריער גישריבן אז דער פרנס איז מחויב יענעם צו לערנן אונ שטראפין אז ער זאל קיין שלעכטש ניט טאן ווארום אפילו איין פרנס פון אקליין שטעטיל האט דאך אזו פיל כח אונ יכולת וויא איין פרנס פון איין גרוישי שטאט דען יפתח אין זיין דור איז אזוא וויא שמואל אין זיין דור האטשע שמואל איז דאך גרעשער גיוועזן פר אים אונ איטליכר פרנס טאר ניט ווארפין איין מורא איבר די לייט ניט פון גאטש וועגין נייארט בכדי ער זאל הערשין איבער זייא אונ זייא זאלין אים כבוד געבין בכדי ער זאל ווייזין אז ער איז איין פרנס מען זאל דרך ארץ האבין פאר אים אונ דעם פרנס וועט מען בוודאי דער פר שטראפין אין גיהנם דורי דורות אויך טאר דער פרנס ניט שווער מאכין אויף דעם צבור זייא זאלין געבין פיל מס בכדי ער זאל ווינציג דארפן געבין דען עש איז קיין גרעסר גזל ניט פאר האנדין דער פאר :

אויך אזו וויא דער דיין בימים הקדמונים איז מוזהר גיוועזן אז ער האט ניט גיטארט אויש הערין דיא טענות פון איין בעל דין אן דעם אנדרין ווארום אז דער אנדערר וואלט גיוועזן וואלט ער אים אפ גיענטפערט אויף די טענות אזו איז דער פרנס אויך דרויף מוזהר בשעת מען קומט צו פר אים · אויך זאל דר פרנס נזהר זיין ניט צו זיצן אויף די גאסין מיט אום ערליכע לייט ווארום אז זיי וועלין מוחזק ווערין מיט אים וועלין זייא שפעטין פון אים אונ וועלין אים מבזה זיין האטשי אונזרע חכמים שרייבין ווער עש האלט זיך נידעריג קענין לייט איז מען אים מוחל זיינע עבירות · נון זעהן מיר דאך אז עש איז איין מצוה זיך נידעריג צוא האלטין · דאש מיינט מען אז איינר האט אים גיזידלט אונ בעט אים מחילה זאל ער ניט זיין קיין אום דער בארמיגר אונ זאל אים מוחל זיין אונ זאל זיך קליין האלטין קעגין אים · אבר ניט בייא אונזר זאך וואש מיר האבין גירעט :

אבר ווען איינר איז מזלזל אונ מבזה דעם פרנס פאר לייטין טאר דער פרנס אליין אים קיין משפט געבין נייערט דר פרנס מוז די זאך קלאגן לפני הממשלה אונ דש איז איין גרוישר גדר ווען די כוונה פון דיא פרנסים איז לשם שמים · דרום נעמט איך אין הארצין דאש וואש מיר האבין גשריבן · אונ איטליכר רב אדר פרנס זאל מדריך זיין זיינע לייט צוא תורה אונ מצות ובזכות זה וועלין מיר זוכה זיין צוא קומן צו העכרע מדריגות אויף עולם הבא אמן :

אונזרע חכמים שרייבין ירושלים איז דרום חרוב גיווארן ווייל מען האט איינר דעם אנדרין ניט גישטראפט וויא דער פסוק שרייבט היו שריה כאילים לא מצאו מרעה דאש טייטש איז אירע הערין זיינן גיוועזן אזו וויא דיא הינדין אונ וויא דיא הירשין וואש האבין ניט קיין פאסטוך ער זאל זייא פאסין אונ זאל אכטונג געבין אויף זייא אזוא האבין דיא ישראל דעמאלט ניט גיהאט ווער עש זאל זייא פירין אונ שטראפין נאך איין פירוש איז דיא ישראל זיינען גיוועזן וויא דיא ווייערש אונ דיא שאף אין איין היץ שטעקט איינער די קאפ פאר דעם אנדרין אונ זעהן ניט איינש דאש אנדרע אזוא דעמאלט דיא יורין האבין אויך ניט גיזעהן איינער אויף דעם אנדרין · אונ ווען אפילו ער האט גיזעהן זיין חבר שלעכטש טאן האט ער זיך אויך גימאכט גלייך וויא ער זעהט ניט אונ האט אים ניט גישטראפט : אונזרע חכמים שרייבין ווער עש קען ווערין אונ שטראפין זיין הויז גזינד אונ שטראפט זייא ניט ווערט ער גישטראפט פאר גאר זיין הויז

גיזונד

גיזינד דאס גלייכין ווער עס האט ביכולת צוא ווערין אונ צו שטראפין אין קהלה אונ שטראפט זיי ניט ווערט ער גשטראפט פאר גאר דר קהלה :

דער ראשית חכמה שרייבט פר פיר זאכין ווערט דאס עשירות פאר לענט פון די בעלי בתים אונ דאס זיינען זיי · איינר ווער עס מאכט אויף לייט פאלשע שטר חובות אונ מען מוז אים צאלין דיא שטר חובות · דאס אנדרע ווער עס נעמט רווחים · דאס דריטע ווער עס קען דיא לייט ווערין אונ שטראפין אונ שטראפט זייא ניט · דאס פערטע ער שאפט אויף אנדערע לייט צדקה צו געבין אונ ער אליין גיט ניט · נוא זעהן מיר ווער עס האט ביכולת צו שטראפין אנדערע אונ שטראפט ניט ווערט ער גישטראפט אויף דער וועלט אונ אויך לעולם הבא :

אונזערע חכמים שרייבין ווען איין למדן וואונט אין איין שטאט אונ דיא לייט האבין אים ליב זאל ער ניט דרינגען אז דאס איז מחמת עס איז קיין גרעשערער למדן פאר האנדין נייערט דרום האבין זייא אים ליב ווייל ער זעהט זייא נייען אין בייזין וועג אונ ער שטראפט זייא ניט אונ דאס מיינען אויך אונזערע חכמים מיט דעם פסוק וכשלו איש באחיו דאס מיינט מען עס וועט גישטרויכלט ווערן איינר אן דיא זינד פון זיין חבר וועגין ווייל כל ישראל זיינען ערב איינר פאר דעם אנדערין אבער ווען איינר שטראפט זיין חבר אונ ער וויל ניט מקבל זיין אזוא איז ער פטור פון דיא ערבות · אונ דאס איז אויך דיא כוונה פון גאט ב"ה וואס ער האט גיוואלט די יודין זאלין ערב זיין איינר פאר דעם אנדרין כדי איינר זאל אכטונג געבין אויף דעם אנדרין אונ זאל דעם אנדרין שטראפין אונ מדריך צוא זיין אין גוטין וועג בכדי ער זאל פאר אים ניט גישטראפט ווערין אונ זאל פטור ווערין פון דיא ערכות אונ אזו וואול עס איז איין מצוה צו שטראפין איז נאך מער מצוה מקבל צוא זיין תוכחה אונ דרויף זאגין אונזערע חכמים אז עס איז שטראף אויף דר וועלט איז נחת רוח אויף דער וועלט אונ אל דאס בייז טוט זיך אפ פון דער וועלט אונ דיא שטראפער ווערט גיזיסט אונ עס קומט אויף זייא בענטשונג : .

נוא זעהן מיר דאך וואס פאר איין גרויסע זאך איז דיא לייט צו שטראפין דרום איז רעכט אזו לאנג צוא שטראפין ביז דער מאכט ווערט גמינערט פון דעם שטראפר מחמת זיין פיל שטראפין אונ ריידין אבר היינטיגע צייטין גיפינט זיך ניט אזעלכע מענטשין וואס זאלן שטראפן אונ דיא לייט ווילין קיין שטראף ניט אן געמן · דרום איז דער עיקר דיא גימיינע לייט זאלין לערנן אין אזעלכע ספרים וואס שטייט יראת שמים אין זייא אונ ווען ניט אלע וועלין מקיים זיין וואס אין זייא שטייט אפשר וועלין עטליכע יוא אן נעמען שטראף · דרויף האט שלמה המלך גיזאגט שפתי צדיק ירעו רבים ואווילים בחסר לב ימותו דאס איז טייטש דיא לעפצין פון דעם צדיק טוען שפייזין אונ ציהן צו גוטן פיל לייט אונ דיא נארין וואס האבין איין גימינערט הארץ אונ נעמן קיין שטראף ניט צו וועלין שטארבין · רש"י שרייבט דרויף עס איז איין משל צוא איין פאסטוך וואס פאסעט שאף נוא וועלכע שאף עס נעמט זיך אין זין צוא עסין דיא זעלביגע שאף דער האלט זיך ביא דעם לעבין אונ וועלכע שאף עס וויל זיך ניט פאסין מוז דיא שאף פייגערין אונ דער פאסטוך האט דרינן קיין שולד ניט · אזו דא אויך דער צדיק שטראפט דיא לייט אונ דיא לייט וואס הערין קיין שטראף ניט קומט אויף זייא פורעניות אונ דער צדיק האט דרינען קיין שולד ניט נייערט דער מענטש איז זיך אליין שולדיג פון וועגין זיין שלעכט הארץ · נאך שרייבט דער מדרש שמואל אויף דער משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה דאס מיינט מען דער למדן זאל ניט מאכין זיין עיקר דרשה מיט פשטים כדי ער זאל ווייזין זיינע חריפות אונ זיין למדות נייערט המעשה ער זאל פאר

דיא

דיא לייט דרשנען שטראף רייד כדי ער זאל זייא ברייננען צוא טאן מעשים טובים: דאש מאג מען וויסן ווען דיא לייט הערין צוא דיא שטראף פון דעם למדן איז אסימן אז דר למדן איז גוט אונ פרום אונ איז מקיים וואש ער רעט אונ שטראפט אבר ווען דר למדן אליין איז ניט מקיים וואש ער רעט ווערין בוודאי אים דיא לייט אויך ניט פאלגין אונ ווערין ניט אן נעמען וואש ער זאגט: דרום ווען דר גימיינער מאן הערט איין למדן דרשנן אפילו ער דרשת פשטים זאל ער אויך צוא הערין אונ מכל שכן אויב דער למדן דרשת מוסר אונ יראה דארף ער פשיטא צו הערין דען דאש זאגט ער דאך נאר פון דעם גימיינעם עולם וועגין · אונ דר גימיינר מאן זאל זיך איין זין נעמן וואש דער למדן זאגט אונ זאל אים פאלגן: נוא איצונד שרייבט דער קיצור של"ה גרוים מוסר אונ קבלה זאכין חאטשע דער גימיינר עולם קען נאר אזו ווייט ניט לערנן פון דעם ספר נאר דער כלל איז אלצדינג וואש דר מענטש טוט אויף דר וועלט מאכט ער אצייכין אויף יענר וועלט סייא צוא גוטן סייא צוא שלעכטן חס ושלום דען די נשמה איז איין טייל פון די שכינה אזו וויא איין פונק פון איין גרויש פייער דרום זאל דער מענטש זיין נשמה ריין האלטין דען דיא זעקס הונדערט מיט דרייצעהן מצות האבן איין אן האלט אן דיא צווייא הונדרט אונ אכט אונ פערציג גלידר אונ אין די דרייא הונדרט אונ פינף אונ זעכציג אדרין וואש דאש טרעפט אן סך הכל זעקס הונדערט אונ דרייצעהן אונ דאש האט איין אן האלטונג אין גרוישע מעכטיגע שמות הקדושים:

שער היראה

אמר דוד. ער האט גיזאגט דוד המלך ע"ה צו זיין זון שלמה דו זאלשט וויסן גאט דיין פאטר אונ זאלשט אים דינען מיט דיין גאנצין הארצין אונ מיט דיין גאנצין לייב דען גאט טוט פארשטין אלע הערצר אונ גאט פאר שטייט אלע גידאנקען ווען דוא וועשט גאט פארשטין וועשטו אים בוודאי גיפינען אבר ווען דוא וועסט דאש האפונג פון גאט פאר לאזין אזו וועט דיך גאט איטר אונ אייביג אויך פאר לאזין · נאך איין פשט איז אין דעם פסוק וואש דוד זאגט עש זיינען פאר האנדין צווייא ערליי. יראה איינע הייסט אויש ווייניגסטע יראה · אונ די אנדרע הייסט אינווייניגסטע יראה דיא אויש ווייניגסטע יראה איז ער פארכט זיך פאר זיך זעלבשט אונ האט זיך זעלבשט ליב · אונ דיא אינווייניגסטע יראה איז ער פארכט זיך פאר השי"ת אונ האט איין ליבשאפט צוא השי"ת נוא איצונד ווערין מיר אייך נעבין צו פאר שטיין דיא יראת חוץ דאש איז ער פארכט זיך פאר השי"ת דהיינו ער האט מורא עובר צוא זיין אויף איין מצוה אדר צוא טאן איין עבירה ווארום אויב ער וועט טאן איין עבירה אדר ער וועט עובר זיין אויף דיא רייד וואש אונזערע חכמים ווערין מען זאל עש ניט טאן וועט ער גישטראפט ווערין פון גאט מיט אזעלכע שטראף וואש מען איז חייב אויף דר עבירה · אדר דאש גלייכן אז עש טרעפט זיך איין מצוה צו טאן וויל ער די מצוה ניט אוועק לאזין פון וועגין דעם שכר פון דער מצוה אז ער זאל דעם שכר ניט אן ווערין:

נוא דער זעלביגער דינט גאט פון וועגין שכר אדער פון וועגין ער האט מורא פאר עונש · נוא איז דאש דינסט ניט קיין גוטע דינסט נייערט עש העלפט דאך צום ווייניגסטן היט ער זיך קיין בייז ניט צו טאן אונ ניט צוא פאר אום רייניגין זיך אן עבירות ווארום ער האט מורא פר איין עונש אבר קיין רעכט דינסט איז דאש ניט · דען מיר האבן דאך גלערינט איר זאלט ניט דינען השי"ת אזוא וויא איין קנעכט דינט זיין האר בכדי ווארום ער האפט אז דער האר וועט אים געבין שכר נייערט איר זאלט דינען גאט אז וויא איין קנעכט דינט זיין האר

אונ

אונ האפט ניט צו נעמן קיין שכר · אונ די מורא פון גאט זאל זיין אויף איך דש מיינט מען אלע אייערע דינסט זאל זיין פון גאטש וועגין אונ ניט פון וועגין דעם עונש פון דער עבירה אדער דעם שכר פון דער מצוה נייערט פון גאטש וועגין אליין :

נאך איין יראה איז פאר האנדין ער טוט גוטש פון וועגין אז עש זאל אים אדר זיינע קינדר קיין אום גליק ניט טרעפין אדער ער זאל קיין היזק אין זיינעם געלט ניט האבין אדער עש זאל אים זיין פרנסה ניט גימינערט ווערין אדער זיינע קינדער זאלין ניט שטארבין ביי זיינעם לעבין פון דעסט וועגין היט ער זיך איין עבירה צוא טאן · דיא דינסט איז אויך גוט דהיינו ער האט אמונה אין השי"ת אז ער האט ביכולת אל דש גוטש ברייננן אויף דר וועלט· אויך שרייבין אונזערע חכמים אייביג זאלשטו דינען גאט אפילו ניט פון גאטש ליבשאפט וועגין נייערט פון דיין ליבשאפט וועגין איז אויך גוט ווארום דער וואש איז ביי דער מדריגה קאן ער קומן צו דער רעכטער יראה · דהיינו ער וועט דינען פון גאטש ליבשאפט וועגין :

אויך איז פאר האנדין איין אהבת חבר דאש איז דער מענטש דינט גאט פון וועגין זיין הצלחה ער זאל זיין איין מוצלח אמאל דינט דער מענטש גאט אז גאט זאל אים געבין פיל גוטש אונ עשירות אויף דער וועלט דאש איז קיין רעכטע דינסט ניט · נייערט אז עש זאל אים גוט זיין אויף דער וועלט אונ אויך לעולם הבא דאש איז איין גוטע מדה אונ ווען דיא אהבה איז פון דעסט וועגין אזו וועט ער גהנה זיין לעולם הבא פון דיא שכינה אזו וויא איין מלאך אלהים אונ ער וועט זוכה זיין דורך זיינע גוטע מעשים אויף שטיין תחית המתים דער עיקר איז גאטש דינסט גיהער צו זיין מיט פרייד אונ מיט איין גוט גימיט קאן ער זיך בהעפטין אין דיא הייליקייט פון גאט אונ אויף אזו איין דינסט איז דער מענטש גיבאטין גיווארין אבער ניט אויף אזו איין דינסט דאש ער וויל נאר נהנה זיין פון דעם עולם וויא מיר האבין פריער גישריבין נייערט דער עיקר איז צוא גאט דינען וויל ער איז איין גיוועלטיגר הער אויף דער גאנצר וועלט אונ עש איז קיין פריערינר פון אים ניט פאר האנדין · אזו שרייבט דער זוהר בראשית מען זאל וועלין דיא הערשאפט פון גאט שרייבין זוא וואלט ניט גיקלעקט אל דאש פאפיר פון דער וועלט אונ דער מענטש וואש נעמט זיך אין זינען דאש גיוועלטיקייט פון גאט אזו פאלט אויף אים איין גרויסע בושה אונ ער קומט צו דער רעכטר יראה דרום זאגט דער חכם דוא זאלסט ניט ווידער שפעניגין קעגין דיין הערן דען ער גיט אכטונג אויף גאר דער וועלט ער איז מלא כל הארץ כבודו : אזו שרייבין אויך אונזרי חכמים פון וועגין וויל די בושה איז אויף דיר וועסטו ניט זינדיגין

אונ פון דאנן לערנן אפ אונזערי חכמים אז דער בעסטר סימן איז אז דער מענטש איז איין ביישן דען איין ביישן קען ניט באלד זינדיגין · אונ דער מענטש וואש איז ניט קיין ביישן זיינען בוודאי זיינע עלטערין ניט גיוועזן אויף דעם בארג סיני :

איר מענטשין איר זאלט וויסין אז עש איז פאר האנדין פיר עולמות דיא הייסין אצילה · בריאה · עשיה · יצירה · אונ עש איז זייער פיל פון זיי צו זאגין אונ צו שרייבין נאר דאש ווייניגסטע דער פון שרייב איך אייך אז איר זאלט וויסין אז די וועלט וואש מיר זיינן אויף דר ערד דש איז דאש לעצטע אונ דאש איז די מינצטע שטאפיל אונ דאש בשעפניש איז פון ליים אונ פון ערד · אבר אין אלע עולמות איז ניט פון אזעלכע שפלי זאכין בשאפין גיווארין אז וויא דיא ערד איז אונ די ערד האט פיר יסודות · ערד · וואשר ווינט פייער · נוא זעהט מען דאך וואש פר וואונדרליכע בשעפניש השי"ת האט בשאפין אויף דר וועלט · אונ נאך שרייבט דער זוהר גרויסע וואונדר פון די משונה בריות וואש עש זיינן אויף די זיבין ערדן פר האנדן אונ מיר יעהן דאך אויך דיא גרויסע בערג וואש עש איז פאר האנדין אויף דער ערד :

דאש איז דאך ידוע די ערד הייסט דומם דאש איז טייטש שטיל אונ אויש דער ערד קומט צומח איז טייטש שפראצונג עש וואקסט אלירליא געוויקס אונ אין דיא געוויקס שטעקט איין רוח אויך וואקסט פון דער ערד וואש הייסט חי דאש איז לעבעדיגע זאכין · בהמות אונ חיות עופות דגים פיך וויזל טירין פוגיל אונ פישי אויך קומט פון דר ערד מענטשין דאש איז מדבר דאש איז טייטש ער קאן ריידין · אונ פרובט אונ פאר שטייט איר ערליכע לייט וואש פאר חשובה זאכין קומט אונ ווערט בשאפין פון דער ערדי גאלד · זילבר · קופר · אוצרות · אבנים טובות · ווער קאן עש אויש שרייבין אלערליי קרייטיכר שמעקדיגי אונ סגולות אונ רפואות אונ שייני רויזן אונ שיינע בלומען וואש קיין מענטש קאן ניט אזו פיל פר שטיין וויא הש"י האט בשאפן אונ ווער קאן דאש אויש שרייבין פון די חיות טהורים אונ חיות טמאים וואש פאר איין וואונדר דאש איז דאש גלייכין דער העלפאנר אונ וויזיל טיר וואש זייערע שפייז איז וואונדרליך אונ דאש קומט אלץ פון דער ערד וואש זיא איז איין יסוד פון דיא פיר יסודות וואש מיר האבין גשריבן אונ דאש איז דער מינצטער יסוד פון די פיר יסודות מכל שכן וואשער אדער ווינט אדער פייער איז אפשיטא אום מיגליך צו דער שרייבן נוא אז מען נעמט זיך ראש אלץ צום הארצין וויא גרויש עש איז דיא גבורה פון הש"י אזו דינט מען אים בוודאי מיט דעם גאנצין הארצין :

דיא גמרא שרייבט אין (ברכות) דיא כנסת ישראל אונ ציון זאגין צוא הש"י דוא גאט האסט אונז פאר לאזין אזו ענטפערט הש"י צוא ישראל אונ צוא ציון מיינע קינדר וויא איז דאש מיגליך אז איך האב אן אייך פאר געסין צוועלף מזלות*) האב איך בשאפין אויף דעם הימל אונ איבר איטליכן מזל האב איך בשאפין דרייסיג אויבר ממונים דיא הייסין קרטון אונ איבר איטליכן אויבר ממונה האב איך גיזעצט דרייסיג שרים דיא דא הייסין סיפרא אונ אין איטליכן שר האב איך גיגעבין דרייא הונדערט אונ פינף אונ זעכציג מאל צעהן טויזנט שטערין אונ אלץ האב איך בשאפין פון דעם מענטשין וועגין אונ וויא קען דאש זיין אז איך האב אן אייך פאר געסין אונ האב אייך גיטאז פאר לאזין :

אונ ווער איז דר מענטש וואש ער איז דאך בשאפין גיווארן פון דער ערד אונ זאל ח"ו דיא בושה אוועק לייגין אויף אזייט אונ זאל זיך ניט פארבטין פאר דעם גרויש גיאכפערטין קיניג גילויבט איז זיין היליגר נאמן :

דאש נעמט אייך אין זינן די גרוישע ווירדיקייט פון אונזר בשעפר וואש ער האט אלדינג בשאפן וואש איז אום מיגליך צו שרייבין אונ צו פר שטיין געבין דש וואש אונזרע ספרי לשון הקודש שרייבין איז דאש נייערט וויא איין טראפין אויש דעם ים הגדול אונ מכ"ש אויף טייטש צוא שרייבין איז פשיטא ניט מיגליך אויש צו שרייבין אונ ווען איר וועט דאש אלץ אין זינען נעמען וועט איר קומן צוא יראה טהורה אונ איר וועט בוודאי תורה לערנען אונ איר וועט בוודאי מקיים זיין דיא מצות וואש מן התורה זיינען אדער מצות וואש מדרבנן זיינען · דיא מצות מדרבנן זיינען וויא איין צוים פאר דיא מצות וואש מן התורה זיינען זיי זיינען וויא איין צוים צוא איין קעסטליכן גארטין נוא ווען דער גארטין איז מיט איין צוים זוא גישיכט קיין שאדין ניט אין גארטין · אזוא אויך ווער עש איז מקיים דיא מצות וואש זיינען מדרבנן איז דער בוודאי ניט עובר אויף דיא מצות וואש איז מן התורה :

נאך איינש גיהער מען צו פאר שטיין אונ פרובין דהיינו ווען איינר ווערט בלינד ח"ו אונ איין דאקטר זאל אים היילין וואלט ער בוודאי דעם דאקטר ליב גיהאט אונ ווען ער וואלט בקומען

---

*) החוקרים החדשים לפי נסיונות החדשים מראים נפלאות גדולות מבריאה , עד כי רוח האדם סחורר כמו כורע ומשתחוה לפני יוצר הכל .

בַּקוּמֶן אַזוֹ אַיין דָאקְטֶער עֶר זָאל אִים הַיילִין וָואלְט עֶר בְּוַודַּאי תֵּיכֶף זַייעֶר גוּט בַּצָאלְט · אָדֶר דָאשׁ גְלַייכִין אַיין אַנְדֶר גְלִיד וָואשׁ אִיז ח"ו קַיילֶע גִיוָוארִין וָואלְשְׁטוּ בְּוַודַּאי דֶעם דָאקְטֶער אָפּ גִיגֶעבִין גָאר דַיין פַאר מֶעג אוּנ וָואלְשְׁט אִים בְּוַודַּאי עֶרְלִיךְ גִיהַאלְטִין אוּנ הש"י גִיט דִיר לֵיבְּטִיקַייט צוּ דַיינֶע אוֹיגִין אוּנ הֶערוּנְג צוּ דַיינֶע אוֹיעֶרִין אוּנ פִיס צוּ גֵיין אוּנ הֶענְט אַלֶע זַאכִין צוּ טָאן אוּנ אַיין מוֹחַ אוּנ אַיין הַארְץ צוּ פַאר שְׁטַיין אוּנ דָאשׁ גִיט דִיר הש"י אַלְץ אוּם זִיסְט · נוּא וִויא זָאל מֶען נִיט גָאט דִינֶן מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְצִין אוּנ הש"י טוּט מִיט דִיר נוּטְשׁ אִימֶר אוּנ אֵייבִּיג פְרֵיעֶר אֵיידֶר דוּ הָאשְׁט בַּייא אִים פַאר דִינְט אוּנ וָוען גְלַייךְ גָאט גִיט דִיר נִיט אַמָאל אַזוֹ נִיךְ דַיין שְׂכַר אוֹיף דִיא מִצְוֹת וָואשׁ דוּא הָאשְׁט גִיטָאן פוּן דֶעשְׁט וֶוענִין קָאנְסְטוּ דָאךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִיט גִינוּגִין בַּצָאלִין אֵיינְשׁ פוּן וִויפִל מָאל צֶעהֶן טוֹזִינְט וָואשׁ הש"י הָאט דִיר גִיפֶּעדֶרְט שְׂכַר כְּלוֹמַר עֶר הָאט דִיר גוּטְשׁ גִיטָאן אֵיי דוּא הָאשְׁט גָאךְ מִצְוֹת גִיטָאן אוּנ דָאשׁ וָואשׁ הש"י הָאט דֶעם יֵצֶר הָרָע בַּשַׁאפִין אִיז דָאשׁ אַלְץ פוּן אוּנְזֶער טוֹבָה וֶועגִין בִּכְדֵי מִיר זָאלִין דֶעם יֵצֶר הָרָע בַּצְוִוינְגֶען אוּנ בַּייא קוּמֶן אוּנ דָאשׁ אִיז גִירֶעכִינְט בַּייא הש"י פַאר אַיין גְרוֹישֶׁע זַאךְ אַז אַיין מֶענְטְשׁ זָאל אַיין מַלְאָךְ קָאנֶען בַּצְוִוינְגֶען · דֶען דֶער יֵצֶר הָרָע אִיז אַזוֹ אַיין מַלְאָךְ וִויא אַנְאַנְדֶר מַלְאָךְ גֵייעֶרְט עֶר אִיז בַּשַׁאפִין גִיוָוארִין אַז דֶער מֶענְטְשׁ וֶועט אִים פָאלְגִין נוּא וֶוערְט עֶר גִירוּפִין יֵצֶר הָרָע אוּנ וֶוען דֶער מֶענְטְשׁ בַּצְוִוינְגְט אִים אוּנ פָאלְגְט אִים נִיט אַזוֹ וֶוערְט אוֹישׁ אִים אַיין מַלְאָךְ מֵלִיץ : אוֹיךְ שְׁרַייבְּט דֶער מִדְרָשׁ אוֹיף דֶעם פָּסוּק מי הקדימני ואשלם אִיז טַייטְשׁ וֶוער וֶועט זִיךְ פֶעדֶערִין מִיר פְרִיעֶר צוּא בַּאצָאלִין כְּלוֹמַר עֶשׁ אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין מֶענְטְשׁ זָאל פֶעדְרִין גָאט צוּ בַּצָאלִין וָוארוּם וָואלְט דֶען דֶר מֶענְטְשׁ מִיךְ גִיקָאנְט לוֹיבִּין אֵיי אִיךְ זָאל אִים פְרִיעֶר קַיין נְשָׁמָה נִיט גֶעבִּין וֶוער וָואלְט מִצְוַת מִילָה מְקַיֵּים זַיין וֶוען אִיךְ וָואלְט אִים נִיט צוּם עֶרְשְׁטִין גִגֶעבִּין אַיין זוּן וֶוער וָואלְט מִצְוַת צִיצִית מְקַיֵּים גִיוֶועזְן אֵיי אִיךְ וָואלְט אִים גִיגֶעבִּין אַיין טַלִּית גָדוֹל אָדֶער אַיין טַלִּית קָטָן וֶוער וָואלְט אַיין מְזוּזָה גִימַאכְט אֵיי אִיךְ וָואלְט אִים אַיין שְׁטוּבּ גִגֶעבִּין וֶוער וָואלְט מִיר גִיגֶעבְּן לֶקֶט שִׁכְחָה פֵּאָה תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת אֵיי אִיךְ הָאבּ פֶעלְדֶר גִיגֶעבִּין וֶוער וָואלְט צְדָקָה גִגֶעבִּין אֵיי אִיךְ זָאל אִים צוּם עֶרְשְׁטִין גֶעלְט גֶעבִּין וֶוער וָואלְט אַיין קָרְבָּן מַקְרִיב גִיוֶועזְן אוֹיבּ אִיךְ וָואלְט אִים צוּם עֶרְשְׁטִין נִיט גִיגֶעבִּין פִיךְ עלי לשלם שכרו גָאט זָאגְט אוֹיף מִיר אִיז צוּא בַּצָאלִין דֶעם שְׂכַר עֶשׁ אִיז דָאךְ אַלְץ מַיינֶע וָואשׁ אוּנְטֶער דֶער הִימִיל אִיז אוּנ פוּן דָאשׁ אֵיינִיגֶע גִיט מִיר עֶרְשְׁט דֶער מֶענְטְשׁ · נוּא זֶעהְט וִויא זָאל מֶען דֶעם אַלְמֶעכְטִיגִין גָאט בָּ"ה נִיט דִינֶען פַאר לִיבְּשַׁאפְט דֶען גָאט בָּ"ה גִיט דֶעם מֶענְטְשִׁין פַאר שְׁטַאנְד אוּנ שְׁפְּרָאךְ צוּא דֶעם צוּנְג עֶר זָאל קֶענֶען תּוֹרָה לֶערְנֶען אִיז פוּן דַאנֶען אָפּ גִילֶערִינְט אַז אַלֶע תרי"ג מִצְוֹת וָואשׁ דֶער מֶענְטְשׁ טוּט אַזוֹ גִיט הַשֵּׁ"י אִים זַיין חֵלֶק צוּם עֶרְשְׁטִין וָוארוּם וָואלְט דֶען גִיקָאנְט אַמֶענְטְשׁ אַיין שׁוּם זַאךְ טָאן אַז הַשֵּׁ"י וָואלְט אִים נִיט גִיגֶעבִּין דִיא הֲבָנָה אוּנ אַיין צוּנְג צוּא לֶערְנֶען הַתּוֹרָה :

נָאךְ אֵיינְשׁ גִיהֶער מֶען זִיךְ אִין זִין צוּ נֶעמֶן דֶען מֶען גִיהֶער הש"י לִיבּ צוּא הָאבִּין אַז מִיר זַיינֶען אַיין עַם קָדוֹשׁ אוּנ מִיר הָאבִּין אַיין הַיילִיגְן נָאמֶן יִשְׂרָאֵל אוּנ הָאשְׁט אוּנְז אוֹישׁ דֶער וֶועלְט צְוִוישִׁין אַלֶע שִׁבְעִים אוּמוֹת הַקַּדְמוֹנִים אוּנ הָאט אוּנְז גַהֵיילִיגְט מִיט זַיין גִיבָּאט אוּנ מִיר יִשְׂרָאֵל וֶוערִן גְרוּפִין וֶועגִן אוּנְזֶערֶע אָבוֹת גָאטְשׁ חֵלֶק מִיר זַייגֶן זַיינֶע קִינְדֶר אוּנ עֶר אִיז אוּנְזֶער פָאטֶער אוּנ וִוי זָאל מֶען אִים נִיט דִינֶן פַאר לִיבְשַׁאפְט מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְצִין אוּנ מִיט גָאר דֶעם לַייבּ אוּנ מִיט אוּנְזֶער נוּטְץ אוּנ מִיר גִיהֶערִין אוּנְזֶער לַייבּ אוּנ לֶעבִּין מוֹסֵר זַיין פוּן דַיין הֵיילִיגְן נָאמֶען וֶועגִין אוּנ וַוייל מִיר לֶעבִּין גִיהֶער בַּייא אוּנְז זַיין לִיבְשַׁאפְט אַיין גִיבַּאקִין אִין אוּנְזֶער הַארְצִין זַיין אַז מִיר זָאלִין טָאן [illegible] וִוילִין מִיט גְרוֹישׁ לוּסְט אוּנ מִיט גְרוֹישׁ פְרֵייד אוּנ מִיט דֶר וֶועקוּנְשׁ פוּן דֶעם הַארְצִן

דאש

דאש ווערט אן גירופין יראה פנימית אונ מיר האבן דאך שוין גשריבן דיא מצות זאל דער מענטש ניט טאן פון זיינט וועגין כדי ער זאל שכר מאנען נייערט פון גאטש ליבשאפט וועגן אונ מקיים צו זיין תורה ומצות לא תעשה אונ צו בצווינגן דעם יצר הרע פון גאטש וועגין :

שער האהבה

דער (ראשית חכמה) שרייבט די אהבה ווערט גיפרובט מיט צעהן זאכין · איינש מען זאל דיא תורה פאר ליבשאפט לערנן · דאש אנדרי איז מען זאל הנאה האבן פון גאטש דינסט דהיינו מען זאל ניט איבר דאנק טאן מצות · דאש דריטע מען זאל פיינט האבן דש וואש גאט האט פיינט מען זאל ליב האבן דאש וואש גאט האט ליב · דאש פערטי איז אלע דש נוטש פון דער וועלט זאל בייא דיר אין דיא אויגן ניט גיאכט זיין קעגין גאטש דינסט · דאש פינפטע איז עש זאל אים גיזיסט זיין אלע זיינע מידיקייט אונ אלע זיין פייניגין פון גאטש וועגין · דאש זעקסטע דו זאלסט ניט פעדרין צו טראכטין דיינע זאכין פר גאטש ב"ה זאכן · דאש זיבענטע איז דוא זאלסט די לייט מודיע זיין דאש ליבשאפט פון גאט כלומר דו זאלסט די לייט מדריך זיין אין גאטש דינסט אונ אפ צו קערין די לייט פון דעם שלעכטן וועג כדי אז אנדרי לייט זאלן אויך גאט ליב האבין · דאש אכטי ניט צו הערין די אן ריידער אונ דיא וואש פאר שטוסין אים פון גאטש דינסט אונ ניט צוא פארכטין זיך פאר די שפעטער וואש שפעטין אויש די לייט וואש זיינן גוט אונ פרום · דש ניינטע איז ווען עש טרעפט דיר עפיס בייא נוטש אדער שלעכץ ח"ו זאלסטו זיך ניט מבטל זיין פון גאטש דינסט · דאש צעהנטע דו זאלסט גאט ניט דינען פון שכר וועגין נייערט פון ליבשאפט וועגן אונ ווען מען געמט זיך די צעהן זאכין אין זיין הארצין אונ טוט אזוא וויא מיר האבן גשריבן דאש הייסט אהבה גמורה אונ דאש איז דער סדר אונ דער תכלית פון די יראה אונ פון די אהבה אונ אויך די צעהן זאכין וואש מיר האבן גשריבן איז דער פסוק גיזאגט גיווארין דו זאלסט גאט ליב האבין מיט דעם גאנצין לייב אונ מיט דעם גאנצין גוטש · אונ מיר ועלן בשיידין די זאך פון די יראה אונ פון דיא אהבה · יראה קומט אויש דעם ווארט אהבה · אהבה קומט אויש דעם ווארט יראה דהיינו ווען מען צוא טיילט דאש ווארט יראה אויף צווייען אונ דאש ווארט אהבה איז אויך אויף צווייען :

דען נעמט דעם יו"ד אונ רי"ש פון יראה אונ דעם אל"ף. אונ ה"א פון אהבה מאכט דש יראה אונ דעשט גלייכן ווידר פר קערט דש ווייזט אז מען האט יראה קען מען קומן צו אהבה אונ אז מען דינט הש"י פר ליבשאפט קען מען קומן אלע מאל צו איין העכרע מדריגה :

נאך וועלן מיר אייך געבן פאר שטיין ווארום האט הש"י גירופן צו משה רבינו עבדי דאש איז טייטש קנעכט אונ ווארום האט אים הש"י ניט גרופן בן דאש איז טייטש זון איז דען ניט מער כבוד צוא רופין זון איידר צו רופן קנעכט · דאש זאלט איר וויסן אז די מעלה בייא הש"י איז בעסר צו רופן דעם מענטשן קנעכט איידר צו רופן אים זון דען ביי איין מלך שיקט זיך צו רופן קנעכט אונ אקינד בייא זיין פאטר שיקט זיך צו רופן זון אונ הש"י ווערט גירופין מלך פון זיך זעלבשט נאך איי דיא וועלט איז בשאפין גיווארין איז ער אליין גיוועזין איין קיניג אונ דאש איז אויך די לויב פון הש"י ער איז גיוועזין איין מלך איי די וועלט איז בשאפין גיווארין אונ איצונד אז די וועלט איז שוין בשאפין איז ער אויך איין מלך פון דער וועלט · אונ ער וועט זיין איין מלך לעתיד לבוא אז די וועלט וועט נאיי ווערין · אונ הש"י ווערט ניט גירופין פאטער ביז דאש בשעפניש איז בשאפין גיווארין אונ דער נאך איז פאר

האנדין

האנדין צווייא ערלייא קנעכט האט איין מעלה אזו וויא איין זון און דר אנדרר האט ניט אזו איין מעלה וויא איין זון :

איצונד וועלן מיר אייך שרייבן פיר ערלייא מדרגות פון גאטש דינסט וואש איינע איז העכר פון דער אנדערע די גימיינסטע מדריגה איז אז ווער עש דינט גאט בכדי ער זאל האבן עולם הבא דאש איז דאך בוודאי מותר צו טאן אזו וויא מיר האבן גישריבן אז דוא זאלסט ניט דינן השי"ת פון וועגן דעם גוטש פון עולם הזה אבר ווער עש דינט השי"ת בכדי ער זאל האבן עולם הבא דאש איז דיא דינסט פון רוב העולם · דיא אנדרע מדריגה איז ער דינט השי"י און איז מקיים כל התורה כלה ווארום ער האט מורא יראה פנימית פאר השי"י דרום איז ער ניט עובר אויף קיין שום מצוה : די דריטע מדריגה איז ער האט ליבשאפט און לוסט גאטש דינסט צו טאן מיט פרייד און מיט דעם גוטין ווילן און ווען מען דינט גאט אין אזו איין אופן ווערט דער מענטש גירופין איין זון צוא השי"י :

דיא פערטע מדריגה איז גאר ווייניג פאר האנדין אין דיא דורות וואש זאלין זיין בייא דער מדריגה אבר משה רבינו האט די מעלה אויך גיהאט אין זיך מער אז גאר דער וועלט דאש זעלביגע איז גאנץ אינווייניגסטע יראה דהיינו זיין כוונה איז מיט זיין דינסט השי"י נחת רוח צו טאן און צו בהעפטין זיך אין גאטש היילינע דינסט פון וועגין גאטש גיאבפרטין נאמן אז השי"י מיט זיין שכינה זאל אויף אים רוען · דען די שכינה האט איר רואונג אויף די צדיקים און דער וואש איז בייא דער מדריגה ווערט דער זעלביגער גירופין עבד מלך כמלך דאש איז טייטש איין קנעכט וואש דינט גיטרייא זיינם קיניג מוז מען ציית זיין וועגין דעם קיניג און בייא דר מדריגה איז משה רבינו ע"ה גוועזין און אויף דיא זעלביגע לייט ווערט גזאגט דער פסוק סוד ה' ליראיו דאש איז טייטש השי"י לאזט זיינע סודות ווישן צוא זיינע פארכטר און לאזט זיין שכינה אויף זייא רוען : **דוד** המלך ע"ה האט גיזאגט צוא זיין זון שלמה המלך ע"ה דע את אלהי אביך ועבדהו דאש איז טייטש דוא זאלסט גאט ב"ה קענן און זאלשט אים רעכט דינען אזו וויא דיין פאטר דען עש זיינן אלרלייא דינשט פאר האנדין עש איז דא אזעלכר וואש דינט גאט בכדי לייט זאלין אים לויבין און זיין כוונה איז ניט פון גאטש וועגין פאר פלוכט זאל דר טאג זיין וואש דער זעלביגר איז גיבארן גיווארין :

אויך איז פאר האנדן אזעלכר וואש דינט גאט ניט פון וועגין לייט זאלין אים לויבן נייערט אז לייט ווערין גוואר פון זיין פרומקייט איז ער זיך משמח דרויף וואש לייט זיינן דר פון גוואר גיווארין דאש איז אויך ניט גוט · און דיא דינסט וואש דער מענטש דינט השי"י בסתר ער פאר בארגט זיינע מעשים אז די לייט זאלין ניט וויסין און זיין כוונה איז צו נעמן שכר אויף עולם הזה און ער זאל קיין עונש ניט האבין אויף עולם הבא דאש איז אויך נאך ניט רעכט וויא מיר האבין שוין גשריבן אין שער היראה נייערט דער מענטש איז מחויב דינן השי"י בכדי דיא שכינה זאל אויף אים רוען דאש הייסט ער זאל פילן דאש גאט אום רינגלט אים פון אלע זייטין און בדארף אכטונג צוא געבין אויף דער גרינגסטע עבירה ניט עובר צוא זיין דען ווען איינער טוט איין עבירה בשוגג מוז ער תשובה דרויף טאן און מוז איין כפרה דרויף האבין אז וויא מיר גיפינען אין דער גמרא אז רבי עקיבא איז גיקומען צוא דעם פסוק אישה הפרם וה' יסלח לה דאש איז טייטש ווען איין אשה האט איין נדר גיטאן און דר מאן האט פר שטערט דעם נדר אין דעם טאג וואש ער איז גוואר גווארין אבר די אשה האט ניט גיוואוסט אז איר מאן האט איר פר שטערט דעם נדר און האט אליין עובר גוועזן אויף דעם נדר האטשע דר מאן האט דאך דעם נדר פאר שטערט פון דעסט וועגן בדארף

זיא

זיא פארט תשובה טאן אונ איין תאר געבונג דרויף האבין אונ ווען רבי עקיבא איז גקומן צו דעם פסוק האט ער געוויינט אונ האט גיזאגט מה דאך ווען איינער האט מתכוין גיוועזן צוא עסין חזיר אונ האט גגעסין כשר פלייש נייערט ער האט גימיינט דאש איז חזיר מוז דער זעלביגער איין כפרה האבין מכל שכן ווער עש האט מתכוין גיוועזן צו עסין חזיר אונ האט גינעסין חזיר מוז ער בוודאי איין כפרה האבין אונ מוז תשובה טאן אונ אזוא האט איסי בן יהודה אויך גיזאגט עש שטייט אין פסוק ולא ידע ואשם ונשא עונו איז טייטש ער האט ניט גיוואוסט אונ האט אום גערין איין עבירה גטאן אזו מוז ער גרוישע ווידוים מתודה זיין דען די נשמה איז גאנץ קלאר דרום מוז ער אכטונג געבין אז די נשמה זאל ניט פר אום ריינגט ווערין דורך די עבירות דאש איז גלייך אז איין פלעק קומט אין איין נוט זיידין קלייד אונ ווען אפילו דר מענטש מאכט דאך דעם פלעק אום גערן פון דעסט וועגן בלייבט פארט דר פלעק אין קלייד אזו איז די נשמה אויך דאש האט שלמה המלך ע"ה גזאגט אלע צייט זאלין דיינע קליידער ווייס זיין דען דער מענטש האט קיין שום אויש רייד אונ קיין פאר ענטפערונג ניט אויף זיינע עבירות · אפילו איין גימיינר מאן אונ מכל שכן ווער עש איז איין תלמיד חכם אונ איין למדן מוז זיך נאך מער היטן אז ער זאל צוא קיין מכשול ניט קומען מיט איין גרינגע עבירה אונ בפרט מכל שכן צוא היטן זיך ח"ו ניט עובר צוא זיין אויף הארבע עבירות דען עש העלפט גאר קיין תירוץ ניט אויף דיא עבירות: אונ איצונד וועלין מיר אייך געבן פאר שטיין דעם פסוק וסביביו נשערה מאד דאש איז טייטש דיא וואש ארום השי"ת זיינען דיא טוען שטארק ציטערין כלומר מען איז מדקדק מיט דיא צדיקים אויף איין האר: שרייבט דער ראשית חכמה דאש ענין איז אזו וואש מער דער מענטש קומט צוא דער קדושה איז מען מיט אים נאך מער מדקדק · עש איז איין משל בייא איין מלך איז פאר האנדין אלערלייא קנעכט אטייל שטייען בייא דעם מלך אין זיינעם חדר וואו דער מלך זעלבסט איז אונ עש זיינען ווידר פאר האנדין אזעלכע קנעכט וואש מוזין אלע צייט פאר דעם מלך שטיין אין פיר הויז · אונ עש איז ווידר פאר האנדין איין טייל וואש שטייען נאר אין פעלד אונ דיא אלע קנעכט איז בוודאי דיא מורא פון דעם מלך אויף זייא · נייערט דיא דאזיגע וואש זיינען אלין נעהענטער צום מלך אויף זייא איז נאך גרעסער דיא פארכט אונ אויף דיא וואש זיינען נאהענט לעבין מלך נעמען זיך אין דער מחשבה קיין אום תרבית אונ קיין עזות ווייל זייא זעהען דעם מלך תמיד פאר זייערע אויגין אונ אזוא זאגין אונזערע חכמים אויך דיא וואש נאהינט זיינן בייא השי"ת איז מען מיט זייא מדקדק אויף איין האר מען שטראפט זייא אפילו אויף איין קליינע זאך:

דער זוהר פרשת וארא שרייבט אזו וואול דער צדיק בדיינקט זיך אייביג אז ער שטייט פאר השי"ת אונ השי"ת האט זיין השגחה אויף אים אזו איז אויך השי"ת נאך מער משגיח אויף אים מער אז פון אלע בשעפינעש אין דער וועלט · נמצא איז דער צדיק ארום גירינגלט בייא השי"ת ווייל השי"ת איז אים מקרב ער זאל אים פאר זיך האבין אונ איז מגלה סתרי תורה דרום ווייל זיין נשמה איז גאנץ הויך אין דר קדושה מער אז איין אנדער וואש איין גימיינר מאן איז דרום מוז זיך דער צדיק אין דר מחשבה נעמן אז דער מלך מלכי המלכים הקב"ה גיפינט זיך ניט אין אים קיין שום אום רעכט דרום נעמט השי"ת בייא אים צו די טבע פון דער היליגר נשמה ווען ער טוט אזעלכש וואש אום רעכט איז אזו ווי מיר גיפינן אין זוהר אמאל זיינן די חברים פון רבי שמעון בן יוחאי בייא אנאנדר גישטאנען האט ער גיזעהן אונ פאר שטאנן אין דר צורה פון רבי יוסי אז ער טראכט אין זיין מחשבה וועלטליכי זאכן הייבט אן רבי שמעון אונ זאגט צוא רבי יוסי שטייא

אויף

אויף אונ מאך דיין צורה גאנץ איז רבי יוסי אויף גישטאנען אונ האט זיך אין זיין מחשבה משמח גוועזן אין דער תורה איז רבי שמעון גישטאנן אונ האט זיך אויך משמח גוועזין אונ האט גזאגט צו רבי יוסי היינט בישטו גאנץ פאר הש"י אונ דיין צורה איז אויך גאנץ דען דיא צורה פון דעם מענטשין איז אויף דעם הימל אויף גיצייכנט אונ ווען דער מענטש טוט חיו ביז אדר ער האט אין זיין מחשבה ביז צוא טאן אזו ברעכט ער אפ פון זיין נשמה אונ דער ווייטערט זיך פון דעם גרויסין ליכטיקייט פון הש"י נעמט אייך איין משל וואש פאר איין מורא וואלט אויף אייך גיפאלין אויב איר וואלט קומען פאר דעם רבי שמעון בן יוחאי אז ער האט דאך פאר שטאנן ווען ער האט גזעהען דיא צורה פון דעם מענטשין האט ער גזעהן וואש פאר איין מעשים דער מענטש האט אין זיך וויא מיר האבן אויבן גשריבן ביא דער מעשה פון רבי יוסי מכל שכן ווען דער מענטש קומט פאר מלך מלכי המלכים הקב"ה ער איז יודע מחשבות וויא וואלט איר אייערע הערצער ניט דער שרעקן ווען איר וועט קומן חשבון אפ צוא געבין אונ דו האסט דאך פאר אים קיין שום אויש רייד ניט : אונ אזו וואול אז דער מענטש בהעפט זיך אין דער קדושה פון השי"ת אונ האט פארכט פאר אים אזו לאזט זיך הש"י גיפינען צוא אים וויא דער פסוק זאגט אם תדרשנו ימצא לך דאש איז טייטש ווען דוא וועסט גאט פארשטין מיטן גאנצן הארצין אזו וועט זיך גאט לאזין גיפינען אונ וועט דיר ענטפרין :

דער מדרש פרעגט אויף דעם פסוק ונפש כי תחטא דאש איז טייטש ווען איין נפש וועט זינדיגן איז דאך קשה ווארום שטייט אין פסוק נפש ווארום שטייט ניט אין פסוק אדם כי יחטא מוז מען ענטפערין אז דאש ווארט נפש גייט אויף דר נשמה עש איז איין משל צווייא מענטשין האבין גיזינדיגט חס וחלילה קעגין זייער שררה איינער איז איין שטאט מאן אונ דער אנדרר איז איין גאהינטר קעגבט ביא דעם שררה אין זיינעם שלאס אונ ער איז טאג אונ נאכט ביי דעם שררה אונ דיא ביידע האבין גלייך גיזינדיגט איז גיגאנגן דר שררה אונ האט זיין קנעכט מיט שארפע שטראף גישטראפט אונ דעם שטאט מאן האט דער שררה גאר ניט גיטאן · נוא דיא לייט וואש האבין דאש דער הערט האבין זייא גיפרעגט דעם שררה ווארום שטראפסטו דיין קנעכט אונ דעם שטאט מאן לאסטו גיין אונ טוסט אים גאר ניט · זיי האבין דאך ביידע גלייך קעגין דיר גיזינדיגט : האט דער שררה גיענטפערט איך וועל אייך געבן צו פר שטיין דער שטאט מאן דער קומט דאך קיין מאל ניט פאר מיר נוא ווייש ער דאך פון מיין כבוד ניט דען ער זעהט קיין מאל ניט פאר זיך דעם סדר · דרום בין איך מיט אים ניט מדקדק אונ שטראף אים ניט · אבר דער קנעכט וואש שטייט תמיד ביי מיר אונ זעהט מיין כבוד דער גיהער שכל צו האבין אונ קעגן מיר ניט זינדיגן דרום טוא איך אים שטראפין :

אזוא אויך דער גוף מיט דר נשמה דען דר קומט פון דער ערד דאש איז ווייט פון די קדושה אונ דער נפש דאש איז דיא נשמה זיא קומט פון דער אייבערשטער קדושה אונ ווען דר גוף מיט דער נשמה באנאנד זינדיגן פאר וואונדרט זיך הש"י מער אויף דער נשמה וויא אויף דעם גוף דען די נשמה האט גיזעהן איי זיא אויף דער וועלט גקומען דיא קדושה פון הש"י דרום איז דיא תורה מדקדק אונ שרייבט אן נפש דאש איז די נשמה זינדיגט מיט ווערטער אדר מיט בייזע מחשבות מוז מען בוודאי מער עונש ליידין וויא אויף אנדרע עבירות וואש רירין נאר אן אין גוף · דרום מוז מען זעהן אז מען זאל ניט עובר זיין אויף דר קלענסטער עבירה ווארום אפילו בשוגג העלפט אויך קיין פאר ענטפרין אונ קיין אויש ריידונג ניט · אונ דער טעם דער פון גיפינן מיר אין זוהר פרשת נשא ווען איינער איז מקיים אפילו נאר איין מצות עשה איז גלייך וויא ער האט מקיים גיוועזין אלע רמ"ח מצות עשה דאש איז צווייא הונדערט אכט אונ פערציג מצות עשה

דען

דען איין מצוה הייננט אן דיא אנדערע מצוה דרום זאל דער מענטש גישיקט זיין נאך צו יאגין אלע מצות אונ זאל זייא מקיים זיין בטוב אונ זאל זייא בשיינען :

והנה אונ נון די רעכט פארטיגע דינסט איז אז דר מענטש טוט ניט דינן זיך אליין נייערט ער דינט השם יתברך מיט פארכט אונ מיט ליבשאפט אונ אויב יסורים קומט אויף אים נעמט ער זייא אן פון השי"ת מיט ליבשאפט אונ קערט זיך ניט אפ פון גאטש דינסט מיט קיין שום אופן אזוא אויך שרייבן אונזרע חכמים אז דער מענטש זאל ניט לעסטרן אונ ניט ריידין קעגין גאט וואש האט אים צו גישיקט יסורים נייערט ער זאל זייא פון השי"ת פאר ליב אן נעמען אונ זאל גייגין זיין אקסיל צו ליידן דאש יאך פון יסורים אונ זאל זיי אן נעמן מיט פרייד אונ זאל גידיינקן אין זיין הארצין אז השי"ת איז איין דיין אמת אין אלע זיינע ווערק אונ אין אלע זיינע משפטים השי"ת איז וואר האפטיג אונ ווען ער האט ליב דעם שטראפט ער אונ אזוא וויא איין פאטער שטראפט זיין קינד בכבדי ער זאל גוט אונ פרום זיין אזוא אויך השי"ת : אויך זאל דער מענטש וויסין אז השי"ת שיקט ניט קיין בייז אונ קיין שלעכטס דעם מענטשין נייערט ווען השי"ת שיקט יוא צוא איין אום גליק דעם מענטשין איז דאש אלץ צו גוטין בכדי ער זאל אפ קומן אויף זיינע עבירות אונ צוא מינערין זיין שטראף אויף עולם הבא אונ ער זאל איין גוטין סוף האבין אונ עש זאל אים אויף דער עלטער גוט זיין דען ווען השי"ת שיקט ניט דעם מענטשין יסורים ווען ער האט ניט גיזינדיגט וויא מיר האבין גילערינט אין ספרי רבי אליעזר דער זון פון יוסי האט גזאגט אז דער מענטש איז תמיד אלע צייט אין פרייד אונ איז אייביג גיזונד אונ האט ניט קיין צער איז בוודאי גיוויס אז מען איז אים זיינע עבירות ניט מוחל דרום וויל השי"ת דער מענטש זאל קיין עולם הבא ניט האבן אבר דורך יסורים ווערט דר מענטש בווילינט צוא גאט אונ השי"ת ווייזט דר מיט אז ער האט דעם מענטשין ליב אונ וויל אים געבין פיל עולם הבא אונ נאך זיינען די יסורים גישטעלט צו דער וועקין דעם מענטשין תשובה צוא טאן וויא מיר גיפינען ביי מנשה אז ער האט עובר גיוועזן אויף כל התורה כולה אונ אז יסורים זיינן אויף אים גיקומן האט ער באלד תשובה גטאן :

אויך שרייבט דער ר"ן צו צייטן ברענגט השי"ת יסורים אויף דעם צדיק חאטשע ער האט קיין עבירה ניט גיטאן נייערט ער זאל זיך דער ווייטערין פון עולם הזה אונ זאל ניט פאר פידט ווערין אין הבלי עולם אז ער זאל קלאר בלייבין אויף עולם הבא פון דאנען איז גידרונגען אז דיא יסורים זיינען דעם מענטשין איין טובה דרום זאגין אונזערע חכמים אזוא וויא דער מענטש איז מחויב צוא לויבין השי"ת מיט פרייד אויב ער שיקט אים צוא גוטעס אזו גיהער ער אויך אים צוא לויבין אויב ער שיקט אים צו שלעכטש דען השי"ת טוט זיינע צו שיקן יסורים פון זייער טובה וועגין דער מענטש אליין פאר שטייט עש ניט עש איז פאר הוילין פון דעם מענטשין דען דאש איז אלץ פון זיין טובה וועגין :

אין דער גמרא ברכות שטייט משה רבינו האט גפרעגט צו השי"ת ווארום איז פאר האנדין איין צדיק וואש עש גייט אים גוט אויף דער וועלט אונ עש איז ווידר פאר האנדין איין צדיק וואש עש גייט אים שלעכט אויף דער וועלט עש איז פאר האנדין איין רשע וואש עש גייט אים וואול אונ עש איז ווידר פאר האנדין איין רשע וואש גייט אים שלעכט האט השי"ת גיענטפערט צוא משה רבינו איין צדיק וואש זיין פאטר איז אויך גיוועזין איין צדיק דעם זעלביגן צדיק איז וואול אבער איין צדיק וואש זיין פאטר איז איין רשע דעם זעלביגן צדיק איז שלעכט דעסט גלייכין איין רשע וואש זיין פאטר איז גיוועזין איין צדיק דעם זעלביגן רשע איז גוט אבר אזוא איין רשע וואש זיין פאטר איז אויך גוועזן איין רשע דעם זעלביגין איז שלעכט נוא איז גדרונגען פון דר גמרא אז דאש גוטש וואש איין מענטש האט אויף דער וועלט איז דאש פון וועגין זכות

אבות: שרייבט דער הייליגער רבי יצחק לוריא דער פירוש איז אין דער גמרא ניט אזוא וויא מיר פאר שטייען נייערט אזוא שרייבט ער דער פאטער דאש מיינט מען דיא נשמה דען אזוא וויא איין פאטער דער האלט דעם מענטשין אזו אויך דיא נשמה דער האלט אים נאך מער:

אונ צוא דער מדריגה האט הלל זוכה געוועזין אז ער האט געהערט איין געשרייא אין שטאט אז מען האט געשריען אויף איין צרה וואש עש האט זייא געטראפין האט הלל געזאגט איך בין מובטח אז דאש געשרייא איז ניט אין מיין הויז כלומר ווען עש טרעפט זיך אפילו אין מיין הויז עפעס איין צרה ח"ו שרייען זייא אויך ניט דען איך האב זייא געלערנט ווען עש וועט זיך עפעס טרעפין איין צרה זאלין זייא אן נעמין באהבה אונ זאלין זיך דער מיט משמח זיין אונ זאלין ניט שרייען אונ וויינען אונ אויב זיי וועלין יוא וויינען זאלין זיי זייער קול ניט לאזין הערין. אונ דש ווייזט אונז אויך דער פסוק משמועה רעה לא יירא דאש איז טייטש פאר איין בייזע שמועה ווען דו הערסט זאלשטו דיך ניט פארכטין כלומר ווען עש טרעפט דיר ח"ו עפעס שלעכטס זאלסטו זיך ניט פארכטין אונ זאלסט עש אן נעמען באהבה ווארום פאר דעם צער וועסטו אפ קומען אויף דיינע עבירות דרום זאל קיין מענטש ניט מתרעם זיין אויף יסורים וואש עש קומט אויף אים ח"ו נייערט ער זאל מקבל באהבה זיין:

אונ ווען גלייך אז עש וועט אויף אים קומען אזעלכע יסורים וואש זיינען אים מבטל ער קען ניט לערנן אונ דאבנען פון דעסט וועגין איז דאש דאך פארט יסורים של אהבה השי"ת שטראפט אים פאר ליבשאפט אז זיין עולם הבא זאל זיין בשלימות אונ אזו ווערט געלערנט איין קל וחומר אין אונזר גמרא פון דר תורה ארויש מה דאך אז איינער האט געשלאגין זיין קנעכט אונ האט אים געמאכט איין מום אין איין אבר. דהיינו ער האט אים ארויש געשלאגין איין צאן אדער איין אויג שרייבט אונזער תורה אז ער מוז דעם קנעכט פריי לאזין מכל שכן יסורים די צו ברעכין דאך אלי גלידער פון דעם מענטשין איז דאך מכל שכן דאש איז יסורים של אהבה אונ אויב דו וועסט וועלן פרעגין ווארום בעטן מיר אין אונזרי תפלות אז השי"ת זאל אויף אונז קיין יסורים ניט שיקין: איז דער תירוץ דרויף דאש מיינט מען אזעלכע יסורים וואש מאכין פר מיעסט דעם מענטשין אונ מאכין אים מבוטל אויף זעלכע יסורים בעטן מיר אז הש"י זאל אונז מציל זיין אבער אזעלכע יסורים וואש הש"י שיקט אויף דעם מענטשין בכדי ער זאל אויף זיינע עבירות אפ קומען איז דאש בוודאי פון זיין טובה וועגין בכדי זיין עוה"ב זאל זיין בשלימות וויא דער פסוק זאגט אשרי הגבר אשר תיסרנו יה דאש איז טייטש וואול דעם מענטשין וואש גאט ברוך הוא טוט אים שטראפין דרום זאל ער מקבל זיין די שטראף באהבה:

אונזערע חכמים שרייבין איטליכער מענטש איז מחויב מקיים צוא זיין אלע תרי"ג מצות דאש איז זעקס הונדערט אונ דרייצעהן מצות נוא וויא קאן דאש זיין אז איטליכער מענטש זאל קאנען מקיים זיין אלע תרי"ג מצות עש זיינען דאך פאר האנדין אזעלכע מצות וואש געהער נאר צוא דיא כהנים אליין אונ קיין ישראל קאן דאש ניט מקיים זיין אויך זיינען פאר האנדין אזעלכע מצות וואש מען איז נאר געבאטין געווארין אין ארץ ישראל אבר ניט אין חוץ לארץ מוזין מיר אייך אזו פאר שטיין געבין צום ערשטין זאל דער מענטש אויף זיך נעמען מקיים צוא זיין אלע מצות וואש וועט אים צוא האנדין קומען אונ אז עש טרעפט זיך אים איין מצוה זאל ער דיא מצוה טאן מיט גרויש שמחה אונ זאל זיך נעמען אין מחשבה איך בין אן גברייט אנדרע מצות אויך צוא טאן נאר וואש זאל איך טאן אז עש טרעפט זיך מיר ניט דיא אנדערע מצות: אונ דער מענטש זאל לערנען דיא תורה פון דער מצוה איז גלייך וויא ער וואלט זי מקיים געוועזן

אונ

אונ דיא תּוֹרָה וואש ער קען זאל ער לערנען מיט אנדרע לייט · אונ וואש ער לערינט זאל ער האלטן אונ ווען אפילו ער קען ניט מקיים זיין אלע מצות איז גלייך וויא ער וואלט זייא מקיים גיוועזן · דאש איז איין משל ווען איין מלך האט גיבאטין אויף זיין פאלק זיין שונא אנטקעגין גיין מלחמה צו האלטן מיט אים מיט וואש ער טויג מיט כלי זיין אדער אנדרע זאכין נוא ווער עש איז קלוג דער דר ציילט דעם מלך צוא וואש ער טויג אונ אויב ער איז נאך ממציא אנדרע זאכין אויך איז ער דאך כחויב ביידע צו טאן אזו אונז ישראל וואש הש"י האט אונז גיהייליגט מיט זיינע מצות אזו איז איטליכער מחויב צוא טאן דיא מצות וואש עס זיינען אויף אים מוטל אונ דיא מצות וואש ער קאן ניט טאן זייא זאל ער טאן אזוא וויא מיר האבן גישריבן דהיינו ער זאל לערנען דיא תורה פון דיא מצות איז אים גירעכינט גלייך וויא ער וואלט זייא מקיים גיוועזין' אונ זאל זיך נעמען אין זיין מחשבה איך וואלט גערין דיא אנדערע מצוה אויך טאן נייערט איך קען זיא ניט מקיים זיין אונ אויב דער מענטש האלט אזו אין זיין מחשבה רעכינט אים הש"י מחשבה טובה למעשה גלייך וויא ער וואלט דיא מצוה יוא גיטאן :

דער קנה חכמה שרייבט ווייל איטליכער מענטש וואלט גערין מקיים צו זיין אלע תרי"ג מצות אונ ער קאן דאך זייא ניט מקיים זיין דרום האט אונז הש"י גיגעבן מצות ציצית עש זאל זיין איין זכרון צוא תרי"ג מצות דען ציצית איז אין דער צאל זעקס הונדערט אונ אכט פעדים אונ פינף קניפן איז דרייצעהן נוא טרעפט עש אן ס"ה תרי"ג אונ אז דער מענטש זעהט איבר די ציצית זאל ער זיך דער מאנען אן תרי"ג מצות וואש זיינען קעגן דיא שס"ה אדערין אונ רמ"ח גלידער שס"ה אונ רמ"ח טרעפין אן תרי"ג · אונ איטליכע מצוה האט איין אן האלט אין איין גליד פון דעם מענטשן אונ ווען איין מענטש איז עובר אויף איין מצוה אזו באלד ווערט גימינערט דעם מענטשין איין גליד פון דר נשמה ווארום פון דעם גוף קען ניט זיין אז עש ווערט גימינערט ווארום מיר זעהען דאך פיל לייט זיינען ניט עובר אפילו אויף קיין שום עבירה אונ זיינען ניט גיזונט אויף די גלידער אונ ווידער זעהען מיר דאך אזעלכע לייט וואש זיינען פושעים וואש זיינען עובר ממש אלע טאג אויף אלע מצות אונ זיינען פריש אונ גיזונט נוא מוז דאש זיין אז דאש וואש עש שטייט גשריבן אז עש ווערט גימינערט איין גליד פון דעם מענטשין גייט דאש אויף דער נשמה אונ אזו באלד אז דער מענטש איז עובר אויף איין מצוה מאכט ער כביכול אין דער נשמה איין מום אונ דיא נשמה קען פאר הש"י ניט קומען דען עש שטייט כל מום לא יקרב דאש איז טייטש ווער עש האט איין מום טאר פאר הש"י ניט קומן · דער כלל איז אז דער מענטש זאל זיין מחשבה ריין האלטין דען דיא נשמה איז הייליג אונ אלע אונזרע מצות וואש מען האט אונז גיבאטין האט אונז הש"י גבאטין בכדי מיר זאלן דיא נשמה בקליידן דען אויש איטליכר מצוה ווערט גימאכט איין מלבוש צו דער נשמה · אונ דאש איז אלץ גירעט גיווארין אויב ער איז מקיים אזוא וויא מיר האבין פריער גשריבן דהיינו אז דער מענטש איז מקיים אלע מצוה וואש קומען אים צוא האנדין אונ דער נאך טרעפט זיך אים אזו איין מצוה וואש ער קען ניט מקיים זיין דיא מצוה אזו רעכינט אים הש"י גלייך ווי ער וואלט מקיים גוועזן די מצוה אויך · אונ ער מאכט מיט דער מחשבה אויך איין מלבוש צו דר נשמה אבער אז ווען עש טרעפט זיך אים אלע מצות אונ ער איז זיי ניט מקיים אונ דער נאך טרעפט זיך אזו איין מצוה וואש ער קאן זיא ניט מקיים זיין נוא חאטשע ער האט אין דער מחשבה ער וואלט גערין מקיים זיין די מצוה זוא העלפט זיין מחשבה אויך ניט ווייל ער האט יענע מצות ניט מקיים גוועזן וואש ער האט זיי גיקאנט מקיים זיין: אויך מוז דער מענטש זיין כוונה ארויש ריידין מיט דעם מויל · אונ ווען מען טוט אן דעם טלית גדול אדער דעם טלית קטן זאל מען אזוא זאגן · דא בין איך אויך מיר

מקבל מקיים צו זיין היינט אונ אלע טאג אלע מצות וואש ועלין מיר צוא האנדרין קומען סייא פון. דיא צווייא הונדערט אונ אכט אונ פערציג מצות עשה אונ סייא פון דיא דרייא הונדערט אונ פינף אונ זעכציג מצות לא תעשה עש זאל זיין דר ווילין פאר דיר גאט אונזער גאט אונ גאט פון אונזרע עלטערין אז דוא זאלשט מיר העלפין מקיים צוא זיין אלע מצות וואש ועלין מיר צוא האנדרין קומען · אונ ווען עש וועט מיר צו האנדרין קומען אזו איין מצוה וואש איך וועל זיא ניט קענען מקיים זיין זאלסטו ליבער גאט רעכינען מיינע גוטע מחשבות גליך וויא איך וואלט דיא מצוה מקיים געוועזן עש זאל זיין צוא ווילין פאר דיר גאט מיין גאט מיינע רייר אונ מיינע מחשבות פון דעם הארצין גאט דוא ביסט מיין בשעפר אונ מיין דער לייזר · דעסט גלייכין דיא מצות שבת איז אויך גיוואוגין קענין תרי"ג מצות אונ דאש זאלט איר וויסין אז פון איטליכר מצוה ווערט איין מלאך מליץ בשאפין אבר פון איין גוטע מחשבה קען קיין מלאך ניט בשאפין ווערין נייערט ער מוז דיא מחשבה ארויש ריידין דרום גיהער איטליכר זיינע גוטע מחשבות ארויש צוא ריידין וויא מיר האבין גישריבן :

איר זאלט וויסין דיא מצות וואש מיר טוען דאש מיינט מען דיא תרי"ג מצות מאכט מען מיט זייא איין קרוין אונ ווען מען לערינט תורה מאכט מען אויך איין קרוין אונ דיא קרוין פון דר תורה איז איבר אלעם אבער עש זיינן פיל מדות פר האנדרין דהיינו דיא טבע פון דעם הארצין פון מענטשין דהיינו איין גוט הארץ אדר איין שלעכט הארץ צארונג אדער ווילונג ליבשאפט אדער פיינט שאפט פריידין אדער טרויעריג נשיקטקייט אדער טרענהייט נינוג צוא געבין אדער איבריג צו געבין אונ נאך דאש גלייכין פיל ענינים זיינען פאר האנדין אן דעם מענטשין גוטע מדות אדער שלעכטע מדות · אונ דיא מדות זיינן גיטיילט אויף פיל חלקים עש זיינן מדות פאר האנדין אין הש"י וואש דער מענטש גהער זיי צו טאן אונ קען זיי טאן · איין מדה איז פאר האנדרין וויא דיא גמרא סוטה שרייבט עש שטייט אין פסוק אחרי ה' תלכו דאש איז טייטש דוא זאלשט נאך גאט נאך גיין פרעגט די גמרא וויא איז דאש מיגליך גאט נאך צוא גיין ער איז דאך פייער וואש פאר ברענט אנאנדער פייער ענטפערט די גמרא דאש מיינט מען דוא זאלסט גיין אין גאטש וועג וויא הש"י איז איין רחמים ער קלייד דיא נאקיטע אזו זאלשטו אויך טאן וויא הש"י טרייסט דיא טרויעריגע אזוא זאלשטו אויך טאן :

נאך שרייבט אונזער גמרא הש"י האט גזאגט צוא משה רבינו ווען ישראל ועלין זיך אן טאן אין טליתים אונ ועלין זאגין שלש עשרה מדות וועל איך זייא ענטפערין אין אלע זייערע צרות אונ אין איינגשאפט נוא מיר זעהן דאך וויפיל מאל מיר זאגן שלש עשרה מדות אין טלית אונ תפלין אונ הש"י ענטפערט ניט דרום שרייבן אונזרע חכמים דאש מיינט מען ניט דאש גייט אויף דעם טלית אליין נייערט אויף דיא אנדרע מדות אויך · אלע דיא מדות וואש הש"י האט אין זיך זאל דער מענטש אויך טאן וויא מיר האבן גשריבן אונ דער נאך אז דער מענטש האט אין זיך אלע דיא מדות אונ טוט זיך אן אין דעם טלית אונ זאגט שלש עשרה מדות מיט כוונה דא פאר זיכר זיך אז הש"י וועט ענטפערן אין אלע אונזערע צרות אונ דיא זאכין פון דיא מדות זיינען ניט פון דיא תרי"ג מצות :

דער אנדערער חלק אין דיא מדות פון איין מענטשין איז קדש עצמך במותר לך דאש איז טייטש הייליג דיך מיט וואש עש איז מותר צוא דיר אזוא וויא דער תורת כהנים שרייבט אויף דעם פסוק והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני דאש איז טייטש איר זאלט אייך היילינן אונ זאלט זיין הייליג דען איך גאט בין הייליג דאש מיינט מען איר זאלט גיין אין גאטש וועג · אונ דיא תורה מיינט ניט זיך היין צוא האלטין פון הארבע עבירות אזו וויא זנות אדר אנדרע עבירות נייערט

דאש

דאש גלייכין אזלכע זאכן וואש עש איז מותר צוא דיר דהיינו ויין צוא טרינקן אדר אנדרע זאכן וועסטו וועלין אזוא פיל טרינקען אז דוא זאלשט שיכור ווערין אדער דאש גלייכין די תורה האט דיר מתיר געוועזין איין ווייב צוא נעמען אזוא וועסטו וועלין אום גיין מיט איר אונ וועסט זיין גוויינטליך ביא איר פאר לייט אדער אלע צייט דרום שרייבט מען אייך האלט דיך הייליג מיט וואש עש איז מותר צוא דיר בדרך ארץ אונ הייליג האלטין אונ וייל מען קען קיין שיעור ניט שטעלין מיט דעם עסן אונ טרינקן וויפיל דער מענטש זאל עסין אדער טרינקען אדר אנדרע מענטשליכע זאכן דרום האט דאש דער מענטש בכח אונ איז אין זיינער מאכט אז איטליכער זאל אלץ טאן נאך זיין נאטור נאך ניט איבעריג סייא אין עסין אדער אין טרינקן אדר אנדרע וועלטליכע זאכן נוא איר לייט וועט עש זעהט די זאכן וואש מיר האבין גשריבן וויא דר מענטש זאל זיך האלטן אונ ווער עש נעמט אויף זיך דאש צוא טאן וועט איר וועלן מיינען דש איז איין חסיד אדר עש איז אפעס איבריגס איר זאלט ווישין אז דאש איז גאר ניט קיין איבריגס נייערט דיא תורה וויל אזוא האבין אונ די שולדיקייט פון דרך ארץ ברייננגט מיט אזעלכע זאכין מיט איין מיטל פאל צוא טאן אונ וייל די טבע פון דיא לייט איז ניט גלייך מיט אלע זאכין דרום האט דיא תורה קיין שיעור ניט גשריבן אונ סתם דיא לייט גיווארינט :

שויתי ה׳ לנגדי תמיד · דאש איז טייטש גאט רואט אונ שטייט תמיד קעגין מיר · נוא ווען דער מענטש נעמט זיך דאש אין הארצין אז הש״י שטייט תמיד קעגין דעם מענטשין אונ וייס וואש דער מענטש האט אין זיין מחשבה אזו קאן ער ניט באלד זינדיגן דאש שרייבן אויך אונזערע חכמי מוסר ווען דער יצה״ר קומט צו דעם מענטשן איבער צו ריידין אים איין עבירה צו טאן אזו זאל זיך דער מענטש דער מאנן אונ זיך נעמן אין זיין זינען גלייך אז ער וואלט מיט דעם יצה״ר אזו גירעט גלייבשטו דש אז הש״י הערט אונ זעהעט וואש דער מענטש טוט אונ וייס אפילו דיא גידאנקען פון דעם הארצן אדר גלייבסטו עש ניט · דער וואש גלייבט דאש ניט דער איז דאך כופר בעיקר · דען איטליכר פון אונז יהודים איז דאך אן גבורייט צוא ליידין אלע אום דער בארמיגע יסורים וואש מען וועט אים טאן כדי ער זאל עובר זיין אויף גאטש ציווי אונ ווידר זיין הייליקייט צוא טאן אונ פשיטא ניט אפ צוא טרעטין אדער לייקנען אין זיין נאמן נייערט איטליכר גלייבט אז הש״י זעהט אונ פאר שטייט דיא גדאנקן אונ דיא מחשבות פון דעם מענטשין אונ ווער קאן אזו פאר שאיט זיין אונ ווידער שפעניגין אין דעם גישטאלט פון הש״י כלומר ווען דער מענטש גלייבט דאש אלץ אז הש״י זעהט אלץ אזו וועט ער בוודאי ניט זינדיגין אונ דער וועקט זיך זיין הארץ צוא זיין איין צדיק אונ איין חסיד :

אונ דאש זאגין מיר אויך אין אונזרע תפלות אבינו מלכנו חטאנו לפניך דאש איז טייטש אונזער פאטער אונ אונזער קיניג דער וועלט · מיר זיינען פאר שאיט גוועזן אונ מיר האבין פאר דיר גזינדיגט ווען דוא בישט אייביג אונ שטייסט פאר אונז וויא דער פסוק זאגט שויתי יי לנגדי תמיד :

איצונד וועלין מיר אן הייבין יראה אונ מוסר צו שרייבין נאך דעם אל״ף בי״ת נאך :

אות אלף

אמת ואמונה דאש איז טייטש גאט איז ווארהאפטיג אונ זיין נאמען איז ווארהאפטיג דאש איז דער עיקר פון אונזר גלאבט אונ דאש איז גשטעלט גווארין אויף דרייצעהן עיקרים אונ אויף דיא דרייא צעהען עיקרים איז אויך גישטעלט גיווארין דער גרוישער שבח יגדל אונ דער שבח פון אני מאמין :

דֶער עֶרְשְׁטֶער עִיקָר אִיז נמצא ואין עת אל מציאותו דָשׁ אִיז טַייטְשׁ הַשֵׁ״י לָאזְט זִיךְ גְפִינֶען וָועְן מֶען רוּפְט אִים מִיט דֶעם גַאנְצֶן הַארְצִין אוּנ עֶשׁ אִיז נִיט דָא קֵיין צַייט צוּ זַיין גְפִינוּנְג אוּנ דָשׁ קָאן קֵיין פִילִיסוֹף נִיט גֶעבִּן צוּא פַאר שְׁטֵיין וִויא מִיף דִי זַאכִין זַיינֶען אוּנ הַשֵׁ״י דַארְף קֵיינֶעמְשׁ נִיט אוּנ אַלֶע בַּשֶׁעפֶענֶשׁ דַארְפִין צוּ הַשֵׁ״י עֶר מַאכְט אַלֶע לֶעבִּין אוּנ ווירד מִיט זַיין בַּגֶער מַאכְט עֶר אַלֶע שְׁטַארְבִּין :

דֶער אַנְדֶערֶער עִיקָר אִיז אחד ואין יחיד כיחודו דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ הַשֵׁ״י אִיז אֵיינְצִיג אוּנ עֶשׁ אִיז קֵיין אֵיינְצִיגֶער נִיט פַר הַאנְדִין וִויא עֶר אִיז וגם אין סוף לאחדותו דָאשׁ קָאן מֶען אוֹיךְ נִיט גֶעבִּן צוּ פַאר שְׁטֵיין פַאר גְמֵיינֶע לַייט אַז הַשֵׁ״י אִיז אַיין נְשָׁמָה צוּ אַלֶע נְשָׁמוֹת :

דֶער דְרִיטֶער עִיקָר אִיז אין לו דמות הגוף ואינו גוף חָאטְשֶׁע מִיר שְׁרַייבִּין דָאךְ פַאר דִיא לַייט דִיא דִמְיוֹנוֹת פוּן הַשֵׁ״י אָבֶּר דָאשׁ אִיז אַלְץ אַגִישְׁטַאלְט נְשָׁמָה אָבֶּר הַשֵׁ״י הָאט קֵיין גוּף נִיט אוּנ הָאט נִיט קֵיין גִישְׁטַאלְט פוּן אַיין גוּף :

דֶער פֶערְטֶער עִיקָר אִיז קדמון לכל דבר אשר נברא דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ הַשֵׁ״י אִיז אַיין עֶרְשְׁטֶער אִיבֶּר אַלֶע זַאכִין וָואשׁ זַיינֶען עֶרְשְׁטֶע אוֹיף אַלֶע וֶועלְטִן דֶען עֶשׁ זַיינֶען פִיל עֶרְשְׁטֶע פַאר הַאנְדִין דְהַיינוּ חוֹדֶשׁ נִיסָן אִיז דֶער עֶרְשְׁטֶער אִין יָאר פוּן אַלֶע חֳדָשִׁים וָואשׁ נָאךְ אִים קוּמֶען אָבֶּי׳ עֶשׁ זַיינֶען גִיוֶועֶן חֳדָשִׁים פַאר אִים אִין יֶיעֶנֶם יָאר אָבֶּר הַשֵׁ״י אִיז עֶרְשְׁט פַר אַלֶע עֶרְשְׁטֶע עֶס׳ אִיז קֵיינֶער פַאר אִים נִיט :

דֶער פִינְפְטֶער עִיקָר אִיז מֶען זָאל צוּא קֵיינֶם נִיט אָן רוּפְן אוּנ בֶּעטִין אוּנ זַיין תְּפִלָּה צוּא טָאן נַייֶערְט צוּ הַשֵׁ״י דֶען צוּא אִים אַלֵיין גְהֶער דִיא דִינְסְט אוּנ אַכְפֶּערְקֵייט אוּנ עֶר הָאט דִיא אִיבֶּר מֶעכְט אִיבֶּר אַלֶע עוֹלָמוֹת :

דֶער זֶעקְסְטֶער עִיקָר אִיז שפע נבואתו נתנו אל אנשי סגולתו ותפארתו דָשׁ אִיז טַייטְשׁ דִיא שֶׁפַע פוּן דִי נְבוּאָה הָט הַשֵׁ״י גְגֶעבִּן צוּ זַיינֶע לַייט וָואשׁ זֵיי זַיינֶען רָאוּי אוּנ וֶוערְדִיג דָשׁ צוּ זֶעהֶן אוּנ צוּ דִי וָואשׁ גִייעֶן רֶעכְט אִין גָאטְשׁ דִינְסְט אוּנ לֶערְנֶען אַנְדֶרֶע לַייט אוֹיךְ וִויא אַזוֹא גָאט צוּא דִינֶען :

דֶער זִיבֶּעטֶער עִיקָר אִיז לא קם בישראל כמשה עוד אוּנ דָאשׁ שְׁרַייבְּט דֶער רַמְבַּ״ם דִיא גְרוֹישֶׁע מַעֲלָה פוּן דִיא נְבוּאָה פוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אוּנ מִיט וָואשׁ זִיא אִיז גְרֶעסֶר פוּן אַנְדֶרֶע נְבִיאִים :

דֶער אַכְטֶער עִיקָר אִיז תורת אמת נתן לעמו דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ אַיין וָוארְהַאפְטִיגֶע תּוֹרָה הָאט גָאט גְגֶעבִּין צוּא זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל פוּן בראשית בִּיז לעיני כל ישראל ׳ אוּנ אַלֶע מִצְוֹת אוּנ אַלֶע הֲלָכוֹת וָואשׁ אִיז פַאר הַאנְדִן אִיז דָאשׁ אַלְץ פוּן דֶעם בַּארְג סִינַי גִינוּמֶען גְוָוארְן אוּנ מרע״ה אִיז וָוארְהַפְטִיג אִין זַיין שְׁלִיחוּת גְוֶועזִין :

דֶער נַיינְטֶער עִיקָר אִיז לא יחליף האל ולא ימיר דתו לעולמים דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ גָאט וֶועט נִיט פַאר בַּייטְן אוּנ זַיין גְרֶעכְטִיקֵייט וֶועט אוֹיךְ נִיט פַאר בִּיטִין וֶוערְן אוֹיף אֵייבִּיג אוּנ דִיא תּוֹרָה פוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ וֶועט אוֹיךְ נִיט פַאר בִּיטִין וֶוערִין אוּנ עֶשׁ וֶועט קֵיין מֶערוּנְג אוּנ קֵיין מִינֶערוּנְג קוּמֶען אִין דֶער תּוֹרָה בִּיז בֶּן דָוִד וֶועט קוּמֶען אוּנ וֶועט דַרְשְׁנֶן דִיא תּוֹרָה אוּנ וֶועט אוּנְז מְגַלֶּה סוֹדוֹת זַיין :

דֶער צֶעהֶנְטֶער עִיקָר אִיז צופה ויודע סתרינו דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ הַשֵׁ״י זֶעהְט אוּנ לוּגְט אוּנְזֶר פַאר בָּארְגֶענֶעשׁ אוּנ דִי מַחְשָׁבוֹת פוּן מֶענְטְשִׁין ׳ אוּנ פַאר הוֹילְט נִיט זַיינֶע אוֹיגִין דֶר פוּן :

דֶער עֶלְפְטֶער עִיקָר אִיז גומל לאיש חסד כמפעלו ׳ דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ עֶר בַּצָאלְט דֶעם גוּטֶעמַאן נָאךְ זַיינֶע גוּטֶע וֶוערְק נָאךְ אוּנ עֶר גִיט דֶעם רָשָׁע זַיין גִיצָאלְט נָאךְ זַיין בֵּייזְקֵייט נָאךְ :

דֶער צְוֶועלְפְטֶער עִיקָר אִיז ישלח לקץ הימין משיחנו ׳ דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ עֶר וֶועט שִׁיקְן בֶּן דָוִד צוּא אוֹישׁ צִיהֶען אוּנְז אוּנ וֶועט ווידר קֶערִין דִיא מְלוּכָה צוּא יִשְׂרָאֵל אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל :

דער

דער דרייצנטער. עיקר איז מתים יחיה אל ברוב חסדו · דאש איז טייטש גאט וועט לעבעדיג מאכין די מתים מיט זיין גרויס גנאד חאטשי די מתים זיינן דאך שוין פאר פוילט אונ דערנאך מאל וועט דער קענט ווערן אז הש״י איז דיין אמת אז ער קען גרויסע צייכין אונ וואונדער בווייזין די טויטע ווידר-לעבעדיג צו מאכין :

ווער עש וויל גאט רעכט דינן אזו באלד גאנץ פריא אז ער שטייט אויף פון זיין בעט זאל ער אויף זיך נעמן דיא אמונה פון הש״י ער זאל קיין שום זאך ניט טאן בשעת ער שטייט אויף נייערט אזוא באלד אז ער שטייט אויף אויש זיין בעט זאל ער זיין אויש גאנג טאן אונ זאל די הענט וואשין אונ זאל זיך אין זין זין נעמן די הויך ווערדיגע איינקייט פון גאט אז ער איז אנאט איבר אלע געטר אונ אקיניג איבר אלע קיניגין אונ איין גוועלטיגר הער אונ זאל גאנץ פריא זיינע אוגין אויף הייבן קעגן דעם הימל אונ זאל אין זיין זין בטראכטין ווער עש האט אלץ אזו שיין באשאפין הימל אונ ערד גראז אונ קרייטיכר אונ בהמות חיות אונ עופות אונ גרויסע וואשער אונ גרויסע בערג אונ מעכטיגע גרוישעפיש אונ שטורם ווינט אונ פייער אונ אלע די גרויסע בשעפנש זיינן אין זיינע אויגין וויא איין קערינדיל פון אקליינע פרי קעגין דעם עולם הגלגלים אונ איין גלגל קעגן דעם אנדערין איז אלע מאל אויך גרעסער אונ אלץ איז נאר ווייניג גירעכינט קעגין איין מלאך אונ איין מלאך פון דעם אנדערין איז גרעסר זעכציג מאל צעהן טויזינט דאש איז אום מיגליך צוא דער שרייבין דאש גרוסקייט פון דיא מלאכים אונ פון פיל שארין פון דיא מלאכים אונ אלע די מלאכים זיינן ווידר גאר ניט גרעכינט קעגין דעם כסא הכבוד אונ דער כסא הכבוד איז ווידר גאר ניט גירעכינט קעגן דיא גרויסע ווערדיקייט אונ אכפרקייט פון הש״י ווער קען דאש אלץ דער ציילין אונ אויש שרייבין :

בווא איר ליבע לייט ווען מען נעמט זיך דאש אלץ אין זינען דא פאלט אויף דעם מענטשין איין יראה אונ עש קומט אים אויך דיא אהבה פון הש״י אין זיינען זין אונ נאך דעם אלים זאל מען ערשט דיא ברכה על נטילת ידים זאגין · דער כלל איז פון בהעפטין צוא דער אמונה איז מען זאל זיך תמיד גיוויינן צוא זאגין אם ירצה השם דאש איז טייטש מיט גאטש ווילן דאש גיהער מען צוא זאגין פאר אלע זאכין וואש מען וויל טאן · דאש גלייכין אז מען גייט אמשא ומתן צוא טאן · קויפין אונ פאר קויפין זאל מען זאגין איך האב מיין האפונג אויף הש״י אז דורך דעם משא ומתן וועט מיר הש״י מיין פרנסה געבין דען וועט גאט פענצטר עפנען פון הימל אונ וועט איינעם געלט אראפ ווארפין נייערט הש״י גיט אלץ בדרך הטבע וויא אזו דער עולם פירט זיך דורך האנדיל שאפט אדר דורך איין מלאכה וויא דער פסוק שרייבט הש״י וועט דיר ברכה געבין דורך דעם ווערק פון דיינע הענט כלומר דער מענטש מוז דאש זיינע צום ערשטען טאן :

דער ספר חובות הלבבות שרייבט אויך ווען דער מענטש פאר דינט עפעס זאל ער תמיד זאגין מיט גאטש הילף האב איך דאש גוואונן וויא דער פסוק שרייבט דוא זאלסט וויסן אז הש״י גיט דיר כח אונ קראפט איין צו זאמלען דיין האב אונ דיין גוטש · אונ פאר קערט אויך ווען ח״ו דעם מענטשין טרעפט עפעס איין שאדין זאל ער זאגין עש איז אלץ פון גאט בכדי איך זאל תשובה טאן אויף דיא זאכן וואש איך האב פאר זינדיגט אונ זאל צדקה געבין · אונ ניט וויא זעלכע לייט ווען עש טרעפט זייא איין שאדין אין זייער געלט אזו ווילין זייא שוין קיין צדקה ניט געבין דאש איז איין נארישקייט פון זייא עש איז איין משל ווען פייער קומט אויף שטרויא אויף איין זייט לעשט מען אונ אויף דער אנדערער זייט ניט

ניט

ניט אזו בלייבט דאש פייער איין קליינע ווילע שטיל דער נאך שלאגט דער פלאם אין דער הייך · אונ נאך איין משל איז דער צוא ווען איינם שטארקט דארשט אונ ער טרינקט זאלץ וואסר דא שטילט אים דער דארשט אויף איין ווילע אונ דר נאך דארשט אים נאך מער · אזו אויך ווען איינעם שאדין צוא:קומט אונ ער וויל זיך העלפין מיט זיין קארגהייט דאש העלפט אים נאר לפי שעה אונ דער נאך קען ער ח"ו נאר אויש גיבראכט ווערין נייערט ווען אים שאדין צו קומט זאל ער חוזר בתשובה זיין אפשר האט ער עפים איין עבירה גטאן מיט געלט אזו זאל ער יענעם אום קערין אדער אפשר האט ער ווייניג צדקה גיגעבין אונ זאל השי"ת לויבן אונ דאנקען אזו ווערט אים השי"ת כוודאי זיין שאדין ממלא זיין אויך ווען דער מענטש גייט צוא טאן איין משא ומתן אזו זאל ער זאגין דא גייא איך טאן איין משא ומתן מיט השי"ת זיינער הילף אונ פון ווילן זיין היילגין נאמען אונ זאל דער בייא זאגין דיא קורצע תפלה וויא איך טוא דא אייך שרייבין :

רבונו של עולם הער פון דער גאנצע וועלט אין דיינע היילגע ספרים שטייט גשריבן פר זיכר דיך אין גאט וועסטו אום גירינגלט זיין מיט גינאד אונ עש איז נאך איין פסוק דא ואתה אונ דוא גאט דער נערשט אלע בשעפנש אויף דער וועלט גאט דוא בישט איין ווארהאפטיגער גאט דער בארמיגר גיב מיר איין ברכה אונ איין הצלחה אין אלע ווערק פון מיינע הענט איך פאר זיכער מיך אין דיינע גנאד אז דורך דעם משא ומתן וואש איך טוא דא זאלסטו מיר שיקן איין ברכה אונ עש זאל אין מיר מקוים ווערין דער פסוק השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך דאש איז טייטש ווארף אויף השי"ת דיין לוסט אונ ער וועט דיך שפייזין אונ אין זכות היילגע שמות וואש קומען ארויש אויש דעם פסוק וואש איך גמיינר מאן וויים ניט מכוין צוא זיין עש זאל פאר דיר באוויליגט זיין מיין גבעט וואש איך טוא פאר דיר בעטין גלייך אז איך וואלט מכוין גיוועזן אין אלע שמות הקדושים וואש גהער צוא דעם פסוק אונ דער נער מיך ליבר גאט מיט דיין גינאד אונ דער בארימקייט אונ גיב מיר מיין פרנסה אמן :

אונ וואש עש טרעפט זיך דעם מענטשן זאל ער גלייבן אז דאש איז פון גאט אונ דערסט גלייכין ווען עס האט אים בגעגינט איין שלעכטער מענטש אונ האט אים מזלזל גוועזן אונ האט אים דברים רעים בחנם גירעט אזו זאל ער עש מקבל באהבה זיין ווארום דאש האט השי"ת דעם שלעכטין מענטשין אין זיין דעה גגעבן אונ דער זעלביגער איז איין פייזער שליח מבזה צוא זיין אבר עש איז אלץ פון השי"ת אונ אויך אלע זאכן ווען דער מענטש גייט עפים צוא טאן עש מאג זיין איין מצוה אדר איין משא ומתן זאל ער גיוויינן גאטש נאמן אין מויל צוא נעמן דהיינו ווען איינר בויאט איין נייע גבייא אדר ער קויפט זיך איין נייע קלייד אדער איין נייאי כלי זאל ער זאגין דאש קויף איך השי"ת זאל מיר געבין אז איך זאל קאנן דיא מצות דער מיט טאן :

דער זוהר שרייבט ווען דער מענטש טוט אזו אונ דער מאנט בייא אלעם גאטש נאמען איז ער פאר זיכרט אויף דער זאך דען דער שטן האלט זיך תמיד אן דעם מענטשין אונ וויל אויף אלעם זיין רוא האבן אונ אזו באלד אז מען דער מאנט דעם נאמן פון גאט מוז דער שטן אפ טרעטין איר זאלט ניט טראכטין אז נאר בייא איין דבר מצוה וואלט גערין דער שטן זיין רוא האבין אבער באמת אפילו אין וועלטליכע זאכין וואש מען קויפט אדער מען מאכט וויא מיר האבין גישריבין וויל ער אויך זיין רוא האבין דרום זאל ער תמיד זאגין אם ירצה השם מיט גאטס ווילן אדער בעזרת השם מיט גאטס הילף :

אויך

אויך גיהער צום כלל פון אונזער אמונה די מצות עשה פון קידוש השם אז מען זאל איבר ענטפערין זיין לייב פון וועגין קידוש השם :

דער זוהר שרייבט ווער עס וויל איבר ענטפערין זיין לייב אויף קידוש השם זאל ער שטארק אין זיין הארץ נעמען וויא דער פסוק שרייבט אונ דוא זאלסט ליב האבין דיין גאט מיטן גאנצן הארצן אונ מיט דיין גאנצין לייב אונ מיט גאר דיין געלט אונ גוטס · אונ ווען מען נעמט זיך אזו אין הארצין אין דער צייט אז ער איז זיך מוסר נפש איז דאש בייא השי"ת אן גינומען גלייך אז ער האט זיך גלאזט מקריב זיין פאר איין קרבן וויא יצחק האט זיך גילאזט מקריב זיין אויף דעם מזבח אבר דאש אליין איז ניט גוט מען מוז נאך גוט אונ פרום אויך זיין אין אלע זאכין דען אויב ער איז ניט גוט אונ פרום וואש העלפט מיר זיין מוסר נפש זיין דען אזו הייסט ער איין בעל מום איז ניט ראוי צו איין קרבן :

אות ב

בריות וויא מען זאל זיך מיט דיא לייט נוהג זיין וויא אין פסוק שטייט דו זאלשט גאט ליב האבין · אונ שטייט ווידר אין איין אנדער פסוק זאלשט דיין חבר ליב האבין וויא דיך זעלבסט נוא דיא צווייא פסוקים פון ליבשאפט זיינען צווייא זיילין פון דער תורה · אונ אזוא איז רעכט אז ביידע גיהערין גלייך צו זיין אונ אזוא וואול אז ער איז מחויב השי"ת ליב האבין מיטן גאנצין הארצין אונ מיטן גאנצין לייב אונ מיטן זיין געלט אונ גוטש · אזוא איז מען מחויב זיין חבר אויך ליב צוא האבין מיטן גאנצין הארצין אונ מיטין גאנצין לייב אונ מיט זיין געלט אונ גוטס איצונד וועל איך אייך געבין פר שטיין וויא מען זאל זיין חבר ליב האבין מיטין גאנצין הארצן דהיינו דו זאלשט קיינם ניט פיינט האבן אין דיין הארצין לא יהודי ולא נכרי אזוא וויא דיא תורה שרייבט דוא זאלסט ניט פיינט האבין דיינעם ברודער אין דיינעם הארצין אונ ווען דיא תורה זאגט דיין ברודר בכלל מיינט זיא יעדער מענטשין מכל אומה ולשון דען ווען זי מיינט איין יהודי זאגט זיא אחיך העברי · צום מינסטין קומט פיינט שאפט ווען איינער דעם אנדערין איז מקנא · אונ פון קנאה קומט שנאה ווארום אז איינר האט זיך גיקריגט מיט זיינעם חבר אונ האט אים מבייש גיוועז אדער ווען איינר דעם אנדרין האט פיינט פון וועגין מחלוקת נוא ווען איינער דעם אנדערין טוט בעטין מחילה זויא איז ער אים מוחל אונ עש איז ווייטער שלום צווישן זייא אבער אזו איין פיינט שאפט וואש עש קומט פון קנאה האט גאר קיין הילף אונ קיין עק אונ קיין סוף ניט דען אלע מאל ווען ער זעהט זיין חבר עפעס גיווינן אדר פאר דינען זויא איז ער אים מקנא · אונ דריבער איז בעונותינו הרבים דאש אנדערע בית המקדש חרוב גיווארין זיי האבין אויף זיך דענסט מאל קיין אנדערע עבירה ניט גיהאט נייערט דיא עבירה פון קנאה דען בייא דען ערשטי חורבן בית המקדש איז גיוועזן עבודת גלולים אונ זנות אונ רציחות אונ פון דעסט וועגין האט פארט דער ערשטער גלות גיווערט זיבעציג יאר · אונ איבר קנאה אונ שנאה איז איין גרויסר חורבן גישעהען אז דאש אנדערע ביהמ"ק איז חרוב גיווארין אונ איז נאך חרוב עד היום : אונ דיא שנאה וואש דער מענטש האט אין הארצין דאש הייסט (שנאת חנם) דאש איז איין גרויסע עבירה דרום גיהער דער מענטש אוועק צו לאזין אונ צו דער ווייטערין זיך פון זעלכע זאכין דען צווייא ערליי בייז קומט דער פון · איינש דר זעלביגר מענטש מוז שטארבין פר דר צייט · דאש אנדרע אלע זיינע לעבס טאג האט ער קיין מאל קיין רוא ניט נייערט ער זאל זיין חבר ליב האבן מיטין גאנצן הארצן אונ לייב אונ געלט אונ גוטס:

נאך

נָאךְ אַיין שִׂנְאָה אִיז פַאר הַאנְדִין וָואשׂ זִיא קוּמְט נִיט פוּן קַיין שׁוּם קִנְאָה נַייעֶרְט דֶער מֶענְטְשׁ הָאט שֵׁיינֶע מִדּוֹת אוּנ עֶר קָאן נִיט לֵיידִין יֶיעֶנֶמְס מִדּוֹת פַאר וָואשׂ יֶיעֶנֶר אִיז נִיט גְלַייךְ מִיט אִים אוּנ הָאט נִיט אַזֶעלְכִי מִדּוֹת וִויא עֶר דְרִיבֶּר הָאט עֶר אִים פַיינְט · דֶען אַזוּ וואוּל אַז אַיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין קְרִינְט לִיבּ אִין זַיינֶעם הַארְצִין אוֹיבּ עֶר זֶעהְט אִים עֶפֶּעס שֵׁיינֶע מִדּוֹת אַזוֹא פַאלְט אוֹיךְ אַיין פַיינְטְשַׁאפְט צוּא אַיינֶם וַוייל עֶר זֶעהְט שְׁלֶעכְטֶע מִדּוֹת אִין זַיינֶם חַבֵר אָבֶּער דִיא שִׂנְאָה אִיז נִיט אַזוּ שְׁוֶוער אַזוּ וִויא דִיא שִׂנְאָה וָואשׂ מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גְשְׁרִיבִּן נַייעֶרְט עֶשׂ אִיז שְׁוֶוער צוּ פַאר רִיכְטִין דְרוּם גִיהֶער דֶער מֶענְטְשׁ אָפּ צוּ לָאזִין פוּן דֶער שִׂנְאָה אוּנ גִיהֶער זַיין חַבֵר דָאךְ לִיבּ הָאבִּן חָאטְשֶׁע יֶיעֶנֶר הָאט נִיט אַזֶעלְכֶע מִדּוֹת וִויא עֶר הָאט וַוייל הַשֵׁי׳ הָאט אִים בַּשַׁאפִין מוּז עֶר שׁוֹין אַזוּ בְּלַייבִּין :

דִיא דְרִיטִי שִׂנְאָה אִיז פוּן גֶעלְט וֶועגִין דְהַיְינוּ אַיין בַּעַל מְלָאכָה הָאט דֶעם אַנְדֶרִין בַּעַל מְלָאכָה זַיין גְלַייכִין פַיינְט וַוייל עֶר אַרְבֶּעט אוֹיךְ דִיא מְלָאכָה · אוּנ דְרוֹיף הָאט דִיא תּוֹרָה מַזְהִיר גִיוֶועזִין זִיךְ מַרְחִיק צוּא זַיין פוּן דֶער בֵּייזֶע מִדָה · אוּנ אַז מֶען בַּאטְרַאכְט זִיךְ אַז עֶשׂ אִיז אַלְץ פוּן גָאט עוֹשֶׁר אוּנ כָּבוֹד אוּנ אַיינֶר קֶען דֶעם אַנְדֶערִין נִיט שָׁאדִין טָאן אֲפִילוּ אַיין הָאר וָואשׂ הַשֵׁי׳ הָאט אַיינֶם אוֹיף גִילַייגְט קֶען דֶער אַנְדֶערֶער בַּייא אִים נִיט אַוֶועק נֶעמֶן · דְרוּם גִיהֶער אַיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין נִיט פַיינְט הָאבִּין פוּן דֶעסְט וֶועגִין אַדְרַבָּה עֶר גִיהֶער זַיין חַבֵר נָאךְ מֶער לִיבּ הָאבִּין וַוייל עֶר זַיינְשׁ גְלַייכִין אִיז :

נָאךְ אַיין פַיינְט שַׁאפְט אִיז פַאר הַאנְדִין צְוַוייא הָאבִּין אַיין מִשְׁפָּט פַאר דַיינִים אָדֶער פַאר דֶעם רַב אוּנ מֶען הָאט שׁוֹין אַפְּסַק אַרוֹיש גִיגֶעבִּן אוּנ בַּייא דֶעם מִשְׁפָּט הֶערְט מֶען דָאךְ בֵּיידֶע אוֹיש אוּנ מֶען טוּט בְּוַדַאי זַייא רֶעכְט מִשְׁפָּט פוּן דֶעסְט וֶועגִין טוּאָן זַייא דָאךְ פָארְט שִׂנְאָה טְרַאגְנַאיינֶר אוֹיף דֶעם אַנְדֶרִין עֶס אִיז גִיגְלִיכִין וֶוען אַיינֶר נִיט זִיךְ מִיט זַיין אַייגִינֶע הַאנְט אַיין קְלַאפּ אוֹיף זַיינֶע פִּיס אַזוּ שְׁלָאגְט עֶר דָאךְ נִיט בְּוַדַאי צוּ רִיק זַיין הַאנְט · אַזוּ אִיז אוֹיךְ אַיין מִצְוָה וֶוען אַיינֶר טוּט וָואשׂ נִיט רֶעכְט אִיז קֶענְגִין זַיין חַבֵר גִיהֶערְט דֶער חַבֵר אִים מוֹחֵל צוּ זַיין וִויא אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה הָאט גִיטָאן וִוי דֶר פָּסוּק שְׁרַייבְּט אוּנ אַבְרָהָם בֶּעט צוּ הַשֵׁי׳ פוּן וֶועגִין אֲבִימֶלֶךְ אוּנ גָאט שִׁיקְט אַיין רְפוּאָה צוּ אֲבִימֶלֶךְ אוּנ מֶען גִיהֶער זִיךְ בַּטְרַאכְטִין מִיר זִינְדִיגְן דָאךְ אַלֶע טָאג צוּ הַשֵׁי׳ אוּנ עֶר אִיז אוּנְז מוֹחֵל אוּנ מִיר זַיינֶען דָאךְ זַיינֶע קִינְדֶר זַיינְן מִיר דָאךְ שׁוּלְדִיג צוּ גַיין אִין זַיין וֶועג דְרוּם זַיינֶען מִיר אוֹיךְ מְחוּיָב אַיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין מִכָּל אוּמָה וְלָשׁוֹן מוֹחֵל זַיין דֶען וֶוען אַיינֶר דֶעם אַנְדֶערִין אִיז מוֹחֵל זוֹיא אִיז הַשֵׁי׳ אִים אוֹיךְ מוֹחֵל :

נוּא וֶוען אַיינֶער זֶעהְט דֶעם אַנְדֶערִין טָאן וָואשׂ נִיט רֶעכְט אִיז · אִיז רֶעכְט צוּ וָוארְנֶען אוּנ צוּ שְׁטְרָאפִין אִים אוּנ צוּ וַוייזִין אוּנ לֶערְנֶען אַיינֶר דֶעם אַנְדֶרִין גוּטֶע מַעֲשִׂים צוּא טָאן הַיין מִיט רַייד אָדֶר מִיט מַחְשָׁבוֹת אוּנ גִיהֶר שָׁלוֹם צוּ מַאכִין צְווִישִׁין מַאן אוּנ וַוייבּ אוּנ צְווִישְׁן אַמֶענְטְשִׁן מִיט זַיינֶעם חַבֵר אַזוּ וִויא דֶר פָּסוּק שְׁרַייבְּט דוּא זָאלְסְט בַּגֶערִין אוּנ זָאלְסְט נָאךְ יָאגְן שָׁלוֹם צוּ מַאכִין : אוּנ דֶר מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב דְרוֹיף תְּפִלָּה צוּא טָאן אַז עֶשׂ זָאל זַיינֶעם חַבֵר וואוּל גֵיין אוּנ בְּעוֹ״ה אוּנְזֶערֶע צַייטִין הָאט מֶען פַיינְט דֶעם זֶעלְבִּיגִין וָואשׂ שְׁטְרָאפְט וִויא דֶער פָּסוּק שְׁרַייבְּט שנאו בשער מוכיח דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ דִיא פַיינְט שַׁאפְט אִיז אִין דֶער טִיר וואוּ שְׁטְרָאפֶער זַיינֶן כְּלוֹמַר מֶען הָאט פַיינְט דִי שְׁטְרָאפֶר וַוייל זַייא שְׁטְרָאפִין דִיא לַייט :

אוּנ נָאךְ אַיין פַיינְט שַׁאפְט אִיז פַאר הַאנְדִין דִיא אִיז עֶרְגֶער אַז אַלֶע פַיינְט שַׁאפְט עֶשׂ הָאט אַיינֶר דֶעם אַנְדֶערִין פַיינְט וַוייל עֶר טוּט גוּטְשׁ אַזוֹא שְׁרַייבְּט דֶר פָּסוּק דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט ישטנוני תחת רדפי טוב דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ מֶען הָאט מִיךְ פַיינְט וַוייל אִיךְ טוּא נָאךְ יָאגִין

גוטש

גוטש צו טאן : אונ ווער עש האט פיינט זיין שטראפר דעם האט גאט פיינט דען זיי האבין פיינט די ליב האבער פון הש״י אונ פר מיאוסין פאר אנדרע לייט דיא לומדים וואש לערנען תורה אונ ווייזין לייטין אין גוטין וועג צוא גיין דיא אלע האבין זיא פיינט נוא איז גלייך וויא זייא האבין גאט אליין פיינט :

דער זהר שרייבט ווער עש דער מאנט דיא מעלות פון זיין חבר הן פון געלט אדער פון זיין חכמה, קינדער דר גיהער צו הש״י איין שבח צו געבין אונ אויב ניט אזו שטראפט אים הש״י אין זיין גוטש ווייל ער האט ניט גילובט גאט אויף דעם גוטש פון זיין חבר אונ ווען אבער ער לויבט יוא גאט דרויף נוא אז הש״י וויל זיין חבר בענטשין גיט הש״י אים פריער איין ברכה · אונ דער שבח גהער צוא זיין מיט איין גוט אויג אונ מיט ליבשאפט אונ מיטין גאנצין הארצין : נוא זעהט מען דאך אז איינר וויל בענטשן זיין חבר איז די תורה מדקדק אז ער זאל אים פארגינען די ברכה אונ זיא זאל זיין מיט איין גוט אויג כב״ש ווער עש טוט תפלה אדר א שבח צו הש״י מוז פשיטא זיין מיט כוונה אונ מיטין גאנצין הארצין אונ אויך גהער דר מענטש אכטונג געבין אויף זיין חברש געלט גלייך וויא אויף זיין געלט : אונ ווען ח״ו דיין חבר טרעפט עפיס איין שאדין גהערסטו זיך דרויף מצער זיין גלייך וויא עס וואלט ח״ו דער שאדין דיך גטראפין אונ גהער תפלה צוא טאן צוא הש״ית דרויף אז הש״י זאל זיין שאדין ממלא זיין : אונ ווען עש איז מיגלך דיין חבר מציל צו זיין פון אשאדין איז מען מחויב צוא טאן וואש מיגליך איז : דער כלל דוא מוסט תמיד זעהען אז דו זאלסט זיין גילובט בייא הש״י אונ בייא דיא לייט אזו וויא מיר בעטין אין אונזערע תפלות מיר זאלין גיפינען חן אונ שכל טוב אין גאטס אויגן אונ אין לייטינס אויגין : אונ ווען דו ווייסט צוא דיין חבר איין גוטע בשורה גהערסטו גשווינד לויפין אונ אים באלד מודיע זיין וויא דער פסוק זאגט איין גוטער מאן זאגט גוטע בשורות : אונ מכל שכן ווען דוא ביסט גיוואר גיווארין איין בייזע בשורה וואש דיין חבר ווערט ח״ו ערשט צוא קומען גיהערסטו פשיטא צוא לויפין אונ זאלשט אים ווארענען אז ער זאל זיך מציל זיין וויא ווייט ער קען :

דער ספר ארחות צדיקים שרייבט וואש פאר איין גרויסע הילף איז צו דעם מענטשין וואש פירט זיך מיט די לייט מיט ליבשאפט אונ גזעלין שאפט עש איז אים איין הילף אויף דער וועלט ווען ח״ו עש טרעפט זיך אים איין אומגליק האט ער פיל העלפר אונ אונטער לעניר אונ ווען עש שטייט אויף איינר מיט אים צו קריגען שטייען אויף אנדרע אונ שרייען אויף אים אונ מאכין אים שטיל אונ אוועק גיין פון אים : אונ ווען אים ח״ו טרעפט עפעס איין צרה זיינען זיך אלע לייט מצער : אונ ווען ער ח״ו קריגט דעם דלות דא דר בארימן זיך די לייט איבער אים אונ העלפין אים איטליכער וויא ווייט מיגליך איז אונ דש איז אויף דעם עולם · אונ אויף עולם הבא קריגט ער אויך איין גרוישן שכר דער פון דען ווייל ער איז מיט איטליכן גוט פריינד זיינען זיינע רייד נשמעים בייא לייטין נמצא האט ער מאכט אונ יכולת צו שטראפין לייטן אז זייא זאלין גוט אונ פרום זיין · אונ דורך ליבשאפט האט ער שלום מיט איטליכן אונ איז בארוט אונ שטיל :

אונ אויך דורך ליבשאפט האט ער צייט לערנען אונ מע״ט טאן אונ איטליכער העלפט אים זיין ארבעט דרום קען ער הש״י רעכט דינען אונ האט לייט זעליקייט בייא איטליכין אונ איטליכער האט לוסט זיינע מעשים נאך צו טאן :

איצונד ווער איך אייך לערנען וויא דער מענטש זאל זיך נוהג זיין אז לייט זאלין אים ליב

האבן

האבן צום ערשטן זאלסטו דיין חבר העלפן מיט דיין האב אונ גוטס נאך דיין פר מעגן נאך אונ צו בהנען אטלכן הן איין עושר אדר איין ארומן אונ זאלסט זיך מיהען פון איטליכנם וועגין אונ דאש היישט גיהאלפין מיט זיין ליב · אונ מיט זיין געלט גיהער מען אזוא צוא טאן ער גיהער צוא העלפין אפילו דעם עושר ווען ער איז בדערפטיג דער צוא אונ דעם עני צוא העלפין אין זיינע נויטין דאש מיינט מען ווען ער זעלבסט איז נויט בדערפטיג אונ דער ארומאן קומט צוא אים זאל ער אים ניט לאזין ליידיג פון זיך אוועק אונ זאל אים העלפין אויך זאל ער דעם ארומאן שיקין מתנות נאך זיין פאר מעגין נאך אונ צו צייטין זאל ער דעם עושר אויך מתנות שיקין אונ זאל זיך ניט קריגן אונ ער זאל אויך רעכט האנדלען אונ זאל ניט מדקדק זיין אויף איין קליינע זאך אין זיין האנדיל תמיד זאל ער לאזין יענעם הנאה האבין פון זיך אונ ער זאל ניט בגערין פון יענעם הנאה האבין אונ ווען ער טוט ריידין מיט זיין חבר זאל ער במעליך ריידן מיט אים אונ אויב איינער האט אים פאר שעמט זאל ער אים צוא ריק ניט פאר שעמען אונ ווען איינער האט אים גינארט זאל ער אים ניט צוא ריק נארין דוא זאלסט ליידין דעם יאך פון דער וועלט אונ זאלשט יענעם ניט בשווערין אונ זאלסט זיך מיט אים ניט קריגין · אונ זאלסט איטליכן מיט ליב שאפט אנטפאנגן אונ זאלסט דיין חבר טרייסטן ווען דו זעהסט אים עפיס אין איין צרה ח״ו אדער ער האט זארג אויף זיך :

אויך ווען איינער איז דיר מגלה איין סוד זאלסטו פאר קיינם ניט זאגין אפילו אויב דער דאזיגר וואש האט דיר מגלה גיוועזן דעם סוד האט זיך מיט דיר גקריגט זאלסטו דאך אים פארט ניט אויש געבין אונ ווען דוא הערסט אויף איינם בייז ריידן זאלסטו דער ביי ניט שטיין אונ אויב דוא ווערסט זיך אזוא האלטן ווערסטו גליבט זיין · אונ זאלסט איטליכן בכבוד האלטין אונ זיך ניט בגאוה האלטין נייערט פאר איטליכן אונטר טעניג צוא זיין אונ ביא אלימען זאל דיין כוונה זיין לשם שמים :

אונ זאלסט מיט קיינם קיין מחלוקת ניט האבין דען עש איז ערגער אז ער וואלט צורות גלולים גדינט אזוא וויא אונזערע חכמים שרייבין דאש דור פון (אחאב) האבין אלע מלחמות גובר גיוועזין חאטשע זייא האבין צורות גלולים גדינט נאר וויל זייא האבין זיך איינער דעם אנדערין ליב גיהאט אונ האבין שלום גיהאט צווישין זיך דרום האבין זייא אלע די מלחמות איין גנומען : אונ ווידער דאש דור פון שאול המלך האבין אלע מלחמות פאר שפילט חאטשע זיי האבין קיין עבירות ניט גיטאן נאר מחמת עש איז גרויש (רכילות) אונ מחלוקת צווישין זייא גיוועזן אונ דיא עבירה פון מחלוקת איז זייער גרויש אפילו דיא מינצטע מחלוקת איז אויך גרויש ווארום אויש איין קליינער פונק קען קומן אגרוישער פייער ח״ו אזוא וויא אונזערע חכמים שרייבין דיא מחלוקת זיינען גיגליכן צוא איין שטראם וואשער צום אן הייב גייט דער שטראם גאר שמאל אונ אז דאש וואסער רייסט אויש ווערט עש גאנץ גרויש אונ פון דיא אותיות פון מחלוקת וועט איר זעלבערט זעהן אונ פאר שטיין דען מען שרייבט אזוא דאש ווארט מחלוקת זעהט איר דיא מ איז גאר ארום גרינגלט נאר הינטין איז זיא אביסיל אפין אזו איז די קריג אויך צום אן הייב הייבט זיא זיך אן פון איין קליינע זאך דער נאך ווערט דיא קריג אזו וויא איין גרוישע טיר אזוא וויא די ח איז גאר אפין פון אונטין אונ דער נאך פלאמט דיא קריג גאנץ הויך וויא די ל האט איין האלז אין דער הויך דאש מיינט מען עש קאן גישעהן בעוה״ר פון מחלוקת פיל זאכין וואש איז דער ווידער גאט וואש זיצט איז דיא הייה פון הימל דער נאך קאן זיא קומען אין די גרונד העל אראפ אזו

וויא

וויא דיא ק איז אראפ גיצוגין דער נאך קריגט דיא מחלוקת איין בשטאנד וויא די ת האט צווייא פיס אונ איין קלעציל דרונטער אונ דיא ו שטייט אין דער מיטין וויא איין שטעקין וואש מען לעגט זיך אן דרויף אונ דער נאך קאן פון דעם שטעקיל ווערין איין שלאנג דרום זאל איטליכער גיווארינט זיין ווער עש האפט אונ וויל זוכה זיין דיא שכינה צוא זעהן זאל ער אוועק לויפין פון דעם אום פאל פון דער שלאנג אונ זאל זיך דער ווייטערן דער פון אונ וואש זאל איך אייך פיל שרייבין אלע ספרי מוסר שרייבין דאך שוין וואש פאר אבייז עש קען קומען פון מחלוקת ובפרט איר דארפט ניט נייט צו זוכין אונ לערנען וויא גרויש דיא עבירה פון מחלוקת איז זעהט וואש דער סוף פון קרח איז גיוועזין השם יתברך האט זיי ניט גיוואלט מוחל זיין אונ האבין איין בייזין סוף באלד איין גנומן · אונ דיא עבירה פון דעם עגל האט השי"ת יוא מוחל גיוועזן · אונ וויא עש שטייט אויך גישריבין בייא אפרים ווען אפילו זייא בהעפטין זיך אין דיא עבודת גלולים בין איך פארט זיי מוחל ווען זיי האבין נאר שלום בייא אנאנדער · ווער עש מאכט מחלוקת צווישין לייט דער האט קיין תשובה ניט דרום זאל מען גיווארינט זיין קיין מחלוקת צווישין לייט ניט צוא דער וועקין :

נוא איר ליבע לייט מען זעהט דאך אז מחלוקת איז ערגער אז עבודת גלולים צו דינען אונ איטליכר יהודי איז דאך אן גיברייט זיין לעבין איבער ענטפערין איידר ער זאל חס ושלום עבודת גלולים דינן · אונ דיא עבירה פון מחלוקת איז ערגיר אונ הארבר אז עבודת גלולים אונ דיא מחלוקת האט נאר קיין סוף ניט דרום ווי זאל מען דעם יצר הרע ניט צווינגן פון מחלוקת : אונ רבי האט אויך גיזאגט ווער עש איז מעביר אויף זיינע מדות דאש מיינט מען ער איז יענעם מוחל אוב ער האט אים עפיס שלא בכבוד גיטאן דעם זעלבינן איז השי"ת אויך מוחל זיינע עבירות דרום גיהער דער מענטש זיך ניט מצער זיין אויב איינר האט אים דער ווידער גרעט אדרבה מען גהער זיך נאך משמח צו זיין אז דאש האט זיך אים גיטראפין אונ ער האט דעם יצר הרע בצוואונגן אונ האט עש יענים מוחל גיוועז אזו וויא מיר גיפינן בייא איין חסיד ווען ער איז גינאנגן שלאפין האט ער אזוא גיזאגט השי"ת זאל מוחל זיין דעם וואש האט מיר דער ווידער גיטאן אונ האט מיר מצער גיוועזן :

קומט אונ זעהט וויא גרויש דער כח פון שלום איז דען אפילו צו דיין גרעסטין שונא האט השי"ת גיבאטין ווען דוא קומסט אויף איין שטאט צוא בלעגערין אונ צוא בצווינגען זאלסטו צום ערשטין אן הייבין מיט שלום : אונ אונזרע חכמים שרייבין אויך מען זאל שלום געבין : אונ מען האט גיזאגט אויף רבי יוחנן בן זכאי עש האט אים אלע זיינע לעבעם טאג קיין מענטש קיין שלום גיפעדרט נייערט ער האט איטליכן צום ערשטין גיזאגט גוט מארגין אדער גוט אבינד אויף דעם מארק · אונזרע חכמים שרייבין דוא זאלסט איטליכן פעדרין שלום האטשע דוא מיינסט אז יענער האט איין שנאה אויף דיר זאלסטו אים דאך פארט זאגין אגוט מארגין אדער אגוט אבינט אונ ווען דו וועסט דיך אזו פירן וועט דיך איטליכער ליב האבין אונ ניט גינוג אז יענער וועט וועלין מיט דיר שלום מאכין נייערט השם יתברך וועט דיר דייגע שונאים איבער ענטפערין אז זייא זאלין פאר דיר נכנע ווערין אזו גפינען מיר אויך בייא (דוד המלך עליו השלום) דאש ער האט גיזאגט איך וואלט גערין מיט איטליכען שלום האבין · אונ אז איך וויל אן הייבין עפיס ריידן ווילן די לייט שטרייטין מיט מיר אונ אזו אויך שאול לא די ער האט זיך צוא דוד המלך ניט גילאזט איבר בעטין נאר ער האט אים נאך גיאגט אונ השם יתברך האט אים איבער גיענטפערט צוא דוד המלך אין דיא הענט אונ פון דעסט וועגין האט אים דוד המלך קיין בייז ניט גיוואלט טאן · דען דער

מענטש

מענטש מוז האבין' שלום אונ מוז נאך יאגין שלום צוא מאכין: בגער שלום אין דיין שטאט אונ יאג נאך שלום צוא מאכין אין אנדערע שטעט בגער שלום מיט דיין געלט בגער שלום צוא דיר זעלבסט אונ יאג שלום פאר פרעמדע לייט אונ זאלסט קיין שלום ניט פאר מיידין אונ דוא זאלסט ניט זאגין איך וועל ניט קענען שלום מאכין צווישן דיר אונ דיין חבר נייערט דוא זאלסט זיך שטארקין שלום מאכין איז גלייך אז דו וועסט שלום מיט מיר מאכין:

דער זהר (פרשת מקץ) שרייבט איין מעשה רבי אבא איז גיזעסין אין טויער פון דער שטאט לוד האט ער גיזעהען איין מענטש איז גיקומען אונ האט זיך גיזעצט אין איין הייל אונטר דעם בארג אונ ער איז מיד גיוועזין פון דעם וועג אונ איז אנטשלאפין גווארין' קומט איין שלאנג אונ וויל דעם מענטשין מזיק זיין' איז אראפ גיפאלין איין צווייג פון בוים אונ האט דיא שלאנג גהארגעט נוא וויא דער מענטש האט זיך אויף גחאפט פון זיין שלאף האט ער דער זעהן דיא טויטע שלאנג ליגען לעבין אים אונ אויך וויא באלד דער מענטש איז ארויס גיגאנגן פון דער הייל איז דער בארג גיפאלין אויף דער הייל אונ דער מענטש איז נצול גיווארין פון ביידע פון דער שלאנג אונ פון דעם בארג' אזו איז (רבי אבא) גיגאנגען צוא דעם מענטשין אונ האט אים גיפרעגט זאג מיר דיינע מעשים ווארום האט דיר השי"ת זעלכע צוויי גרויסע ניסים גיטאן דאש איז בוודאי ניט אום זיסט האט אים דער מענטש גיענטפערט אלע מיינע לעב טאג האב איך קיין פיינט שאפט אין מיין הארצין ניט גיטראגין נייערט אז איינער האט מיר עפעס דער ווידער גיטאן האב איך יענעם מוחל גיוועזין' אונ איך האב יענעם זיינע גוטע מעשים נאך גיטאן אויב עס איז נאר מיגליך גיוועזין האט רבי אבא אן גיהויבין צוא וויינען' אונ האט גיזאגט דער מענטש איז גרעסער פון יוסף הצדיק דען ביא יוסף הצדיק זיינען זייא גיוועזין ברידער דרום האט ער גיהערט זיך דער בארעמן איבער זייא אבער דא זיינען דאך פרעמדע לייט גיוועזין אונ ער האט זייא מוחל גיוועזין דרום איז ער ראוי אז השי"ת זאל אים אזעלכע גרויסע נסים טאן' הייבט אן רבי אבא דעם פסוק (הולך בתום ילך בטח) איז טייטש ווער עש גייט גאנץ אין דער תורה גייט ער פאר זיכערט אונ קיינער קאן אים ניט מזיק זיין אונ עש טרעפט אים קיין בייז ניט ח"ו: וואש זאל מען אייך דער פון פיל שרייבין דיא גאנצע וועלט שטייט אויף שלום וויא דער פסוק שרייבט (ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום) דאש איז טייטש גאט גיט דיא תורה צוא זיין פאלק ישראל אונ האט זייא גיבענשט מיט שלום:

אות ג

גרות איז טייטש דער עלינטר מענטש איז מחויב זיך צו באטראכטין אז ער איז אויף דער וועלט עלינט וויא דער פסוק שרייבט דוד המלך האט גיזאגט איין עלינטר בין איך אין דעם לאנד אונ אויך איין אלט גיזעסנער פאר בארג פון מיר ניט דיינע מצות' דיא תורה זאגט צוא ישראל זייט מיט מיר עלינט אונ אלט גזעסן איז דאך קשה אויב מען איז איין גר איז מען דאך ניט קיין תושב אונ אויב מען איז איין תושב איז מען דאך ניט קיין גר מוז מען די זאך אזו פר שטיין איר זאלט תמיד זיך בטראכטן אז איר זייט עלינט אויף דער וועלט אזו וועט איר אלט גיזעסן ווערן אויף יענער וועלט דען דער מענטש האט אויף דער וועלט קיין וואונונג ניט וויא איין עלינטער וואש ווערט פאר ווארפין אין איין פרעמדין לאנד אונ ווען דער מענטש באטראכט זיך דאש אזוא קומט ער צוא יראה אונ איז מקיים דיא תורה אונ מצות דען דיא נשמה איז פרעמד אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט האט זיא איר

דירה

דִירָה דֶען דִיא נְשָׁמָה אִיז אַיין חֵלֶק פוּן דֶער שְׁכִינָה אוּנ דִיא נְשָׁמָה אִיז גֶעגֶעבִּין גִיוָוארִין אִין מֶענְטְשִׁין צוּ דִינֶען גָאט אוּנ צוּא הַאלְטִין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת עֶשׁ אִיז אַיין מָשָׁל אַיין מֶלֶךְ שִׁיקְט אַיין שְׁלִיחַ אִין אַיין פְרֶעמְדֶע לַאנְד אַריין אַזוֹא שִׁיקְט עֶר זַיין גִיטְרַייעֶן שְׁלִיחַ אוּנ זָאגְט אִים אָן וואשׁ עֶר זָאל פַארִיכְטִין אוֹיף דֶעם וֶועג אוּנ וָוארִינְט דֶעם שְׁלִיחַ אַז עֶר זָאל גְשְׁווינְט אוּנ גְשִׁיקְט זַיין אִין דֶעם וֶועג דֶען פְלוּצְלוּנְג וֶועט עֶר שִׁיקִין צוּא נֶעמֶען אִים צוּא זִיךְ אוּנ וֶועט אִים פְרֶעגִין וָואשׁ עֶר הָאט פַארִיכְט אִין דֶעם וֶועג אוּנ וֶוען דֶער שְׁלִיחַ הָאט נִיט רֶעכְט גְטָאן זַיין שְׁלִיחוֹת אוּנ הָאט גָאר נִיט פַארִיכְט אַזוֹ ווַארְפְט אִים דֶער מֶלֶךְ אַרָאפּ פוּן זַיין כָּבוֹד אוּנ הַייסְט דֶעם שְׁלִיחַ בַּן זַיין אוּנ הֵייסְט אִים חַרְפּוֹת אָן טָאן: אָבֶער אוֹיבּ דֶער שְׁלִיחַ טוּט רֶעכְט זַיין שְׁלִיחוֹת אַזוֹ מַאכְט אִים דֶער מֶלֶךְ פַאר אַיין נֶאֱמָן אוּנ טוּט אִים גְרוֹיסִין כָּבוֹד אָן נָאךְ מֶער ווִיא עֶר הָאט גִיהַאט פְרִיעֶר אַזוֹ פִירְט זִיךְ מִיט דֶער נְשָׁמָה אוֹיךְ· הַשֵּׁ״י אִיז דֶר מֶלֶךְ אוּנ שִׁיקְט דִיא נְשָׁמָה אִין דֶעם מֶענְטְשִׁינְס גוּף אַרַיין אוּנ בַּפֶעלְט אִיר צוּא הִיטְן תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת וִויפִל זִיא וֶועט אוֹיף דֶער וֶועלְט זַיין· אוּנ אֲפִילוּ אַיין רֶגַע זָאל זִיא אוֹיךְ נִיט אַוֶועק לָאזִין נִיט צוּא טָאן תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ וֶוען דִיא נְשָׁמָה פַארִיכְט אַלְץ רֶעכְט אַזוֹא אִיז אִיר גוּט אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ אוֹיף יֶיענֶער וֶועלְט דֶען דוּרְךְ דִיא מִצְוֹת בַּאקוּמְט דִיא נְשָׁמָה הֶערְלִיכֶע מַלְבּוּשִׁים אוּנ קוּמְט צוּא גְרוֹיסֶע כָּבוֹד אוּנ צוּא גְרוֹישׁ לִיכְטִיגְקַייט אָבֶער אוֹיבּ דִיא נְשָׁמָה פַארִיכְט נִיט אִיז דִיא נְשָׁמָה נָאךְ עֶרְגֶער אוֹיף יֶיענֶעם עוֹלָם אוּנ זִיא קוּמְט אִין גֵיהִנָּם אַרַיין אוּנ הָאט אַזוֹ לַאנְג צוּ טָאן אִין גֵיהִנָּם בִּיז זִיא קוּמְט אָפּ אַלֶע אִירֶע עֲבֵירוֹת:

דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ נִיט זָארְגִין אוֹיף דֶער דָאזִיגֶער וֶועלְט אַזוֹא אַיין זָארְג וָואשׁ נִיט זַיין אִיז דָאשׁ מֵיינְט מֶען דִיא וֶועלְט אִיז דָאךְ נִיט זַיין: הַיינְט לֶעבְּט עֶר אוּנ מָארְגִין אִיז עֶר נִיט דָא נַייעֶרְט עֶר זָאל תָּמִיד זָארְגִין עֶפֶּעס צוּא פַארִיכְטִן אוֹיף עוֹלָם הַבָּא עֶשׁ שְׁטֵייט אַיין מַעֲשֶׂה אִין סֵפֶר אוֹרְחוֹת צַדִּיקִים עֶשׁ אִיז גִיוֶועזְן אַיין חָסִיד עֶר הָאט תָּמִיד גִיזָארְגְט הָאבִּין דִיא רַבָּנִים גִיזָאגְט צוּ אִים אוֹיבּ דוּ זָארְגְסְט אוֹיף עוה״ז זָאל דִיר דַיין זָארְג גְמִינֶערְט וֶוערִין אוּנ אוֹיבּ דוּא זָארְגְסְט אוֹיף עוה״ב זָאל דִיר דַיין זָארְג גִימֶערְט וֶוערִין אוּנ וֶוער עֶשׁ וִויל גוּט אוּנ פְרוּם זַיין דֶער וֶועט פוּן הַשֵּׁ״י גִיהָאלְפִין וֶוערִין:

אות ד

דֶּרֶךְ אֶרֶץ דָאשׁ אִיז אַיין רֶעכְט פַארְטִיגֶע מַעֲלָה וָואשׁ דְרִינֶען אִיז צְנִיעוּת אוּנ אַלִי גוּטֶע מִדּוֹת וָואשׁ מֶען זָאל זַיין גְלִיבְּט אִין גָאטְשׁ אוֹיגְן אוּנ אִין לַייטִינְשׁ אוֹיגְן הֵן אִין גֶעלְט זַאכְן אָדֶר אִין וֶועלְטְלִיכֶע זַאכִין אָדֶר ווִיא מֶען זָאל דִיא גְשֶׁבָה פַארִיכְטִין וֶוערְט דָאשׁ אַלְץ דָא גִיפוּנֶען:

אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים שְׁרַייבִּין אוֹיף דֶעם פָּסוּק ויבא יעקב שלם אִיז טַייטְשׁ יַעֲקֹב אִיז גִיקוּמֶען גַאנְץ אִין דֶער שְׁטָאט שְׁכֶם גַאנְץ מִיט זַיין תּוֹרָה גַאנְץ מִיט זַיין גוּף גַאנְץ מִיט זַיין גֶעלְט דָאשׁ מֵיינְט מֶען הקב״ה הָאט דֶער הוֹיבִּין יַעֲקֹב אָבִינוּ אִיבֶּער אַלֶע בַּשֶׁעפֶענְשׁ דְהַיְינוּ אִיבֶּער עֶרְד· גְרָאז· בְּהֵמוֹת· דֶען דָאשׁ גְרָאז וַואקְסְט מִיט דֶעם כֹּחַ פוּן דֶער עֶרְד אוּנ דִיא בְּהֵמוֹת עֶסִין דָאשׁ גְרָאז אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ עֶסְט דָאשׁ פְלֵיישׁ פוּן דִי בְּהֵמוֹת אַזוֹ קוּמֶן אַלֶע בַּשֶׁעפִינֶעשׁ פוּן אַיין מַעֲלָה צוּא דֶער אַנְדֶערֶע מַעֲלָה בִּיז עֶשׁ קוּמְט אַלְץ צוּא דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶע מַעֲלָה אוּנ אַלְץ קוּמְט דוּרְךְ דֶעם מֶענְטְשְׁן דְהַיְינוּ הַשֵּׁ״י הָאט אַלְץ בַּשַׁאפִין פוּן זַיין כָּבוֹד וֶועגִין אַז אַלְדִינְג זָאל קוּמֶען צוּא דִיא הֶעכְשְׁטֶע מַעֲלָה:

דרך

דֶרֶךְ אֶרֶץ מֶען זָאל נִיט עֶסִין אַזֶעלְכֶע עֶסִין וַוארְג וָואשׁ זַייא זַיינֶען זִיךְ צוּא דֶעם גוּטֶען אוּנ זַייא זַיינֶען אָבֶּער מְסוּכָּן צוּא דֶעם גוּף אוּנ אֲפִילוּ דִיא עֶסִין וַוארְג וָואשׁ זַיינֶען גְזוּנְט צוּ דֶעם גוּף זָאל מֶען אוֹיךְ קֵיין אִיבֶּרִיגְס נִיט עֶסִין וִוי אֵיין בְּהֵמָה נַייעֶרְט וִוי פִיל מֶען בֶּדַארְף זַיין לֶעבִּין צוּא דֶער הַאלְטִין אוּנ וָואשׁ דֶער מֶענְטְשׁ עֶסְט זָאל עֶר עֶסִין מִיט דֶרֶךְ אֶרֶץ אֲפִילוּ אִין זַיין הוֹיז אִיבֶּער זַיין טִישׁ · אוּנ עֶשׁ זָאל זַיין אַיין שֵׁיינֶם טִישְׁטֶעךְ אוֹיף דֶעם טִישׁ אוּנ רֵיין זָאל זַיין דָאשׁ עֶסִין אוּנ נִיט צוּ אַיילִין מִיט דֶעם עֶסִין אוּנ נִיט צוּא עֶסִין אוֹיף דֶעם גַאס אָדֶער אוֹיף דֶעם מַארְק אוּנ נִיט צוּ עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען גֵייעֶנְדִיג אָדֶער שְׁטֵייעֶנְדִיג אוּנ זָאל נִיט אוֹישׁ וִוישְׁן אָדֶער אָפּ לֶעקִין דִי כֵּלִים וָואשׁ עֶר הָאט אִין זַייא גִיגֶעסִין אוּנ זָאל תָּמִיד אִין שִׁיסְל אַבִּיסְל אִיבֶּער לָאזִן פוּן זַיין עֶסִין · אוּנ אַיין לַמְדָן זָאל זִיךְ נִיט גְוַוינֶען בַּייא אַיין עַם הָאָרֶץ צוּא עֶסִין אוּנ נִיט צוּ עֶסִין אוֹיף זֶעלְכֶע סְעוּדוֹת וָואשׁ זַיינֶען נִיט קֵיין סְעוּדַת מִצְוָה · דְהַיְינוּ בְּרִית מִילָה פִּדְיוֹן הַבֵּן קִנְיָן מָאל חֲתוּנָה דָאשׁ זַיינֶען סְעוּדוֹת מִצְוָה אוּנ דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲסִידִים פְלֶעגִין נִיט צוּא עֶסִין אוֹיף פְרֶעמְדֶע סְעוּדוֹת אֲפִילוּ אוֹיף סְעוּדַת מִצְוָה נַייעֶרְט פַאר גֶעלְט :

דֶער רמב״ם שְׁרַייבְּט אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִּין גִיוָוארִינְט אוּנ הָאבִּין אוּנְז גִילֶערִינְט דֶרֶךְ אֶרֶץ מֶען זָאל זִיךְ נִיט גְוַוינֶען פְלֵיישׁ צוּא עֶסִין תָּמִיד · נַייעֶרְט וֶוען זַיין פַאר מֶעג אִיז · וֶוען אֵיינֶער אִיז אַמִיטְלֶער מֶענְטְשׁ אִיז גִינוּג פוּן אַיין שַׁבָּת צוּם אַנְדֶרִין פְלֵיישׁ צוּא עֶסִין · אָבֶּער וֶוער עֶשׁ פַאר מַאגְט יוֹא מֶעג אַלֶע טָאג פְלֵיישׁ עֶסִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ · נִיט צוּא טְרִינְקֶען אַזוֹא אַיין גִיטְרַאנְק וָואשׁ מְסוּכָּן אִיז דְהַיְינוּ מֶען זָאל נִיט טְרִינְקֶען בַּייא נַאכְט פוּן אַבָּאךְ וַואשֶׁער אָן אַכֵּלִי אוּנ נִיט צוּא טְרִינְקֶען וַואשֶׁר וָואשׁ אִיז גִישְׁטַאנֶען אִין אַיין אָפֶענֶר כֵּלִי אִיבֶּער נַאכְט · אוֹיךְ נִיט אַלֵיין צוּא גֵיין בַּייא נַאכְט · אוֹיךְ זָאל אַיין אִשָּׁה גִיוָוארִינְט זַיין נִיט צוּא עֶסִין אִין אִיר טְרָאגִין אָדֶער אִין אִיר זֵייגִין אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ שָׁאטִין דָאשׁ קִינְד צוּם זִכָּרוֹן · דְהַיְינוּ הָאֶרֶץ לֶעבֶּער · וָוארוּם דָאשׁ קָאן שֶׁעדְלִיךְ זַיין צוּא דָאשׁ קִינְד :

אוֹיךְ גִיהֶער מֶען זִיךְ הִיטְן צוּא גֵיין אוֹיף אַיין סַכָּנָה אָרְט דְהַיְינוּ פַאר גַזְלָנִים אָדֶער בֵּייזֶע חֲבֵירִים אָדֶר אַיין שְׁלֶעכְטֶע וַואנְט דֶען בַּייא דִי זַאכִין דֶער מָאנְט מֶען דֶעם מֶענְטְשִׁין זַיינֶע עֲבֵירוֹת · אוּנ זָאל זִיךְ תָּמִיד גִיוַוינֶען פְרַייא אִין הַארְבֶּערִיג אַרַיין צוּ קוּמֶען אוּנ ווִידֶער פְרַייא אוֹישׁ דֶר הַארְבֶּערִיג גֵיין : דֶשׁ מֶען זָאל זִיךְ נִיט גִיוַוינֶען בַּייא נַאכְט צוּ פָארִין אָדֶער גֵיין · דֶער מַגֵן אַבְרָהָם שְׁרַייבְּט דֶער מֶענְטְשׁ זָאל נִיט זָאגִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִיט מִיר מֶער וִויא אִיךְ בִּין וֶוערְט דָאשׁ טָאר מֶען נִיט זָאגִין דֶען הַשׁ״י אִיז נִיט קֵיין וַותְּרָן אוּנ נִיט קֵיינֶעם נִיט אוּם זִיסְט · אוּנ זָאל אוֹיךְ נִיט זָאגִין אַז הַשׁ״י שְׁטְרָאפְּט ח״ו נִיט אוֹיף קֵיין עֲבֵירוֹת וָוארוּם עֶר שֵׁיינְקְט נִיט נָאר דֶער מֶענְטְשׁ זָאל תָּמִיד זָאגִין הַשׁ״י גִיט מִיר דֶעם זְכוּת פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין אוּנ וֶוען עֶשׁ וָואלְט נִיט גְוֶוען דֶר זְכוּת פוּן מַיינֶע עֶלְטֶרִין וָואלְט עֶר מִיר נִיט גִיגֶעבִּן דֶען אִיךְ בִּין אַיין זִינְדִיגֶער מֶענְטְשׁ אוּנ הַשׁ״י אִיז לַאנְצוּם צוּ דֶער צַארֶענֶען :

דֶער ספר חסידים שְׁרַייבְּט מֶען זָאל זַיין גִוָוארִינְט נִיט צוּא שְׁטֶעלִין קֵיין שׁוּם עֶסִין וַוארְג אָדֶער מַשְׁקָאוֹת אוּנְטֶער דֶעם בֶּעט דֶעם עֶשׁ אִיז אַיין גְרוֹיסֶע סַכָּנָה : אוֹיךְ מֶען זָאל נִיט עֶסִין הָאֶרֶץ הֵן פוּן אַיין חַיָּה אָדֶר אַבְּהֵמָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל שְׁרַייבְּט אִין זַיין צַוָואָה · מֶען זָאל נִיט טְרִינְקֶען פוּן דֶעם וָואשׁ דֶער חַבֵר הָאט אִיבֶּר גְלָאזִין פוּן זַיין טְרִינְקֶען דֶען טָאמֶר הָאט זַיין חַבֵר עֶפֶּעם אַיין חוּלְשָׁה אִין זִיךְ קֶען מֶען ח״ו קְרִיגִין דִיא חוּלְשָׁה פוּן דֶעם טְרוּנְק אוּנ דָאשׁ אִיז סכנת נפשות דֶר שֻׁלְחָן עָרוּךְ שְׁרַייבְּט דֶער מֶענְטְשׁ זֶעלְבֶּערְט גִיהֶער גִוָוארִינְט זַיין יֵיעֶנֶם נִיט צוּ גֶעבִּן פוּן זַיין טְרִינְקֶן טָאמֶר וֶועט עֶר דִיךְ נִיט וֶועלִין מְבַיֵישׁ זַיין אוּנ וֶועט נָאךְ דִיר טְרִינְקֶען אַזוֹ וֶועט עֶר חַס וְשָׁלוֹם צוּ אַיין סַכָּנָה קוּמֶען :

אייביג זאל מען זיך ניט שטעלין אוף אזו איין ארט ווש איז איין סכנה ער וועט וועלן זאגן עש וועט אים איין נס געשעהען טאמער טרעפט אים קיין נס ניט אונ אויב עש וועט אים יוא איין נס געשעהען וועט מען אים דאך אפ שלאגין אויף זיינע זכיות · אויך האבן אונזערע חכמים גוואריינט מען זאל ניט עסין ארר טרינקן אזעלכם וואש איז מסוכן · אויך זאל ער קיין שערביל ניט נעמען אפ צווא וויסן זיך נאך זיין אויש גאנג · אונ אויך מען זאל קיין שום ירקות ניט עסין אויש דעם בינדיל נאר מען מוז פריער אויף בינדן אונ דער נאך עסין ווייל עש זיינען אפט ווערים דרונטער אונ דאש זאל מען אלין ניט פאר גרינג האלטן אונ מען זאל זיך היטן דער פון דען מען קאן אים דער מיט כישוף טאן :

אויך האבן אונזערע חכמים אונז גוואריינט אויב עש איז ח״ו עיפוש אין שטאט אדער הונגר גיהער מען זוכן איין גזונטין ארט צום אן הייב עיפוש דען דר נאך העלפט זיין לויפן ניט אונ איך פאר וואונדר מיר אויף די לייט ווארום זיינן זיי ניט גוואריינט וועק פאקין גייען אום צווישן די קינדר זיי זאלן מעהר שמירה געבן דער פאטר אונ מוטר וועלן מוזן משפט ליידין פאר וואש זייא האבין ניט מעהר שמירה געגעבן אונ פיל קינדר שטארבין דר פון השי״ זאל אונז היטן דער פון :

אויך איז פון דרך ארץ דאש מען זאל זיך אין מוח איין געמען אזו דער גוף איז איין פוטר פאס צו די נשמה אונ זאל זיין גוף ריין האלטין סייא די גלידר וואש זיינן אויף גרעקט סייא דיא גלידר וואש זיינען צו גרעקט זאל ער זיי האלטן ריין פון אום פלייט מען גהער זיך צו וואשין דיא הענט אונ פים אונ דאש פנים אלע טאג דער מענטש זאל ריין זיין פאר זיין בשעפער דען דער פסוק שרייבט אלדינג וואש גאט האט בשאפן האט ער עש פון זיין כבוד וועגין בשאפן אז מען זאל אים דינען דען אז דער גוף ווערט ריין גיהאלטין אזו ווערט דיא נשמה אויך ריין גיהאלטין אבער ווען דער מענטש האלט זיך ניט ריין אזו ציהט ער אויף זיך אום פלייט וויא איין בהמה אונ מען זאל ניט עסין אזעלכע וואש דאש מויל וועט דר פון שטינקן · אונ ווען איינר האט אזו איין נאטור עש שטינקט אים פון דעם מויל זאל ער זעהן רפואות דר צו טאן בכדי אז ער זאל פר די לייט ניט פר מיאוסת ווערן · אונ זיינע האר ריין צו האלטן · ניט קיין שיינע זאך ניט צו טאן אויך זיינע קליידער ריין צו האלטן · אז עש זאל אויף זיי קיין פלעקין ניט גפונען ווערן · מכל שכן איין למדן מוז דאך אפשיטא זיינע קליידער ריין האלטין · אונ מען זאל זיך ניט גיוויינען איבעריגע חשובי׳ קליידער צווא גיין דהיינו פון גאלד ארער פון זילבר בכדי אלע זאלן אויף אים קוקן · אונ אויך ניט אין גאר שלעכטע קליידער דען שלעכטע קליידער זיינען דעם מענטשין מבזה · נאר אין מיטעלע קליידר צו גיין שיין נאך זיין יכולת נאך · אונ מען זאל פון זיינע קליידר דאש לייב ניט ארויש זעהן אבער ניט צו גיין אין גאנץ דינע קלארע לייווינטענע קליידער אז מען זאל דאש בלויזע לייב ארויש זעהן : אונ פון דיא קליידר קאן מען דער קענען ווער איין חכם אדר איין נאר איז · אזו האט אויך שלמה המלך גזאגט אויף דעם וועג וואש דר נאר גייט ווערט גברעכט זיין הארץ · נוא האבן מיר בשייר איין טייל פון דרך ארץ וואש גייט אן דעם גוף אונ מען קען אין גאנצין ניט אויש שרייבן וואש צום דרך ארץ גיהער נאר דער קלוגער קאן זיך ווייטער לערנן וואש דער צוא גהער :

דרך ארץ פון שכל די נשמה זאל בצווינגן דעם גוף דען די נשמה איז ראוי צוא דער הוכין אונ איר צוא געבן איין גוועלטיקייט איבר דעם גוף נאך איז דרך ארץ ניט צו בגערן איבריג קלוג זיין מער וועדליג דיא מדריגה פון זיין שכל פאר

טראגט אזו ווי שלמה המלך האט גיזאגט דו זאלשט זיך ניט איבריג קליגן טאמר וועסטו נאך פאר נארישט ווערין גייערט גייא מיט דיין שכל איינציג ווייס אלע טאג צו מערין אונ צו לערנן אביסל מער אבער ניט מיט אמאל אונ אויב דו וועסט אזו טאן וועסטו צוא דר רעכטער חכמה קומען :

דרך ארץ פון געלט וויא דר מענטש זאל זיך נוהג זיין מיט זיין געלט ער זאל תמיד אכטונג געבין אז עש זאל אים קיין שאדין ניט טרעפן וויא שמואל האט גיזאגט אין דער גמרא ווער עש זעהט איבר זיינע נכסים אלע טאג דער דאזיגער גיפינט איין גראשין אביי האט אלע טאג איבר גיזעהן זיינע פעלדר זאגט ער וואו איז מיינע גראליגים ווש שמואל האט גיזאגט אמאל איז ער גיגאנגען אונ האט באגעגינט זיין גערטנירער האט גיטראגן איין בונד האלץ וואש ער האט גנבת זאגט ער צו אים וואו אהין טראגסטו דאש האלץ האט ער אים גיענטפרט איך טראג עש מיינם הערן אביי האט אביי גיזאגט די רבנים האבין שוין פריער גיזאגט ווער עש זעהט איבער זיינע נכסים דר גיפינט איין גראשין דען ווען איך וואלט ניט גיגאנגן מיינע פעלדער איבר זעהן העט איך דיך ניט בגעגינט ווער ווייס וואו אהין רוא וואלשט דאש האלץ פאר טראגין · אויב ער האט ניט צייט אלע טאג זיינע נכסים איבער זעהען צום ווייניגסטין מוז זיך דער מענטש אלע חודש איבער רעכנן אונ זאל זעהן זיין משא ומתן וואש פאר איין בשטאנד ער האט אויב ער איז אגרוישער בעל הוצאה וועדליג זיין פאר דינסט זאל ער קארגין אביסל בכדי ער זאל דער נאך ח״ו ניט גאר ארום ווערן אויך זאל מען קיין צעטיל ניט אוועק ווארפין אונ כרומה אנדרע כתבים חאטשע ער האט שוין דאש צעטיל אפ גערעכינט טאמער איז עפעס איין טעות אין חשבון נמצא וועלין אים דיא כתבים אטובה טאן :

דרך ארץ פון די ווייבער איין אשה זאל זיין איין ווערטין אונ זאל תמיד אכטונג געבין אויף איר הויז ראט אז עש זאל אלדינג גאנץ אונ ריין בלייבן אונ זאל היטן אז עש זאל צוא קיין שאדין ניט קומען אז איין קאץ אדר אהונט זאל ניט אויף עסין · אונ אז עש זאל ניט פר שימעלט אדר פאר שטונקן ווערן · אויך זאל זיא זעהן אז דאש עסין זאל האבן איין טעם ניט צו גיברענט אונ ניט איבריג גיזאלצין אויך די כלים וואש זיא גיט אין זיי דעם מאן עסין זאלין שיין אונ ריין זיין בכדי זיא זאל חן בייא איר מאן האבין · זיא זאל זיך מיט איר מאן ניט קריגן ובפרט אום ערב שבת זאל זיא נאך מער גיווארינט זיין ניט צוא קריגין זיך מיט איר מאן אונ זאל דאש עסין פריער פר זוכין ובפרט אום ערב שבת זאל זיא ניט פאסטין בכדי זיא זאל קענען דאש עסין פאר זוכין נייערט איין תענית צבור מוז זיא פאסטין אפילו אום פרייטאג אויך זאל זיא זעהן אז דאש עסין זאל צו דר רעכטער צייט פארטיג ווערין בכדי אז איר מאן איז איין למדן זאל ער ניט מבטל זיין פון דעם לערנען פון וועגן דעם עסין אונ אויב אויך ער איז איין האנדלם מאן זאל אים דאש עסין ניט מעכב זיין פון משא ומתן אונ ווען זיא זעהט אז דער מאן איז ברוגז אדר ער האט צער זאל זיא אים טרייסטין אונ ח״ו ניט מער מצער זיין :

דער כלל איז זיא זאל תמיד מיט איר שכל מאכין זי זאל שלום האבן מיט איר מאן · דען פון שלום קומט מזל אונ ברכה והצלחה אונ די שכינה רואט וואו שלום איז אונ ווען דר מאן האט איין רוגז אויף איר זאל זיא אים שווייגין אונ זאל אים ניט מרגז זיין נייערט אז דער כעס וועט אים אפ גיין דער נאך זאל זיא צוא אים רידין טאמר וועט ער זיא דער נאך פאלגין אבר בשעת רוגז זאל זיא אים ניט פארשטין אונ מכל שכן זיא זאל איר מאן ניט שילטין דען דיא גמרא זאגט ווען איין אשה שילט איר מאן אין זיין גיזונט אזו קומט דער דלות דער פון · אויך

זאל

זאל זיא ניט פאר שעמען זיין משפחה חאטשע זיא ווייש עפעס איין שאנד אויף זיי אונ אבר אז עש איז ח״ו קריג צווישין מאן אונ ווייב חאטשע עש איז פיל גוטש אויש גירופן אויף דעם הימל פון וויפיל יאר מוז עש פאר קערט ווערין צוא אום גליק דרום איז שלום אגרויסע זאך · אונ מען זאל דריגען גווארינט זיין :

אונזרע חכמים שרייבן איין אשה זאל זיך אזוא פירין ווען דער מאן איז אין רוגז זאל זיא אים אפ פרין פון דעם רוגז אונ ווען דר מאן איז אין איין צרה זאל זיא אים אויש ריידן אונ זאל אים טרייסטן · אונ ווען זיא האט אין זיך עפעס איין טרויערקייט זאל זיא עש פר איר מאן ניט ווייזין טאמער וועט ער אויך טרויעריג ווערן נייערט זיא זאל ווייזין איין פריילך פנים אונ זאל זיך תמיד צירין פאר איר מאן מיט שמחה מיט לייט זעליקייט מיט פרומקייט אונ אירע קליידר זאל תמיד ריין זיין זיא זאל תמיד זיין פאטר בכבוד האלטן אונ אויך זיין גאנצע משפחה חאטשע זיי זיינן שפלים זיא זאל אלע צייט תפלה טאן אז איר מאן זאל האבן ברכה אונ הצלחה אין זיינע ווערק אויך זאל זי תפלה טאן אויף אירע קינדר אז זיי זאלן מצליח זיין אין תורה אונ מצוה:

דער גאנץ רעכטער דרך ארץ איז מען זאל זיך נוהג זיין מיט דרך ארץ מיט זיין גוטץ אונ מיט דער נשמה אונ געלט אונ וויא זיך מאן אונ ווייב זאלין האלטין וויא מען זאל קינדר אויף ציהען אונ מיט אנדערע גזינר וויא מען זאל זיך האלטין ער געהער זיי צו פירין אונ צו שטראפין צו דר יראה ניט מיט רוגז נייערט בנחת זאל ער תמיד ריידן מיט זיין גזינר אזו ווערן זייגע רייד אן גינומען זיין אונ זייא וועלין גוט אונ פרום זיין אונ וועלין פאריכטין דיא אום רעכט וואש זיי האבין גיטאן · אונ אויב מען טוט ניט אזו אונ מען שטראפט ניט זיין גיזינר אזוא וועט מען אים שטראפין פאר דיא עבירות פון זיין גזינד · אונזרע חכמים שרייבין ווער עש האט מאכט צוא שטראפן זיין גזינר אונ שטראפט זיי ניט אזו נעמט מען אים אן פאר דיא גאנצע גזינר :

דער יסוד פון קינדער ציהן צוא לערנען מיט זיי הורה רען דר מענטש ווערט גיבארין ווילד פול מיט יצר הרע דרום זיינן פאטר אונ מוטער מחויב צוא ציהען אירע קינדר אונ אפ גוואוינן זייא פון דעם בייזן וועג אזוא באלד אז דאש קינד הייבט אן צו ריידין געהער אים פאטר אונ מוטר לערנן שמע ישראל אונ תורה צוה לנו משה אונ זאל אים מאכין איין ארבע כנפות מיט ציצית אונ זאלין אויף דעם קינד השגחה געבין אז עש זאל קיין פלעקן פון צואה ניט גפונען ווערין אין זיין העמד וויא שלמה המלך האט גיזאגט זייא דעם יונג מחנך נאך זיין וועג נאך אונ ווען דאש קינד וועט עלטער ווערין זוא וועט ער שוין דער ביא בלייבן אונ וועט ניט אפ קערין דער פון :

פאטר אונ מוטער זאלין ניט פאר מיידין שטראף פון זייער קינד וייל עש איז נאך יונג · אונ ער זאל אלע טאג מער לערנען ווערליג זיין פאר שטאנד אונ זאלין ניט פאר מיידין דיא רוט פון זייער קינד רען ווער עש פר מיידט די רוט פון זיין קינר דער זעלביגער האט זיין קינר פיינט אונ ווער עש האט ליב זיין קינר דער שטראפט אים אונ גיוויינט אים אפ פון אלע בייזע מדות רהיינו ניט צוא שווערין ניט צוא שילטן קיין רוגז טראגן קיין עקשן ניט זיין אונ ניט אום דער בארמיג זיין קיין גאוה ניט טרייבן ניט פאר שייט צוא זיין קיינם ניט מקנא זיין קיין לשון הרע ניט ריידין אדרבה צוא גוויינען דאש קינד אין גייאזן וועג צוא גיין מודא אונ תרבות אונ בושה פאר איטליכין האבין שטיל צוא זיין אונ אין גאטש וועג צוא גיין · אויך זאל פאטער אונ מוטער אכטונג געבין אויף זייערע קינדער אז זייא זאלין ניט עסין אן גוואשין אונ אן איין ברכה דר פאר אונ דער נאך זאלין זייא אים לערנן אויף איטליכר זאך וואש פאר איין ברכה עש געהער דער צוא אונ ווען מען וועט אזוא גיוויינן דאש קינד אין זיין יוגנט אזוא וועט אויף דער עלטער ממילא בלייבין ביא אים דיא גוטע מעשים :

דער ראשית חכמה שרייבט ווען דוא וועסט געוויינען דיין קינד נאך זיין נאטור נאך דהיינו ניט צו לערנען אונ ניט דאוונען ליידיג ארום צו גיין דעם יצר הרע צו פאלגין צו שפילין חוצפה אלש וואש איז דער ווידער דעם יצר טוב דען דער יצר הרע קומט צום קינד תיכף וויא באלד ער ווערט גיבארין נוא ווען מען וועט דאש קינד לאזין ביי זיינע בייזע מעשים אונ מען וועט אים ניט אפ גיוויינען אזו אז דאש קינד וועט עלטער ווערין וועט עש ביי דעם בייזין וועג בלייבין אונ איין גיוויינטקייט מאכט איין נאטור אבער ווען דוא וועסט דיינע קינדער צוא גוטין ציהען אזוא קען ער תמיד פרום בלייבן תמיד זאלין פאטער אונ מוטער זייערע קינדער שטראפין בפרהסיא אונ דעם קינד קיין ליבשאפט ניט ווייזין אזוא וועט דש קינד תמיד אין דער מורא גיצויגין ווערין אבער אז מען ווייזט ליבשאפט פר זיין קינד נוא אז ער וועט גרויש ווערין חאטשע דוא וועסט אים שוין שטראפין וועט ער דיר אויך ניט פאלגין אזי וויא גישריען אויף דיא יונגע יארין וואש זיינען אוועק גיגאנגען אונ קומען ניט צוא ריק דרום גיהער מען ניך צוא פעדערין אין דער יוגינט אל דאש גוטין צוא טאן דענקסט מאל וועט וואול זיין צו אים אונ צו זיינע קינדער · אבר דיא פאטער אונ מוטר וואש זאגין נאך וואש זאלין מיר דאש קינד שטראפין אדער שלאגין ער איז דאך נאך יונג די זעלביגע פאטער אונ מוטער טייטין דאש קינד · דען ווען מען ציהט ניט רעכט אויף זיין קינד קומט עש דער נאך צוא תרבית רעות אונ אזוא איז זיין טויט בעסער פון לעבן אונ אויף זיין חטא ווערין פאטער אונ מוטער גישטראפט אויף יענער וועלט :

נעמט אייך איין מוסר ווען איין אשה גאט בהיט דער שטיקט איר קינד וואש פאר איין גרויסע תשובה זיא מוז טאן אונ זיא האט עש דאך בוודאי ניט גערין גיטאן · אונ מכל שכן ווער עש טייט זיין קינד מיט ווילין גערין איז דאך בוודאי זיין עונש זייער גרויש · אונ אז דער פאטער גיוויינט ניט זיין קינד צו גוטין נייערט ער לאזט אים גיין אין שלעכטין וועג איז ער דאש קינד דאך ממית אבער ווער עש ציהט אויף רעכט זיינע קינדר ווי וואול איז אים אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

דער מדרש שרייבט אויף דעם פסוק יסר את בנך ויניחך איז טייטש שטראף דיין קינד אונ לערין מיט אים תורה אזו וועט ער דיר פריר מאכין פון דעם גיהנם אונ ווייטער שטייט אין פסוק ויתן מעדנים לנפשך איז טייטש דיין קינד וועט דיר געבין גוטע שפייז צו דיין לייב · ער וועט דיך ברייננן מיט זיינע גוטע מעשים אין גן עדן מיט אנדרע צדיקים · דר זוהר שרייבט איין גוט קינד קען טאן זיין פאטער נאך מער וויא דער פאטער קאן אים טאן דען דער פאטער קען נישט מער מיט זיין זכות מציל זיין דאש קינד נייערט אויף דער וועלט פון יסורים אונ קען דאש קינד ביא דעם לעבין דער האלטין אונ קען מיט זיין תפלה דש קינד ברייננן צו עושר אונ כבוד · אבער אויף יענער וועלט גילט זיין זכות אבות ניט דהיינו ווען דאש קינד שטארבט קאן עש דר פאטר ניט מציל זיין מיט זיין זכות פון דעם גיהנם אבר דער זון מיט זיינע גוטע מעשים וואש ער האט גטאן איז ער דעם פאטער יוא מציל מדינה של גיהנם :

נוא זעהט אז דער כח פון איין זון איז גרעסער אז דער כח פון דעם פאטער אויף עולם הבא אונ אין הלכות תלמוד תורה וועט איר שוין גפינן אונ לערנען פון דיא זאבין אשרי וויא וואול איז צו דיא פאטער אונ מוטער וואש שטראפין זייערע קינדער אונ ציהען זייא אויף אלע צייט צוא גוטין אונ דיא מוטער איז נאך מער שולדיג צוא לערנען איר קינד אונ אויף ציהן אים אין גוטין וועג דען די ווייבר זיינען ליידיג פון תורה אונ משא ומתן אונ זיינען תמיד אין דר היים ביי זייערע קינדר דרום מוז זיא מער אכטונג געבין אז דר פאטר אויף אירע קינדר :

דיא

דיא גמרא שרייבט אין ברכות עש איז גרעסער דער צוא זאג וואש השי"ת האט צוא גזאגט דיא ווייבר פון דעם צוא זאג וואש גאט האט צו גיזאגט די מאנען אזו וויא דער פסוק שרייבט נשים שאננות איז טייטש איר גשטילטע ווייבער שטייט אויף אונ הערט צו מיינע רייד אונ טעכטער פאר זיכרט אייך אין גאט אונ פאר נעמט מיינע רייד דאש האט דער נביא ישעיה גיזאגט · רב האט גיזאגט צו רב חסדא פאר וואש זייגען די ווייבער זוכה דער צוא' ענטפערט רב חסדא ווייל זייא רופין אונ פירין אירע קינדער צום רבי אין שול אריין · אונ ווארטין אויף זייערע מאנן ביז זייא קומן פון דעם בית המדרש אונ ווייל די טבע פון ווייבער זייא זיינן בארם הארציג אויף זייערע קינדר דרום שרייבין אונזערע חכמים אז זייא זאלין אום דער בארמיג זיין אין דער זאך זייא זאלין זייערע קינדער שלאגין אונ ציהן צו גוטין אונ אן רוגז האטשע דאש קינד שרייט אונ וויינט זאל זיא קיין רחמנות ניט האבין אויף אים דאש מיינט דר פסוק אין איכה ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן איז טייטש דיא דער בארמיגע ווייבער האבין גיקאכט זייערע קינדער אונ האבין זיי גיגעסין אין חורבן ב"ה דאש מיינט מען ווייל זיי האבין רחמנות גיהאט אויף זייערע קינדער אונ האבין זייא ניט רעכט אויף גצויגן אזו זיינן דיא קינדער גיקומען צו בייזע מעשים דער מיט זיינן זייערע קינדר פאר זינדיגט גיווארין · נוא איז גלייך וויא זייא זעלבסט וואלטין גיגעסן זייערע קינדער דרום זאל מען גיווארינט זיין קינדער צו ציהן :

אונ תמיד זאל פאטער אונ מוטר תפלה טאן אז השי"ת זאל שטארקן דאש הארץ פון זייערע קינדער צוא תורה אונ מצות · אזוא האבין גילערינט דיא ישיבה פון אליהו׳ עש איז גיוועזין איין מעשה איין כהן איז זייער פרום גיוועזין אונ האט פאר קיינעם ניט גוויזן זיין פרומקייט דער דאזיגער כהן האט גיהאט צעהען קינדער פון איין ווייב זעקס זין אונ פיר טעכטער אונ אלע טאג האט ער גרויסע תפלה גיטאן צוא השי"ת אז זיינע קינדער זאלין צוא קיין עבירות ניט קומען אונ צוא קיין אום רעכט האבין אונזערע חכמים גיזאגט עש איז ניט אויש גיגאנגען דאש זעלביגע יאר איז גיקומען עזרא אונ השי"ת האט ישראל אויש גילייזט פון דעם גלות בבל אונ דער זעלביגר כהן איז מיט זייא אויך אויש גילייזט גיווארין אויש דעם גלות אונ דער כהן איז ניט גישטארבין ביז ער האט זוכה גיוועזין צוא זעהען וויא זיינע קינדר האבין דיא עבודה גיטאן אין בית המקדש אונ האט נאך גילעבט פופציג יאר דער נאך אז ער איז גישטארבין האט מען אויף אים גיזאגט דעם פסוק בטח בה׳ ועשה טוב איז טייטש פאר זיכער דיך אין גאט אונ זייא גוט אונ פרום :

דער ראשית חכמה שרייבט מען זאל גווארינט זיין זיך צו היטן גיט צוא ריידין פאר קינדער קיין מיאוסע זאך וואש אום תרבית איז מבל שכן מען זאל ניט טאן קיין מיאוסע זאך פאר די קינדער ווארום זייא וועלין דר נאך אויך וועלין אזו טאן · אונ ווען איינר האט עפעס ניט רעכט גיטאן זאל אים דער פאטער זידלן אונ שענדין זיינע קינדער אין די אויגן : אונ זאל אים פר פלוכן בכבי אז עש זאל די קינדער מיאוס זיין אזו איין מעשה רע צוא טאן וויא יענער האט גיטאן · דאש גלייכין אז איינער האט עפעס גוטץ גיטאן זאל ער אים לויבין פאר זיינע קינדער בכדי די קינדער זאלין צוא הערן דיא לויב וואש יענער האט גיטאן וועלין זייא אויך לוסט האבין דאש גוטש צו טאן · דער כלל איז וויא וייט מען קען זיינע קינדר דער ווייטערין פון שלעכטע מעשים זאל מען זייא דער ווייטערין נאר צוא ווייזין זייא אונ צוא לערנען זייא גוטש צוא טאן · ובפרט ניט צוא גיוויינן ליגען צוא זאגין :

איצונד וועלין מיר שרייבין פון די קרזין פון דר תורה מען זאל מקיים זיין דעם פסוק ולמדתם אותם את בניכם דאש איז טייטש איר זאלט לערנן תורה מיט אייערע קינדר דרויף איז

דער

דער פאטער מחויב ניט צו קוקין אויף זיין געלט אונ האב אויף רבי געלט צוא צאלין אונ זאל זיין קינד אלע צייט שטראפין נאך זיינע יארין נאך אונ נאך זיין פאר שטאנד נאך ער זאל אים צו זאגין מתנות צו שיינקן אז ער זאל בגערן לערנן אונ אז דש קינד ווערט גרעסר זאל ער אים געבן וואש ער גערט אונ זאל דעם קינד איין ריידין אז ער וועט קענען גוט לערנן וועט ער איין רב ווערין נוא דער נאך אז דאש קינד ווערט עלטער וועט ער בוודאי לשם שמים פון גאטש וועגין לערנן אונ וואש דער סדר איז מען זאל מיט דעם קינד לערנען ווערט ער גפינן אין (הלכות שבועות עניני למוד) פאטער אונ מוטער זאלין גיווארינט זיין ניט צו שרעקין זייערע קינדער מיט איין דבר טמא דהיינו זייא זאלין ניט זאגין צוא דעם קינד איין קאץ אדער איין הונט וועט דיך צו נעמען · אונ די בעלי קבלה שרייבן פיל דער פון :

אונזערע חכמים שרייבן אויף דעם פסוק טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט דש איז טייטש ער איז גוט ער לייט זעליגט אונ לייאט ער שפייזט זיינע רייד מיט גירעכטיקייט · איז דיא כוונה פון דער זאך אלע צייט זאל זיך דר מענטש איין האלטן מיט זיין עסין אונ טרינקן נאר ער זאל זיך שיין קליידין · אונ זיין ווייב אונ קינדער נאך מער אז זיך זעלבסט דען ווייב אונ קינדערס לעבין הייננט אן אים אונ זיין לעבין הייננט אן הש״י זיין גנאד · אויך האבין אונזרע חכמים גזאגט אלע צייט זאל זיך דער מענטש היטין ניט ריידין צוא זיין ווייב הארטע רייד רען וייל דיא טרערין פון דיא ווייבר קומען גיך נוא קאן ח״ו קומען פורעניות פון אירעט וועגין אויך זאל מען קיין גרוישע מורא ניט ווארפין אויף זיין הויז גזינד דען רב חסדא האט גיזאגט ווער עש ווארפט איין גרויסע מורא אויף זיין הויז גיזינד ברייננט ער זייא צו דרייא הארבע עבירות צו אבטריניקייט אונ זנות אונ רציחה דען וייל פילגש בגבעה האט איר מאן אויף איר גיווארפין איין איבריגע מורא דרום איז גיפאלין וויפיל מאל צעהן טוזינט פון ישראל :

אויך האבן אונזרע חכמים גזאגט אלע צייט זאל דר מאן גיווארינט זיין בכבוד צו האלטין זיין ווייב דען דיא ברכה קומט דעם מענטשן אין זיין הויז וייל ווער זיין ווייב בכבוד טוט האלטן וויא דר פסוק שרייבט נאט ב״ה בגיטינגט צו אברהם אום וילן זיין ווייב שרה · רבי חייא האט איין העפטיג בייז ווייב גהאט זיא האט אים תמיד מצער גוועזן אונ אז רבי חייא האט עפעס גפונן האט ער עש איין גבונדן אונ האט עש גבראכט זיין ווייב זאגט רב צוא רבי חייא ווארום טושטו דיין ווייב אזוא פיל גוטש זיא איז דאך תמיד מצער האט רבי חייא אים געענטפערט עש איז גינוג צוא דיא ווייבר אז זייא ציהען אויף זייערע קינדער אונ דר היטן זייערע מאנן פון עבירות · אונ ווער עש שלאגט דש ווייב ווערט ער גרופין רשע :

דיא גמרא זאגט אין שבת דער מענטש זאל ניט פאר ענדערין איין קינד מיין אז דעם אנדערין וויא מיר גפינען ביא יוסף הצדיק וייל דער פאטער האט אים גימאכט איין זיידינע העמדיל מיין אז די אנדרע קינדער האבין זיך די ברידער אן אים מקנא גיוועזן אונ האבין אים פר קויפט דרום זיינן כל ישראל גיקומען אין גלות מצרים · נאר איטליכר איז שולדיג געלט צוא געבן זיין קינד אז ער זאל איין ערליכין שידוך טאן מיט איין למדן אונ פון איין שיינע משפחה דער עיקר איז זיא זאל אין זיך שיינע מעלות האבין אבער זיי דארפין זיך ניט גאר בדלות שטעלין פון זייערע קינדער וועגין וויא מיר האבין גזעהן פון פיל לייט אז זייא קומען אויף דער עלטער גיבין זיי אפ גאר זייער האב אונ גוטס צוא זייערע קינדער דער מיט טוען זייא אגרויסע נארישקייט אונ ניט רעכט דען דער נאך ווערין זייא דארפין צוא זייערע קינדער אונ וויא שלעכט איז דאש צו דיא עלטרין וואש דארפין צו זייערע קינדער דען אזו איז די טבע אז דיא קינדער ווילין ניט העלפין

די עלטרן חאטשע זייא זיינען עשירים דען זייא פאר געסין אין דרינן אז דיא פאטער אונ מוטער האבין זייא נאר זייער האב אפ גיגעבין אונ דורך דעם ברייננען זייא זייערע קינדער צו גרוישע עבירות · דרום ווער עש איז קלוג זאל אזעלכס ניט טאן נייארט וואש עש טרעפט אן זייער גדן זאל מען זייא געבין נאך זייער פאר מעג נאך אבער ניט גאר מיט אמאל אפ געבין דען עש איז שוין קיין ערגירע זאך ניט פאר האנדין אויף דער וועלט אז ווען פאטער אדער מוטער ווערט צו דיא קינדערש גידינן ווערין · מען זאגט איין שפראך ווארט איין פאטער דער גערט צעהן קינדר מיט ליבשאפט אונ מיט גוטן הארצין אבער צעהן קינדר קענן ניט דער נערין איין פאטער דרום נהער מען זיך אליין ניט ברייננן דער צוא ניט גינוג ווען פאטער אונ מוטער קומן צוא זייערע קינדער ווען זייא קענן ניט אנדרש מאכין הש"י זאל אונז דער פון ניצ"ל זיין אבער אז מען קאן זיך עש ווענדין גיהער מען זיך ניט צוא ברייננגען ד"ר צו :

דער גאנץ רעכטער דרך ארץ פון גוף אונ נשמה אונ פון געלט דהיינו דרך ארץ וואש דער פון קומט דיא נשמה איין היזק מען זאל איטר אונ אייבינ בהעפטין אין גוטע לייט אונ לומדים אז ער זאל זיך פון זייא עפעס גוטיץ אפ לערנן וויא בן זומא האט גזאגט ווער איז איין חכם דער וואש לערנט פון איטליכן אונ אויך אז ער וויים אז זיינע הייד זיינען אן גינומען אזוא זאל ער אנדערע לייט אויך אונטער ווייזן אונ לערנן זייא מצות אונ מעשים טובים וואש נאר מיגליך איז אונ אויך אז איינער לערינט זיין חבר מצות אונ גוטע מעשים מסילא בלייבט ער אליין אויך גוט אונ פרום אונ לערינט נאך אויך אנדרע לייט דער צוא : די גאנצקייט פון דעם גוף ער זאל גומל חסד זיין מיט זיין גוף דהיינו ער זאל איטליכן בדינן אונ זאל זיין חבר ליב האבן אזוא וויא זיך זעלבסט · אונ זאל זיך שפל האלטן · אונ זאל זיין חבר פריער דער מאנן איי ער דער מאנט אן זיך אונ ווען ער גייט מיט זיין חבר זאל ער זיין חבר לאזין פריער גיין אונ זאל בושה פאר איטליכן האבן · אונ מיט איטליכן במעליך ריידן אונ ניט מיט גשריי · אריין צו גיין נהער דער בעל הבית צום ערשטין אריין גיין דען טאמר שטייט עפס אין שטוב איין אומריינע זאך וועט ער עש הייסין אויף ראמען איי דר גאסט וועט אריין קומן אבר ארויש גיין גיהר דר גאסט צום ערשטין ארויש גיין דר נאך דר בעל הבית :

דער רמב"ן שרייבט אין זיין בריב וואש ער האט גשריבן צוא זיינע קינדער וויא זיי זאלין זיך האלטן תמיד מיט איטליכן צו ריידין דעם קאפ אראפ צו האלטן אונ די אויגין צוא דער ערד אונ דאש הארץ זאל האבין איין מחשבה צום הימל · אונ ווען דוא טוסט ריידן מיט יענם זאלשטו אים אין פנים אריין ניט קוקין · אונ אין מחשבה זאלסטו טראכטין יענר איז מיין חשוב פון דיר · ווען יענר איז איין למדן אדער איין חכם גיהערסטו אים חשוב צוא האלטען : אונ ווען יענער איז איין עני אונ דוא ביסט איין עושר גיהערסטו אין דיינעם זין צוא נעמען דוא ביסט דאך בוודאי איין רשע אונ יענער איז איין צדיק יענער איז איין שוגג אונ דוא ביסט איין מזיד אונ אין אלע דיינע רייד אדר מחשבות זאלשטו דיך בטראכטין דו שטייסט פאר הש"י אונ הש"י איז די גאנצע וועלט פול אונ דיינע רייד זאלן זיין מיט יראה אזו וויא איין קנעכט פר זיין הערן אונ זאלשט פר איטליכן בושה האבן · אונ ווען איינער רופט דיך זאלסטו אים בנחת ענטפערין גלייך אז איין קנעכט פאר זיין הערין · שלימות איז טייטש דיא גאנצקייט פון דעם געלט וויא מען זאל זיך נוהג זיין דאש ערשטע משא ומתן זאל מען טאן באמונה : ריין יוא זאל יוא זיין אונ ריין ניין זאל ניין בלייבן כלומר דוא זאלסט ניט משנה דיבור זיין נאר וואש דו האסט גירעט זאלסטו האלטין · אונ זאלסט גומל חסד זיין מיט געלט אונ צדקה געבין וואש נאר מיגלך איז :

הלל

הלל איז טייטש לויב דהיינו דו גהערסט השי״ת אייביג צו לויבין וויא השי״ת האט דיר גגעבן סייא גוטץ אדער שלעכטץ ח״ו דען אונזערע חכמים האבין גישטעלט אברכה אויף שלעכטץ אויך דען דיר דאכט זיך אז דש איז שלעכטץ אונ עש מאג דיר גראד צו גוטין זיין צו דר נשמה אדער צוא דעם גוף אונ אז השי״ת האט דיר גגעבין גוטץ חאטשע עש טרעפט ווייניג אן זאל עש זיין אין דיינע אויגן גלייך וויא פיל אונ זאלשט זיך תמיד בטראכטן וואש בין איך אדער וואש איז מיין לעבן אז איך זאל מיין האבין אז אנדרע אונ מכל שכן ווען השי״ת גיט איינם פיל גוטץ איז ער שולדיג צוא השי״ת איין שבח צוא געבין · אונ ח״ו אז השי״ת שיקט צו איינם איין אום גליק זאל ער טראכטן השי״ת טוט עש מיך בוודאי צו גוטן דרום גיהער מען השי״ת אויף אלעם צוא לויבן :

אות ו

ותרנות איז טייטש מילד צוא זיין אונ ניט צוא קארגין מיט איין קליינע זאך ובפרט אויף איין דבר מצוה · דען מיר גפינן ביי יעקב אבינו אז ער האט מדקדק גוועזן אויף איין קליין קריגל ווש ער האט פר געסין אונ האט זיך אליין צוא ריק אום גיקערט פון דאנן לערנן מיר אז די צדיקים זיינען מדקדק אפילו אויף איין קליינע זאך ווארום זיי טוען קיינעם קיין גזל אונ קיין אום רעכט ניט אונ בגערין ניט קיין פרעמדן גראשין · אונ מיר זעהן דאך אז יעקב אבינו איז איין גרויסער עושר גוועזן אזו וויא אונזערע חכמים שרייבן אז יעקב אבינו האט גנומען זיין גאלד אונ זילבער אונ האט עש אוף איין הויפן גילייגט אונ האט עש גגעבן זיין ברודר עשו פאר זיינם חלק פון דיא מערת המכפלה · פון יעקב גהער מען צוא לערנן אז ביי וועלטליכי זאכן מאג דער מענטש קארג זיין אבר צוא איין מצוה דהיינו רבי געלט צו געבן אדר ספרים צוא קויפן גהער מען איין נתרן צוא זיין אדר צדקה צו געבן אדר אנדרע מצות ווש גייט אן אין געלט זאל מען ניט קארג זיין דען דר זוהר גיט איין סימן איין מצוה וואש איז בחנם כלומר ער קארגט אז די מצוה זאל אים קיין געלט ניט קאסטין דיא זעלבגע מצוה איז אויך בחנם כלומר מען נעמט קיין שכר אוף איר ניט :

נאך האבן אונזערע חכמים איין שיעור גיגעבן וויפיל איז מען מחוייב איבר געבן פר איין מצוה וועגין וואש וואלט איין אנדערש מאל אזו פיל ניט ווערט גוועזין דהיינו ניט מיין אז איין פינפט חלק כלומר ווען דיא זאך איז איין אנדערש מאל ווערט גיוועזין פיר גראשין אונ היינט וויל מען דער פר פינף גראשין אונ היינט איז גראד די צייט צו דער מצוה איז מען מחוייב צו געבין פינף גראשין אונ ניט מיין אונ אויב דוא וועסט פרעגן מיר גפינען דאך אויף אנדערע ערטער שרייבין אונזערע חכמים אז מען איז מחויב איין שליש איבער געבן אויף איין מצוה דאש איז גירעט גיוואָרין ביי הידור מצוה כלומר ווען עש טרעפט זיך איין אתרוג צוא קויפן פאר צווייא גילדין אונ עש איז ווידער דא איין אתרוג צו קויפין וואש ער איז שענער אונ האט בעסרע מעלות וואש צוא איין אתרוג גיהער · אונ האטשע דער אתרוג פון צווייא גילדין איז אויך כשר אונ דר אנדערער וואש איז שענער וויל מען דאש שענערין אתרוג צוא קויפין · אבער ווען איינער האט שוין גיקויפט איין אתרוג אונ דער נאך האט זיך גטראפן איין שענערער מיט מעלות צו קופן בבארף ער ניט קויפן אבער ווען דר ערשטער אתרוג איז ניט גרויש חאטשע עש איז דא אין אים איין שיעור בצמצום איז ער מחוייב איין אנדרן צו קויפן ביז איין דריט חלק מוסיף צוא זיין . אונ וואש אונזערע חכמים שרייבן פון ווען רבי זירא ביז איין שליש פון זיין געלט אונ דאש איבריגע פון הש״י מאכט רש״י ביז אשליש קריגט ער שכר אויף דער וועלט אונ

אויף

אויף דעם איבריגן כלומר אז ער איז מבזבז מיין פון אשליש קריגט מען שכר אויף יענער וועלט און ראש איז אלץ גרעט גוואַרין אויף איין מצוה מקיים צוא זיין איז מען ניט מחוייב מוסיף צוא זיין מיין וויא אשליש אבער ח"ו איין מצוה עובר צו זיין איז מען מחוייב גאר זיין געלט און גוטץ דרינען צו שטארקין און קיין שום מצוה ניט עובר צו זיין :

דער ראשית חכמה שרייבט דער וואש האט ניט מיין זיין אייגנס נאר זיין פרנסה דער דארף ניט מוסיף זיין פון איין מצוה וועגין נאר ביז אשליש אויף דר מצוה אבער ווען השי"ת האט גיגעבין אז ער האט מיין וויא זיין פרנסה און זיין הוצאה טרעפט אן · דער זעלביגער איז מחוייב צוא איין הידור מצוה מיין מוסיף זיין וויא אשליש · דעסט גלייכין ווען איינער האט חשבונות מיט זיין חבר זאל ער אויך ניט מדקדק זיין אויף אקלייניגע זאך :

מיר האבין גלערינט ווער עש לערינט תורה און קאן קיין מלאכה ניט דער צו דער וועט נאך פון דער תורה אויך בטל ווערין דרום גהער מען צוא זעהן צו לערנען זיך איין מלאכה אדער משא ומתן אז ער זאל דר פון קענן זיין פרנסה האבן און זאל לייטנס ניט בדרפין :

ווען איינער האט מיט זיין חבר עפיס איין סכסוך זאל ער זיך ניט איילן צום משפט גיין האטשע ער ווייס גיווים אז ער וועט דעם משפט האלטין דען עש איז אמיאוסע זאך פר דעם משפט צוא שטיין דען ביידע ווערין גרופין רשעים עש מעג זיין ווער עש וויל דרום איז איין שלעכטע מדה ווער עס גייט מיט ווילעג גערין צו משפטים האטשע ער ווייש גיווים אז ער וועט דעם משפט האלטין און ער גיהער לאזין זיינעם איבער גיין אבער ווען עש קען ניט אנדערש זיין אן משפט זאלן זיי ראך ניט איילינריג לויפן צום משפט נאר פאמעליך צו טענן און פאמעליך צו ענטפערין און זאל זיך פריער דיא טענות אין דער היים מברר זיין איי ער גייט צום משפט אז ער זאל ניט פאר געסין צוא טענן און זאל פאר דעם בית דין ניט שרייען מיט רוגז דען רודף זיין שרייען קען ער זיך אליין טועה זיין · דען מיר גיפינן בייא משה רבינו ווייל ער האט זיך מרגז גיוועזן האט ער זיך אין דין טועה גוועזן · נוא ווען דאש האט זיך גיטראפין משה רבינו מכל שכן אונזר גלייכין דרום זאל מען פריער זעהן וויא מען זאל טענן · און האטשע זיין חבר טענית ניט אמת אדער זיין חבר רעט אים שלא בכבוד פון דעסט וועגן זאל ער ניט ברוגז זיין און זאל זיין טענה אין מוח פריער גוט קלערן דען עש זיינן פיל רמאים פאר האנדין וואש ריידין מיט יענעם אזעלכע רייד וואש איז אים דער ווידער בכדי ער זאל ברוגז ווערן וועט ער זיינע טענות פאר געסין און פשיטה איינער דעם אנדערין זאל קיין שענדליכע רייד ניט זאגין פאר דעם בית דין דען עש קומט פיל בייז דער פון איינש מען מוז וויסין אז דיא שכינה רואט בייא דיא ריכטער און וויא אזו האט ער קיין בושה פאר דער שכינה גיט · דאש אנדרע ער האט קיין מורא ניט פאר זיין רבי · און ווידר אז זיי זיינן שוין גקומן פאר דעם משפט איז ראך אויך דער נאך שלום אויב זייא האלטין דעם פסק וואש מען האט זייא גפסקנת נוא נאך וואש זאל מען זלזולים ריידן און מען גיהער אן שרייען אויף די לייט ווש האבן ניט קיין אפ שאיי פר דעם משפט :

עש איז איין גרויש קידוש השם אז מען זאל קיין גוי ניט נארין און מכל שכן ניט צו גנבנן בייא איין גוי · איז דער גוי פון זיך זעלבסט עפעס טועה זאל מען אים אום קערין וואש דר האט זיך טועה גיוועזן · און דאש איז איין גרוישר קידוש השם דער גוי זאגט דיא יודין מוזין איינעם גוטין גלויבן האבין אויך איז איין גרויסער חילול השם ווען איינער האנדעלט

מיט

מיט אַיין גוי אונ שווערט פיל מאל האַרבע שבועות אַז ער קען די סחורה פאר דעם געלט ניט פאר קויפן אונ דער נאך פאר קויפט ער די סחורה יוא פאר דעם געלט וואש דער גוי האט אים אויש גבאטין אונ אַמאל פאר נאך וועלוועלער וויא ער האט גשווארין נוא וואו איז פאר האַנדין אַיין גרעסערער חילול השם פאר דעם דען דער גוי זאגט די יהודים האבן קיין רעכטין גלויבין דען זייא זיינען ניט מדקדק אין פאלשע שבועות אויך איז דאך ידוע אַז ווער עש גיוויינט זיך אַיין מאל אום רעכט צו טאן דער טוט דער נאך שטענדיג אום רעכט דען עש ווערט בייא אים אַיין גיוויינהייט :

עש איז דר כלל פון ותרנות אַרמע לייט צו לייען אויף משכנות אָן רווחים אונ ווער עש נעמט מער רווחים וויא אונזערע חכמים האבן גשטעלט דר האט אַיין גרוישן עונש : אויך שרייבט דר ספר ארחות צדיקים מען גהער אַיין ותרן זיין צו קויפן ספרים : אונ אַוועק לייען זייא אַנדרע לייט זיי זאלין אוי... לערנן אונ זאל ניט טראַכטן זיי וועלין צו ריסן ווערין ווייל ייענר וועט פון זייא לערנן · אויך כלים ייענם צו לייען ווער עש דאַרף · אונ ווען מען מעסט אַייל אָדר וויין זאל מען ניט קנאפ מעסטן אויך זאל מען זיך ניט נידעריג האלטן ווען אייגר בעט אים אַיין טובה צו גיין פון זיינט וועגין · אונ ווען ייענם טרעפט עפעס אַיין אום גליק חלילה גהער מען זיך צו מיהן וואש מיגליך איז צו טאן פון ייענעמש וועגן אונ ווען אַיינר האט עפס אַיין שמחה גיהר מען זיך מיט אים אויך משמח זיין אונ ווען אַיינר איז קראַנק ח״ו גיהר מען מבקר חולה זיין אונ ווען אַיין אָרימאן איז קראַנק ח״ו מוז מען אים העלפין מיט געלט אונ לאבונג אַז ער זאל צוא זיך קומען · אונ דיא אַנדרע זאכן וואש צו ביקור חולים גהער וועט איר שוין געפינען אין הלכות ביקור חולים אונ גומל חסד צוא זיין מיט זיין תורה אונ חכמה מיט אַנדערע לייט צו לערנען מען זאל ייענעם ברייננן צו עוה״ב :

אות זיין

זריזות איז טייטש גשווינדקייט פר דר מעשה אונ נאך דר מעשה מיט שמחה צו טאן אַיין מצוה ניט מיט קיין טרויערקייט דען עש זיינן פיל הינדערנש אונ שווערקייטן פר האַנדין ווש מאכין דעם מענטשין שווער זיינע גלידער ער זאל קיין מצוה ניט טאן דרום האט יהודה בן תימא גזאגט מען גיהער זיך צו שטארקן ווי אַיין לייב אַוועק צו שטויסן דעם יצה״ר בכדי ער זאל טאן דיא מצות מיט זריזות :

אות חית

חבר טוב צוא בהעפטין זיך צו אַיין גוטן חבר בכדי אַיינר דעם אַנדרן זאל שטראפן מיט גאטש ווערטר אונ אַיינר דעם אַנדערן זאל ווארינן אונ היטן פאר עבירות · אונ אויף דעם ווערט גזאגט דער פסוק אז נדברו יראי ה׳ דאש איז טייטש רענשט מאל וועלין ריידין דיא חברים דיא גאטש פארכטר אונ גאט וועט זייא דער הערין וואש זיי וועלין ריידין אונ וועט עש אויף שרייבין · אונ צום לערנען גיהער מען פשיטא אַגוטן חבר צו זוכן דען אונזערע חכמים זאגן אַיין שווערד זאל קומען אויף דיא דאזיגע לייט וואש זיצן אַליין אונ לערנען אונ זייא קענן חברים האבן זייא זאלין לערנן מיט אַנדערע · אויך שרייבט דער ראשית חכמה פון דעם ספר הישר וועגין דער מענטש גיהער זיך צו בהעפטין צו אַזעלכע לייט וואש זיינען חכמים צדיקים חסידים ווארום ווען ער דער זעהט זייא דער וועקט ער זיך צוא תשובה · דעסט גלייכן צוא קראַנקע אונ צוא תפוסים צוא גיין אונ אויך צוא אָרימע לייט אונ צו לייט וואש זיינען שרוי בצער ווארום וויא באלד מען דער זעהט זייא דר מאנט

מען

מען זיך אן נאט אז חשי"י האט מאכט אויף אים אויך אן צוא שיקן ח"ו אזו וויא ער האט אויף זייא אן גשיקט אונ דורך אזעלכע זאכין קען מען קומען צו דער יראה אבער מיט דער חברותה זאל מען גאר ניט האבין צוא טאן אונ דאש מיינט מען בעלי תענוגים עשירים רשעים נארין ווייבער דען אזעלכע חברותה פאר דארבין דעם מענטשין פון דער אמונה אונ מאכין אים פאר געסין פון גאטש דינסט: דעסט גלייכין קיין שום עסק גיט צוא האבין מיט מענטשין אן דרך ארץ אן יראה אבער צוא איין למדין גיהער מען זיך צוא בהעפטין מיט אים צוא לערנען זיך זיינע גוטע מעשים אונ ווען לייט בהעפטען זיך צוא דער תורה איז וואול צו זיי אויף דער וועלט אונ וואול צו זייא אויף ייענער וועלט:

מען גיהער גאנץ שלום צוא האבין מיט זיין חבר. אונ דענסט מאל איז זיי איין לאך פון איין נאדיל ניט צו איינג צו וואונען באיי אנגדר. אבר ווען ח"ו עש איז מחלוקת צווישן זיי איז דיא גאנצע וועלט צוא איינג אונ צוא קליין פאר זייא צוא וואונען· אויך גיהער מען זיך צוא בהעפטין צו חברה קדושה דהיינו צוא חברה ביקור חולים חברה קברנים חברה תהלים אונ אויך צוא אנדערע גוטע חברותה גיהער מען זיך צוא בהעפטין אזוא וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אין תהלים חבר אני לכל אשר יראוך איז טייטש איך בין איין חבר צוא אלע דיא לייט וואש פארכטין זיך פאר דיר אויך איז גוט צוא בהעפטין צום שכל אזעלכעש וואש די נשמה האט אנוץ דער פון דען דער מענטש האט דרייא חברים דהיינו שכל אונ פיינט שאפט אונ לוסט דרום זאל מען זיך בהעפטין צוא האלטין וואש דיא נשמה צוא הילף איז:

אות טית

טהרה איז טייטש ריין דען דיא אום ריינקייט מוז האבין טהרה כלומר אז דער מענטש ווערט פאר אום ריינגט מיט עבירות זאל ער זיך ריינגין מיט תשובה אדער דעסט גלייכין ווען דער מענטש איז אום ריין גיווארין פון דאש אומריינקייט אזו גייט פון אים דר רוח ניט אוועק נייערט דורך וואשר ווי דר אורח חיים שרייבט חאטשע איינער איז וואכענדיג אגאנצע נאכט אונ שלאפט ניט פון דעסט וועגין בדארף ער צו וואשן דיא הענט אונ דעם פנים· אונ מכל שכן ווען איינער שטייט אויף פאר טאג אונ וואשט זיך אז עש ווערט טאג מוז ער זיך נאך אמאל וואשין אונ זאל ברכה זאגין דען עש איז איין ספק אויב דער רוח קומט פון שלאף אדער דער רוח קומט פון דער נאכט אונ פון דעם ספק וועגין מוז מען זיך וואשן אז מען שלאפט בייא טאג ווארום טאמער קומט דער רוח פון שלאף:

אויך איז פאר האנדין טומאה קרי אדר צרעת אדער טומאת מת ווען מען גייט נאך איין מת אים מלוה זיין מוז מען זיך דיא הענט וואשין אונ צום בעשטין ווער עש טובלת זיך איז וואול צוא אים אונ וואול צו זיין נשמה ווארום זיא בלייבט זייער ריין חאטשע טבילה אליין העלפט ניט אויף טומאת מת דעסט גלייכין אויף טומאת קרי פון דעסט וועגין גיהער מען זיך פארט צו טובלן אונ צוא ריינגין זיך. אבר איך זאג אייך ווער עש וויל קומען צו ריינקייט אונ וויל זיך ריין האלטין העלפט אים השי"י דער צוא אויך. אבר תורה לערנען אונ תפלה טאן איז מען מחויב צוא טאן חאטשע ער האט אין זיך אום ריינקייט פון קרי: אונ איך זאג עדות אויף איין גוטן פרומן מאן ער פלעגט אפט טבילה האבין צו זיינע גזעצטע צייטין וואש ער האט אפ גיזעצט אונ ווען זיין ווייב איז גיגאנגען טבילה איז ער אויך גיגאנגען טבילה. דען טאמער דיא צייט וואש ער האט ניט גיטארט קומען צו זיין ווייב אונ מיט איין מחשבה איז ער טמא גווארין מיט קרי דרום איז ער דענסט מאל אויך גיגאנגען טבילה האבין:

אויך

אויך זיינען אין דעם מענטשן אום ריינקייט פאר האנדין דהיינו ווען דאש העמד אדר דיא אנדערע קליידר זיינן אום ריין אדער ער ווישט ניט רעכט אפ דעם גוף האטשע עש איז דאך צוא גדעקט פון דעסט וועגין טאר מען ניט מתפלל זיין אויך קיין קריאת שמע ניט לייענן דרום ווער עש איז גוט אונ פרום אונ וויל האבן זיין תפלה זאל ניט פאר שטויסן ווערין אונ מכל שכן תפילין מוזן פשיטא איין ריינעם גוף האבין זאל ער אין דרינן זייער געווארינט זיין דעסט גלייכין אויף דיא שיך אכטונג צוא געבין אז עש זאל אויף זייא קיין אום ריינקייט ניט זיין צוא גקלעפט דרום זאל איטליכר אין דרינן געווארינט זיין זיך ריין האלטין אונ אויב ניט ווערט זיין תפלה ניט אן גינומען: אונ ווען איינר שטייט אויף איין אום ריין ארט אונ הערט דונערין אדר בליצין אזוא זאל ער דיא ברכה ניט ארויש ריידין מיט דעם מויל נאר אין זיין מחשבה דיא ברכה צו האבן אונ אויך ווער עש האט איין כלי וואש ער טוט זיין צורך אין איר זאל ער זעהן צו האלטין. איין גלעזרנע כלי אדער איין אייזערנע כלי זיא זאל אין זיך ניט אריין נעמען קיין אום ריינקייט אונ אויב ער האט איין אנדער כלי דהיינו פון שטיין אדר האלץ גישטעלט פון זיין צורך וועגין טאר מען קיין דבר שבקדושה ניט ארויש ריידין אז דיא כלי איז אין שטוב נייערט ער זאל פריער ארייין גיסן וואשר אין דר כלי אזוא מעג מען שוין יוא לערנן אדער תפלה טאן אין דעם חדר וואו דיא כלי איזי אבער מען זאל זעהן אלע מאל ריין אויש צו וואשין די כלי:

אונזערע חכמים שרייבין מען זאל גווארינט זיין אז מען טוט תפלה אדר אז מען לערינט אדער ווען מען עסט ניט אן צו רירין אין איין אום ריין ארט אונ ניט דש אליין טאר מען זיך ניט אן רירין. אין איין אום ריין ארט אליין נייערט אויב עש איז אפילו תמיד צו גדעקט טאר מען זיך פון אויבין אויך ניט אן רירין ווען מען לערינט אונ מען טוט תפלה דהיינו אין דיא ריכין אדר אין קאפ דען דארטין איז דער מענטש איטיל שוויים· אבער דיא דאזיגע ערטער וואש זיינען תמיד אפין אונ אויך גידעקט דהיינו דיא ארעם דאש פנים מאג מען יוא אן רירין אונ ווייל איך האב גיזעהען פון פיל לייט בשעת זייא לערנען אדער זייא זיינען מתפלל קראצין זייא זיך אויף אלע ערטער דרום מוז מען זייא לערנען אונ צוא ווישין טאן אז זיי זאלין עש קיין מאל ניט טאן אונ ווען עש האט זיך גימראפין אז זייא האבין זיך אן גירירט אן בלויזין לייב בשעת לערנען אדער דאוונען מוז מען דיא הענט וואשין אונ ווען עש איז קיין וואשר ניט דא זאל מען אפ רייבין דיא הענט אן טיש אדר אן וואנט איז מען אויך יוצא אבר איך האב גיזעהן פיל גוטע פרומע לייט זייא שטעלין זיך איין כלי מיט וואשר בשעה זייא לערנען דען די הענט רוען ניט ביי דעם מענטשין אונ רירין אלע מאל אן דעם בלויזין לייב אונ וויא באלד זייא רירין זיך אן אדער זייא קראצין זיך אזו וואשין זייא באלד דיא הענט: דעסט גלייכין אין מיטן עסין אז מען רירט זיך אן מוז מען אויך וואשין דיא הענט אדער אפ רייבין זייא אן טיש אדער אין דער וואנד ווען ער האט קיין וואשער ניט צוא די הענט:

אות יוד

יצר טוב ער הייסט דרום יצר טוב ווייל ער רעט אן דעם מענטשן צוא אלעם גוטן וואש השי"ת וויל האבן דען השי"ת הייסט טוב אונ דיא נשמה פון דעם מענטשן הייסט אויך טוב ווייל זיא איז אטייל פון דער שכינה אונ דר יצר טוב איז איין אפוטרופוס איבר דער נשמה דרום ווערט ער אן גירופן יצר טוב: אונ אונזערע חכמים שרייבין אלדינג וואש השי"ת האט בשאפין האט ער עש פון זיינט וועגן בשאפן וויא דער פסוק שרייבט אויך אונ

מען

מען קען דאך פרעגן איין קשיא ווארום האט השי"ת בשאפן דם יצה"ר אזו איין קנעכט וואש ער איז מורד אין זיין הערן מוז מען פאר דיא גמיינע לייט אזו זאגין אונ געבין צו פר שטיין אז דיא כוונה פון דעם יצה"ר איז אויך צוא גוטן אז וויא דער יצר טוב דהיינו דר יצה"ר רעט אן דעם מענטשין אז ער זאל איין עבירה טאן אונ דער מענטש פאלגט אים ניט אזוא קריגט דער מענטש איין גרויסן שכר דר פר' אונ דאש מיינט אויך דר פסוק והנה טוב מאד דערן אונזערע חכמים טוב דאש מיינט מען דעם יצר טוב אונ מאוד דאש מיינט מען דעם יצר הרע דען עש קומט דעם מענטשן זייער אגרויסע טובה פון דעם יצה"ר דהיינו אז ער פאלגט אים ניט איז נאך גרעסער דער שכר אונ דער נאך ווערט פון דעם יצה"ר איין מליץ יושר דהיינו דער יצה"ר קומט פאר השי"ת אונ זאגט דר מענטש האט זיך פון מיר ניט גלאזט איבר ריידן אונ דאש איז אויך דיא כוונה פון דעם וואש מיר זאגין אין ווידוי על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע איז טייטש אויף דיא זינד וואש מיר האבן פר דיר גזינדיגט מיט דעם יצה"ר כלומר אז מיר פאלגין ניט דעם יצה"ר אזו ווערט אויש אים איין מליץ יושר אונ ער קומט אין איין הויכע מעלה · אבער ח"ו אז מען פאלגט אים יוא אזו בלייבט דער יצה"ר בייא זיין ערשטע מדריגה אונ איז איין מקטרג :

אות כ

כף זכות איז טייטש מען זאל איטליכן דן זיין לכף זכות אונ אלע ספרי מוסר שרייבן פיל דער פון אז מען זאל איטליכן דן זיין לכף זכות דער מדרש שמואל שרייבט דש איז גירעט געווארן בייא איין מיטל מעסיגן מענטשין וואש ער איז ניט קיין צדיק אונ אויך ניט קיין רשע אז מען זעהט דעם מענטשן עפעס טאן אונ מען קען אויש לייגן צו גוטן אונ אויך צו בייזן אזו איז מען מחוייב אויש צו לייגן צו גוטן :

אות ל

לב טהור איז טייטש איין ריין הארץ האט השי"ת אין מיר בשאפן אונ איין רעכט פארטיג גמיט איז אן גבנייט אין מיר · איר ליבע לייט איר זאלט ווישן דאש הארץ איז דר גרונד פון דעם מענטשין אונ ער זיצט אין דער מיטן פון דעם גוף בייא דעם מענטשין · אזו ווי דר קדשי קדשים איז גשטאנן אין מיטן וועלט דען · דער מענטש איז איין עולם קטן איז טייטש איין קליינע וועלט דרום גהער דער מענטש קיין שלעכטע מחשבות ניט טראגין אין דעם הארצן דען עש קומט אלדינג פון דעם הארץ אונ דר מענטש וואש פר אום ריינגט דיא הארץ מיט שלעכטע מחשבות אזו ווערט דאש הארץ פר שטאפט אונ פר מיאסט עש איז גלייך אז ער זאלט שטעלין איין דמות אין דעם היכל מען מוז האלטן אין זיינעם הארצן די וואוננג די שכינה וואש אין מיטן דעם גוף איז גלייך ווי דש קדשי קדשים איז גיוועז אין מיטין דיא וועלט וואש די שכינה האט דרינן גרואט אונ אונזערע חכמים זאגן די צונג איז די שרייב פעדער פון הארץ אונ דער פסוק שרייבט דובר שקרים לא יכון לנגד עיני איז טייטש דער וואש טוט פאלש ריידין דער טאר פאר מיר ניט קומן אזו זאגט גאט : דעסט גלייכן ביי דעם הארץ שטייט אויך ודובר אמת בלבבו דאש איז טייטש אונ דוא זאלשט ריידין אמת אין דיין הארצין אונ ווער עש טיילט אפ דש מויל פון דעם הארץ כלומר ער רעט מיט זיין מויל אונ דאש הארץ איז ניט דער בייא מיט איין קליינע זאך איז איין גרוישע זינד בייא השי"ת וויא די בעלי הקבלה ווייזין אונ שרייבין שוין דער פון :

מיר האבין גפונען גשריבין פון וועגין דעם פּיוּמן אונ דעם געטליכן מאן רבי יעקב קורדוועער שרייבט ער אזוי עש האט מיך גילערינט איין אלטער מאן ווער עש וויל מבטל זיין בייזע מחשבות פון זיין הארצין זאל ער אפט דעם פסוק זאגן אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אונ בייא מיר איז דאש איין גיוויסע זאך אז דער אלטער מאן איז גוועזן אליהו הנביא נאר דר פרומר מאן רבי יעקב וויל אונז ניט לאזן וויסן אז אליהו האט מיט אים גרעט בכדי מען זאל עש ניט אויש ליינן פאר איין גאווה דען ער איז זייער אפרומער מאן גיוועזן דרום האט ער סתם אן גשריבין איין אלטער מאן אונ אויך זאל מען זאגין דעם פסוק סעפים שנאתי ותורתך אהבתי דרום איז גוט תמיד זיינע ערשטע מעשים זיך צוא דער מאנען אונ איין צוא בראכין הארץ צוא טראגן אויף זיינע שלעכטע מעשים וואש ער האט גטאן ביז אהער אונ זאל זיפצין אונ קרעכצין אונ חרטה האבין אויף זיי אונ זאל זיין הארץ ריינגין רענקט מאל וועט השי״ אים ניט פר שעמען: דר נאר טראכט אין זיין הארץ נארישקייט אונ פאלשקייט אונ אום רעכט · אבער דר חכם דר פילט זיי הארץ מיט תורה אונ חכמה אונ יראה אונ מצות אונ גוטע מדות אונ ער פירט זיך רעכט:

אות מ

מתון איז טייטש באמעלך אזו וויא אונזערע חכמים שרייבין איין זאך וואש מען טוט באמעלך אונ מען בקלערט איז ווערט פיר הונדערט גילדין · דרום זאל איטליכער זיך ניט אײלין אין זיינע זאכין · ער געהער זיך צוא בדיינקן איי ער וויל עפיס טאן אונ זאל תמיד טראכטן וואש דער נאך קען קומן דער פון דען פון איילן קומט קיין גוטץ ניט אונ נאך זאגט דער פסוק אין תהלים כי אקח מועד אני מישרים אשפוט איז טייטש ווען איך וועל מיר צייט נעמן אזו וועל איך רעכט משפט טאן אונ ניט משפט אליין נייערט אלע זאכין וועלטליכע זאכין סייא געלט זאכין מוז מען זיך איין צייט נעמן אונ מיישב זיין אונ דער חכם האט איין סימן גינעבן בשובה ונחת תשועו איז טייטש מיט במעליכקייט אונ מיט רוא וועט איר ווערין גיהאלפין · אונ ניט דאש אליין אז מען וויל עפיס טאן נייערט אפילו ווען מען וויל עפיס ריידין הין צוא גוטין הין צו בייזין זאל מען זיך פריער גוט באדיינקען וויא אזו מען זאל דאש ווארט ארויש ריידין וואש פון דעם ווארט וועט ארויש קומען דער נאך זאל ער ארויש ריידין:

דער חכם זאגט דאש במעלכקייט איז איין שטארקער טורעם אונ דאש איילינדקייט איז איין טיר פון חרטה דאש מיינט מען ער וועט דער נאך חרטה האבין ווייל ער האט זיך גאיילט צוא טאן: נאך איינש זאגט דער חכם דו קענסט טאן דאך וואש דוא האשט נאך ניט גיטאן אונ עש איז בעסר דוא זאלשט עש דער נאך טאן איי דו זאלסט חרטה האבן אויף דעם וואש דו האשט גיטאן · נאך איינס זאגט דער חכם זייא במעלעך וועסטו באשירמעט זיין אונ אייל ניט ווארום עש וועט דיר שפל זיין · דרום זאל זיך דער מענטש בהעפטין אין דער מדה פון באמעליכקייט אזו וועט עש בלייבן ביי אים איין טבע אז ער וועט שוין ניט טאן ניט בטראכט אונ ניט בקלערט · אונ חאטשע ער הערט אזעלכעס וואש גיפעלט אים ניט זאל ער ניט איילן ייענם צו ענטפרין סיירין ער מוז זיך שטארק בטראכטין אונ בקלערין מיט זיין שכל וויא ער זאל טאן אונ זאל צו אלימען השי״ אונ דיא תורה זיך אין זינן אריין נעמען אונ גוטע אונ שיינע מדות זאל ער אין זיך האבין וועט ער בגליקן אונ וועט זיכער זיין אין אלע זיינע וועגין · אונ ניט דאש אליין אז מען גהער זיך מיישב זיין ביי וועלטליכע זאכן נאר אפילו בייא איין דבר מצוה זאל ער אויך באמעלך זיין אונ דש וואש אונזערע חכמים האבין גיזאגט אז מען זאל גישווינד אונ גישקט זיין ביי איין מצוה · דאש מיינט מען אז מען טוט שוין די מצוה זאל מען זיא גשווינד אונ גיך טאן דהיינו אין שול

ארר

אדער אין בית הכנסת צו נייען אבער ווען איינער נעמט זיך אין זינען ער וויל געלט טיילן ארימע לייט אונ עש בגעגינט אים איין ארומאן זאל ער זיך בטראכטן אויב דער ארומאן איז ראוי מען זאל אים צדקה געבין · דען ווען מען גיט צדקה צוא אזו איין ארומאן וואש ער איז ניט ווערט מען זאל אים געבן צדקה אזו האט מען נאך איין עונש אויף דר צדקה אונ אויך אויב דר ארומאן איז גוט אונ פרום מוז מען דאך קלערין אויב עש איז קיין נייטיגער פאר אים ניט פר האנדין : איצונר קאן מען זעהן מען בדארף זיך אזו בטראכטן איי מען גיט צדקה וואש איז איין גרוישע מצוה ככל שכן מען מוז זיך וואול באטראכטין צו טאן אזוא אזאך וואש קען איין עבירה ארויש קומען דער פון דהיינו כחלוקת זאל מען זיך שטארק דער ווייטרין דער פון אונ דער מענטש וואש וועט דאש אלץ מקיים זיין אזו וועט ער רנען אן זארג אונ אן ווייטאג אונ וועט זיין שכל ניט פר לירין אונ וועט האבין לייט ועליקייט אין נאטש אויגן אונ אין לייטנס אויגן :

אות נ

נאמן רוח איז טייטש איין ווארהאפטיגע גימיט דאש איז איין גרוסע מעלה אונ איז גיליבט פר הש״י וויא דר פסוק זאגט הש״י זאגט מיינע אויגן זיינן צו דיא ווארהאפטיגע אונ די גליבטע פון דעם לאנד אונ מיט דער מעלה בארימט זיך הש״י זעלבסט אויך ווי דער פסוק שרייבט אל אמונה ואין עול איז טייטש גאט איז ווארהאפטיג אונ טוט קיין אום רעכט ניט אונ דער בעסטער פון אלע בשעפנש איז גיוועזן משה רבינו ע״ה ער האט זיך גטאן בהעפטין אין דער גוטער מדה אזו וויא דער פסוק זאגט עדות אויף אים בכל ביתי נאמן הוא איז טייטש אין מיין גאנצין הויז איז ער איין נאמן אזו האט גאט גיזאגט אויף משה אונ וואש זאל זיין די אמונה וואש דער מענטש זאל זיך האלטן · צום ערשטין גהער מען זיך אין גאט פר זיכערין אונ זאל זיך פאר קיינעם ניט פארכטן אונ זאל באוויליגט זיין צו גאטס גיבאט · אונ זאל זיין לייב אונ זיין געלט איבר ענטפרן פון גאטש וועגן אונ זיין משא ומתן זאל זיין באמונה אונ זיינע רייד זאל זיין באמונה זיין יוא זאל בלייבין יוא אונ זיין ניין זאל בלייבין ניין · ער זאל ניט משנה דבור זיין אפילו מיט איין קליינע זאך אונ זאל ניט נאך יאגין רייך צו ווערן נייערט ער זאל זיך פאר זיכערין אין הש״י ווען איינר פאר טרויט זיך פאר אים איין סוד זאל ער אים ניט אויש זאגין דאש זאגט אויך דער חכם אז דוא האסט נאך דעם סוד ביי דיר אונ האסט אים נאך ניט אויש גיזאגט איז ער ביי דיר גבונדין וויא איין תפוס אבר ווען דוא האסט שוין דעם סוד אויש גיזאגט אזו ביסטו להפוך פון דעם סוד גיבונדין דען איין מאל איז דאש איין סוד פון חיות זאכן אזו מוזטו תמיד אין מורא ארום גיין אויב דוא האסט פאר איינם מגלה גיוועזן דעם סוד ווארום טאמר וועט אים יענער ווייטר מגלה זיין :

אויך זאגט דער חכם רוא זאלשט קיין סוד ניט מגלה זיין אפילו פאר דיין בעסטן פריינד גלייך וויא פאר דיין גרעסטין פיינר דען טאמער וועסטו זיך איין מאל קריגין מיט דיין פריינד וועט ער דיין סוד אויש זאגין אונ אמאל מאגסטו יוא דיין סוד פר דיין גוטין פריינד מגלה זיין ווען רוא האשט אים גיפרובט אונ ער האט נאמ.ות אונ דוא זעהסט אז ער איז גאנץ מיט דיר פר דעם זעלביגן מאגסטו יוא דיין סוד מגלה זיין אבר אין היינטיגע דורות איז ניט פיל אזעלכע לייט פר האנדין וואש מען קען פר זייא מגלה זיין איין סוד · אויך גיהערסטו ניט צו באגערין פרעמדע סודות צו ווישן · נאך שרייבט דער ספר מבחר הפנינים איין מאל האט איינר פר זיין ליב האבער פאר טרויט איין סוד האט מען אים דער נאך גיפרעגט האסטו פאר שטאנען וואש מען האט דיר דא מגלה גיוועזן האט ער געאנטפערט יוא איך

האב

הָאב פַאר שְׁטַאנֶען אָבֶּער אִיךְ הָאבּ עֶשׁ פַאר גֶעסִין דְרוּם גְהֶער מֶען זִיךְ אַזוֹ וְויא טוֹיב צוּ מַאכִין וֶוען מֶען אִיז אִים עֶפֶּעס מְגַלֶה אוּנ מֶען זָאל זִיךְ מַאכִין גְלַייךְ וִוי מֶען פַאר שְׁטֵייט נִיט אַזוֹ בְּלֵייבְּט דֶער סוֹד בַּייא אִים בַּאהַלְטִין אוּנ עֶר וֶוערְט גִירוּפִין נֶאֱמַן רוּחַ קֶענִין אִיטְלִיכִין :

וֶוען אֵיינֶער וֶוערְט גִיזֶעצְט פַאר אַיין פַּרְנַס אָדֶער פַאר אַיין נֶאֱמָן עֶר זָאל גֶעלְט גוֹבֶה זַיין פוּן דִיא לַייט חָאטְשֶׁע עֶר וַויים אַז עֶר זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט אַז עֶר טוּט אַלֶץ מִיט נֶאֱמָנוּת זָאל עֶר דָאךְ יוֹצֵא זַיין פַאר לַייטִין אוּנ זָאל אוֹיף אַלִימֶען חֶשְׁבּוֹן אָפּ גֶעבִּין אוּנ חָאטְשֶׁע דִי לַייט בֶּגֶערִן דֶעם חֶשְׁבּוֹן פוּן אִים נִיט זָאל עֶר דָאךְ פָארְט חֶשְׁבּוֹן אָפּ גֶעבִּין לָאמִיר זֶעהֶען אוֹיבּ עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדְן אוֹיף דֶער וֶועלְט אַיין גְרֶעסֶרֶר נֶאֱמָן פוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה דִיא תּוֹרָה זָאגְט דָאךְ עֵדוּת אוֹיף אִים וָואשׁ פַאר אַיין נֶאֱמָן עֶר אִיז גִיוֶועֶן אוּנ פוּן דֶעשְׁט וֶועגְן שְׁטֵייט אִין מִדְרָשׁ אַז עֶר אִיז פַארְטִיג גִיוָוארִין מִיט דֶער אַרְבֶּעט פוּן דֶעם מִשְׁכָּן הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּ דִי יִשְׂרָאֵל קוּמְט אִיךְ וֶועל אַייךְ חֶשְׁבּוֹן אָפּ גֶעבִּין הַיינְט קֶענְט אִיר שׁוֹין פַאר שְׁטֵיין וֶוען מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הָאט דָאשׁ גִיטָאן וִויא זָאל אוּנְזֶר גְלַייכִין שׁוֹין טָאן :

אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ הִיטִין קַיין פִּקָדוֹן נִיט צוּא נֶעמֶען פוּן קַיינֶעם אוּנ וֶוען עֶשׁ קָאן נִיט אַנְדֶרְשׁ זַיין דְהַיינוּ דֶער זֶעלְבִּיגֶער וָואשׁ וִויל אִים דֶעם פִּקָדוֹן גֶעבִּין בַּהַאלְטִין מוּז אַוֶועק גֵיין אִין וַוייטִין וֶועג אוּנ הָאט קַיין אַנְדֶערִין נִיט צוּא גֶעבִּין בַּייאַרְט דֶעם זֶעלְבִּיגִין אַזוֹא זָאל עֶר עֶשׁ אוּם גְצֵיילְט נִיט נֶעמֶען אוּנ זָאל עֶשׁ גוּט פַר חַתְמָנֶן דֶענְסְט מָאל בְּלַייבְּט עֶר אַיין רֶעכְטֶער נֶאֱמָן אוּנ מֶען וֶועט אִים נִיט חוֹשֵׁד זַיין אוּנ זָאל נִיט טָאן וְויא דִיא לַייט וָואשׁ זָאגִין הַשׁ״י וַויישׁ וואול דֶעם אֱמֶת וָואשׁ פְרֶעג אִיךְ אוֹיף דִיא לַייט · דָאשׁ זָאל מֶען נִיט טָאן נֵייעֶרְט מֶען מוּז פַאר דִיא לַייט יוֹצֵא זַיין גְלַייךְ וִויא כִּבְיָכוֹל פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ב״ה מֶען מוּז זִיךְ הִיטִין אַז לַייט זָאלִין אִים נִיט בַּארֵיידִין :

אות ס

סִפּוּק אִיז טַייטְשׁ בַּנוּגִין דָאשׁ עֶר לָאזְט זִיךְ בַּנוּגִן מִיט דֶעם וָואשׁ הַשׁ״י הָאט אִים גֶגֶעבִּן דָשׁ אִיז אַיין גְרוּישֶׁע מִדָה צוּ דֶעם מֶענְטְשְׁן וְויא מִיר הָאבְּן גֶלֶערְנְט אִין פְּרָקִים וֶוער אִיז אַיין עוֹשֶׁר דֶר וָואשׁ לָאזְט זִיךְ בַּנוּגִן אוּנ פְרֵייט זִיךְ מִיט זַיין חֵלֶק וָואשׁ גָאט הָאט אִים גֶגֶעבְּן אָבֶּער דֶער דָאזִינֶער וָואשׁ לָאזְט זִיךְ נִיט בַּנוּגִן מִיט דֶעם וָואשׁ גָאט הָאט אִים גִיגֶעבִּין דֶעם דָאזִיגְן אִיז תָּמִיד אַלֶץ וֵוייניג אַזוֹ וִוי מִיר גְפִינֶן אִין אוּנְזֶער סְפָרִים דֶר מֶענְטְשׁ שְׁטַארְבְּט אוּנ הָאט נִיט קַיין הַאלְבּ פוּן דֶער גִילוּסְטוּנְג וָואשׁ זַיין הַארְץ גִילוּסְט הָאט עֶר הוּנְדֶערְט גִילְדִין וִויל עֶר הָאבִּין צְווייא הוּנְדֶערְט גִילְדִין הָאט עֶר טוֹיזִינְד גִילְדִין וִויל עֶר צְווייא טוֹיזִנְט נוּא זֶעהֶען מִיר דָאךְ פוּן דַאנֶען אַז אֵיינֶער הָאט עֲשִׁירוּת הָאט עֶר זָארְג · אוּנ וִוי גְרֶעסֶר דָשׁ עֲשִׁירוּת אִיז גְרֶעסֶר דִי זָארְג · אָבֶּר דֶר וָואשׁ לָאזְט זִיךְ בַּנוּגִין אוּנ גְלוּסְט נִיט מֵיין פוּן דֶעם וָואשׁ הַשׁ״י הָט אִים גְגֶעבִּין דֶר אִיז תָּמִיד אַיין עוֹשֶׁר אוּנ זָארְגְט נִיט · אוּנ אַלֶע דִי עֲנָיִינִים פוּן עוֹלָם הַבָּא קוּמְט פוּן דֶר מִדָה וֶוען מֶען לָאזְט זִיךְ בַּנוּגִין · אוּנ נָאךְ פִיל גוּטֶע מַעֲלוֹת וָואשׁ מֶען קָאן זֵייא נִיט אוֹישׁ שְׁרַייבְּן אֵיינֶעם וֶוער עֶשׁ לָאזְט זִיךְ בַּאנוּגִין דֶער הָאט קַיין עַיִן הָרַע אוֹיף יֶיעֶנֶם נִיט אִיז עֶר נִיט עוֹבֵר אוֹיף לֹא תַחְמוֹד דָאשׁ אַנְדֶרֶע עֶר נַארְט יֶיעֶנֶם נִיט דְרִיטֶע עֶר גַזְלְתּ יֶענֶעם נִיט · דָאשׁ פִּערְטֶע עֶר שְׁוֶוערְט יֶיעֶנֶם נִיט · אוּנ טוּט נִיט דָשׁ ווִילִין פוּן דֶעם יצה״ר דֶען דֶער יצה״ר וִויל תָּמִיד זַייעֶר פִיל הָאבִּין וְויא מִיר גְפִינֶען בַּייא יַעֲקֹב אָבִינוּ עֶר הָאט זִיךְ פוּן הַשׁ״י בַּאנוּגִין גְלָאזְט עֶר הָאט נִיט מֵיין פוּן הַשׁ״י גְבֶּעטִין אַז בְּרוֹיט צוּ עֶסִין אוּנ קְלֵיידֶר צוּא קְלֵיידִין אוּנ וֶוען הַשׁ״י גִיט יוֹא אֵיינֶעם פִיל גוּטְץ זָאל עֶר זֶעהֶען אוּנ טראכטין

טראכטין אז עס זאל אים ח"ו דאס עשירות צוא אום גליק ניט קומן דען פיל לייט קומן פון זייער לעבין איבר זייער געלט ווייל זיי זיינן זיך ניט גוט נוהג מיט זייער געלט וויא מען בדארף אונ גיבן ניט רעכט צדקה אדר מעשר דרום זאל מען תמיד זעהן רעכט צדקה געבן אונ גומל חסד זיין מיט די לייט אונ זאל זיך ניט בגאוה האלטין מיט דעם געלט · דען די גאוה איז איין פייער ביז אין גרונד פעסט אריין · אדרבה ווער עס איז איין עושר נהער ער זיך נידריג צוא האלטין צום ערשטן פר השי"ת אונ דער נאך פר די לייט אונ נהער זיך בטראכטין ווען מען גיט אים זיינע זכיות אפ אויף דעם עולם אזו האט ער אויף עוה"ב ניט דרום זאל ער זיך ארום קוקין בצייטין אונ זאל געבין צדקה אונ זאל גומל חסד מיט דיא לייט זיין :

ענוה איז טייטש פרומקייט · דיא מעלה קען מען אויך ניט דער שרייבין ווער עס האלט זיך שפל אונ האט קיין גאוה ניט לאמיר זעהען באיי משה רבינו עליו השלום ער איז גוט אונ פרום גיוועז מיט אלערלייא מעלות אונ איז גיוועז איין נביא איבר אלע נביאים סאיי מיט תורה אדער חכמה אדער נביאות איז אלץ משה רבינו העכער גיוועז פון אלע מענטשין אונ פון דעסט וועגין לויבט אים ניט דיא תורה מיט קיין שום מעלה נאר מיט דעם וואס ער איז איין עניו גיוועז אזוא וויא דער פסוק שרייבט והאיש משה עניו מאד דאס איז טייטש משה איז איין גרויסער עניו גיוועז דרום וואס זאל איך אייך דער פון פיל שרייבין אלע ספרים זיינען פול דר פון אונ פאר מיאוסין דיא גאוה אונ שרייבין ווער עס האט אין זיך גאוה איז גלייך וויא ער איז כופר בעיקר ח"ו דער דאזיגר מענטש שטייט ניט אויף קיין תחית המתים · אונ ווען איינר איז איין סבלן דהיינו ער קאן זיך אן יענעם נוקם זיין אונ איז זיך ניט נוקם דער הייסט איין סבלן דאס גיהער מען זיך פון השי"ת אפ צוא לערנען דען השי"ת קאן זיך תמיד אן דיא רשעים נוקם זיין אונ איז זיך ניט נוקם אזו גיהער זיך דער מענטש אויך נוהג זיין :

דרום דר מענטש וואס איז איין סבלן אונ האט קיין גאוה אין זיך ניט חאטשע ער זינדיגט אמאל קעגן השי"ת אזו איז השי"ת אים אויך מוחל מדה כנגד מדה ווייל ער איז מוחל וואס מען האט קעגין זיין כבוד גיטאן אבער ווער עס איז אבעל גאוה אונ פאר שווייגט קיינעם ניט אונ איז זיך נוקם ונוטר איז השי"ת מיט אים אויך מדקדק אפילו אויף דעם מינסטין אונ דיא מלאכים זיינען אויף אים מקטרג אונ זאגן צוא השי"ת ווארום ווילשטו דעם דאזיגן מענטשין מוחל זיין ער איז ניט מוחל זיין חבר אונ דער מענטש איז דאך ניט מער אז ערד אונ ליים אונ קומט ארויס פון איין שפלע התחלה אונ וויל ניט מוחל זיין אזו גהערסטו רבונו של עולם אים אויך ניט מוחל זיין :

אונזערע חכמים שרייבין דער מענטש וואס האט אין זיך גאוה זאגט השי"ת צוא אים איך אונ דוא קענען באיי אנאנדער ניט וואונען אויף דער וועלט אבער ווען איינער איז איין עניו לאזט השי"ת דיא שכינה באיי אים רוען אונ ווען איינער איז אבעל גאוה איז ווייא צוא אים אונ ווייא צוא זיין נשמה וואס טויג אים גאר זיין האב אונ גוטס ווען ער איז ניט זוכה צוא זעהען דיא שכינה · אונזערע חכמים שרייבין ווער עס וויל פאר ריכטין זיינע בייזע מדות אונ רעכט צוא מאכין זיין בייזן וועג דער גיהער נאך צוא יאגין דיא מדה פון ענוה דאס ער זאל פון יענעם פאר שעמט ווערין אונ יענעם זאל ער ניט פאר שעמן אזו וועט דיא שכינה אויף אים רוען אונ השי"ת זעלבסט וועט מיט אים לערנען וויא אזו ער זאל זיך נוהג זיין :

דיא מדה פון ענוה מוז זיין מיט דער מחשבה אונ דיבור אונ מעשה מיט זיין מחשבה זאל ער גדיינקען אז זיין טוט איז בעסר פאר זיין לעבן אונ גידיינקן אז ער קומט אויס איין שפלע התחלה אונ איז פול מיט ליחות אונ זיין נאז אונ דיא אויערין זיינן פול מיט אום פליט דער נאך זאל

[illegible]

קרייטיכר איין קרייטיכער אז ער זאל זיך גוויינען צו אנטלופין פון כבוד וויא וייט ער קען ווארום פון כבוד קומט מען צו גאוה : דאס אנדרע קרייטיכער איז ער זאל תמיד האבן אין זיין מחשבה ווען דיא לייט גיבן מיר כבוד איז דאס ווייל זייא זיינען זיך טועה אין מיר · זייא ווייסין ניט וואס פאר שלעכטע מעשים איך האב גיטאן · אבר ווען זיי זאלן ווייסן פון מיינע שלעכטע מעשים וואלטן זייא מיט מיר אפילו ניט גיוואלט ריידין · אונ ווען ער וואלט דאס תמיד האבן אין זיין מחשבה וועט זיך אים ניט גלוסטן קיין גאוה צו האבן · דאס דריטע ער זאל גדיינקן זיינע עבירות אונ זאל בגערין תשובה אויף זיי צו טאן : אונ זאל בגערין שטראף צוא הערין אונ צוא ליידן יסורים פון גאט אונ זאל זאגין די יסורים וואס זאלן מיך גאר ניט פאר מיידין פון גאטש דינסט וועל איך גערין אן נעמען פון גאט · אונ ווען איינר וועט עפעס ריידין וואס ווידער זיין כבוד איז זאל ער זיך ניט אן נעמן אונ זאל טראכטין איך וואלט בעסר הערין שאנד איידער איך זאל ח"ו האבין אנדרע יסורים דען דיא שאנד נעמט ניט צוא מיין כח אונ מאכט מיך ניט קראנק אונ עס פאר מייט מיך ניט פון עסין אונ טרינקען אונ עס טוט מיר קיין שאדין ניט אין מיינע קליידער אונ דאס איז פאר מיר בעסער אז פאסטין אונ אנדערע יסורים ווארום דאס פאסטין מאכט מיך שלאף אונ פאר מיידט מיך פון תורה לערנן אונ פון גאט צו דינען דרום איז ביי מיר בעסר צו הערן שאנד פון בייזע לייט :

דער וואס מאכט זיך איין פלאסטר פון דיא דרייא ערלייא קרייטיכר דער

זייא הערין צו זייער שאנד אונ ענטפערן יעגעם ניט דרויף · אויף דיא לייט ווערט גיזאגט דער פסוק זיינע ליב האבר פון גאט וועלין לייכטן ווי די זון וואש גייט שטארק אויף דאש מיינט מען איינר איז איין גנב אדער איין אנדרע איביל קייט אונ ווארפט אויף יענעם דוא ביסט איין גנב וואש ער האט דאש אין זיך אונ דער דאזיגר מענטש פאר שווייגט אים אונ ענטפערט אים ניט אויף דעם זעלביגן מענטשין איז גזאגט דר פסוק ווש פריער איז גשטאנן אונ דער דאזיגער מענטש וועט האבין דעם גרויסן שכר וואש אין פסוק שטייט :

דיא גמרא זאגט אין יומא דר תלמיד וואש איז זיך נוקם דאש מיינט מען אזו ווען אנדרע לייט נעמען זיך אן זיין כבוד אונ זייגען זיך פון זיינט וועגן נוקם אן דעם מענטשן וואש ער האט אים ווידער זיין כבוד גטאן זאל ער שטיל שווייגן אונ אז מען בעט אים מחילה זאל ער מוחל זיין · דאש שרייבט דער מגן אברהם אז ער האט דעם פרוש גיפונען אין ספר הרקבים : דער ראשית חכמה שרייבט דאש איז איינש פון דיא ענינים ווער עש וויל גוט אונ פרום זיין זאל זיך גוויינען פאר שעמט צוא ווערין אפילו פאר זיין ווייב אונ פאר זיין הויז גיזינד חאטשע ער דארף פר זיי קיין דרך ארץ ניט צו האבן · אונ ווען ער בדארף זיי שטראפין אויף אזעלכע זאכן וואש איז נאטש דינקט זאל ער זייא מיט גוטין שטראפין אונ ניט מיט רוגז :

אזוי האבין גלערנט דיא ישיבה פון אליהו אונזרע חכמים לערנן אונ דוא זאלסט זיין איין עניו פר אלע מענטשן אונ צו דיין הויז גזינד זאלסטו נאך מיין עניו זיין ווייא צו אלע מענטשן אונ תמיד זאלסטו זיך נידעריג אונ שפל האלטן אונ ניט צו גלוסטן צו בגערין וואול טאג דהיינו אין גוט עסין אדר טרינקן אונ אנדרע וועלטליכי זאכן אונ זיין גאנג זאל זיין מיט הכנעה דעם קאפ איין גבויגן אונ די אוגן צו דר ערד ער זאל נאר קוקין אויף זיינע פיר איילן ווש זיינן געבן אים כלומר ער זאל תמיד אין זיין זין האבן אז ער האט ניט מער אז פיר איילין ערד ווען ער וועט שטארבין :

דער מנורת המאור שרייבט ווער עש וויל זיך אן נעמען איין עניו צוא זיין זאל ער זיך אפ שיידין פון אלע אום ריינקייט אין דער וועלט אונ זאל אין דער קדושה גישווינד זיין אונ דיא זאך ווערט מיט פינף זאכין דר קענט · דאש ערשטע ער זאל מוחל זיין צוא דעם וואש האט אים שלעכטין גיטאן חאטשע ער קען זיך אן יענם נוקם זיין דער חכם זאגט ווער עש קאן איינש ניט דער ליידין דער הערט פיל מער וואש אום שלא בכבוד · דאש אנדערע איז ווען עש קומט אויף אים צרות אויף זיין לייב אדער זיין געלט אדער זיינע קינדער שטארבין ח״ו זאל ער השי״ת דאנקען אונ זאל דעם משפט פאר ליב אן נעמן דאש גהער צוא דער מדה פון ענוה דער וואש נעמט אן יסורים פאר ליב אזוא ווייא מיר גיפינען בייא אהרן הכהן אז זיינע קינדער זיינן דאש ערשטע מאל גגאנגן די עבודה טאן אונ זיינן גשטארבין האט ער שטיל גשווינגן אונ האט עש פאר ליב אן גנומען פון השי״ת אזוא האט ער דער נאך אגרויסן שכר דרויף גינומען אז די שכינה האט מיט אים אליין דער נאך גרעט דאש דריטע ווען מען האלט אים בכבוד זאל ער זיך ניט בגאווה האלטן נייערט נידריג דר בייא צוא זיין ווייא מיר גיפינען בייא אברהם אבינו אז עפרון האט אים בכבוד גיהאלטן אונ האט אים גירופן הער פון דעסט וועגן האט זיך פארט אברהם אבינו פאר אלע שפל גהאלטן אזו ווייא דער פסוק שרייבט אונ אברהם בוקט זיך פאר דעם פאלק פון דעם לאנד :

דאש פערטע ווען השי"ת גיט איינעם חכמה אדער עשירות אדער גדולה זאל ער זיך ניט הויך האלטין נייערט ער זאל זיך האלטן וויא ער האט זיך פריער געהאלטן אזו וויא דער פסוק זאגט ווען עס קומט אויף דיר עפעס איין גדולה זאלסטו דיין ערשטיז ארט אונ שטעל ניט אוועק לאזין כלומר דוא זאלסט ניט העכער האלטן וויא דוא האסט זיך פריער געהאלטן :

דאש פינפטע איז וויא באלד אז יסורים קומען אויף דעם מענטשין זאל ער תיכף תשובה טאן בפרהסיא אונ זאל זיך ניט דער הינטער האלטין פון וועגין גאוה · דיא בעסטע מדה פון ענוה איז דער מענטש זאל זיך ניט בגאוה האלטן מיט זיין לערנען אונ זאל מודה זיין אויף דעם אמת אונ זיך ניט שעמען פון אנדרע צו לערנען אונ וואש ער ווייס ניט זאל ער זיך ניט שעמען צוא פרעגן חאטשע דער אנדערער איז ניט קיין גרעסערר למדן פון אים ווען דער חכם זאגט די פרעג פון דעם חכם איז איין האלבע חכמה :

דער כלל פון דער מדה פון ענוה איז ווען אייגער טוט אים עפעס זאל ער זיין משפט פר גאט ניט שטעלין נייערט ער זאל קלאגין פאר דעם וואש האט ביכולת יענעם צוא שטראפין דען ווער עס גיט זיין משפט פר גאט אזו שטראפט מען אים צום ערשטין אויף זיינע עבירות · אונ ראש איז גירעט גיווארין ווען ער קאן קריגין משפט אויף דער ראזיגער וועלט אבער אז מען קריגט ניט קיין משפט אויף דער וועלט קאג מען יוא צוא גאט זיין משפט שטעלין : דרום איר ליבע לייט זעהט וויא ווייט די כרה פון ענוה גייט זיין תפלה ווערט דר הערט זיינע זינד ווערין פאר געבין אונ איז זוכה צוא קומען אין דער מחיצה פון דער שכינה אונ קומט צוא גרויסע חכמות אונ פאר שטאנר פון דער קדושה :

אות פ

פריון איז טייטש לייט זעליקייט כלומר דער מענטש זאל תמיד זעהען אז ער זאל געפינען חן אין גאטש אויגן אונ אין לייטינס אויגן אונ דש איז ידוע ווען מען לייט האבין ליב דעם האט גאט אויך ליב : רבי תנחום בן חנילאי האט גיזאגט דוא זאלשט ניט פר ענדערן פון דעם מנהג פון דער שטאט ווש דו קומשט אהין נייערט דו זאלשט זייער מנהג האלטן דען מיר גיפינען אין אונזער תורה דיא מלאכים זיינען גקומען צו אברהם אבינו האבן זיי געגעסן חאטשע מען עסט אויף דעם הימיל ניט אונ משה רבינו איז גקומען אויף דעם הימעל אונ האט ניט גיגעסין האטשע ער איז גוואונט גוועןצו עסין דש האבן זיי אונז גוויזן אז מען זאל קיין מנהג ניט משנה זיין :

דער חכם זאגט איין שונא זאל דיר ניט ווייניג זיין אונ טויזנט גוטע פריינט זאלין דיר ניט צוא פיל זיין רוא זאלסט דיך מיט איטליכן ניט הויך האלטן אזו קאן דיר יענער אמאל אויך אטובה טאן · אויך זאל מען זיך תמיד פאר לייט פאר ענטפערין דער מיט ווערט דער כבוד פון השי"ת גמערט דען ווען מען איז איינם עפעס חושד דענסט מאל ווערט גימינערט דער כבוד פון השי"ת דען דער וואש הערט וויא מען איז יענם חושד אזו קען ער זיך ח"ו אויך אפ לערנן דיא שלעכטע מעשה צו טאן דרום געהער מען זיך תמיד פאר ענטפערן פר דיא לייט אז מען זאל אים ווייטער ניט חושד זיין · דער אנדערער טעם איז מען געהער איטליכן ליב צו האבין אונ ווען דיא תורה זאגט דיין ברודער בכלל מיינט זיא יעדר מענטשין מכל אומה

ולשון

ולשון דען ווען זיא מיינט איין יהודי זאגט זיא אחיך העברי דען דאש איז דר גאנצער כלל פון דער תורה דיא זאלסט דיין חבר ליב האבן אזו וויא דיך זעלבסט אבער אז דוא ווייסט אז דיין חבר האט עפעס שלעכטעש. גטאן זאלסטו זיך פון אים היטן · אזו וויא דער פסוק שרייבט דיא נאטים פארכטיגע האבן פיינט דיא מענטשן וואש טוען שלעכטע מעשים אבר אז יענר פאר ענטפערט זיך אזו בלייבט דער כבוד פון השי"ת אויף זיין שטעל דרום זאל דער מענטש אלע זיינע זאכין טאן לשם שמים אונ זאל ניט בגערן דעם יצר הרע צו פאלגן חאטשע דער יצר הרע זאגט דיר איין התר פון דעסט וועגן זאלשטו אים ניט פאלגין · אונ דוא זאלסט היטן דיין חברה אדר דיין תורה אונ אויב דוא ווערסט אזו טאן וועסטו גיפינן לייט זעליקייט אין גאטש אויגן אונ אין לייטנס אויגן :

דאש איז די צאם פון דער גאוה ער זאל. תמיד מצות טאן בסתר אונ זאל זעהען אלע חשדים פון זיך אפ צו טאן אז מען זאל קיין שום חשד אויף אים ניט גפינען דענסט מאל גיט השי"י אין זין אריין. דיא לייט אז זייא זאלין אים ליב האבין חאטשע דיא לייט זעהען זיינע מעשים טובים ניט פאר זיך ווארום ער טוט זייא דאך בשתיקה אונ דענסט מאל זעהעט מען אז השי"י האט אים גוויש אויך ליב · דאש לערינט אונז אויך דער פסוק דער וואש טוט גאטש ווילין ווערין אים זיינע פיינט צוא גוטע פריינט :

עש זיינן פאר האנדין מענטשין וואש זייא האבין ליב לייט פון וועגין זייא האבין חניפת ווערטליך אין זיך דיא דאזיגע האט השי"י פיינט וויל זייא ווייזין פאר לייט דאש ביסל גוטש וואש זייא טוען אדער דאש ביסיל תורה וואש זיי לערנן אונ דיא זעלביגע ליבשאפט איז נישט אבער ווען עש דער וועקט זיך פלוצלונג איין ליבשאפט וואש האט ניט קיין אן האנג אין חניפה אדער מתנות וואש ער שיינקט יענם · דיא ליבשאפט איז בוודאי פון גאט דאש ווייזין דיא גוטע מעשים וואש ער האט אין זיך · אונ דאש לערינט אונז עקביא בן מהללאל וואש ער האט גילערינט זיין זוז דיינע מעשים ווערין דיך נאהנט מאכן צו די לייט· אונ אויך דיינע מעשים וועלן דיך ווייט מאכין פון דיא לייט אונ דאש איז דער כלל ווען דוא ווילסט גיליבט זיין אין לייטינס אויגן זאלסטו דיך מיט קיין קהל ניט קריגן פון דיין געלט וועגין דאש גלייכן פון קיין צדקה וועגן חאטשע דוא זעהסט אז דאש קהל טוט דיר אום רעכט זאלסטו דיך דאך פארט ניט קריגן מיט זיי נייערט זאלסט מיט זייא מיט גוטע רייד אונ בנעימות ריידן אונ ניט שרייען אונ זאלסט האלטין דאש בפעל פון קהל ווען גלייך עש דוכט זיך דיר אז זייא טוען ניט רעכט מוז דאך רעכט זיין ווען איין גאנץ קהל טוט דען דיא שכינה רואט וואו איין קהל בייא אנגדער זיצן דרום קומט בוודאי דאך קיין אום רעכט ניט ארויש אונ דער כח פון רבים איז שטארקער פון איין יחיד כלומר עש האט מער בשטאנד :

אזו וויא מיר גיפינן בייא רבי אליעזר הגדול אלע וואונדר וואש ער האט באוויזן מיט די ווענט פון דעם בית המדרש דש זיי האבן זיך איין גיבויגין מיט זיין בפעל דש גלייכן די רוטשקע וואשער בכדי מען זאל פסקנן אזו וויא ער האט גיזאגט אונ דאש בת קול האט גשריען אז דיא הלכה בלייבט וויא רבי אליעזר זאגט פון דעסט וועגין איז פארט ניט גיוועזן דיא הלכה וויא רבי אליעזר נייערט וויא רבים האבין גפסקנת איז גיבליבין דרום זאל מען תמיד נאך דיא רייד פון רבים נאך ציהען :

צניעות איז טייטש ציכטיקייט דאש איז איין גרוישע מדה אז דער מענטש זאל ציכטיג זיין אין אלע זאכן עש מעג זיין מיט זיין עסין אדער מיט זיין טרינקען אדער מיט זיין רידן אדר מיט זיין גיין אדר מיט זיין קליידן אפילו ווען ער ליגט אין דער גרעסטער פינסטערנעס אונ מכל שכן איין אשה מוז נאך מער ציכטיג זיין · אז זיא זאל תמיד זיצין אין איר הויז אינווייניג אונ אירע אויגין פאר שטעלין פאר איטליכין מענטשין · אונ איר קול ניט צוא לאזין הערין אונ זאל ניט ווייזין איר נאקעט לייב אפילו וויא איין קליינער פינגער גרויש :

אונזרע חכמים שרייבן זיבן זין האט געהאט קמחית אונ אלע זיבן זיינן געוואהן כהנים גדולים האבין דיא חכמים זיא גיפרעגט וואש פאר א מצוה האכטו געטאן וואש דוא האסט דער צוא זוכה גיוועז האט זיא גיענטפערט אלע אירע לעבין טאג האבין די באלקין פון דער שטוב ניט געזעהן איר לייב : דער כלל איז פון צניעות אז מען געהער ציכטיג זיין אפילו אין בית הכסא אונ נעם דיר אין דיין זין די זאך וואש דו וואלסט זיך גישעמט צו טאן פר משה רבינו אונ זיבעציג זקנים אזעלכע זאכן זאלסטו ניט טאן אפילו ווען דו ביסט אליין אין אחדרי אונ אויב דוא וועסט וועלן זאגן עש זעהט דאך קיין מענטש ניט · השי״ת דר איז איבער אלע דער זעהט וואש מען טוט אפילו ביי נאכט דען ביא השי״ת איז טאג אונ נאכט גלייך :

אויך לויבן אונזרע חכמים ווער עש איז זוכה צוא צניעות פון דער תורה דהיינו ווען ער זיצט אליין אין זיין חדר אונ לערינט אונ רעט מיט קיינעם ניט אונ גייט ניט צוא קיין שום ארט דהיינו ער דארף ניט צוא גיין צוא קיין שום ארט ווייל ער האט זיין פרנסה אין דער היים אין זיין הויז אונ ער בדארף ניט ארויז צוא גיין נייערט אין שול אריין אדער צו איין דבר מצוה ביא דעם דאזיגין מענטשין איז קיין ספק ניט אז ער איז זוכה אז די שכינה רואט ביא אים אונ דער סימן איז בר קודש ילבש דאש מיינט מען ווער עש זיצט אליין אין איין בזונדער חדר אונ לערינט אז קיינער איז אים ניט מבטל דער זעלביגער ווערט בקלייד מיט דער קדושה פון דער שכינה :

אות ק

קדושה איז טייטש הייליג · כלומר מען גיהער זיך הייליג האלטין מיט עסין דען דיא אומרייניגע עסין וואש דיא תורה האט גבאטין מען זאל זייא ניט עסין פאר אום ריינגן דעם גוף פון מענטשין :

דער ראשית חכמה שרייבט ווער עש עסט אזעלכע זאכן וואש איז מותר צוא עסין אונ עסט זייא לשם שמים אז ער זאל כח האבין גאט צוא דינען אזוא רואט אויף אים דער רוח הקדושה אונ דיא נשמה האט אויך הנאה פון דעם דאזיגן עסין אונ דאש מיינט דער פסוק צדיק אוכל לשובע נפשו איז טייטש דר צדיק עסט אן צו זעטן זיין נשמה · קען מען דאך פרעגן דיא נשמה האט דאך קיין גוץ ניט פון עסין מוז מען אזו בשיידין ווען מען עסט לשם שמים פון דעם זעלבינן עסין האט דיא נשמה אויך הנאה · אונ אויף דעם פרעגן אלע דיא חכמי פילוסופים זייא וואלטין גערין וויסין וויא דיא נשמה האט איין אן האלט אין דעם גוף פון עסין האט דאך דיא נשמה קיין הנאה ניט אבער פאר וואר דער געטליכר מאן רבי יצחק לוריא גיט דעם ענין צוא פאר שטיין דורך דעם פסוק כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם איז טייטש ניט פון ברויט אליין לעבט דער מענטש נייערט כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם איז טייטש אלדינג וואש קומט פון גאטש ווארט דער פון לעבט דער מענטש :

איצונד קאנט איר פאר שטיין פון וואש די נשמה האט איר יניקה דרום זאל דער מענטש גיווארינט זיין אז ער זאל ניט עסין אזעלכס ווש דרינן איז איין איסור אונ עש הייסט אן איין שוחט ער איז מחוייב זיין חליף ערינסט בודק צו זיין חאטשע אונזערע חכמים האבן גיזאגט אז דש רוב פון די שוחטים זיינן מומחים אבער עש זיינן פר האנדין שוחטים בעו"ה ווש זיינן ניט קיין מומחים אונ ווען שוין אנדערע שוחטים זיינן מומחים אונ קענען די דינים רעכט זיינען זיי אבער ניט גוט אונ פרום דרינען אונ ווער עש האט ניט קיין רעכטין פר שטאנד אדער ער איז ניט גוט אונ פרום דער קאן ניט אכטונג געבן אויף דער פגימה אונ מען מוז גרויס כוונה האבין צום בודק זיין איר קאנט דאך ראש פר שטיין אז אמאל איז מען בודק דעם חליף צווייא אדער דרייא מאל אונ מען גיפינט קיין פגימה ניט אונ דער נאך איז מען ווידער בודק אונ מען גיפינט יוא פגימות דש קומט ווארום ער האט פריער אן כוונה בודק גיוועזן דרום האט ער ניט גיטרא'ין אונ האט ניט גיפילט די פגימה אונ אזוא באלד אז ער פלייסט זיך אונ טוט מיט כוונה אונ איז רעכט בודק אזוא קומט ער אויף דער פגימה:

אבער איצונד אין אונזערע דורות בעו"ה זיינען פיל שוחטים עמי הארצים אונ זיינען גרינג אויף זייער נשמה אונ אטייל שוחטים האבין אפילו קיין שייד צום חליף ניט אונ האלטין דעם חליף ניט אויף איין רעכט ארט אונ דער חליף מוז דאך שארף זיין אן פגימות אונ צום מיינסטין האבן דיא שוחטים אזעלכע חלפים וואש זיינען ניט גלאט אונ אטייל שוחטים ריידן אלרליי שמועות בשעת זיי זיינן בודק דעם חליף אונ האבן קיין כוונה ניט אלץ אויף בדיקת חליף אונ פארין נאר הין אונ הער מיט דעם פינגער אויף דעם חליף אן כוונה · דרום ווער עש האט אין זיך יראת שמים דער זאל זיך היטין אונ זאל אכטונג געבין:

אויך זאלין שוחטים גיווארינט זיין די סירכות ניט שטארק צו רייבין ווארום איידר ער זאל רעכט אונ שטארק צו רייבין די סירכות זאל ער דיא סירכא בעסער מיט אמעסר אפ שניידין אונ באמת איז דאך די סירכא טריפה אונ דש גיהער איטליכער שוחט צו וויסין אז מען האט נאר מתיר גיוועזן איין סירכא באמעלך אפ צו רייבן אונ ווען זי ווערט באמעלך אפ גריבן איז עש קיין רעכטע סירכא ניט דר נאך פרובט מען דש ארט מיט לעבליכע וואשער וויא אין הלכות שחיטות שטייט:

אויך מוז דער שוחט גיווארנט זיין איי ער מאכט דיא ברכה על מצות שחיטה זאל ער זיך ארום קוקין אויף אלע זייטין אויב עש איז ניט קיין אום ריין ארטירען מיטאר קיין ברכה ניט מאכין אויף איין אום ריין ארט: אויך אז דער שוחט קולעט בייא איין ניט יהודי מוז דר שוחט גיווארינט זיין צו צייכענען מיט אזו איין צייכן אז דר ניט יהודי זאל אים ניט קענן מזייף זיין כדי מען זאל ח"ו קיין טריפות ניט עסין דרום גיהער איטליכער שוחט פריער צו זעהן אונ צוא לערנען דיא הלכות שחיטות אונ צו קענען דיא דינים וואש צום חליף גיהער אונ דער נאך וואש צו דער שחיטה גיהער אונ דער נאך וואש צו דער בדיקה גהער אונ צוא דיא אנדערע זאכין אונ דיא איבעריגע דינים קאן מען שוין רבנים פרעגין:

דער שוחט גיהער זיך ציכטיג האלטין אונ פרום אויף זיין נשמה צו זיין אונ גהער תמיד תפלה צוא טאן אז השי"ת זאל אים קיין כשול ח"ו ניט צוא שיקן אז ער זאל זיך ח"ו ניט טועה זיין · אונ ער זאל קיין מורא ניט האבין פאר קיין קצבים וואש זייא שרייען אז ער רייבט ניט שטארק קיין סירכות: אונ זאל אכטונג געבין אז מען זאל דיא ריאה נוט אויף בלאזין דען דיא קצבים בלאזין אפט מאל פאלש · אונ ווער עש איז איין שוחט מומחה קאן עש וואול פאר שטיין ווען דער קצב בלאזט פאלש: אונ דער שוחט מוז זיינע זאכין רעכט קענן אז ער זאל יענם צוא קיין שאדן ניט ברייגנען דען דער שוחט וואש איז ניט קיין רעכטער בקי מאכט ער אמאל טרייף

חאטשע

חאטשעש איז דאך כשר · ובפרט דער שוחט זאל ניט עובר זיין אויף דער מינסטע עבירה דיא זעלבינע שוחטים גהער מען קיין קבלה ניט געבין אונ אפילו זייא האבין שוין קבלה אונ טוען אזעלכע זאכין גיהער מען זייא מעביר זיין אזוא וויא איך האב גיפונען אין ספר חקי דעת אויך האב איך גיפונען אין ספר בית הלל איין שוחט וואש פלעגט שיכור זיין זאל מען אים מעביר זיין אויך איין שלעכטר מענטש איז זיין שחיטה אסור :

דיא שוחטים וואש זיינען עובר אויף דברי רבנים אדער אויף איסור שבת דהיינו ווען מען טאר ניט טראגין אום שבת טראגין זייא יוא גיהער מען זייא מעביר זיין דען איין שוחט האט מער דינים אויף זיך וויא דר רב · דער רב איז ניט מחויב אויף אלעם צו ווישן וואש מען קומט אים פרעגין אבער דער שוחט איז תמיד בייא דיא איסורים והיתרים ובפרט מיט דער בדיקה ווער זעהט אים וואש ער טוט אינווייניג אין דער בהמה נוא ווען ער איז ניט מדקדק בפרדסיא אויף קיין עבירה נוא וויא זאל מען אים גלייבין וואש ער טוט אינווייניג דרום ווען ער קומט קבלה נעמען זאל ער דם רב געבין תקיעת כף אויף אלימען אז ער זאל אויף קיין שום זאך ניט עובר זיין :

עש איז רעכט דיא ווייבער צוא ווארינן ווען זייא גיפינען אין איין גיקוילעטע עוף איין איי וואש עש איז ניט מער אז דאש געלכיל אז זיי זאלין דאש איי בזונדר זאלצין אונ ניט מיט דעם עוף אדער אנדערע פלייש אויך זאלין דיא ווייבער גוווארינט זיין ווען זייא גיפינן איין טראפין בלוט אין איין איי זאלין זייא ניט דאש בלוט אוועק ווארפין אונ דאש איי ניצן ווארום עש איז טריפה · דרום זאלין זייא גיווארינט זיין איידער זייא עפענן דאש איי זאלין זייא עש עפענן אין איין בזונדר כלי איידער זייא טוען עש אריין אין מעל אדר אין איין אנדער עסין ווארג כדי עש זאלין ניט צוא מישט ווערן · אויך גיהערין דיא ווייבער גווארנט זיין ווען זייא ווילין פלייש כשר מאכין זאלין זיי פריער לאזן ווייקן דש פלייש איין האלבע שעה אונ זאלין דער נאך גוט אפ וואשין דער נאך דיא וואשר לאזין אפ טריפן דען ווייל דיא וואשער איז אויף דעם פלייש אזו טוט דיא זאלץ צוא גיין פון וואשער אונ ציהט דאש בלוט ניט ארויש · אונ ניט אזו ווי איין טייל ווייבער אזוא באלד אז זייא נעמען דאש פלייש ארויש פון דעם ווייק וואשער אזו זאלצין זייא עש באלד אויש דאש איז איין איסור גמור :

אויך גיהער מען דאש פלייש אויף אלע זייטין גוט אויש צוא זאלצין ביז מען קען עש ניט עסין מיט דער זאלץ · אונ ניט וויא איין טייל ווייבר וואש זיינן קארג אויף דיא זאלץ אונ זאלצין מיט ווייניג זאלץ אונ דאש בלוט קען ניט ארויש אונ דיא ווייבער גיבין זייער גזינד עסין טריפות : אויך זאלין דיא ווייבער גיווארינט זיין אז דיא זאכן וואש האבין אין זיך ווייניג בלוט דהיינו גידערים אדער פאנצן גיהער מען עש ניט זאלצין מיט אנדערע פלייש נייארט דאש פלייש הינטין אונ דיא גידערים אדר פאנצין אויבן :

אויך גיהער מען דאש זאלץ ברעטיל אביסיל משופע לייגן אז דש טראפין פון דר זאלץ זאל אראפ לויפן אויך מוזן דיא ווייבר גווארענט זיין תמיד זיי זאלן דאש פלייש ניט ארין לייגן אין ווייק שאף ביז זיי זאלן פריער וואשר ארין גיסין · אויך דיא כלי וואש זייא שטעלין הינטר דיא טריף פון זאלץ זאל ארין רינן זאלן זייא אויך וואשער ארין גיסן אין דער כלי דען אויב עש וועט איין שטיק פלייש ארין פאלין אזו שאט עש ניט דען דיא וואשער איז מבטל דעם טעם פון דער זאלץ · פיל לייט זיינען זיך נוהג נאך פלייש ווארטין זייא נאר איין שעה דער נאך עסין זייא קעז דאש איז ניט רעכט דען מען גהער זעקס שעות ווארטין :

דער

דער בית יוסף שרייבט ער האט גפונן אין זוהר אז מען זאל ניט עסן קיין פלייש באלד נאך קעז אונ ווער עש איז ניט נזהר אין דרינען אויף דעם זעלבינן רואט איין אומריינקייט פערצינ טעג · אונ ווען עש ווערט דעם זעלבינן מענטשן גבארין אין דיא פערצינ טעג אז קומט אויף דעם זעלבינן קינד די אומריינקייט אונ ער גייט אלע זיין לעבין טאג ניט אוועק פון דעם קינד איצונד וועל איך שרייבין קעז וואש איז אלט איין האלב יאר · אדר לענדשן קעז וואליבשער קעז ווערמיגר קעז חאטשע ער איז נאך קיין האלב יאר ניט אלט מוז מען נאך מער ווארטן פון זעקס שעה איי מען מעג פלייש עסן דען דער טעם פון דעם קעז בלייבט לינן אבער זיסר קעז אז ער איז ווייך דארף מען ניט מער נאר דש מויל אונ די ציין אויש ריינינין דער נאך מעג מען וואול פלייש עסן דיא לייט זיינן זיך נוהג ווען זייא זיינען זיך טועה אונ שניידן קעז אדער פוטר מיט איין פליישיגן מעסר אזו שטעקן זייא אריין דאש מעסער אין דר ערד אויף איין שעה דאש שטייט ניט אין קיין שום ספר נייערט מען נהער עש צעהן מאל אין הארטע ערד אריין צו שטעקן איטליכס מאל אויף איין אנדר ארט אבר אויב מען האט דער מיט גשניטן הייסע זאכין אזו העלפט דאש אלץ ניט נייערט מען קען דאש כשרן אויב עש איז דרינן קיין קריצין אונ קיין שפאלטין ניט דא :

אויך זאל מען זיך ניט גוויינען צוא גיין אויף אלערלייא סעודות · נייערט אויף זעלכע סעודות וואש גוטע פרומע לייט זיינען אויף זייא אונ מען קאן דיא זעלביגע לייט · אונ אויב ניט גהער מען ניט צוא גיין אויף קיין סעודות :

אויך זאל מען גווארינט זיין דארע פלומן ניט צוא עסן ביז מען שניידט זייא אויף פריער צוא זעהען אויב זייא זיינען ניט ווערימדיג אונ פרישע פלויכן פשיטא ניט צוא עסן ביז מען זעהט זיי איבר פריער · ארבעס בוז מען גוט איבר זעהן דען איין ווארים איז נאך מער טריף וויא חזיר אונ נאך דעם איבער זעהן זאל מען דעם ארבעס אריין טאן אין קאלטע וואשער אזו קומען שוין די לעבעדיגע ווערימדיגע ארבעס ארויף צו שווימען אזו קען מען זייא אוועק ווארפין · דער נאך אויף דעם ארבעס הייסע וואשער צו גיסן אונ אויב עש איז דא איין ווארים אין דעם ארבעס אזוא פיינרת דר ווארים עיין בש״ע י״ד סימן פ״ד קארשין אדר ווינשיל אדער מרעלין מוז מען איבער זעהן אויב זייא זיינען ניט ווערימדיגע דען אין די ווארימע לענדער זיינען דא ווערים אין די זאכין · אונ אויך נאך מילבין רעכט נאך זעהן אונ דיא לייט ווייסן שוין וויא מען זעהט נאך נאך מילבין :

דיני אכילה

וויא מען זאל פאר דעם עסין זיך נוהג זיין :

איטליכר גוטר פרומער מאן זאל זאגן אשמנו פאר דעם עסין אונ מכל שכן איין בעל תשובה זאל פשיטא ווידוי זאגן פאר דעם עסין · אונ אום שבת אונ אום יום טוב טאר מען דאך קיין ווידוי ניט זאגן דרום זאל מען אום שבת אונ אום יום טוב דעם פסוק זאגן ומל יי אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך אונ זאל כוונה אויף תשובה האבן : אונזערע חכמים זאגין דער טיש איז אויף דעם ארט פון מזבח אונ דאש עסין וואש מען עסט לשם שמים איז אויף דעם ארט פון אקרבן אונ אזו וואול אז בייא דעם קרבן דיא כהנים האבן געגעסן אונ מיט דעם עסין האבין די לייט אכפרה אויף זייערע זינד גיהאט אזו אויך ווערט פאר ריכט מיט דעם :

נון ווייל מיר האבין גיזעהן פיל לייט וואש זיינען זיך טועה אונ זאגן אז דער רשע איז ניט מיין אין גיהנם נייערט צוועלף חדשים · אונ מיט דעם קומט דער רשע אפ דריבער טוען דיא רשעים וואש זיי ווילין · אונ דיא רשעים מיינען מען מוז דווקא עובר זיין אויף עבודת גלולים רציחה זנות אבר ווער עש איז ניט עובר אויף דיא דרייא עבירות חאטשע מען טוט פיל עבירות איז מען פטור מיט דיא צוועלף חדשים אין גיהנם זייא ווייסין ניט אז עש איז פאר האנדין אזעלכע יסורים אונ צרות וואש זיינן פיל ערגער אז דער גיהנם אונ אין גיהנם איז אויך פאר האנדין עטליכע ערלייא מיני גיהנם עש איז פר האנדין אזו איין גיהנם וואש מען מוז דורי דורות אים ליידין דהיינו דיא וואש זאגין אז קיין תחית המתים וועט ניט זיין דיא ליידין יסורים דורי דורות אין גיהנם וויא ישעיה הנביא האט גזאגט זייא וועלין אויש גיין אונ וועלין זעהן די גופים פון די לייט וואש ווידער שפעניגין קעגין מיר דען זייער ווערים וועלן ניט שטארבן אונ דאש פייער פון דער גיהנם וועט ניט אויש גילאשין ווערין :

אונ אין ספר חסידים שטייט אויף דאש משפט רשעים אין גיהנם צוועלף חדשים מיינט מען ווען זייא האבין שוין אויש גליטין אלע די יסורים דער נאך קומען זיי ערשט אין גיהנם אונ דער איז דאש גרינגסטע קעגין די יסורים וואש דער רשע האט אויש גליטין איי ער איז גקומען אין דעם גיהנם · דער אלשיך שרייבט ווארום האט דיא תורה גשריבין אין דיא קללות פיל פסוקים אונ אין דיא ברכות ווייניג פסוקים איך וועל אייך בשיידין עש איז איין משל צו איין גרויסין שררה וואש גיט איין בפעל אין זיין שטאט ווער עש וועט מיין בפעל האלטין אונ וועט טאן די ארבעט וואש איך האב בפוילין אזו וועל איך דעם זעלביגין גרויסע מתנות געבן אזו זיינען אטייל לייט זיך מרחיק פון דער ארבעט זייא זאגן מיר בגערן ניט די מתנות פון דעם שררה אונ מיר בגערן אויך דיא ארבעט ניט צו טאן · אבר אז דער שררה גיט ארויש איין קנס אויף דעם וואש וועט ניט האלטין זיין בפעל אונ מיט גרויסע שטראף ער זאל גישטראפט ווערן דער זעלביגר מענטש וואש וועט ניט טאן דיא ארבעט אזו לויפן דיא לייט פר מורא אונ טוען גישווינד דיא ארבעט דרום איז דערכט אויף דעם אויך צו שרייבן פון די גרויסע אונ ביטערע יסורים אונ שטראף וואש מען וועט ליידן אויף יענר וועלט אז מען וועט השי"י ניט רעכט דינן אויף דער וועלט בכדי צו ווארענען דיא לייט אויב זייא וועלין השי"י ניט דינען פאר ליבשאפט וועלן זייא אים דינען פאר מורא :

איצונד וועלין מיר שרייבין פון גיהנם :

אין ספר חסד לאברהם שטייט וויא ער האט גפונן אין זוהר פרשת נשא צוא זיבן ערלייא דינים שטייט דער מענטש דער ערשטער דין איז הארבער פון דעם אנדערין דהיינו ווען דיא נשמה שייד זיך פון דעם גוף דא איז דער ערשטער דין בברותה דהיינו כל זמן דיא נשמה איז נאך בייא דעם גוף אונ דער עונש איז אויף דיא עבירות וואש דער גוף מיט דער נשמה האבן מיט אנאנדער גטאן אונ דאש איז גרויסע ביטערע יסורים וואש אלע דיא יסורים ווש ער איז אויש גשטאנען זינט ער איז אויף דער וועלט גיוועזן איז גאר גיט גיאכט קעגין דיא יסורים וואש ער שטייט אויש ווען דיא נשמה טוט זיך פון דעם גוף שיידין :

אזו זיינן אלע די יסורים אונ דינים וואש מיר וועלן שרייבן איז איין דין ערגר פון דעם אנדערין ביז איין עונש איז ניט גאכט קעגן דעם אנדרין דין אונ עונש · דר אנדערער דין איז אז מען טראגט פון דעם הויז צוא דעם קבר ווערט דערנאך מאל אויש גירופין פאר אים אלע זיינע מעשים וואש ער האט גטאן ווייל ער האט גלעבט אזו איז מען אים מבייש אויף זיינע מעשים אונ שטראפן אים אונ עש ווערט פאר אים אויש גירופין וואש פאר עונשים אונ יסורים וואש מען וועט אים אן

טאן

טאן אויף די עבירות וואש ער האט געטאן · דער דריטער דין איז ווען מען לייגט אים אריין אין קבר אריין דארטן איז די טיר וואש ער גייט פון איין וועלט צו דער אנדרר אונ דארטן שטראפט מען אויף די משחיתים וואש ער האט גבראכט אויף דר וועלט מיט דעם וואש ער האט זנות גטריבן: דער פערטער דין איז חיבוט הקבר דארטן זעצט מען דיא נשמה אין גוף אריין וואו ער איז געוועזן ביא זיין לעבן : דארטן פרעגט מען אים פארשטענש וויא זיין נאמען אונ פאר מורא פאר געסט ער זיין נאמן ווייסט מען שוין אז ער איז ארשע אזו איז מען דעם זעלבינגן דן אונ זיין משפט איז פון הש"י אויש גזאגט אונ דענסט מאל האבן אלע די מלאכי חבלה מאכט צוא פאר שטופין מיט אים וואש זייא ווילין · דער פינפטער דין איז ער מוז מגולגל ווערין אויף וויפיל מען האט אים זיין פסק אויש גיזאגט וויא לאנג ער זאל מגולגל זיין אונ דער נאך קומט ער ערשט אין גיהנם אריין צוא ליידין גרויש שמארצין אונ פיין : דער זעקסטער דין איז דאש פלייש פוילט אין קבר אונ כל זמן דאש פלייש איז נאך אויף אים

האט ער גרויש צער פון דיא ווערים ער פילט זייא גלייך אז ער וואלט לעבן אונ מען זעלט אים מיט נאדלען שטעכין · דר זיבענטער דין איז ווען ער גייט ארויש פון דעם גיהינם אונ זאל קומען אין דער ערשטער מדריגה פון דעם גן עדן איז מען אים ערשט דן אויף דיא מצות עשה אונ מוז נע ונד זיין ביז ער קומט אפ דער פאר: איין מצות עשה הייסט וואט מען איז מחויב צו טאן דהיינו יעדער מענטשין ווי זיך זעלבסט צו ליבין אזו וויא עש שטייט ואהבת לרעך כמוך אונ שבת היטין אונ נאך זעלכע גלייכן זיינן פר האנדן צוויי הונדערט אונ אכט אונ פערציג מצות עשה דען פריער אין גיהנם מוז מען ליידען פאר דיא מצות לא תעשה דיא זיינן פאר האנדין דרייא הונדערט אונ פינף אונ זעכציג · אונ לא תעשה איז טייטש וואש מען טאר ניט טאן דהיינו קיינער זאל דעם אנדערין ניט מרמה זיין קיין טריפות צוא עסין אדער דעסט גלייכן אנדערע זאכין וואש מען טאר ניט טאן הייסט דאש לא תעשה אונ ווען מען גיפינט אויף אים אז ער האט עובר גיוועזין אויף מצות עשה שטויסט מען אים ארויש פון גן עדן חאטשע ער האט מער ניט אז ער האט מבטל גיוועזן אמן יהא שמיה רבא מוז ער נע ונד זיין פערציג טאג אונ דיא דאזיגע קדשים וואש דער אבל זאגט אין פאלעש איז איין תקנה צוא דעם מת אויף דעם דאזיגין עונש וואש ער האט מבטל גיוועזן אמן יהא שמיה רבא :

אזו גייט עש צוא מיט דעם מענטשין ווען ער שטארבט קומט אויף אים פיר מלאכי השרת איינער פון זייא איז דער מלאך המות אונ דר אנדערער איז איין סופר אונ דער דריטר איז איין ממונה אונ זאגין צו אים שטייא אויף דיין צייט איז גיקומען צוא שטארבין ענטפערט ער מיין צייט איז נאך ניט גיקומען אזו באלד עפינט ער זיינע אויגן אונ דער זעהט דעם מלאך המות אונ. ער איז גרויש פון איין עק וועלט צו דער אנדערר עק וועלט אונ פון דעם קאפ ביז צוא דיא פיס איז ער דורך מיט אויגין זיינע קליידער זיינן פון פייער · אונ ער האט איין חלף אין דער האנט · אונ אין דעם חלף הייגן דרייא טראפין פון דעם ערשטן טראפן גייט אים אויש זיין נשמה אונ פון דעם אנדרין טראפן ווערט זיין פנים געל אונ פון דעם דריטן טראפין ווערט ער פר שטונקן · אונ ער שטארבט ניט ביז ער זעהט פריער די שכינה: איין צדיק ווען דער מלאך המות טוט צו אים אזו ריידין ווי מיר האבן גישריבן ענטפערט ער איבר תיכף זיין נשמה צו הש"י אונ איין רשע שטארקט זיך דער יצר הרע אין זיינע אויגין : דער צדיק נאך זיין טויט ווערט ער באלד פטור אונ מען קאוט אים אין זיין דוא אריין אבער

איין רשע איז מען דן מיט שווערע בטערע יסורים אונ ניט דש אליין גייערט מען פרעגט אים האשטו תורה גילערינט. האשטו זיא מקיים גוועזן' האשטו גומל חסד גיוועזן מיט לייטין ·

האשטו

האסטו אבינט אונ מארגין ערינסט דיין תפלה גיטאן נוא אויב דאש אלץ גיפינט זיך אין אים אונ ער האט עש מקיים גיוועזן אזוא לאזט אים דער מלאך המות אריין איין טראפין אין זיין מויל. שטארבט ער אן צער אונ זיין נשמה גייט אויש גרינג אז וויא מען ציהט אויש איין האר פון דער מילך. אבר ווען דיא זאכין גיפינען זיך ניט אין אים ווערט זיין נשמה פון אים גיריסין שטיקער וויים אונ דער טויט קומט אים שווער אן. אזוא וויא מען ציהט אויש דיא וואל מיט דיא קעמלן אונ ווען דער מלאך המות קומט צוא איין צדיק · זאגט ער אים דיין בשעפער האט מיך צו דיר גישיקט אזו בעט ער דעם מלאך המות אז ער זאל ווארטין ענטפערט אים דר מלאך המות ווארטין קאן איך ניט. אבר דאש זאג איך דיר איך האב גיהערט אויש רופין אז מען האט דיר אן גיברייט אגוט ארט אין דעם גן עדן נאך דיין כבוד נאך:

מען האט גיפרעגט צוא רבי אליעזר וויא אזו איז הש"י דעם מענטשין דן ווען ער האט ניט מקיים גיוועזן די תורה האט ער גיענטפערט אז די צייט קומט אז דער מענטש שטארבטי קומט דער מלאך המות אונ זעצט זיך אויף דעם קבר אונ שלאגט אים · אונ פרעגט אים ווי אזו הייסטו · ענטפערט ער צוא אים פר הש"י איז גלוי וידוע אז איך האב מיין נאמן פר געסין אזו באלד שיקט מען אים אריין זיין נשמה אונ מען שלאגט אים מיט גרזים אונ אום דער בארמיגע שלעק פון דעם ערשטין שלאק ווערין צו פאלין זיינע גלידער פון דעם אנדרין שלאק צו פאלין זיינע ביינער אזו קומן מלאכים אונ נעמן צום אויף זיינע ביינער ווידער אנדער דער נאך גיט ער אים דעם דריטין שלאק אונ זאגט צוא אים גיב אפ דין אונ חשבון אויף דיינע מעשים וואש דו האסט גיטאן: אונ שלאגין אים אויף זיינע אויגין וויל ער פלעגט זאגין אזעלכע וואש ער האט ניט גיזעהען אונ אויך שלאגן זייא אים אויף דיא אוהערן ווייל ער פלעגט זאגין אזעלכעס וואש ער האט ניט גיהערט אונ אויך שלאגין זיי אים אויף זיינע לעפצין וייל ער פלעגט ריידן ניבול פה אונ לשון הרע אונ רכילות אונ האט פאלש עדות גיזאגט · אונ אויך שלאגין זייא אים אויף זיינע פיס וויל ער פלעגט גיין עבירות צוא טאן פון דאנן לערנן אונזרע חכמים ווער עש טוט פעדרין זיינע פיס צוא עבירות אזו פעדערט אים דער מלאך המות אונ ווער עש רעט אויף זיין חבר לשון הרע מוז ער שטארבן מיתת אסכרה איז טייטש עש שטעלט זיך אים איין מכה אין זיין האלז אונ ער ווערט דר שטיקט:

רבי האט גיזאגט פון וועגין רבי אליעזר עש איז הארבר אונ שווערר דער דין וואש הש"י איז אים דן אין קבר פון דעם דין פון גיהנם דען אין גיהנם איז מען ניט דן נייארט דעם רשע וואש ער איז אלט העכער אז צוואנציג יאר · אונ ווער עש וויל בהיט ווערין פון דין הקבר זאל ער צדקה געבין אונ זאל תפלה טאן מיט כוונה אונ זאל מכנים אורחים זיין אונ גמילות חסד טאן אונ זאל שטראף ליב האבין וועט ער בוודאי באהיט ווערין פון דין הקבר:

בן עזאי האט גיזאגט דריי דינים איז הש"י דן דעם מענטשין · האט אים רבי עקיבא גיפרעגט זיינען דען אלע דרייא דינים פאר הש"י מען איז דאך אים דן אין גיהנם מען איז דאך אים אין קבר אויך דן אונ דאש איז דאך ניט פאר הש"י · האט אים בן עזאי גיענטפערט דער דין פון רוח אונ נפש איז מען אים דן אין גיהנם · אונ דער דין וואש מען איז דן דיא נשמה איז אויף דעם הימל פאר הש"י דען וייל דיא נשמה איז חשוב דרום איז זיא הש"י אליין דן ווען דער מענטש פאר זינדיגט מיט דער נשמה · דהיינו מיט זיין ריידין אדער מיט זיינע מחשבות דרויף איז מען אלין דן די נשמה: וויא עש שטייט אין זוהר אין ספר חסידים

שטייט

שטייט עש איז פאר האנדרין איין חדר וואש דרינגען ליגען די קליידער פון מענטשין וואש ער האט זיך גימאכט מיט זיינע מצות · אונ די נשמה וויל ארויף גיין צו זעהן אין דר שכינה אזו קומט איין מלאך צוא גיין אונ בגרייפט אן דער נשמה אונ פירט זיא צוא דער באך וואש הייסט נהר דינור דער באך איז פון פייער אונ מען איז דארטין די נשמה טובל · אונ אטייל נשמות ווערין פאר ברענט אין דעם באך אונ קומט ניט ארויש ביז צו מארגין פריא ווען עש איז זיך גובר דער חסד פון השי״ת קומען די נשמות ארויש אונ זאגין שירה אונ גייען ווידער צו ריק · אונ אויך די מלאכים וואש מען ווארפט זיי אפ פון זייער גדולה גייט מיט זייא אויך אזו צו וויא מיר האבין דא גישריבן · אונ וועלכע נשמה עש איז זוכה ארויש צו קומען אויש דעם באך אונ ווערט ניט פאר ברענט · די זעלביגע נשמה טוט מען אן מיט די קליידער אונ מען פירט זיא מקריב זיין פאר אקרבן אויף דעם מזבח דורך דעם מלאך מיכאל אונ דער נאך קומט ערשט די נשמה צו איר קדושה אונ בלייבט שוין שטיין ביא דער שכינה :

נאך איינש וועלין מיר אייך שרייבן פון חיבוט הקבר :

דיא צייט וואש מען איז דן דעם מענטשין אין קבר זאגט השי״ת צוא דעם מענטשין גרויש מיא האב איך מיט דיר גהאט איי איך האב דיך גגעבן אין דיין מוטערס לייב · אונ דר נאך האב איך אויף דיר אכטונג גגעבן אז דיין מוטר זאל דיך אויש טראגין צו דר רעכטער צייט . אונ בישט קיין נפל ניט גיווארין : אונ דער נאך אז דוא בישט גיקומען אויף דער וועלט האב איך דיר אן גיברייט דיין שפייז אונ איך האב גיגעבין מילך אין דיין מוטערס ברוסט : אונ האב דיך בהיט פאר יסורים . האסטו גילערינט תורה · האסטו גומל חסד גיוועזן מיט לייטין גיפינט מען אין אים דיא זאכין איז ער באלד פטור אזוא וויא מיר האבין שוין גישריבין האט ער אבר קיין תורה ניט גילערינט · אונ האט קיין גמילות חסד ניט גיטאן · אזו ווערט ער איבער גיענטפערט צוא פינף מלאכי חבלה איינער ציילט אונ דער אנדערער שלאגט . אונ דער דריטער ציהט אויש פייער פון זיין מויל אזוא וויא פון אקאלך אויבין · דער פערטער ברייננט ביטערע קרייטעכער אונ זאגט אים עש דאש אזוא וויא דוא האסט גיקאנט עסין גזילה אדער גניבה געלט · דער פינפטער ברייננט זיין פאטער אונ מוטער אונ שלאגט זייא פאר דעם זון אונ זאגט צוא זייא ווארום האט איר אייערע קינדר ניט גיצויגין צוא תורה אונ מעשים טובים אבר ווען דער פאטער אונ מוטר האבין יוא דאש קינד רעכט גיצויגין אין גוטין וועג נייערט דאש קינד האט זייא ניט גיוואלט פאלגין אזו שלאגט מען דאש קינד פאר די פאטר אונ מוטר אין די אויגין אז זייא זאלין צוא זעהן דעם צער ווייל זייא האבין אזוא איין קינד גיבראכט אויף דער וועלט וואש עש האט זיך ניט גילאזט שטראפין אונ ציהען אין גוטין וועג :

מיר האבן גילערינט אין איין ברייתא פון מעשה בראשית ווי אלע די גיהנומס ווערין גירופן אונ מלאכי חבלה זיינן איבר זיי ממונים אונ איין גיהנם איז גרעסר אז דער אנדרער גיהנם דריי הונדרט יאר גאנג אונ דאש פייאר פון דעם ערשטין גיהנם איז זעכצינ מאל הייסר אז אונזר פייאר אונ איין גיהנם איז הייסר פון דעם אנדרין גיהנם אויך זעכצינ מאל ביז אין דעם גיהנם וואש הייסט שאול דער זעלביגר גיהנם איז האלב פייאר אונ האלב האגיל אונ די רשעים אז זייא גייאן ארויש פון דעם פייאר שטויסט מען זייא ארין אין האגיל אונ ווען זייא גייאן ארויש פון דעם האגיל שטויסט מען זייא אין פייאר ארין אונ דאש אלץ טוט מען זייא ביז זייא קומן אפ אויף זייערע עבירות :

גרסינן מיר האבין גילערינט זיבין ערליי סיני גיהנם האט השי״ בשאפן אונ אין איטליכן גיהנם זייגע זיבין חדרי״ם אונ אין איטליכר חדר זיבין בעך פון פייער אונ זיבין בעך פון האגל אונ איטליכער בעך איז ברייט טויזינט איילין אונ טיף טויזינט איילין אונ לאנג דרייא הונדערט איילין אונ דיא באכין ציהן זיך אונ לויפין איין באך נאך דעם אנדערין אונ איטליכר רשע מוז רורך אלעסען רורך גיין ביז ער ווערט דרינן פאר ברענט אונ דיא מלאכי חבלה דיא ממונים מאכין זייא ווידער לעבעריג אונ שטעלין זייא אויף אונ זאגין זיי אלע זייערע מעשים וואש זייא האבין גיטאן אין זייערע בייזע וועגין וואש זייא זיינען גיגאנגען אונ דיא מלאכי חבלה זאגין צוא דיא רשעים אז איר האט גיקאנט נאך גיין אין בייזע וועגין אזו גייט איצונר אויך דורך די בעך פון פייער אונ פון שנייא אונ האגיל אונ ברענט אין פייער ווייל איר האט עובר גיוועזין אויף דר תורה וואש זיא איז גיגעבין גיווארין רורך גרויש פייער אויף דעם בארג סיני ווארום האט איר קיין פארכט גיט גיהאט פאר דעם פייער פון דעם גיהנם איצונר קומט אונ גיט חשבון אפ אויף אייערע מעשים וואש איר האט גיטאן ׃

אונ ניט דאש אליין נייערט אין איטליכין חדר פון די גיהנומים זיינען זיבין טויזינט שפאלטין אונ אין איטליכן שפאלט זיינן זיבן טויזינט עגדעשין אונ איטליכר עגדעש האט דרייא הונדערט גלידר ׳ אונ אויף איטליכין גליד טראגט דער עגרעש זיבין טויזינט קריגלאך גאל אונ גיפט אונ עש גייט ווירער ארויש זיבין טויזינט בעך פון סם המות אזוא באלד אז דער מענטש רירט אן אין דרינן ווערט באלד אים צו פאלין אונ צוא שפרונגן איטליכס גליד אונ עש טוט פון אים פאלין שטיקער ווייס ׳ אונ זיין בויך ווערט צוא שפרונגן ׳ אונ ער פאלט אויף זיין פנים ׳ אונ די מלאכי חבלה נעמען ווידער צוא נויף דיא גלידער ׳ אונ שטעלן אים אויף אונ זיינן אים ווידער דן אזו לאנג וויא דער משפט איז אויש גיגאנגן פון השי״ ׃

נוא איר ליבע לייט מיר האבין אייך גשריבין אטייל פון דיא ביטערע עונשים וואש מען מוז ליידין אויף יענער וועלט אונ ווי מען מוז מגולגל ווערן אונ צום מיינסטין קענן די גלגולים פון די נשמות צו זייער רוא קומן רורך די ברכות וואש מען מאכט איבער אלע זאכין אויף איטליכין דיא ברכה וואש גיהער דער צוא דרום וועלין מיר אייך דא שרייבין דיא דינים פון אלע ברכות אונ מיר וועלין אן הייבין שרייבין פון דעם טיש ווייל דער טיש איז איין שטעל פון דער קרושה דהיינו ער איז גיגליכן צוא דעם מזבח דרום גיהער דער טיש שיין צוא גירעקט זיין כל זמן דאש עסין איז אויף אים אונ מיט כוונה צוא גיין צוא דעם טיש מיט ריינקייט אונ מיט ציכטיקייט אונ איי מען גייט צום טיש זאל מען פריער זיין אויש גאנג טאן בכדי מען זאל ריין צום טיש גיין אונ אויך וועלין מיר ווייטער שרייבין אז מען גיהער תורה לערנען ביא דער טיש סאיי פיל אונ ווייניג נייערט דיא כוונה זאל זיין לשם שמים אונ ווען מען איז זיך אזו נוהג באיי דעם טיש ווערט אויף זיי גיזאגט דער פסוק זה השולחן אשר לפני ה׳ איז טייטש דאש איז דר טיש וואש איז פאר גאט ׃

הלכות נטילת ידים

מען זאל גיווארינט זיין די הענט רעכט צוא וואשין פאר דעם עסין אונ דער נאך זאל ער דיא הענט אין דער הייך אויף הייבן גלייך אזו וויא איינער וויל עפיש אנטפאנגין אונ זאל זאגין שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳ אונ דער מיט ציהט מען אויף זיך דיא שפע ברכה פון השי״ מען גיהער די גימיינע לייט צו לערנען אז דש וואשין וואש מען וואשט זיך צום עסין האט איין אנדער דין אין זיך פון דעם וואשין וואש מען וואשט זיך אין דער פריא ׳ דען אין

דער

דער פריא מוז מען צום ערשטין די כלי מיט וואשער נעמען אין דער רעכטע האנט · אונ פון דער רעכטער צוא דר לינקר דער נאך וואשט ער צום ערשטין די רעכטע האנט · עש זיינען גרוישע סודות דרויף : אבער אז מען וואשט זיך צום עסין דארף מען מער ניט ציערט צוא נעמן די כלי אין דער רעכטער האנט אונ באלד צו גיסין אויף דער לינקער האנט דען אין דער פריא וואשט מען זיך בכדי דעם רוח רעה צו פאר טרייבן וואש ער האט אויף אים גירואט ביי נאכט דרום האבין אונז אונזערע חכמים גילערינט וויא אזו מען זאל דעם רוח רעה פאר טרייבן אבער צום עסין ציהט ער די שפע פרנסה אויף זיך מיט דעם וואשר גיסין דרום מוז ער גיסין פון דער רעכטע האנט אויף דער לינקע האנט אונ די הענט אין דער הייך צוא הייבן גלייך וויא ער וויל עפיס אנטפאנגן · אונ דר עיקר איז אז די פינגר זאלין רעכט גיוואשין ווערין · אונ מען מוז איין קוואטירל וואשר אויף איין מאל אויש גיסין · אונ איטליכר גיהער צוא לערנען הלכות נטילת ידים :

אונ דאש רעכט וואשין ברייננט דעם מענטשין צוא עשירות · אזוי וויא רב חסדא האט גיזאגט איך האב מיך גיוואשין מיט וואשר האט מיר הש"י פיל עשירות גיגעבין אבר איר זאלט ניט זאגין מיר זעהען דאך פיל לייט וואש וואשין זיך מיט פיל וואשער אונ האבין דאך פארט דעם דלות דאש זאלט איר ניט טראכטין נייערט איר זאלט מיין ניט טאן נאר אזו וויא מיר האבן אייך גישריבין אונ דאש איז אייך צוא גוטין · מען גיהער זיך דווקא פון איין כלי צוא וואשין אונ אויב מען וואשט זיך פון איין האנט פאס וואש דרינן איז דא איין צאפין מוז מען אלע מאל צווישן איטליכן נאם אריין טאן דעם צאפין אונ זאל אים ווייטר עפענן דען עש מוז ביי דעם וואשין כח גברא זיין דאש איז טייטש כח פון א מענטשין אונ מען טאר זיך ניט וואשין מיט אזוא איין וואשר וואש לויפט פון זיך זעלבערט דהיינו פון איין בעך וואשער אונ איי מען וואשט זיך מוז מען פריער די פינגערלאך פון דער האנט אראפ נעמן דהיינו אז ער איז מדקדק אויף די פינגערלאך אונ נעמט זייא אראפ בשעת ער טוט עפיס איין ארבעט גילדערנע אדער זילבערנע פינגערלאך סייא די פינגערלאך זיצין לויז אויף דעם פינגער אונ סאיי זייא זיצין פעסט מוז מען זייא פאר דעם וואשין אראפ נעמען :

אויך טאר מען זיך ניט וואשין מיט אזו איין וואשר וואש איז מיט איר א מלאכה גיטאן גיווארין דעסט גלייכין . אויב עש האט זיך גיווייקט ברויט אדער אנדרע מאכלים אין דער וואשר . טאר מען זיך מיט די וואשר ניט וואשין אונ ווען מען האט אריין גיטאן אין דער וואשער אתרוג אדר לימנע בכדי די וואשר זאל שמעקין מיט דער וואשר מעג מען זיך יוא וואשן אונ איי מען וואשט זיך צום עסין זאל מען פריער זאגין די תפלה אויף פרנסה :

גאט דוא ביסט איין דער בארמיגער אונ איין רעכטר · דוא שפייזט מיט דיין גינאד אלע בשעפניש פון דער וועלט פון די גרויסע ווייזעל טיר ביז אין קלענסטין בשעפניש אזוא וויא דו האסט גשריבן אין דיין תורה · ער גיט שפייז צו די גאטס פארכטער אונ טוט זיך דער מאנען זיין שבועה דען די אויגין פון אלע בשעפינש טוען צוא דיר האפן אונ דו גיסט זייא זייער עסין אין דער צייט · דוא טוסט עפענן דיין מילדי האנט אונ טוסט שפייזין אלע די וואש לעבין מיט דיין ווילן דוא גיסט ברויט צוא אלע קרייטער דען צוא אייביג איז דיין גנאד · דרום בעט איך דיך גאט עש זאל זיין דער ווילן פון פאר דיר גאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטערין דוא ביסט גאט אונ ביסט גיוועזן גאט אונ וועסט אייביג זיין גאט

מיר

מיר זיינן דיא קינדער פון אברהם יצחק ויעקב דיינע קנעכט מיר האפין אונ ווארטין צו דיין גינאד אונ צוא דיין הילף וויא איין קנעכט האפט צו זיין הערין אונ וויא איין דינסט מויד צוא איר ווערטין · אזו האבין מיר גיטאן אונזרע אויגן צוא דיר גאט אונזער גאט ביז דוא וועסט מיך לייט זעליגין אז איך אונ מיין גיזינד זאל זיין אין כלל פון דיין רחמנות אונ חן אונ חסד אז דוא זאלסט געבין אונזער שפייז מיט דיין היילינע אונ מילדי האנט ברויט צוא עסין אונ קליידר צוא קליידין אונ עש זאל אין אונז מקוים ווערין דר פסוק צוא אבינט זאלט איר פליישׁ עסין אונ אין דער פריא זאלט איר זעטין מיט ברויט צו זעטיקייט צו בענטשונג צוא לעבין פון דער אויבערשטער שפע מיט דעם זכות פון דיא שמות הקדושים וואש גייען אויש די פסוקים חאטשע איך וויים ניט מכוין צו זיין די שמות וואש גיהער צוא דער תפלה פון דעסט וועגין זאלשטו מיך בענטשין גלייך מיט אנדרע וואש ווייסין יוא מכוין צוא זיין אונ זאלסט מיר געבין פרנסה פון דיין היילינע מילדי האנט ניט דורך דיא הילף אונ די גאב פון מענטשין עש זאל אין מיר מקוים ווערין דער פסוק איך האב ניט גיזעהן קיין צדיק אז זיינע קינדער זאלין בעטין ברויט ניט פאר לאז מיך גאט · אונ מיינע קינדער אונ קינדש קינדער זאלשטו אויך ניט פאר לאזין · דער נאך זאגט מען מזמור לדוד יי רועי לא אחסר דען אין דעם מזמור איז ז״ן דאש איז זיבין אונ פופציג ווערטער אונ ז״ן איז טייטש שפייז · אונ אין דעם מזמור איז אויך פאר האנדין צוויי הונדערט אונ זיבין אונ צוואנציג אותיות דש בטרעפט אזוא פיל וויפיל ברכה אז הש״י זאל אונז איין ברכה שיקין אין אונזר פרנסה אונ מיר זאלין קיין מאל קיין נויט ניט ליידין ח״ו דרום גיהער מען דעם מזמור ערינצט בכונה זאגין · עש זיינן פאר האנדין פיל בעלי בתים וואש אין דר היים אין זייער הויז וואשין זיי זיך רעכט אזו וויא דער דין איז אונ אונטר דער וועגינש זיינן זייא ניט מדקדק מיט דעם וואשין · אונ עש איז פאר האנדין אטייל וואש שעמען זיך צוא וואשין אדרבה עש איז קידוש השם ווען זייא זיינן מדקדק אין די מצות:

און ווען איינער איז אונטער וועגינס אונ האט קיין כלי ניט זיך צוא וואשין מעג מען זיך וואשין מיט איין יארמילקע אדער איין קאלפאק · אבער מיט דער בלויזר האנט טאר מען זיך ניט וואשין אבער ער דארף פריער צוא זעהען אז דיא יארמילקע זאל ריין זיין פון שוויים אדער אנדרע מיאוסקייט אונ ווער עש איז מדקדק אונטער וועגינס אין דיא מצות פון השי״ת ווערט אויף אים גיזאגט דער פסוק אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה׳ איז טייטש וואול איז צוא דיא לייט וואש גייען אין גאטש וועג אפילו אונטער וועגינס:

אויך ווען מען מאכט המוציא זאל מען אן נעמען דאש ברויט מיט ביידע הענט דהיינו מיט אלע צעהן פינגערקעגין דיא צעהן מצות וואש מיר זיינן גיבאטין ביי דר תבואה אונ קעגין די צעהן ווערטר וואש איז אין די ברכת המוציא אונ אז מען האלט ביי דר שם פון דר ברכת המוציא זאל מען דאש ברויט·אין דער הויך אויף הייבין אזו שרייבט דער מגן אברהם מען גיהער דיא המוציא דרייא מאל אין זאלץ איין טונקן · עש איז איין גרוישר סוד דרויף אונ אויך גיהער מען אביסל מפסיק זיין אין ברכת המוציא צווישן דעם ווארט לחם אונ צווישן דעם ווארט מן הארץ נוא זעהט איר ליבע לייט וויפיל קדושות עש איז פאר האנדין ביי דער המוציא אונ מען גיהער אשטיקל פון דער המוציא איבער לאזין אונ מען זאל דאש עסין פר דעם בענטשין כדי דער טעם פון מוציא זאל אין מויל בלייבין אונ וויל די ברכה על נטילת

ידים גיהער צוא דער המוציא דרום טאר מען ניט מפסיק זיין צווישן דיא הענט וואשין אונ צווישן דער המוציא אונ אויב מען איז מפסיק צווישן דעם וואשין אונ צווישן דער המוציא אזוא לאנג וויא מען קאן גיין צווייא אונ צוואנציג איילין מוז מען זיך איבער ניים וואשין:

עש שטייט אין ירושלמי ער האט גיזאגט רבי יצחק בר אבין ווער עש איז ניט מפסיק צווישן קריאת שמע אונ צווישן שמונה עשרה איז אויף דעם זעלבינן דער שטן ניט מקטרג דעם גאנצין טאג אונ ווער עש איז ניט מפסיק צווישן דעם וואשין אונ צווישן דער המוציא האט דער שטן קיין שליטה ניט איבער דעם עסין אונ כל זמן ער עסט נאך די המוציא, דהיינו מען האלט דעם כזית המוציא נאך אין מויל טאר מען ניט מפסיק זיין. רבי מנחם שרייבט ווען מען זיצט באיי דעם טיש אונ איינר ווארט אויף דעם אנדערין אונ זייא זייגען דער וייל ליידיג, פון תורה ומצות דענקט מאל איז דער שטן מקטרג דרום גהער מען גיווארינט צו זיין צו ברייננען אויף דעם טיש ברויט אונ זאלץ. אונ דענסט מאל קען דער שטן ניט מקטרג זיין. דען זאלץ איז מרמז אויף אלע פורעניות דען דער טיש איז גיגליכן צוא איין מזבח אונ דאש ברויט צוא איין קרבן. אונ באיי איטליכין קרבן האט מען דאך גדארפט האבין זאלץ. דרום גהער מען זעהן באיי דער המוציא אויך זאלץ צוא האבין:

עש איז איין מצוה איבער דעם שענסטין ברויט המוציא צוא מאכין ובפרט איבער אגאנץ ברויט. אונ ווען עש ליגט פאר אים איין גאנץ ברויט פון קארין אונ אשטיק ברויט פון ווייץ גיהער מען המוציא צוא מאכין איבער וועלכין עש איז אים ליבער צוא עסין אונ ווען מען מאכט המוציא איבער אגאנצין ברויט זאל מען עש אויף שניידן אויף דר זייט דארטין וואו עש איז אויש גיבאקין. מען גיהער צוא זעהען פון זיין עסין ארימע לייט צו געבין אונ אז מען גיט דעם ארומאן זאל מען אים געבין מיט כבוד. אונ ווען איינער קומט צוא דיר עסין זאלסטו פאר אים זעלבסט שניידן דאש עסין אונ זאלשט אים געבין מיט שמחה אונ ווער עש איז זיך אזו נוהג איז ער זוכה צו פיל ברכות אונ דער טיש איז אויף אים מכפר וויא דער מזבח האט מכפר גיוועזן נוא ווען דער טיש איז יוא גיגליכין צוא דעם מזבח דרום מוז מען אויך איין חלק געבין פון דעם עסין צו השי"ת דהיינו עניים פון דעם עסין צוא געבין אזו וויא באייא דעם קרבן זיינען גיוועזן אנשי מעמד לומדים דרום מוז מען אויך זעהען לומדים ביי זיין טיש צו האבן אונ ביי דעם קרבן האבין די לוים מזמורים גזונגען אונ דאש בענטשן איז אויף דעם ארט פון מזמורים דרום זאל מען זעהן מיט כבוד צוא בענטשין אונ מזמורים צו זאגין אטייל לייט זאגן מזמור לדוד ה׳ רועי לא אחסר מיר האבין שוין גשריבן וואש דאש בטייט אונ דער מזמור איז מציל פון דין גיהנם ווען מען האט זיך ריין גיהאלטין פון עבירות. אבער דער וואש איז איין למדן זאל זיך ניט פאר לאזין אויף אמזמור נייערט ער מוז בייא דעם טיש לערנען. איך האב גיפונן אין איין ספר ווי מען איז זיך נוהג בייא דעם עסין אין לאנד איטליא ווער עש האט ניט צייט צוא לערנען בייא דעם טיש אדער ער איז ניט קיין למדן זאל ער זאגין דרייא פסוקים תורה דאש איז חומש דריי פסוקים. אונ נביאים דש איז עשרים וארבע אויך דרייא פסוקים. אונ דרייא פסוקים כתובים דאש איז תהלים:

דאש איז דרייא פסוקים תורה:

ויאמר יי אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא: שמות קאפיטל ט"ז ועבדתם את יי אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך: שמות

קפיטל כ"ג ויענך וירעבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי יחיה האדם דברים קפיטל ח׳ :

דאש איז דרייא פסוקים פון נביאים :

הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים ישעיה ל"ג:
למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו
טוב ותתענג בדשן נפשכם ישעיה כ"ה : הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא
בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם ישעיה נ"ח :

דאש איז דרייא פסוקים פון כתובים :

ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד תהלים ק"ד :
טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו תהלים ק"א : עשה משפט לעשוקים נותן
לחם לרעבים יי מתיר אסורים תהלים קמ"ו :

און די בעלי בתים וואש האלטין בייא זייער טיש בחורים אדער לומדים איז זייא וואול אויף דער וועלט · און וועלן האבין עולם הבא אויך · דען דאש הייסט תורה און צדקה ביי זיין טיש גיהאלטין און ווען הש"י שיקט צו אים אגוטין גאסט איין למדן זאל ער אים פון דעם בעסטין עסין געבין · אזוא וויא מען האט זיך נוהג גיוועזן בייא דעם קרבן אז מען האט דש בעסטע מקריב גיוועזן צוא הש"י און ווער עש טוט אזוא איז זיין טיש בוודאי גיגליכן צוא איין מזבח און איז מכפר אויף זיינע זינד · מען גיהער איבד צוא לאזין ברויט פון דעם עסין דאש ווייזט סימן ברכה · אבער קיין גאנץ ברויט ניט איבער צוא לאזין נייערט איין שטיק ברויט · מען גיהער דאש מעסער פון דעם טיש אדאפ נעמען בשעת מען הייבט אן צוא בענטשין דען דער טיש איז גיגליכין צוא איין מזבח און אויף דעם מזבח האט מען קיין אייזן ניט גיטארט ברייגען · ביי דעם בענטשין גיהער מען זיך בקדושה האלטין אויב עש איז מיגליך זאל ער אן טאן איין אנדער קלייד צום בענטשן אזו ווי מיר האבין גיזעהן נוטע פרומע לייט טוען זיך אן איין הוט אדער איין ברייטיל ווען זייא ווילן בענטשן :

מען גיהער זיך צו דר מאגען אן חורבן ב"ה פר דעם בענטשין דרום זאגט מען על נהרות בבל אבער שבת טאר מען ניט טרויערין טאר מען אויך ניט זאגין על נהרות בבל אזוא זאגט מען שיר המעלות בשוב ה׳ וגו׳ אויך זאל מען גיווארינט זיין פאר דעם בענטשין צוא וואשין דיא הענט מיט מים אחרונים :

און ווען מען וויל נעמן דעם כוס פון בענטשן אין דער האנט זאל מען אזוא זאגין :

דא בין איך מוכן ומזומן מקיים צו זיין איין מצות עשה פון בענטשן וואש גאט האט גיבאטין אזו וויא עש שטייט גשריבין אין דער תורה · דוא זאלשט עסין און זאלשט זיך זעטין און זאלשט צוא גאט איין לויב געבין אויף דעם גוטין לאנד וואש גאט האט דיר גיגעבן צו לויבין דעם איינציגן גאט צו זיין נאמן און צוא זיין שכינה · און ווען מען נעמט דעם כוס צו בענטשין זאל מען זאגן כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא מען זאל בענטשן מיט גרויש כוונה
איטליכם

איטליכם ווארט בזונדר רעכט ארויש צו ריידין הויך אונ מיט כוונה : אונ דאש איז אפילו אז מען עסט אליין · אונ צום בעסטן איז ווער עש גוויינט זיך איינוויניג צוא בענטשן ווייל דאש בענטשין איז מן התורה · אין ש״ע שטייט ווען מען בענטשט זאל מען דעם כוס אויף הייבין העכר פון דעם טיש אטפח אבער אז מען בענטשט אליין דארף מען דעם כוס ניט אויף הייבין אונ עש מעג בלייבן שטייז אויף דעם טיש

ווען מען בענטשט מיט מזומן גיהער איטליכער בייא דעם טיש ווארט בייא ווארט צו זאגין אונ אמן נאך צו זאגין אויף איטליכר ברכה אבר בעה״ב אין היינטיגע דורות זיינן פר האגרן פיל עמי הארצים אונ לא די זייא בענטשין ניט ווארט בייא ווארט זייא שטיפין נאך אונ ריידין דברים בטלים אונ זיינן נאך אנדרע אויה מבטל דיא וועלין בוודא ׳איין גרוישן עונש ליידן דרום גיהער מען דריגען נזהר צו זיין דר ספר חנוך שרייבט מען גיפינט ניט קיין פ׳ אין בענטשין דען ראש וויזט אויף צארין אונ דער וואש בענטשט בכוונה איז קיין צארין אונ קיין רוגז אן אים ניט שולט · מען דארף ניט זאגין ברוך הוא וברוך שמו נייערט אז מען בענטשט מיט מזומן מוז מען עש יוא זאגין ווען מען האלט ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו זאל מען ביסיל שטיל שווייגין אונ דער נא פון אלהינו ווייטר זאגין · איי על הכל זאל מע ניט זאגין אנו מודים לך מען זאל ניט זאגין מאת ה׳ נייערט מעם ה׳ מען זאל זאגין אל בכל יום ויום אונ ניט שבכל יום :

ווען שלש סעודות גיווערט ביז נאכט פון דעסט וועגן מוז מען פארט זאגין רצה אין בענטשן אונ ווען אבער שביתות צו נאכט אי ר״ח אונ דער שלש סעודות האט גיווערט ביז נאכט גיהר מען צוא זאגין יעלה ויבא אונ ניט רצה אונ דאש איז דוקא אז מען האט בייא נאכט אויך גיגעסין ברויט איז דער דין מען זאל זאגין יעלה ויבא אונ ניט רצה אבער אז מען האט בייא נכט ניט גיגעסין קיין ברויט איז דר דין אז מען זאל זאגין רצה אונ ניט יעלה ויבא · ווען מען טרינקט בייא דעם טיש מער גיהער מען צום בענטשין איבער לאזין מען זאל דעם כוס אין דער רעכטע האנט האלטין אונ מיט דער לינקער האנט ניט אונטר צו לעהנן דעם כוס · אונ דוקא דעם כוס זעלבסט טאר מען מיט דער לינקע האנט ניט אן רירין אבער ער מאג מיט דער לינקע האנט אונטר לייגין דיא רעכטע האנט דעם כוס אויף דער רעכטר האנט צוא שטעלין אונ מיט דיא פינגער ארום האלטין · אויך זיינען אטייל לייט זיך טועה אונ זאגין ווען איינער טרינקט א״יש איין כלי זאל דער אנדרער וואש טרינקט דער נאך פון דר כלי קיין ברכה ניט מאכין דאש איז ניט רעכט נייערט איטליכער בזונדר מוז א ברכה מאכין אפילו צעה וטרינקען איינש נאך דעם אנדרין מוזן זייא איטליכער בזונדער א ברכה מאכין דען מען טאר קיין הנאה ניט האבין אויף דער וועלט אן איין ברכה חאטשע דער כוס איז פגום אבער צוא קידוש אונ צוא הבדלה טאר מען ניט נעמען אזוא איין כוס וואש איז פגום :

דרייא לייט וואש עסין בייא איין טיש אונ איינר עסט מילכיגם אונ דיא אנדרע צווייא עסין פליישיגם דר ווש עסט מילכיגם דעם קומט רש בענטשין דען ער קאן דער נאך פליישיגם עסין אבער ווען ער האט גגעסין אלטין קעז טאר ער ניט בענטשין מיטן מזומן דען ער קאן דער נאך ניט עסין קיין פליישיגם : דר ט״ז שרייבט ווען איינר האט זיך גזעצט עסין אונ האט גימיינט אז דאש ברויט וועט זיין גינוג פון זיינט וועגין אונ דער נאך האט ער זיך גמוזט נאך ברויט קויפן דען עש איז קארג גיוועזן פון זיינט וועגין מוז ער ווידער איבער דם אנדרין ברויט המוציא מאכין : ווען צווייא האבין גיגעסין אונ דער נאך איז דר דריטר אריין גקומען אונ האט ברכה גימאכט אזו

קוּמְט דָאשׁ בֶּענְטְשִׁין דֶעם וָושׁ הָאט גִיגֶעסִין רֶעסְט גְלַייכְן וֶוען אֵיינֶר הָאט זִיךְ זַאט אָן גִיגֶעסִין אוּנ דֶר אַנְדֶרֶר הָאט זִיךְ נִיט זַאט אָן גְגֶעסְן זָאל בֶּענְטְשִׁין דֶר דָאזִיגֶר וָואשׁ הָאט זִיךְ זַאט אָן גְגֶעסְן:

דֶער סֵפֶר חֲסִידִים שְׁרַייבְּט אַיין מַעֲשֶׂה אֵיינֶר אִיז נָאךְ זַיין טוֹיט גְקוּמֶען צוּא זַיין קָרוֹב צוּא חָלוֹם אוּנ הָאט אִים דֶער צֵיילְט אַז מֶען אִיז אִים אַלֶע טָאג דֶן וַוייל עֶר הָאט נִיט מְדַקְדֵק גִיוֶוען אִין דֶער בְּרָכָה הַמּוֹצִיא אוּנ דֶעסְט גְלַייכִין פַאר וָואשׁ עֶר הָאט נִיט גִימַאכְט קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער פֵּירוֹת אוּנ הָאט נִיט עֶרִינְצְט גִיבֶּענְשְׁט אוּנ מֶען הָאט צוּא אִים גִיזָאגְט אוֹיף יֶענֶר וֶועלְט דוּ הָאסְט נִיט מֶער גְגֶעסְן נָאר פוּן דַיין הֲנָאָה וֶוענִין הָאט מֶען אִים נִפְרֶעגְט מִשְׁפַּט הַגֵּיהִנֹּם גִיוָוערְט דָאךְ נִיט מֶער אַז צְוֶועלְף חֳדָשִׁים אוּנ דוּא בִּיסְט דָאךְ שׁוֹין לַאנְג טוֹיט הָאט עֶר גִיעֶנְטְפֶרְט פְרִיעֶר אֵיי מֶען קוּמְט אִין גֵיהִנֹּם מוּז מֶען פִיל יִסּוּרִים אוֹישׁ שְׁטֵיין אָבֶּער זֵיא זַיינֶען נִיט אַזוֹא שְׁטַארְק אָבֶּער דִיא יִסּוּרִים וָואשׁ מֶען מוּז לַיידִין צְוֶועלְף חֳדָשִׁים אִין גֵיהִנֹּם דִיא זַיינֶען בִּיטֶער אוּנ הַארְבֶּע יִסּוּרִים · מֶען נְהֶער זִיךְ מִיט גְרוֹישׁ דֶרֶךְ אֶרֶץ נוֹהֵג זַיין בַּאיי זַיין טִישׁ נִיט בַּייצוּנְג צוּא זַיין גְלַייךְ אַז עֶר זִיצְט בַּאיי אַיין מֶלֶךְ אוּנ דֶער מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים אִיז דָאךְ פוּל דִי גַאנְצֶע וֶועלְט עֶר זֶעהְט דָאךְ אֲפִילוּ וָואשׁ מֶען שְׁטַפְט בְּחַדְרֵי חֲדָרִים:

אִיצוּנְד וֶועלִין מִיר שְׁרַייבִּין וָואשׁ עֶשׁ אִיז גִזוּנְט דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּ עֶסִין אָדֶער וָואשׁ עֶשׁ אִיז אוּם גִיזוּנְט צוּ עֶסִין בִּכְדֵי דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ הִיטִין דֶער פוּן תָּמִיד זָאל מֶען זֶעהְן אַז דִי גְדֶערִים זָאלְן שְׁלָאף זַיין כְּלוֹמַר נִיט הַארְט לַייבִּיג דָאשׁ אִיז דֶער עִיקָר צוּא דִיא רְפוּאוֹת דֶען וֶוען דֶער אוֹישׁ גַאנְג פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין גֵייט שְׁוֶוער שְׁלָאגְט פִיל קְרֵיינְק נָאךְ דֶר צוּ נָאךְ אֵיינְשׁ אִיז דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּ גְזוּנְדִיקַייט אַז מֶען עֶסְט נִיט אִיבֶּערִיג אוּנ זַיינֶע גְדֶערִים זַיינֶען נִיט פַאר שְׁטָאפְּט אִיז עֶר פַאר זִיכֶערְט פוּן קְרֵיינְק אוּנ זַיין כֹּחַ טוּט זִיךְ שְׁטַארְקְן אֲפִילוּ עֶר עֶסְט קֵיין רֶעכְטֶע עֶסִין נִיט אָבֶּר דֶער וָואשׁ אִיז אַיין לֵיירִינֶער אוּנ טוּט קֵיין שׁוּם אַרְבֶּעט נִיט אוּנ הַאלְט זִיךְ אוֹיף זַיין אוֹישׁ גַאנְג אוּנ זַיינֶע גִידֶערִים זַיינֶען פַאר שְׁטָאפְּט אַזוֹ וֶוען אֲפִילוּ עֶר וָואלְט גְגֶעסְן כָּל מִינֵי מַעֲדַנִּים אוּנ זָאל תָּמִיד נָאךְ גֵיין נָאךְ רְפוּאוֹת אַזוֹ הֶעלְפְט אִים דָשׁ אַלְץ נִיט אוּנ דֶר זֶעלְבִּיגֶער אִיז תָּמִיד שְׁלַאף אוּנ קְרַאנְק אוּנ אכילת גסה אִיז טַייטְשׁ אִיבֶּערִיג עֶסִין אִיז אוּם גִיזוּנְד וִויא סַם הַמָּוֶת אוּנ אַלֶע קְרֵיינְק שְׁלָאגְן צוּ דֶער פוּן · אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ הִיטִין גְרוֹישֶׁע פִישׁ וָואשׁ לִיגִין שׁוֹן לַאנְג אִין זַאלְץ זָאל מֶען זֵיי נִיט עֶסִין אוּנ אַלְט גִזַאלְצִינֶס קֶעז אָדֶר פְלֵיישׁ אוּנ יוּנְגֶען וַויין · אוּנ אַלְט גְקֶעכְטְץ וָואשׁ אִיז שׁוֹין פַאר שְׁטוּנְקֶען זָאל מֶען אוֹיךְ נִיט עֶסִין · קֵיין אוּם צַייטִיגֶע פֵּירוֹת זָאל מֶען אוֹיךְ נִיט פִיל עֶסִין סַייא פְרִישֶׁע פֵּירוֹת אָדֶער גְדַארְטֶע דֶען זֵיי זַיינֶען אַזוֹ מְסוּכָּן אוּנ אַזוֹ שַׁארְף צוּם לַייבּ וִויא אַיין שְׁוֶוערְד · אוּם צַייטִיגֶע זוֹיעֶרֶע פֵּירוֹת וֶוייניג צוּא עֶסִין:

אוּם זוּמֶער אִין וַוארֶעמֶע לֶענְדֶער פֵיגִין מַאנְדְלֶען וַויין טְרוֹיבִּין סַאיי פְרִישֶׁע אָדֶער דַארֶע זַיינֶען זֵייא גִיזוּנְד צוּא עֶסִין · הָאנִיק אָדֶר וַויין פַר יוּנְגֶע לַייט אִיז עֶשׁ נִיט גְזוּנְד · אוּנ פַאר אַלְטֶע לַייט אִיז עֶשׁ גְזוּנְד · מִיט דֶעם טְרִינְקֶען גְהֶער מֶען זִיךְ אַזוֹ נוֹהֵג זַיין אַז מֶען עֶסְט זָאל מֶען נִיט פִיל טְרִינְקְן אָבֶּר נָאךְ דֶעם עֶסִן מָאג מֶען טְרִינְקְן וִויפִיל מֶיקָאן אוֹיף אַיין מָאל אוֹישׁ טְרִינְקֶען בִּכְדֵי דָאשׁ עֶסִין זָאל זִיךְ אַרָאפּ שְׁוֵויינְקֶען אוֹישׁ דֶעם מָאגִין · אַזוֹ זָאגִין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים דֶער וָואשׁ מַאכְט זַיין עֶסִין שְׁווִימֶען כְּלוֹמַר עֶר טְרִינְקְט נָאךְ דֶעם עֶסִין דֶער אִיז בְּאהִיט פַאר אַלֶע קְרַאנְקְהַייט אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ גִיוֵוינֶען קְלָארֶע אֲכִילוֹת צוּא עֶסִין דֶען פוּן קְלָארֶע אֲכִילוֹת בְּלַייבְּט דֶער שֵׂכֶל קְלָאר · אוּנ פוּן גְרָאבֶּע אֲכִילוֹת וֶוערְט דֶער שֵׂכֶל אוּנ דָאשׁ הַארְץ פַר שְׁטָאפְּט מֶען קֶען דָאךְ דָשׁ אוֹישׁ קְלֶערְן אוּנ אוֹישׁ שְׁפִּירְן אַז אֵיידֶעלֶע לַייט אָדֶער שְׁטָאט לַייט זַיינֶען תָּמִיד קְלֶערֶער אוּנ קְלִינְגֶער אַז דִיא דָארְף לַייט דָאשׁ בְּרֵיינְגְט אַלְץ דָאשׁ עֶסִין וַוייל זֵייא עֶסִין אֵיידֶעלֶע אוּנ קְלָארֶע עֶסִינְס:

אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים זָאגְן עֶסִין אוּנ נִיט גְטְרוּנְקֶן אִיז זַיין עֶסִין בְּלוּט אוּנ עֶשׁ קוּמְט דֶער פוּן חוֹלִי הַמֵּעַיִם אוּנ דָאשׁ אִיז אַלְץ גִירֶעט גִיוָואְרִין בַּייא דֶעם עֶסִין פוּן דֶר פְּרִיא אָבֶּר דָאשׁ עֶסִין וָואשׁ צוּ אָבִינְט וֶוען מֶען עֶסְט אוּנ מֶען גֵייט נִיט פִיר אֵיילִין דֶער נָאךְ אַזוּ פוּילִין אִים זַיינֶע גִידֶערִם אוּנ זַיין אָטוּם שְׁטִינְקְט דֶר פוּן · אוּנ וֶוען מֶען דַארְף זַיין אוֹישׁ גַאנְג טָאן אוּנ מֶען טוּט נִיט אוּנ מֶען גֵייט אַזוּ עֶסִין אִיז גְלַייךְ וִויא מֶען וָואלְט אַיין גִיהֵייצְט אִין אַיין אוּיבְן אוּנ מֶען שַׁארְט נִיט אַוֶועק פְרִיעֶר דֶעם אַשׁ אַזוּ דֶעמְפְּט זִיךְ נָאר דָאשׁ פַייֶער אוּנ עֶשׁ קָאן נִיט רֶעכְט בְּרֶענֶגְן אַזוּ אוֹיךְ קָאן דָאשׁ עֶסִין נִיט פַר לֶענְט וֶוערִין אוּנ עֶשׁ קוּמְט גְרוֹישֶׁע חוּלְשׁוֹת דֶער פוּן · אוֹיךְ אִיז זֵייעֶר מְסוּכָּן צוּא עֶסִין אָדֶער צוּא טְרִינְקֶן שְׁטֵייעֶנְדִיג · מֶען אִיז זִיךְ נוֹהֵג צוּא וַואשִׁין צְווִישִׁין פִישׁ אוּנ פְלֵיישׁ דֶען עֶשׁ אִיז אַיין סַכָּנָה אָבֶּר עֶשׁ אִיז נָאךְ בֶּעסֶר מֶען זָאל טְרִינְקֶן צְווִישִׁין פִישׁ אוּנ פְלֵיישׁ מֶען שְׁוֵוינְקְט אוֹישׁ דֶעם מָאגִין פוּן דֶעם עֶרְשְׁטִין אֵיי מֶען עֶסְט דָאשׁ אַנְדֶערֶע :

ברכת הנהנין

אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים שְׁרַייבִּין מֶען טָאר קַיין הֲנָאָה נִיט הָאבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט אָן אַבְּרָכָה אוּנ וֶוער עֶשׁ עֶסְט אָן אַיין בְּרָכָה אִיז גְלַייךְ אַז עֶר וָואלְט גִינֶעסִין הֶקְדֵּשׁ · אוּנ וֶוען אַייגֶער וֵוייס נִיט דִיא בְּרָכָה פוּן דֶער זַאךְ זָאל עֶר גֵיין צוּא אַיין לַמְדָן פְרֶעגִין אוּנ זָאל בַּאיי אִים לֶערְנֶן סֵדֶר הַבְּרָכוֹת בִּכְדֵי עֶר זָאל אָן גָאט נִיט פֶעלְשִׁין דֶען דֶר וָואשׁ הָאט הֲנָאָה אָן אַיין בְּרָכָה דֶער גַּזְלֶת כָּל יִשְׂרָאֵל דֶען עֶשׁ קוּמֶען גְרוֹיסֶע צָרוֹת דוּרךְ דֶעם אוּנ דֶר זֶעלְבִּיגֶר וֶוערְט גְרוּפִין אַיין חָבֵר צוּא יָרָבְעָם בֶּן נְבָט דְרוּם וֶועל אִיךְ פָאר שְׁטֶעלֶן דִיא דִינִים פוּן אַלֶע בְּרָכוֹת · אוּנ נִיט וִויא אַטֵייל אוּנְוִוויסֶנְדֶע מֶענְטְשִׁין זָאגְן אַז מֶען מַאכְט שׁוֹין שֶׁהַכֹּל אִיבֶּר אַלֶץ דִינְג אִיז מֶען יוֹצֵא דָאשׁ אִיז נִיט אֱמֶת נַייעֶרְט וֶוען עֶר הָאט נִיט בַּייא וֶועמֶען צוּא פְרֶעגִין דֶעם דִין פוּן דֶער בְּרָכָה אִיז בֶּעסֶער אֵיי עֶר זָאל עֶסִין אָן אַבְּרָכָה אָדֶער טְרִינְקֶען אָן אַבְּרָכָה זָאל עֶר לְכָל הַפָּחוֹת מַאכִין שֶׁהַכֹּל · אָבֶּר אַז מֶען הָאט בַּייא וֶועמֶען צוּ פְרֶעגְן דִי בְּרָכָה אִיז מֶען מְחוּיָיב אִים צוּא פְרֶעגִין דֶען אִיטְלִיכֶע זַאךְ הָאט לפי חכמינו הקדושים אַיין אַנְדֶר בְּרָכָה דְרוּם גְהֶער מֶען דִי בְּרָכוֹת נִיט פַאר גְרִינְג הַאלְטִין · אוּנ מֶען מוּז לֶערְנֶען אוּנ פְרֶעגִין דִיא דִינִים פוּן בְּרָכוֹת דְרוּם שְׁטֶעל אִיךְ פַאר אַייךְ אַלֶע דִיא דִינִים פוּן בְּרָכוֹת :

אִיצוּנְד שְׁרַייבְּט מֶען פַאר אַייךְ דִיא דִינִים פוּן הַמּוֹצִיא :

וֶוען עֶר הָאט אַשְׁטִיק בְּרוֹיט אוּנ הָאט ווִידֶער אַגַאנְצְן לֶעבִּיל בְּרוֹיט אוּנ בֵּיידֶע זַיינְן פוּן אַיין מִין מוּז עֶר אִיבֶּר דֶעם גַאנְצְן בְּרוֹיט הַמּוֹצִיא מַאכְן : אָבֶּר וֶוען דָאשׁ גַאנְץ בְּרוֹט אִיז גְרָאבּ בְּרוֹיט אוּנ דָאשׁ שְׁטִיקְל אִיז ווַייצִין בְּרוֹיט זָאל מֶען דָאשׁ גַאנְץ בְּרוֹט אַוֶועק לֵייגְן אוּנ מֶען זָאל אִיבֶּר דֶעם שְׁטִיקִיל הַמּוֹצִיא מַאכְן : אוּם שַׁבָּת מוּז מֶען אִיבֶּר גַאנְצֶע חַלּוֹת קִידוּשׁ מַאכְן אוּנ וֶוען אַיינֶע פוּן דִי חַלּוֹת אִיז צוּא בְּרָאכִין גִיוָואְרִין מֶעג מֶען דִיא בֵּיידֶע שְׁטִיקֶער בְּאַנַאנְדֶר מִיט אַהֶעלְצִיל שְׁ עכין אוּנ צוּם אוֹיף נֶעמֶען : וֶוען אַייגֶר עֶסְט נִיט קַיין פַּת אֵ״י אוּנ הָאט בַּיי זִיךְ אוֹרְחִים וָואשׁ עֶסִין יוֹא פַּת אֵ״י אַזוּ מוּז דֶער בַּעַל הַבַּיִת הַמּוֹצִיא מַאכִין אִיבֶּער פַּת אֵ״י אוֹיבּ עֶשׁ אִיז נָאר שׁוֹין דֶען פוּן דִיא אוֹרְחִים וֶועגִין מֶעג דֶער בַּעַל הַבַּיִת אוֹיךְ עֶסִין דָאשׁ פַּת אֵ״י דֶער כְּלַל אִיז דָאשׁ בְּרוֹיט וָואשׁ אִיז בַּאיי אִים מֶער חָשׁוּב זָאל מֶען דְרִיבֶּר הַמּוֹצִיא מַאכִין · אַיין פְרוּמֶער מַאן אִיז זַיין סְעוּדָה תָּמִיד אַיין סְעוּדַּת מִצְוָה דֶען זַיין כַּוָּונָה אִיז נִיט מִיט דֶעם עֶסִין צוּא טָאן דֶעם יֵצֶה״ר זַיין ווִילִין נֵייעֶרְט עֶר זָאל כֹּחַ הָאבִּין הש״י צוּא דִינֶען דֶען דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט צוּא זַיין זוּן שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אִין אַלֶע דַיינֶע וֶועגִין זָאלְשְׁטוּ ווִישְׁן הש״י אוּנ לִיבּ הָאבִּין אִים דֶען דֶער וָואשׁ עֶסְט נָאר פוּן זַיין הֲנָאָה וֶועגְן דֶער וֶוערְט נִיט גְלוֹיבְּט · אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ נִיט גְוֵוינֶן קַיין אֲכִילָה גַּסָּה

צוא עסין אפילו אזעלכע עסין וואש זייא זיינען גאנץ גוט דען איין אכילה גסה איז אזוא שווער צום גוף וויא אשווערד :

אונזערע חכמים שרייבין זיי האבן גפונן אין ספר רפואות תמיד זאל דער מענטש אפ ברעכין אדריטל פון זיין עסין און ווער עש טוט אזו דער ווערט ניט באלד קראנק דען אכילה גסה ברייגגט דעם מענטשין צוא שלאף און צוא בייזע קריינק ח"ו : אונזערע חכמים שרייבין מער הייסט איין גבור דער וואש בצווינגט דעם יצה"ר מיט זיין עסין ניט איבריגע צוא עסין און דער זעלביגער בלייבט שטארק ביי זיין גיזונט · אויך זאגין אונזערע חכמים אין בעסטן עסין אז דוא עסט עש גשמאק און דאש עסין שמעקט דיר ציא דיין האנט אוועק און צוויי ערלייא גוטין קוכט דער פון איינש עש איז אים ניט מזיק דאש אנדערע ער צווינגט זיין יצה"ר דען דער וואש עסט וויא פיל ער גלושט היישט דאש אכילה גסה אכילת רשעים :

אויך שרייבין אונזערע חכמים אזו וואול אז דער חכם איז אפ גשייד פון אנדערע לייט מיט זיין חכמה אזו גהער ער אויך אפ גשייד זיין מיט זיין עסין און מיט זיין טרינקן אדער דעסט גלייכן מיט אנדערע וועלטליכי זאכין דהיינו מיט זיין גאנג מיט זיינע קליידר מיט זיין משא ומתן און דער וואש טוט אזוא ווערט אויף דעם זעלביגין גזאגט דר צדיק עסט צו זעטן זיין לייב דהיינו מיט ווייניג עסין איז ער זאט און ציהט זיין האנט אוועק פון דעם עסין און עסט ניט אכילה גסה און דער למדן גהער פשיטא אפ גשייד זיין פון אנדערע לייט מיט זיין עסין און ניט שיכור צוא זיין דען שכרות ברייגגט פיל בייז · עש שעדיגט זיין לייב און ער פאר ליהרט זיין שכל און עש קומט פיל עבירות דער פון דען דער יצר הרע קוכט אנדערש ניט צום מענטשן נייערט ווען ער איז פול פון עסין אדער טרינקען און איין שיכור האט קיין בושה ניט און שעמט זיך ניט פאר קיינם און רעט חוצפה און ניבול פה :

מען גהער אזכות צוא זוכין אויף דיא לומדים וואש טרינקען זיך אן ביז זיי זיינען שיכור אויף חתונות אדער אויף אנדערע סעודות מצוה ווארום עש איז בוודאי זייער כוונה לשם שמים בכדי זייא זאלין דורך דעם טרינקען לוסטיג און פרייליך ווערין און זיינען משמח חתן וכלה מיט זייערע פרייליכע רייד : און דיא לומדים זיינען זיך מפלפל דען ווען דער למדן איז פריילעך אזוא איז מען אים מגלה סודות התורה און דער שכל איז ביי אים דענסט מאל קלאר אבר דער למדן אליין גהער זיך דער פון היטן און זאל זיך פר ענטפערין פאר אנדערע לייט אז ער טוט דאש לשם שמים אזוא וויא מיר האבן גישריבן אז דורך דעם פרייליכקייט קומט צו זייא תורה : אויך גיהער זיך דער מענטש צו לאזן בנוגן מיט דעם וואש הש"י האט אים גגעבין אזו וויא מיר האבן שוין גשריבן דער פון דען דאש איז די מדה פון צדיקים זייא לאזן זיך בנוגן מיט דעם וואש גאט האט זייא גגעבן און גיבן דרויף שבח והודיה צו הש"י אבער דיא רשעים זיינן תמיד הונגעריג און האבין קיין מאל ניט גינוג און זייא גילוסטין תמיד מער האבין אזו וויא דיא וועלף האבן קיין מאל ניט גינוג :

אויך זאל דער למדן גיווארנט זיין ניט צוא עסין אויף סעודות נייערט ער זאל פריער וויסין מיט וועמען ער וועט זיצין (מגן אברהם) : דאש האב איך גישריבן בכדי אז מען זעהעט אמאל גייט איין למדן ניט אויף קיין סעודת מצוה זאל מען אים דן זיין לכף זכות און מען זאל עש ניט האלטן פר קיין גאוה דרום זיינען מיר אייך מודיע אז סייא איין עושר אדער איין ארומן ווען ער גייט צום טיש זאל ער גיין מיט שמחה און זאל זיך משמח בחלקו זיין מיט וואש גאט האט אים גגעבין און זאל זיין טיש צוא דעקין ווארום דר מיט ווייזט ער אז ער לאזט זיך בנוגין מיט דעם וואש גאט האט אים גלייט זעליגט :

דער רמב"ם שרייבט ווייל ווען דער מענטש איז חי' קראנק האט ער קיין כח ניט גאט צוא דינן דרום גיהער ער זיך היטן ניט צו עסן אום גיזונטע עסינס · מען זאל ניט עסן נאר אז מען איז רעכט הונגעריג אונ מען זאל קיין איבעריגס ניט עסן נאר תמיד אפ צוא ברעכן איין דריט חלק פון זיין עסן אדער לכל הפחות חאטשע אפערטיל אפ צו ברעכן : אונ נאך דעם עסן זאל ער אקליינע ווייל'ע בלייבן זיצין אויף זיין ארט וואש ער האט גיגעסן אונ אויך זאל ער זיך ניט מיד מאכן תיכף נאך דעם עסן ווארום ער ברייננט אויף זיך ח"ו שלעכטע קרייגק

אונ ווען מען גייט שלאפן אויף דר נאכט זאל מען זיך צום ערשטין לייגן אויף דר לינקער זייט אונ פר טאג זאל ער זיך אום קערין אויף דר רעכטער זייט אונ באלר צו שלאפן נאך זיין עסן : אום זומער גיהער מען צו עסן קאלטע עסינס אונ אום ווינטער גיהער מען ווארימע עסינס צוא עסן אונ מיט בשמים:

איצונד וועלין מיר אן הייבן צוא שרייבן איבער וועלכין ברויט מאכט מען המוציא או איבער וועלכע מען מאכט מזונות · ווען מען קנעט איין טייג מיט שמאלין אדער מיט האניק מאכט מען איבער דעם מזונות

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת :

ווען מען עסט וויין טרויבן אדער פייגן אדער אייל בערטין אדער מיל גרויסן אדער טייטלעו מאכט מען פריער דיא ברכה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ :

אז מען טרינקט וויין מאכט מען דיא ברכה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

אונ נאך דעם מאכט מען איין ברכה אחרונה :

נאך דעם טרינקען וויין · אדער נאך דעם עסן פון דיא מינים וואש מען מאכט דיא ברכה מזונות · אונ נאך יעדער פון דיא פינף בוימפריכטען · וויין טרויבן · פייגן · מיל גרויסען · אייל בערטין · טייטלען · נאך דעם עסן דיא אלע זאכין זאגט מען דיא ברכה אחרונה

• בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל

ווען מען האט גיטרונקען וויין זאגט מען נאך דעם דאש	ווען מען האט גיגעסין פירות פון די לויב פון ארץ ישראל זאגט מען דאש	ווען מען האט גגעסין גיקעכץ פון דיא פינף מינים פון קארין זאגט מען דאש	ווען מען האט גיגעסין פון דיא פינף מינים וואש מען מאכט מזונות אונ מען האט גטרונקען וויין אויך זאגט מען דאש
הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן	הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ	הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה	הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן

וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ · רַחֵם (נָא) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ · וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ · וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדוּשָּׁה וּבְטָהֳרָה בשבת וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת

הז

הזה · בראש חודש וזכרנו ביום ראש החדש הזה · בראש השנה וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה. בפסח ושמחנו ביום חג המצות הזה · בשבועות ושמחנו ביום חג השבעות הזה· בסוכות ושמחנו ביום חג הסכות הזה · בשמיני עצרת ושמחת תורה ושמחנו ביום שמיני העצרת החג הזה · כי אתה יי טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ

אויף וויין	אויף פירות	אויף גיקעכץ	אויף גיקעכץ און אויף וויין
ועל פרי הגפן: ברוך אתה יי על הארץ ועל פרי הגפן:	ועל הפרות: ברוך אתה יי על הארץ ועל הפרות:	ועל המחיה: ברוך אתה יי על הארץ ועל המחיה:	ועל המחיה ועל פרי הגפן: ברוך אתה יי על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן:

איבר קעז אדער פיש אדר פלייש איבער ביר אדער וואשר אדער מילך אדער מעד מאכט מען דיא ברכה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו:

און דער נאך מאכט מען דיא ברכה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי ברוך חי העולמים:

און וויל מיר האבן גזעהן אז דיא גמיינע לייט זיינען ניט נזהר אין דער ברכה אחרונה זייא מיינען אז מען בדארף נאר בורא נפשות מאכין נאך אלערלייא מאכלים דרום שרייבן מיר אייה אז דאש איז בוודאי ניט רעכט דען אין איטליכן בשעפעניש איז פאר האנדין איין ברכה ראשונה און איין ברכה אחרונה· נוא דער זעלביגער וואש איז ניט נזהר אין דיא ברכות אזו גזלת ער דיא זעלביגע בשעפניש· דרום האב איך אייך בשיידליך גישטעלט דיא פיר ברכות אחרונות חאטשע איך האב זייא דאך ניט גפונן אין קיצור של"ה בכדי עש זאל אייך ניט פעלין אלע דינים וואש דער צוא גיהער:

איבר פענצין וואש זיינן נאך ניט צו ווייקט אין ביר מאכט מען המוציא און דיא ערשטע ברכה אחרונה וואש מיר האבין פריער שוין גישריבין:

און וואש פאר איין עסין אדער טרינקען עש ווערט גבראכט אויף דעם טיש נאך דער המוציא דארף מען דריבער קיין ברכה ניט מאכן · אז מען וויל טרינקען בראנד ויין בייא דעם טיש בדארף מען אויך ניט קיין ברכה מאכין נאר אז מען זאל אים דעם ויין אשטיקיל ברויט איין טונקען איז מען שוין יוצא · אבער איבער פראסטע ויין מוז מען זוא אברכה מאכין חאטשע ער קומט אין מיטן דעם עסין · און דיא איבריגע ברכות זיינען שוין אין די סידורים גדרוקט גיווארין · און ווער עש וויל אין זייא נזהר זיין קען ער זייא גיפינען אין ברכת הנהנין איטליכער פרומער מאן זאל אין זינען האבין בשעת ער מאכט המוציא אז אלע די עסין ווארג וואש מען וועט אים ברייננען פאר דעם בענטשין זאל ער מיט דער המוציא מוציא זיין · דאש גלייכין ווען ער מאכט אברכה איבער אפרי זאל ער אין זין האבן אז אלע דיא פירות וואש מען וועט אים דער נאך ברייננען זאל ער מיט דער ערשטער ברכה מוציא זיין:

ווער עש בענטשט איבער ביר אדער איבער מעד אדער איבער ויין און ער וויל נאך דעם

בענטשיי

בֶּענְטְשִׁין נָאךְ טְרִינְקֶען חוּץ דֶעם כּוֹס וָואשׂ עֶר בֶּענְטְשְׁט אוֹיף אִים זָאל עֶר נָאךְ דֶעם עֶרְשְׁטִין כּוֹס קֵיין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה נִיט מַאכִן נוּא טֶעג עֶר שׁוֹין טְרִינְקֶען וִויפִל עֶר וִויל אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר עֶרְשְׁט דִי בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה מַאכִן: דֶר סֵפֶר חֲסִידִים שְׁרַייבְּט וֶוער עֶשׂ. וִויל עֶסִין נִיט מֶאר עֶר קֵיין בְּרָכָה נִיט מַאכִן בִּיז עֶר עֶפִּינְט פְרִיעֶר אוֹיף דֶעם נוּס וָוארוּם מֶאמַר אִיז עֶר וֶועְרִימְדִיג נִמְצָא וָועט עֶשׂ זַיין אַיין בְּרָכָה לְבַטָלָה דָאשׂ גְלַייכִן אַנְדֶרֶע פֵּירוֹת וָואשׂ אִיז דֶר סֵדֶר זַייא אָפּ צוּ שֵׁיילִן זָאל עֶר זַייא פְרִיעֶר אָפּ שֵׁיילִין אוּנ דֶער נָאךְ אַבְּרָכָה מַאכִן בִּכְדֵי עֶשׂ זָאל נִיט זַיין קֵיין הֶפְסֵק נָאךְ דֶער בְּרָכָה:

אִיךְ וֶועל אַייךְ שְׁרַייבִּין דֶעם כְּלַל פוּן דִיא בְּרָכוֹת אִיבֶּער וֶועלְכֶע זַאכִן מֶען מַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה· אוּנ אִיבֶּער וֶועלְכֶע מֶען מַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ· אַיין בֵּיימְל וָואשׂ בְּלַייבְּט בַּשְׁטֵיין אִיבֶּער דֶעם וִוינְטֶער חָאטְשֶׁע עֶשׂ וֶוערְט גָאר קְלֵיין אִיבֶּער דֶעם וִוינְטֶער אוֹיבּ עֶשׂ וַואקְסְט נָאר וִוידֶער אוֹיף דֶעם בּוֹים פֵּירוֹת אוּם זוּמֶער דַארְף מֶען אִיבֶּער דִיא פֵּירוֹת מַאכִן הָעֵץ· אָבֶּער וֶוען דָאשׂ בּוֹים בְּלַייבְּט נִיט שְׁטֵיין אִיבֶּער וִוינְטֶער נַייֶערְט דָאשׂ בּוֹים וֶוערְט פַאר פוֹילְט אוּנ אַלֶע זוּמֶער וַואקְסְט אוֹישׂ אַיין אַנְדֶערֶער מַאכְט מֶען אִיבֶּער דִי פֵּירוֹת אֲדָמָה· אַזוֹ אַיין זַאךְ וָואשׂ אִיז בֶּעסֶער צוּא עֶסִין גִיקָאכְטֶער הֵייד אֵיידֶער רוֹיֶער הֵייד מַאכְט מֶען גִיקָאכְטֶער הֵייד אִיבֶּער דֶעם אֲדָמָה· אוּנ רוֹיֶער הֵייד שֶׁהַכֹּל· אִיבֶּער זוֹיֶערֶע קְרוֹיט חָאטְשֶׁע רוֹיֶער הֵייד מַאכְט מֶען אֲדָמָה· אָבֶּער אִיבֶּער דֶעם רָאפִּיל פוּן קְרוֹיט מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל· אִיבֶּער הָאלְץ עֶפִּיל מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל· דִיא אִיבֶּעריגֶע בְּרָכוֹת פוּן בִּרְכַּת הַנֶהֱנִין גְפִינְט מֶען אִין דִיא סִידוּרִים צוּא אִיטְלִיכִן בַּזוּנְדֶער דִיא בְּרָכָה וָואשׂ דֶער צוּא גִיהֶער:

אִיבַּר קְרַייטִיכֶער וָואשׂ מֶען שְׁמֶעקְט מַאכְט מֶען נִיט קֵיין שֶׁהֶחֱיָנוּ אוֹיבּ מֶען שְׁמֶעקְט זַייא. אוּנ דֶער טַעַם אִיז וָואשׂ מֶען מַאכְט נִיט שֶׁהֶחֱיָנוּ אִיבֶּער בְּשָׂמִים שְׁמֶעקְן וָוארוּם פוּן דֶעם שְׁמֶעקְן הָאט נָאר דִיא נְשָׁמָה הֲנָאָה דְרוּם שִׁיקְט זִיךְ נִיט צוּא מַאכִן שֶׁהֶחֱיָנוּ דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ גְלוֹיבְּט בִּיכְטוּ גָאט וָואשׂ דוּא הָאסְט אוּנְז גְלָאזְט אַזוֹא לַאנְג לֶעבִּין בִּיז צוּ דֶער צַייט· וָוארוּם דָאשׂ שִׁיקְט זִיךְ בַּייא דֶעם גוּף דֶען עֶר מוּז שְׁטַארְבִּן אָבֶּער דִיא נְשָׁמָה שְׁטַארְבְּט קֵיין מָאל נִיט דְרוּם מַאכְט מֶען נִיט קֵיין שֶׁהֶחֱיָנוּ: דֶר מָגֵן אַבְרָהָם שְׁרַייבְּט אוֹיף יֶיעְנֶער וֶועלְט וֶועט דֶר מֶענְטְשׁ מוּזִין דִין אוּנ חֶשְׁבּוֹן גֶעבִּין אוֹיף דֶעם וַוייל עֶר הָאט פִיל זַאכִין גִיזֶעהֶן אוּנ הָאט נִיט גֶעגֶעסִין [illegible] זַיי אוּנ הָאט פִיל בְּרָכוֹת מְבַטֵל גִיוֶועזְן וּבִפְרַט אִיבֶּער נַייאֵי זַאכִן טָאר מֶען בְּוַודַאי נִיט מְבַטֵל זַיין דִי בְּרָכָה שֶׁהֶחֱיָנוּ אוּנ מֶען מוּז עֶסִין פוּן זַייא:

וֶוען מֶען זֶעהְט אַיין רֶעגְן בּוֹיגִין מוּז מֶען אַבְּרָכָה מַאכִן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְקַיָם בְּמַאֲמָרוֹ: אָבֶּער מֶען טָאר אִין רֶעגִין בּוֹיגִין נִיט [illegible] קוּקְן וִויא מִיר גְפִינֶן אִין דֶר גְמָרָא חֲגִיגָה· אוּנ אוֹיךְ אִיז נִיט גִיזוּנְד צוּ דִי אוֹיגְן דֶען זַיי [illegible] טוּנְקְל דֶער פוּן דִי לַייט גִיהֶערִין צוּ ווִיסִין וֶוען מֶען מַאכְט אַבְּרָכָה אָן שֵׁם וּמַלְכוּת דְהַיְינוּ שֵׁם מֵיינְט מֶען ה׳ אֱלֹהֵינוּ אוּנ מַלְכוּת מֵיינְט מֶען מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹיבּ מֶען הִיפְּט דָאשׂ אִיבֶּער אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא דְהַיְינוּ אוֹיבּ מֶען זָאגְט ברוך עושה מעשה בראשית דָאשׂ גְלַייכִן ברוך דין אמת אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא נָאר מֶען מוּז זָאגִין דִיא בְּרָכָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:
אוּנ אוֹיךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַיַּן הָאֱמֶת:

דֶעם כְּלַל שְׁרַייבּ אִיךְ אַייךְ אוֹיךְ אַז מֶען גִיהֶער צוּא נֶעמֶען אוֹיף דֶער רֶעכְטֶער הַאנְט דִיא זַאךְ וָואשׂ מֶען וִויל דְרוֹיף אַבְּרָכָה מַאכִין· וֶוען אֵיינֶער עֶסְט וֵוייניגֶער פוּן אַכְּזַיִת דָאשׂ

מֵיינְט

מיינט מען וויינינער וויא אהאלבע הינערסע איי איז גרויס אדר ער טרינקט וויינינער וויא אקוואטיריל דש מיינט מען אכוס וויש האלט אנדער האלבין הינערשע אייער איז דר דין אזו די ערשטע ברכה איז מען מחויב צו מאכן דען מען טאר קיין הנאה ניט האבן אויף דר וועלט אן אברכה אבער פון דער ברכה אחרונה איז ער פטור צוא מאכין ווייל ער האט וויינינער פון אשיעור גינאסין:

ברכות הודאה

דאש איז טייטש גומל בענטשין:

פיר ערלייא זיינן מחויב גומל בענטשין דער וואש שטייט אויף פון איין קריינק אפילו ער איז נאר דריי טעג גלעגן׳ אויך דער וואש פארט איבער דעם ים בשלום. אונ אויך דער וואש איז ארויש גיגאנגען פון דער תפיסה אונ ער איז גוועזן אין דער תפיסה בסכנות נפשות אונ אויך דער וואש איז גיפארין אין דער מדבר אונ האט זיך בשלום אום גקערט דיא אלע זיינען מחויב גומל בענטשין׳ איין קראנקר גיהער ניט גומל בענטשין ביז ער ווערט רעכט גזונט. דיא ווייבער יהערין אויך גומל בענטשין אין זייער שול אבער איין יונג וואש איז נאך ניט אלט קיין דרייצעהען יאר דארף ניט גומל בענטשין:

מען גיהער גווארינט זיין זיך צוא היטן פאר דער אומריינער עבירה שעטנז עש שטעקט דרינען איין הארבע אומריינקייטי די שעטנז נעמען זיך נאך ווייל עש מישין זיך אריין אנדערע שניירלעך אדער פעדים ובפרט אין אשכנז גיבן זייא אלע זייערע קליידער צו איינו

יהודי

יהודי שניידירם אפילו מען גיט דעם אינו יהודי אליין האנף פאדים ווייל מיר זעהן אז עס איז בעסער צו נייאן מיט ליינען פאדים וועט בוודאי דער אינו יהודי ליבער ארבעטין מיט וואש בעסער איז אונ עס איז ניט פאר האנדין קיין שום אופן צוא פרובן צוא ווישן ליינן אדער האנף · אטייל לייט זאגן מען צינדט דעם ליינען אן אונ ווען ער האלט לאנג פייער איז עס בוודאי האנף אונ אטייל זאגן אנדערע פרובין דאש איז אלש איטיל נארעש עס איז אויף נישט זיך צו פאר לאזן · אונ אויך וואש קאן דער זכות העלפן ווען דער אינו יהודי וועט נייאן אום גערין מיט ליינען וועט ער זיך געוויש בוודאי ניט אויף טרעגן פון דעסט וועגין · אויך אין דיא קליינע ישובים וואו עס איז ניטא קיין פיל שניידערס וועט בוודאי דער שניידר נייאן שעטנז ווארום ער האט קיין שום מורא ניט אפילו מיוועט גיוואר ווערין אונ מיוועט אים ניט געבין קיין ארבעט וועט ער האבין גינוג ארבעט אן דעם אונ נאך מער האב איך גיזעהן אז זייא גיבין דיא אינו יהודים דיא נאמנות אונ קויפין האנף באיי אינו יהודים אפילו קיין ישראל איז ניט גישטאנן באיי דעם שפינען דאש איז גיוויס איין שעטנז גמור · אונ איך האב גפונען אין ספר חקי דעת אות ש׳ וויא ער האט גפונען דער ספר מעדני מלך שרייבט אז איך האב גיהערט פון שניידערס ישראלים אז דאש וואש דיא לייט זאגן אז עס ציהט זיך לאנגע פאדים פון פלאקס איז עס גיוויס האנף דאש איז איטל נארישקייט מיטאר זיך ניט פאר לאזן דרויף · דער הגאון בית הלל אונ הגאון חלקת מחוקק האבן נאך גיפארשט באיי פיל בעלי מלאכות האבין זייא גזאגט אז ווען עס איז שוין גישפונען איז שוין ניטא קיין שום פרוב אונ דריבער האבן די חכמים גמאכט איין תקנה ניט צו קויפין קיין האנף נייערט באיי איין ישראל · אונ צום וויינגסטן מוז האטשע זיין איין ישראל באיי דעם שפינען אונ פון אטייל ישראל זאל מען קיין האנף ניט קויפין ביז ער האט איין הכשר בכתב אז דער האנף איז בכשרות גימאכט גיווארין · נוא רבותי איז ניט גינוג גיווארינט דיא לייט דורך זעלכע גאונים · אחוץ איז דער שלחן ערוך אויך מזהיר ניט אן צו טאן פעדימנע זאקין אונ פון אויבין וואלענע דאש איז ניט גלייך צוא איין העמד דאש מען מעג טראגין דרויף וואלענע קליידער · עס איז ניט גלייך דען ווען מען ציהט אויש דאש העמד בלייבט דאך דאש אויבער קלייד אויף דעם לייב אבער לייווינטענע תחתונים אדער זאקן קאן מען ניט אויש ציהן איינש אן דעם אנדערין דרום איז אסור מחמת שעטנז :

נאך איינש נהער מען ווארענען צוא דיא מענטשין וואש זיינען אבלים אונ טרויערין גיט וויא מען בדארף דהיינו זייא גייען אויף חתונות אונ עסין · אונ טרינקען בשעת דיא כלי זמר שפילין אונ מאכין זיך איין בייזין היתר דהיינו זייא זאגין זייא זיינען סארוועדם באיי עסין אדער ביין טרינקען אונ דער דין איז אז מען איז איין אבל אויפן פאטער אדער אויף דער מוטער טאר מען איין גאנץ יאר ניט גיין אויף קיין שמחה · אונ ווען מען קלאגט אויף אנדרע פריינד טאר מען ניט גיין אויף איין שמחה ביז פיר וואכין סיידין אויף איין סעודת מצוה דהיינו ווען איין יתום נעמט איין יתומה אונ אז דער אבל וועט ניט גיין אויף דער סעודה וועט דיא סעודה בטל ווערין דענסט מאל מעג דער אבל יוא גיין אויף דער סעודה ווארום אונזערע חכמים ווילין ניט מתיר זיין צוא גיין אפילו איין שושבין איז טייטש איין אונטער פירער אויף איין חתונה וואו מען שפילט · אונ דיא וועלט האלט דאש פאר איין היתר איז שוין איין פשיטא אז דער אבל האט גאר ניט קיין אן האנג טאר מען פשיטא ניט גיין

דער שולחן ערוך שרייבט דיא מענטשין וואש זייא גייען באליטין דעם מת ביז אויף דעם ארט וואו זמען בגראבט דעם מת אונ נאך דעם בגראבן בדארפין זייא דרייא מאל דעם

מזמור

מזמור ויהי נועם איטליכש מאל אויף איין אנדער ארט זאגין מיט דעם מאכין זייא אוועק לופין דיא רוחות פון אומריינקייט · וועהן מען פירט דעם מת אין איין אנדער שטאט איז דער דין אזו די מענשן וואש זייא גייען ניט נאך ביז דעם ארט וואו דיא קבורה איז בדארפין זיי זאגין צדוק הדין דש איז הצור תמים אונ זאלין אויש טאן דיא שיך אונ זעצין זיך אויף דער ערד :

אין איין שטאט וואו עש איז פאר האנדין צוייא מנינים איז רעכט אז מיזאל אמנין מאכן בייא איין אבל סייא דער אבל איז נאך אפאטער אונ מוטער אונ סייא איין קינד איז בייא אים גישטארבן ווארום דיא נשמה האט דער פון גרויש נחת רוח אז מיזאגט דארטין קדושה · אבער אז עש איז מער ניט פאר האנדין אין שטאט נאר איין מנין זאל מען בעסער דאוונען אין שול · איין אבל טאר ניט עולה תורה זיין אלע זיבן טעג אפילו דר זיבעטער טאג גפאלט אום שבת אבר קענן שבעה אז דר זיבעטר טאג איז אום שבת בדארף ער שביתות צו נאכט ניט זיצין אויף דער ערד איין אבל נאך דיא זיבן טעג מעג ער יוא עולה תורה זיין אבער הגבהה אונ גלילה מעג מען יוא מכבד זיין איין אבל אפילו אין דיא זיבן טעג :

מען גיהער צוא לערנען די גימיינע לייט ווען זייא גייען מנחם אבל זיין בשעת זייא גייען אוועק פון דעם אבל זאלין זייא אזו זאגין המקום ינחם אתכם עם שאר אבלי ציון וירושלים אונ אום שבת זאלין זייא אזו זאגן שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבא אונ דיא אנדערע זאכין וואש גיהער צום אבל וועט איר גיפינען אין ספר החיים :

אות ר

רצון איז טייטש באווילינג : מען גהער מיט איטליכן מענטשין זיין בווילינג אונ ניט באלד ברוגז ווערין דאש איז דיא העכשטע מעלה . בייא איין רגזן איז דאש גראד פאר קערט אונ דאש איז דיא ערגסטע מעלה ווארום עש איז ניט פאר האנדין ערגערש אויף דער וועלט אז מען איז איין רגזן :

דער חכם זאגט אייביג זאל מען זיך מער ניט מרגז זיין אז איין מאל קאן מען דאש ליידין אבער ניט דאש אנדערע מאל :

דער חכם זאגט ווען דוא ביסט דיין שונא מוחל געווערסטו זיך צוא פרייען :

דער חכם זאגט זאיי מוחל ווער עש האט דיר גיטאן שלעכין אונ גיב צוא דעם ווער עש טוט זיך פאר מיידין צו נעמן פון דיר אונ אזו וואול אז מען טאר זיך ניט מרגז זיין אזו טאר מען ייענעם אויך ניט מרגז זיין ווארום דאש איז אלין איינש :

אות ש

שתיקה איז טייטש שווייגין דאש איז דיא גרעסטע מעלה אונ בפרט דיא לייט וואש האבין אין זיך דיא פיר שלעכטע מעלות . ליגנערש · חניפות טרייבער · לשון הרע ריידערס · שפעטערס · דרום זאל איטליכער מענטש פאר מיידין זיך פון דיא פיר שלעכטע זאכין · נעמט אייך אי זיגען אריין וואש פאר איין גרויסן עונש מען מוז ליידי

אונ ווער עש איז יענעם מבייש דער האט ניט קיין חלק עולם הבא · אונ ווער עש רופט יענעם מיט איין צו נאמען דר האט אויך ניט קיין חלק עוה"ב אונ ווער עש האט ליב זיין נשמה זאל זיך ווערן אפ היטין פון דיא שפילערס דהיינו קארטין שפילין אדער ווערפיל שפילין ווארום דיא דאזיגע זיינען אויך פון דעם כלל פון דיא פיר טמאים וואש מיר האבין פריער גשריבן אונ די דאזיגע שפילערש ווערין אן גרופן מושב לצים אונ דער מענטש וואש היט זיך אפ אפילו ניט צו זיצין דער ביא בשעת אז מען שפילט אין קארטין אדר ביא אנדערע שפילערס אויף דעם ווערט גיזאגט דער פסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב דאש איז טייטש וואול איז דעם מענטשין וואש ער איז ניט גיגאנגן אין דעם ראט פון דיא רשעים אונ אין דעם וועג פון דיא זינדיגער איז ער ניט גשטאנען אונ אין דעם זיצונג פון דיא שפעטערש איז ער ניט גזעסין · אבער ווער עש טוט ריידין ניבול פה טוט מען דעם דאזיגין נאך ערגער שלעגין אז מיר האבין גשריבן דעם זעלביגן מאכט מען דאש גיהנם טיף אונ עש איז גאר קיין הילף צוא זיין מכה אונ ווען ער וויל דרויף תשובה טאן אזו זאל ער איטיל גוטס ריידין דהיינו תורה לערנען אונ ערינכט דאוונען אונ טאן משא ומתן באמונה אונ דאש איז אויך איין דיבור של מצוה ווארום ער רעט אלץ מיט אמת אונ עש איז נאך פאר האנדין פיר זאכן וואש זייא זיינען נאך הארבער פון דיא זאכן וואש מיר האבין גשריבן די מענטשין וואש שווערין פאלש אדר זייא שווערין אום זונשט אדער זייא זיינן עובר אויף קללות · פון דיא פיר זאכין גיהער איטליכער מענטש זיך צוא היטן :

אות ת

תשוקה איז טייטש גלושטן אונ ליבשאפט גהער מען האבן צו השי"י אונ צו זיין תורה אונ מצות אונ מען גהער איילנדיג טאן מיט גרויש שמחה אינ פרייד דאש ער האט זוכה גיוועזן גאט צוא דינען · אונ אז דער מענטש טוט איילנדיג מיט שמחה וועט ער זוכה זיין צו גרויש הייליקייט אונ צו זעהן דיא שכינה · אונ דאש האט אונז מגלה גיוועזן רבי יצחק לוריא ווען איין מענטש וועט וועלן זוכה זיין צו קומען צו שערי תורה אונ צו איין רעכטע חכמה אונ רוח הקודש זאל ער טאן דיא מצות מיט שמחה איצונד האט דאש (א ב) איין ענד בן דוד זאל ווערין באלד צוא אונז גיזעהען :

הלכות ציצית

אונזערע חכמים שרייבין די מצוה פון ציצית איז זייער גרויש זיא וועגט איבר אלע תרי"ג מצות · דער זוהר שרייבט וועלכער מענטש עש טוט זיך ניט רעכט איין הוילין אלע טאג אין איין טלית גדול אונ אויך אין איין טלית קטן · ווערט ער גישטראפט · אבר ווער עש איז גוואוינט צו גיין אין איין טלית קטן אונ אויך אין איין טלית גדול דען דער טלית קטן איז איין קלייד צו דעם גוף אונ דר טלית גדול איז איין קלייד צו דר נשמה אונ ווער עש איז גוואוינט אין דעם ווערט דר דאזיגר בשירמט אויף דר וועלט אונ קומט ניט באלד צו עבירות אונ קיין שטן האט ניט קיין האפט איבר אים · אונ ווען ער שטארבט טוט מען אים אן מיט די קליידר וואש הייסן אור לבן אזו לויפן פון אים אוועק אלי קליפות אונ אלי מלאכי חבלה · אונ איז זוכה לחיי עולם הבא למעלה עליונה · דרום זאל מען גיוואוינט זיין אז מען זאל דאוונן מיט איין טלית אונ לומדים גיהערין פשיטא אין דעם גיוואוינט זיין כדי דער גימיינער זאל זיך אפ לערנען פון דעם למדן ובפרט אן איין טלית קטן זאל מען אפילו פיר איילין ניט גיין

ווארום

וָוארוּם מֶען מוּז תָּמִיד זֶעהֶן דִי צִיצִית אוּנ וָוער עֶשׂ וִויל רֶעכְט יוֹצֵא זַיין מִיט צִיצִית זָאל עֶר זִיךְ מַאכִין אַיין סַרְדְקָל אַז עֶשׂ זָאל זַיין אָפִין אוֹיף בֵּיידֶע זַייטִין אַזוֹא אִיז מֶען אַרוּם גְרִינְגִילְט מִיט צִיצִית · אָבֶער וֶוער עֶשׂ מַאכְט צִיצִית בַּייא אַקְאַפְּטִין וָואשׂ עֶשׂ אִיז אוֹיף דֶער זַייט אָפִין זָאל מֶען צוּם מֵיינְסְטֶען אִיבֶּר הֶעלְפְט לָאזִן אָפִין · אוּנ אוּם זוּנְשְׁט אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא אוּנ מֶען מַאכְט אַיין בְּרָכָה לְבַטָלָה אִיבֶּער דִיא צִיצִית :

מֶען מֶעג ווּאוֹל דֶעם חַבֶרְשׁ טַלִית אָן טָאן דֶעסְט גְלַייכִין תְּפִילִין אָבֶער מֶען מוּז וִוידֶר רֶעכְט צוּא נוּיף לֵייגִין אוּנ אַנִידֶער לֵייגִין אוֹיף דֶעם אָרְט ווּאוּ עֶשׂ אִיז פְרִיֶער גְלֶעגִין · אָבֶער אַז עֶר לֵייגְט נִיט אוֹיף דֶעם אָרְט ווּאוּ עֶר הָאט גִינוּמֶען דֶעם טַלִית וּתְפִלִין אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

וֶוען מֶען מַאכְט לֶעכֶער צוּ דִי צִיצִית מוּז זַיין דְרַייא פִינְגֶער בְּרֵייט פוּן עֶק סַאיי אִין דִיא לֵיינְג פוּן דֶער כַּנְפָה אוּנ סַאיי אִין דֶער בְּרֵייט פוּן דֶער כַּנְפָה אוּנ אַז עֶשׂ אִיז נִיט אַזוֹ אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

אוּנ וֶוען מֶען הָאט שׁוֹין אַיין גִימַאכְט דִי צִיצִית אוּנ דִי צִיצִית זַיינֶען צוּ לַאנְג אַזוֹ טָאר מֶען נִיט אָפּ שְׁנַיידִין דִיא צִיצִית מִיט אַיין מֶעסֶער נַייעֶרְט נָאר אָפּ צוּ בַּייסִין מִיט דִיא צֵיין וָוארוּם אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ הָאט צְווֵייא אוּנ דְרַייסִיג צֵיין אוּנ דִי פִיר צִיצִית זַיינֶען צְווֵייא אוּנ דְרַייסִיג פֶעדִים מֶען גִיהֶער רֶעכְט בּוֹדֵק זַיין דִיא צִיצִית אַיי מֶען מַאכְט דִי בְּרָכָה וָוארוּם טָאמֶער אִיז אַיין צִיצָה פָּסוּל וֶועט זַיין דִי בְּרָכָה לְבַטָלָה אוּנ דֶער עִיקָר אִיז אַז מֶען זָאל בּוֹדֵק זַיין דִי פֶעדִים וָושׁ עֶשׂ לִיגְט אוֹיף דֶר כַּנְפָה וֶוען עֶשׂ אִיז צוּ רִיסִן אַיין פָאדִים אוֹיף דֶער כַּנְפָה אַזוֹ אִיז דִיא צִיצִית פָּסוּל אִין דֶעם קִיצוּר שַׁלָ״ה לָשׁוֹן תַּקוֹדֶשׁ שְׁטֵייט דְרוֹיף גְרוֹישֶׁע סוֹדוֹת :

אַיין תְּפִלָּה אוֹיף טַייטְשׁ וָואשׂ מֶען זָאל זָאגִין וֶוען מֶען הוֹילְט זִיךְ אַיין אִין דִיא צִיצִית :

לְשֵׁם יחוד קוב״ה ושכינתיה בשם כל ישראל דָא בִּין אִיךְ אָן גִיבְּרֵייט מִיךְ אַיין צוּ הוֹילִין מִיט דֶעם טַלִית מִיט צִיצִית דֶער וָוארְטִין אִיךְ וִויל מְקַיֵים זַיין דִיא מִצְוָה פוּן צִיצִית וִויא גָאט הָאט אוּנְז גִבָּאטִין אִין זַיין תּוֹרָה וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט גִישְׁרִיבְּן אִין פָּסוּק אִיר זָאלְט אַייךְ אַיין מַאכִין צִיצִית אִין דִי עֶקִין פוּן דִי קְלֵיידֶער · רבש״ע דוּ זָאלְשְׁט פַאר נֶעמֶען מַיין מִצְוָה וֶוען גְלַייךְ אִיךְ בִּין נִיט קֵיין לַמְדָן אִיךְ זָאל וִויסְן מְכַוֵון זַיין עֶשׂ זָאל פַאר דִיר גָאט אָן גְנוּמֶען זַיין מַיין מִצְוָה גְלַייךְ וִויא אִיךְ וָואלְט מְכַוֵון גִיוֶועזְן דִיא גְרֶעסְטֶע כַּוָונָה אָמֵן :

אוּנ עֶשׂ אִיז נָאךְ פַאר הַאנְדִין פְּסוּקִים וָואשׂ מֶען זָאל זָאגְן אִיז שׁוֹין גְדְרוּקְט אִין דִיא סִידוּרִים :

אוּנ וֶוען מֶען הָאט שׁוֹין אָן גִטָאן דִיא תְּפִילִין גִהֶער מֶען זִיךְ אִיבֶּר דֶעקִין דֶעם קָאפּ מִיטִין טַלִית אוּנ עֶשׂ אִיז דְרוֹיף גְרוֹיסֶע סוֹדוֹת · אוּנ וֶוער עֶשׂ קוּקְט תָּמִיד אוֹיף דִיא צִיצִית אִיז עֶר זוֹכֶה צוּ זֶעהֶען דִיא שְׁכִינָה : אוּנ עֶשׂ אִיז גוּט צוּם שֵׂכֶל אוּנ עֶשׂ בְּרֵיינְגְט דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּ יִרְאָה אוּנ וֶוער עֶשׂ וִויל פַר טְרַייבִּין פוּן זִיךְ דֶעם כַּעַס זָאל עֶר נֶעמֶן דִי כַּנְפָה אִין זַיין הַאנְט וָוארוּם כָּנָף בִּטְרֶעפְט הוּנְדֶערְט אוּנ פוּפְצִיג אוּנ כַּעַס בַּטְרֶעפְט אוֹיךְ הוּנְדֶערְט אוּנ פוּפְצִיג דְרוּם אִיר לִיבֶּע לַייט וַוייל דִי צִיצִית נוּצִין צוּא אַזְעלְכֶע גְרוֹיסֶע ווּאוּנְדֶערְלִיכֶע זַאכִין אִיבֶּער דֶעם זָאל מֶען זֶעהֶן וֶוען דָאשׂ קִינְד הֵייבְּט אָן צוּא רֵיידִין זָאל מֶען דָאשׂ קִינְד פִירִין אִין צִיצִית וָוארוּם דוּרךְ דֶעם וֶועט קוּמֶען דָאשׂ קִינְד צוּ רוּחַ קְדוּשָׁה אַז עֶר זָאל קֶענֶן לֶערְנֶן · אוּנ וַוייל תְּפִילִין לֵייגִין גִידוֹיעֶרְט נִיט לַאנְג אִיבֶּר דֶעם בַּאַרְף מֶען גֵיין אִין צִיצִית · אוּנ דִי צִיצִית גִיהֶערִין צוּא הֵיינְגֶן גְלַייךְ אוּנ נִיט אוֹיף דֶר זַייט : אוּנ דִיא לֶעכֶר פוּן דֶער כַּנְפָה גִהֶערִין זַיין צְווֵייא אֵיינְשׂ לֶעבִּין אַנְדֶערִין וִויא אַיין צָדִי :

ווען

ווען מען מאכט איין ציצית זאל מען מאכן צום ערשטין זיבן שלייפין אונ צום אנדערין אכט שלייפין אונ צום דריטין עלף שלייפין אונ צום פערטין דרייצעהן שלייפין אזוא איז מע צום בעסטין יוצא · דאש ארבע כנפות מוז צום וויניגסטין זיין . אזוא גרויש אז איין קינד וואש עש איז אלט ניין יאר זאל זיך קענען איין דעקין דעם קאפ אונ דאש רוב פון זיי לייב אונ ווע עש איז קלענר איז מען מיט דעם:ארבע כנפות ניט יוצא· אונ וואו מען טאר ניט טראגין אום שבת טאר מען דעם קליינם ארבע כנפות אויך ניט טראגין ווארום דאש איז גאר קיין מלבוש ניט :

הלכות תפילין

דיא ברכות וואש מען מאכט איבער די תפילין גיהער מען מאכי ודי ברכה פון די תפילין של יד איידר מען קניפט צו די רצועה . אונ אויף די תפילין של ראש גיהער מע מאכין די ברכה איי מען לייגט דעם קשר אויף זיין ארט · דאש ארט וואו מען זאל לייגן דיא תפילין של יד איז אויפן גראבין פלייש וואש עש איז איבר דעם עליבויגין · אונ דאש ארט וואו דיא תפילין של ראש זאל ליגין די בתים זאלן ליגין דארטי וואו דיא האר הייבין זיך אן פון דעם שטערי אונ דער קשר של ראש זאלין ליגין פארין גריביל פון דעם גניק אונ אז מעי טוט ניט אזוא איז מען ניט יוצא · אונ דיא ברכה איז איי ברכה לבטלה אונ דער יוד פון דיא תפילין של יד זאל זיין נאנץ נאהינט לעבין קשר אונ מען טאר ניט מפסיק זיין צווישין דיא ברכה פון תפילין של יד אונ צווישין דיא ברכה פוי תפילין של ראש · אונ מען גיהער ארום וויקלע די הענט זיבין מאל מיט דער רצועה אונ דער נאך זאל מען לייגין דיא תפילין של ראש אונ מע טאר ניט האבין קיין פרעמדע מחשבה בשעת אז מען גייט אין די תפילין · נייערט ביזאל גידיינקען אז מען גייט אין די תפילין אונ איך וואלט גשריבין די תפילות וואש מען זאל זאגין בשעת אז מען וויל לייגין דיא תפילין נאר עש איז צוא פיל פאר דעם גמיינם מאן · אבר צום וויניגסטין זאל מע זאגן די תפילה דרום האב איך זי גשטעלט אויף טייטש :

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ביחודא שלים בשם כל ישראל · דא בין איך אן גבריים מקיים צוא זיין מצות תפילין אזו וויא עש שטייט גשריבן אין פסוק עש זאל זיין דיא תפילין אויף דער האנט צו איין צייכן אונ דיא תפילין צווישין דיינע אויגין אונ מיט דיא תפילין לייגין בין איך אויף מיר מקבל דעם יאך פון גאטס דינסט דען צוא גאט איז דיא קראפט אונ די גוועלטיקייט צוא מאכין מיט אלע עולמות וואש די תפילין בטייטין וואש ער וויל אליין אזו וויא ער האט גטאן צוא פרעה מלך מצרים אונ מיין ליבר גאט צוא דיר טוא איך איבר ענטפערן מיין לייב אונ מיין הארץ אונ מיין מוח דען דוא ביסט איינציג אונ ניט קיינער אזו וויא דוא איינציגער גאט אמן :

אונ ווען מען האט שוין דיא תפילין גלייגט זאל מען זאגין דיא דאזיגע תפלה :

יהי רצון עש זאל זיין צו ווילין פר דיר גאט מיין גאט עש זאל זיין גרעכנט אונ אן גנומען די מצוה פון ציצית אונ תפילין גלייך אז איך וואלט מקיים גוועין מיט אלע אירע דינים אונ כוונות אונ דיא תרי״ג מצות וואש הייגנען אן דער מצוה אז עש זאל מיט דער מצוה פר ריכט ווערין אלע מיינע גלידער אונ אלע אדרן דער ווארטין אז איך זאל קענען זוכה זיין צו קומן דורך דיא מצות אויף דעם הייליגין ארט וואש דיא מצות בטייטין אויף דער אויבערשטע מדריגה גלייך מיט דיא צדיקים אונ חסידים וואש ווייסין זייא מכוון צו זיין אלע כוונות אמן :

ווען מען וויל אפ לייגין די תפילין זאל מען צום ערשטין די תפילין של ראש אפ לייגן אונ מען זאל מיטן לינקר האנט אראפ נעמען דעם של ראש פון דש קאפ ·

דער

דער מיט צוא ווייזן גלייך אז עס איז אים שווער אפ צוא טאן פון זיך דיא מצוה: מען טאר ניט אן נעמען דיא תפילין ביא דיא רצועות אז דיא בתים זאלין ח"ו אראפ הייגען
דאש גלייכן טאר מען ניט צו גויף לייגן דיא תפילין אז זייא זאלין זיין אויף דיא בתים נייערט לעבין די בתים מען טאר גיט אויש טאן דיא תפילין ביז נאך על כן נקוה לך אונ אום ראש חודש טוט מען אויש דיא תפילין פאר מוסף אונ אום חול המועד טוט מען אויש דיא תפילין פאר הלל אונ עס איז איין גרויסע מצוה ווער עס טוט אן דעם טלית ותפילין אין דער היים אונ גייט אזו אין שול אריין· דיא גמרא שרייבט ווער עס לייגט רעכט תפילין אונ איז מקיים אלע מצות אין דער תורה הקדושה אונ רעט ניט קיין אנדרע זאכין אין דיא תפילין נאר תורה לערנן אדר דאווגן דר דאזיגר לעבט לאנג אונ איז זוכה צו עוה"ב אונ דאשופייער פון דעם גיהנם האט קיין מאכט ניט איבער אים אונ מען איז אים מוחל די עבירות אונ מען איז אים בן אויפן הימיל לכף זכות דרום איר ליבע לייט ווייל דיא תפילין איז אזו איין גרויסע קדושה גיהער מען צו ווארנען די לייט וואש זיצין אין די דערפער אונ ריידין אין די תפילין דברים בטלים אונ שמועסין פון משא ומתן אין די תפילין ניט גינוג אז זיי זייגן מפסיק אין דיא תפילין אונ זייגען מפסיק אין דאווגן פר שעמן זיי נאך דעם כבוד פון די תפילין· אונ איין טייל גייען גאר ארום בעונותינו הרבים אין דיא גאסין אדער אין איין שטאל וואו בהמות שטייען דיא ווילין גווים איין גרויסן עונש האבין נייערט ווען זייא ווילין קיין תשובה ניט טאן דער פאר וואש זייא האבין פאר שעמט דיא הייליגע תפילין:

איין חתן ווען ער איז פטור פון אלע מצות אבער דאווגען בדארף ער אין תפילין עס איז איין גרויסע מצוה צו לערנען אין דיא תפילין עס מעג זיין פיל אדר ווייניג נאר דיא כוונה זאל זיין לשם שמים:

איין טייל מענטשין מיינען ווען זייא זיינען אונטער דער ווענינס אונ אז עס קומט דיא צייט פון דאוונן אונ אז זייא האבין קיין תפילין ניט זיינען זייא עובר דיא צייט פון שחרית בדארף מען אזו ניט טאן נייערט ווען עס קומט דיא צייט פון שחרית זאל מען דאוונען אן תפילין אונ אז זייא ווילין שפעטער קריגין· זאל מען זאגין איין פרשה קריאת שמע אדער איין מזמור פון תהלים איז מען יוצא:

אין דעם חדר וואו מאן אונ ווייב זיינען צוא זאמן טאר מען ניט אויף הייגען קיין תפילין נייערט מען זאל איין וויקלען דיא תפילין מיט איין מלבוש· ווען מען האט גיהאלט לייגן תפילין איז גקומן צום ערשטין דיא תפילין של ראש אין דער האנט איז דער דין אזו· זאל מען דיא תפילין של ראש ניט רעכט אן טאן אונ מען זאל דרויף ניט קיין ברכה מאכין אונ דר נאך זאל מען לייגין דיא תפילין של יד אונ מען זאל איין ברכה מאכין אונ דער נאך זאל ער רעכט אן טאן דיא תפילין של ראש אונ איין ברכה מאכין:

הלכות מזוזה

אונזערע חכמים שרייבן ווער עס האט תפילין אויף זיין קאפ אונ אויף זיין האנט אונ ציצית ביא זיינע קליידער אונ מזוזות ביא דיא טירין איז ער פר זיכערט אז ער ווערט ניט באלד זינדיגין· ווען מען גייט ביא דר מזוזה זאל מען לייגין דרויף די האנט אונ מען זאל זאגן שדי ישמרני מיצר הרע איז טייטש גאט זאל מיך היטין פארין יצר הרע· מען זאל

גוואַרינט זיין אַז בייא איטליכער טיר זאָל זיין איין מזוזה · מען גיהער דיא מזוזה אין איין קלאָרע זאַך אַרום וויקלען אָדער מען זאָל מאַכין איין גלאָז איבער דעם שם כדי מען זאָל אים אַרויש זעהן · אונ אַז מען טוט ניט אַזו איז מען ניט יוצא פר השי"ת מיט דר קדושה פון מזוזה :

דיא ווייבער אונ מיידין זאָלן זיין גוואַרינט אַז זייא זאָלין ניט שטעלין קיין מיאוסה זאַך בייא דער מזוזה ניט וויא איין טייל לייט שטעלין דעם האַנט פאַס לעבין דער מזוזה אונ אַז זייא קערין אויש דיא שטוב לייגין זייא דאַש מיסט בייא דער מזוזה אונ אַנדערע מענטשין שטעלין דיא קינדער לעבין דר מזוזה אונ אַנדרע זאַלין צורך האבן · אזי וויא גשריען אויף דער דאזיגער זינד אונ אויף דער שאנד פון דיא הייליגע מזוזה דרום וייל דיא קדושה פון דער מזוזה איז זייער גרויס גהער מען זעהן אַז מען זאָל דיא מזוזה בכבוד האַלטן אונ וואו דיא מזוזה איז זאָל ריין זיין אונ ווער עש האַלט דיא מזוזה בכבוד דער איז זוכה צוא האבין גוטע פרומע קינדר אינ וועט זוכה זיין צוא איין גוטע אונ איין שיינע דירה :

אונ ווען איינר טוט אַריין איין מזוזה בייא דער טיר זאָל מען אַזוא זאָגין דא בין איך אָן גבריית מיט מיינע הענט מקיים צוא זיין דיא מצוה פון מזוזה וואָש השי"ת האָט אונז גבאָטין לשם יחוד קוביה ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל : ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה · דאַש אָרט וואו דיא מזוזה בדאַרף זיין אין האָרוירג איז אין דריטן חלק אין דר הויך דהיינו ווען דער האָרוירג האַלט דרייא איילין זאָל זיין די מזוזה איין דריטיל אייל אָבר ניט נידריגר אונ דיא בעסטע מצוה איז אַז עש זאָל זיין איין גלאַז איבר דעם שם פון דער מזוזה:ווען דיא טיר איז קיילכדיג אַזוא וייט וואו עש איז קיילכדיג זאָל מען ניט צוא שלאָגין דיא מזוזה נייערט נידעריגער אונטער דעם קיילכדיגן :

דיני מילה

אָמר ער האָט גזאָגט רבי שמעון בן גמליאל אַלע מצות וואָש דיא יודין האָבין מקבל גוועזן מיט שמחה טוען זייא נאָך די מצוה מיט שמחה דאַש מיינט מען זייא מאַכין סעודות דרום גיהער מען אָן צו הייבין די סעודה צו מאַכין בייא טאָג אונ ניט בייא נאַכט אונ מען זאָל זעהן אַז פון דער מצוה זאָל ניט אַרויש קומען איין עבירה דהיינו מען זאָל דאַווענן מנחה אונ מעריב אין דער צייט איידער מען וועט לוסטיג זיין וואָרום אפשר וועט מען זיך איין שיכורין אַזו וועט מען ניט דאַווענען קיין מנחה אונ מעריב · דער מדרש שרייבט אויף דעם פסוק ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך איז דער טייטש איך טוא תמיד האפין אונ איך טוא מערין אויף דיין לויב שרייבט דרויף ר' שמעון בן יוחאי וויא דיא מצות זיינן ליב בייא דיא יודן איז דען פאַראַנן ליבערשט בייא די מענטשין וויא דאַש קינד פון דעסט וועגין טוען זייא נאָטש ווילין זייא לאָזן פאַר גיסן פון זייערע קינדר דאַש בלוט מיט גרויש שמחה אונ מאַכין דרויף גרוישע סעודות וואָש גאָט האָט אונז גאָר ניט אַזוא פיל גבאָטין · דער-זוהר שרייבט וויא גרויש איז דער שכר פון דיא מענטשן וואָש זייא זיינן משמח אַז זייא טוען איין מצוה · אונ מיט וואָשר מצוה איז מען משמח דעם גוף דהיינו ווען מען מאַכט איין סעודות ברית מילה איז דער שכר פון זייער גרויש ומכל שכן אַז דיא נשמה גיהער זיך פשיטא משמח זיין אַז זיא האָט זוכה גיוועזן איר קינד מל צו זיין אונ דער מענטש זאָל זיך דער וועקין זיין האַרץ אונ זאָל געבין איין שבח צוא השי"ת אַז השי"ת האָט אים גינעבין איין זון אונ ער האָט אים מזכה גיוועזן צו ברייננן צו דעם ברית פון אברהם אבינו אַז זיין קינד טראָגט דעם חותם

פון

פון דעם ברית קודש וואש השי״ת האט דרויף געבאטין אונ איידר דר מוהל הייבט אן מל צוא זיין זאל דעם קינדש פאטר אזוא זאגין דא בין איך אן גבריית מקיים צוא זיין דיא מצוה וואש השי״ת האט אונז געבאטין מל צוא זיין דאש קינד לשם יחוד קוב״ה ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל אונ נאך דער מילה זאל מען תיכף זאגין דיא תפלה:

יהי רצון עש זאל זיין צוא ווילין פאר דיר גאט מיין גאט אונ גאט מיינע עלטרין אז דאש וואש מען האט מיין קינד מל געוועזין זאל זיין פאר דיר גירעכענט גלייך וויא איך האב דאש קינד מקריב געוועזין פר דיין כסא הכבוד · איצונד בעט איך דיך גאט מיט ריין גרויש דר בארמקייט זאלשטו שיקן מיט ריינע הייליגע מלאכים איין הייליגע נשמה צו מיין קינד אז זיין הארץ זאל אפין זיין צו דיין תורה אזו וויא די טיר פון דעם אולם אז דאש קינד זאל קענען לערנען · אונ זאל אויך קאנען מיט לייטין לערנן · אונ זאל היטין אונ זאל טאן וואש אין דיין תורה שטייט גשריבן איך בעט דיך מיין גאט אז דוא זאלשט דער לייננערין די יארין פון מיין קינד אונ ער זאל זיין גוט אונ פרום אין דיין דינסט אונ זאלשט אים געבין עושר אונ כבוד אמן:

אונ די תפלה וואש דער מוהל זאל זאגין שטייט אין קיצור של״ה וואש עש איז אויף לשון הקודש:

אויך גיהער מען צוא ווארנען דעם עולם ווען דער קוואטר אונ דער מוהל בעט דעם עולם אויף לעקעך אונ בראנפין אונ דער עולם עסין אונ טרינקען אן איין ברכה דרום גיהער מען צוא ווארענען דרויף:

אונ וייל די מצוה פון איין סנדק איז איין גרוישע זאך · דרום גיהער מען צו זעהען אז מען זאל אן נעמען איין גוטן פרומן מאן צוא איין סנדק ווארום אליהו הנביא זיצט לעבין אים אויף דער שטול · אונ ווען דער סנדק איז ניט גוט אונ פרום אזוא קומט ניט אליהו הנביא · אונ מען גיהער צו נעמען אזו איין מוהל אז ער זאל גוט אונ פרום זיין ממילא וועט דאש קינד אויך זיין גוט אונ פרום · סיידן אז דער פאטר נעמט דעם מוהל אונ דעם סנדק נאר לשם שמים אונ ניט פון חניפה וועגין אדער יענעם צוא ליב:

אונ ווען מען וויל האבין אז דש קינד זאל ניט גשעריגט ווערן פאר דיא מילה פון קינערלייא עין הרע זאל מען ליכט אן צינדין דארטין וואו עש איז איין מילה עש איז גוטע סימנים:

הלכות משא ומתן באמונה

צום ערשטין איידער מען גייט משא ומתן טאן אין דער פריא זאל מען פריער עפעס לערנען דהיינו ווען מען האט אפ גידאווינט אין שול זאל מען גיין אין בית המדרש אריין אונ מען זאל עפעס לערנן אונ אויב ער קען ניט לערנען זאל ער צוא הערין דאש לערנן אדער ער זאל לייענן טייטש ספרים אונ ווען מען האט אבר ניט קיין צייט זאל ער צום ווייניגסטן לערנען האטשע איין פסוק אויך זאל מען ניט משנה זיין ווארט דהיינו ווען ער האט איינם צו גזאגט צו שיינקען איין מתנה זאל ער ניט משנה זיין · אונ ווען איינער איז שולדיג דעם חבר געלט זאל ער בעסער די צייט לייננער מאכין ווארום אז די צייט וועט זיין קורץ אונ טאמער וועט ער קיין געלט ניט האבן וועט ער בלייבין איין ליגנער איבר דעם זאל מען מאכין דעם זמן לייננער וועט ער ניט משנה דבור זיין דרום איר ליבע לייט איר זאלט זעהען למען השם אפ צו היטין אז מ׳זאל ניט משנה דיבור זיין ומכ״ש אז מען טאר ניט גנבענען אונ גזלנן אפילו וואש איין פרוטה טרעפט אן ווארום דאש איז דיא גרעסטע עבירה ווארום דער גזר דין פון דור המבול איז אנדערש ניט גחתמת גיווארין ביז זייא האבין אן גיהויבין צו

גזולנן

גזלנן דען דער מענטש קאן מער ניט האבין גייערט וואש הש"י האט אויף אים אויש גירופין אין הימל אבער דער מענטש זאל ניט זאגין איך וויל זיצין ליידיג וואש הש"י האט אויף מיר גוזר גיוועזן אזו וועט עש אליין קומען צו מיר טאר דער מענטש אזו זיך ניט פאר לאזין דרויף ווארום דיא תורה האט אן גישריבין כי יברכך י"י אלהיך בכל אשר תעשה דאש איז טייטש גאט וועט דיך בענטשין מיט וואש דוא וועסט טאן דהיינו דער מענטש גיהער דאש זיינש צוא טאן אזו העלפט אים הש"י אבר פון ליידיג זיצין קומט נישט ארויש אבער דער מענטש טאר ניט נעמען מיט גוואלט דהיינו גנבנן אדער גזלנען ווארום ווען דער מענטש גנבת אדער גזלת אפילו איין גראשן האט ער ניט קיין רוא אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט ער מוז מגולגל ווערין ביז ער גיט יענעם אפ:

אויך זאל דער מענטש ניט זאגין אז איך וועל האנדלען באמונה וועל איך. ווינציגער האבין דש איז ניט אזו אדרבה הש"י וועט אים געבין דיא ברכה וויא דער מדרש שרייבט ווען דו וועסט געבין איין רעכטע מאס אונ איין רעכטע וואג אזו וועסטו האבין משא ומתן צו טאן אבער ווען דוא וועשט ניט געבין קיין רעכטע מאס אדער איין רעכטע וואג וועט דיר זיין אזו לאנג אום גליקליך ביז דוא וועסט גאר ניט האבין צוא וועגן אונ צוא מעסטין:

אונ אין דעם כלל פון משא ומתן באמונה איז אויך וואש דוא האסט צוא פאר קויפין זאלשטו דאש ניט איבריג לויבן אונ אז דוא ווילסט קויפין זאלכטו יענעמס סחורה ניט איבעריג שענדין אונ ווען דו ווילכט ביי יענעם סחורה קויפין זאלסטו באלד זאגין יענעם וויא פיל דוא ווילסט געבין:

ריבית דאש איז איין גרוישע עבירה אויף דעם וואש נעמט ריבית אונ אויף דעם וואש גיט ריבית · דיא שטייען ניט אויף קיין תחית המתים · נוא איר ליבע לייט פון געלט וועגין וואש האט ניט קיין בשטאנר זאל מען אן ווערין עולם הבא · אונ דיא מענטשין וויש זיינען ריבית פרעסערש אונ שרייבן זיך כתבים איין צד היתר אונ ווייסין גאר ניט וויא דער היתר איז וויא פיל מען מעג יוא נעמן רווחים אדר וויא פיל מען טאר ניט נעמן דאש איז בעו"ה ניט מער אז איין גלעכטר זייא מיינן אז זיי נארין אפ הש"י וואש ער זעהעט אלדינג · אונ ווער עש וויל רעכט יוצא זיין זאל ער שרייבין איין שטר חוב אזו וויא אונזערע ספרים שרייבין אזו וועט ער בשירמעט ווערין פון דער עבירה פון ריבית:

אונ בשעת אז מען גייט משא ומתן טאן זאל מען זאגן לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה דא גייא איך מיין משא ומתן טאן אונ איך פאר זיכר מיך אן הש"י אז ער וועט מיר געבין מיין פרנסה דורך דעם משא ומתן אונ ווען הש"י האט אים בשערט רווח זאל ער קיין גאוה ניט האבין אדרבה ער גיהער זיך אונטער טעניג מאכין קעגין הש"י אונ זאל זאגין וואש האב איך פאר איין זכות אז הש"י זאל מיר מער געבין אז אנדערין טאמר וועט הש"י פון מיינע מצות אפ שלאגן אדער טאמר פרובט מיך הש"י וויא אזו איך וועל זיך מיט געלט פירין דרום ווער עש איז קלוג אונ וויל אז זיין נשמה אונ זיין געלט בווארנן גיהער מען זיך צוא ברייננן אז מען זאל צדקה געבין אונ גמילות חסד טאן מיט דיא מענטשין אונ ניט קיין גאוה טרייבין:

אונ ווען מען האט חיו איין שאדין זאל ער הש"י דרויף דאנקען ווארום הש"י טוט אלץ צו גוטין · אויך ווען מיהאט פרדינט פיל געלט זאל מען באלד מעשר געבין פון דש געלט · אונ ווען איינר האט פיל מעשר געלט זאל ער זעהן ביי זיינם לעבין צו טיילן דש מעשר געלט אונ. אן זאגן צו זיינע קינדער אז זייא זאלין אויך. דיא מצוה פון מעשר האלטין נאך זיינעם

טויט

טויט : פון מעשר געלט מעג מען חתונה מאכין ארעמע כלות · אונ גומל חסד זיין מיט מעשר געלט אונ. קויפן ספרים מען זאל אנטלייען צוא אנדרע לייט אז זייא זאלן דרויש לערנען : אויך איין גמיינער מאן וואש ער האט זיך דער וועקט זיין הארץ אונ וויל זיין גוט אונ פרום קען ער אויך דיא מצוה פון מעשר מקיים זיין חאטשע ער איז גיט קיין למדן דהיינו מ'זאל די טעג מעשרן דהיינו מען גהער צו ציילין די טעג פון ראש השנה אזו איז יום כיפור דר צעהנטר טאג אזו וואול זאל מען אפ ציילין גיין טעג אונ דעם צעהנטען טאג פאסטין אזו גיהער מען זיך נוהג זיין איין גאנץ יאר אונ ווען דער צעהנטער טאג גפאלט אום שבת אדר אום ראש חודש אדער אנגדר טאג וואש מען טאר ניט פאסטין · פון דעםט וועגן איז דער צעהנטר טאג גרעכינט בייא השי"י גלייך וויא ער האט גפאסט :

הלכות תפלת הדרך

ווען מען וויל גיין אדר פארין אין וועג זאל מען דיא רעכטע האנט לייגין אויף דער מזוזה אונ מען זאל אזו זאגין איר היילגע מלאכים וואש איר זייט גיזעצט אויף דער שמירה חאטשע איך בין ניט ווערט אייך אן צוא רופין פון דעסט וועגין בעט איך אייך פון וועגין אייערע הייליגע שמות אז איר זאלט גיין פאר השי"י אונ איר זאלט פאר מיר בעטין אז עש זאל מיר ניט קומען אין דעם וועג קיינערלייא בייזע גישעכנעש אונ קיינערלייא בייזע באגעגינעש · איר מלאכים זאלט מיך היטין איר זאלט מיך בלייטין איר זאלט מיך בענטשין גאט איז מיין היטער גאט איז מיין בשירמר גאט איז מיין העלפער גאט זאל היטין מיין אויש גיין אונ מיין קומען פון איצונד ביז אייביג · שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד : לישועתך קויתי יי' : מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל ומאחורי רפאל ועל ראשי שכינת אל : אתה גבור לעולם אדני · אונ עש איז נאך פאר האנדן גרויסע תפילות אונ כוונות אבר עש איז גינוג פר דעם גמיינם מאן · אונזרע חכמים שרייבין ווען דו גייסט אין וועג זאלסטו דיך צום ערשטין בעראטין מיט גאט דהיינו דוא זאלסט צום ערסטין דיין תפילה טאן ווערסטו מבולבל ווערין אין דער תפילה זאלשטו אין דר היים זיצין דען דוא ווערסט בוודאי אין דעם וועג ניט מצליח זיין אבער ווען דו טוסט דיין תפלה רעכט אונ די ווערטער גייען גלייך ארויש פון דיין מויל אזוא מעגסטו גירויש גיין אין וועג אונ עש וועט דיר בוודאי מצליח זיין :

אונ עש איז איין גרויסע מצוה לויה צו טאן דהיינו יענעם צוא בלייטין ווען יענער פארט אין וועג ארויין אדער ער גייט אין וועג ארויין אונ ווער עש טוט יענעם לויה איז ער יענעם מציל פון אום גליק · אונ ווער עש טוט יענעם ניט קיין לויה דיא אלע שאדין אונ אום גליק וואש יענר האט איז דאש איבר אים · ווען איינער בלייט זיין חבר זאל ער זאגין מיט כוונה ברכת כהנים דאש איז יברכך אונ דער נאך זאל ער אזו זאגין יהי רצון עש זאל זיין צו ווילין פאר דיר גאט אונזער פאטער פון דעם הימיל אז עש זאל מקוים ווערין אין דעם דאזיגין וואש ער גייט אין וועג די ברכות פון ברכת כהנים מיט אלע כוונות אונ דער דאזיגער מענטש זאל גיין אין וועג לחיים ולשלום לברכה והצלחה לשמחה ולשלום · אונ עש זאל אים ניט זיין קיין שום בייזע בגעגעניש ביז ער וועט קומען אויף זיין ארט אונ זאל מיט גיזונט צו ריק קומען אמן :

ווען איינר טוט בלייטין דעם אנדערין זאל מען זיך זעהן אפ היטן אז איינער זאל ניט אוועק גיין פון אנדערן מיט גוויין ווארום עש איז איין סכנה אונ ווען מען קען זיך ניט אפ היטין פון צוא וויינען זאל מען זיך אפ היטן ניט צוא שיידן ביז מען וועט אויף הערן צוא וויינען אונ עש איז נאך פאר האנדין זאכין וויא אזו מען זאל זיך נוהג זיין מיט דעם תפלת הדרך :

אונזערע

אונזערע חכמים זאגין וועלכע תפלה עש איז אן איין כוונה איז גלייך וויא איין גוף אן איין נשמה · מען גהער זיך צוא שטארקין צו דער תפילה. וויא איין לייב אז מען זאל ניט האבין קיין פרעמדע מחשבה בשעת דאוונען : דער מענטש גיהער זיך צוא נעמען אין זיין זין גלייך ווי ער שטייט פאר איין מלך וואש דער מענטש מוז עהרין וויא הקב"ה וויא דער פסוק זאגט ירא את ה' בני ומלך אונ ווען ער זאל אן הייבין צוא ריידין מיט אנאנדערין אונ דעם מלך לאזן שטיין וואלט דען דער מלך ניט ברוגז גיווארין מכ"ש פאר השי"ת וואש ער איז איין מלך איבער אלע עולמות אונ דיא גאנצע בריאה · אונ ער איז יודע מחשבות דרום גהער מען ארויש צו שלאגין פון זין אלע פרעמדע מחשבות אונ מען זאל דיא תפילה טאן מיט כוונה · איר ליבע לייט איר זאלט וויסין אז די אנשי כנסת הגדולה האבין גישטעלט אונזערע תפלות דורך גרויסע שמות אונ סודות אונ כונות ווארום זיי האבין גוואוסט אונ פאר שטאנען אז דיא תפלה קומט פאר השי"ת פון איין מעלה צו אנדערער מעלה :

אונ ווייל איצונדער אין אונזערע דורות איז ניט פאר האנדין איינער צווישין פיל טויזנט וואש ער זאל וויסין דיא כוונות פון דער תפלה אדר דיא מעלות וואו דיא תפלה קומט ארויף דרום איז בעסער אז מען זאל דיא תפלה וואהט בייא ווארט זאגן אונ צוא פר שטיין דיא ווערטר וואש מען זאגט · אונ זאל בעטין צוא השי"ת רבש"ע דוא זאלסט מיין תפלה אן נעמען גלייך וויא איך וואלט מכוין גיוועזן אלע סודות וויא דיא אנשי כנסת הגדולה האבן דאש גמיינט אונ האבן מכוין גוועזן · אונ דער נאך זאל מען זאגן דיא תפלה :

רבש"ע דוא ווייסט דאך וואול אז איך בין נאר בלוט אונ פלייש אונ האב קיין כח ניט מכוין צוא זיין דיינע גרויסע ווערדיקייט תאטשע ווען איך זאל וויסין אלע צירופים אונ כוונות פון די תפלות אונ ברכות · אונ מכ"ש אז איך האב דער צוא נאר קיין פר שטאנד ניט אונ בפרט אזו איין גמיינער מאן וויא איך בין וואש איך וויים גאר ניט קיין כוונות דרום בעט איך דיך גאט מיין גאט אז עש זאל זיין צו ווילן פאר דיר אונ עש זאל זיין אן גינומן פר דיין כסא הכבוד מיין תפלת שחרית · צוא מנחה זאל מען זאגן מיין תפלת מנחה אונ צוא מעריב זאל מען זאגן מיין תפלת מעריב גלייך וויא איך וואלט מכוין גוועזן מיין תפלה מיט דיא צרופים אונ כוונות אונ שמות הקדושים וואש עש קומט ארויש פון דער תפלה אונ דוא זאלסט מאכן דיר איין קרוין פון מיין תפלה אזו וויא דוא מאכסט דיר איין קרוין אויש דיא תפלות פון די צדיקים אונ חסידים וואש ווייסין מכוין צו זיין אמן :

נוא איר ליבע לייט ווייל מען זעהעט אז מען קאן ניט בעונותינו הרבים האבן איין כוונה אין דאוונען · איבער דעם האבין אונזערע חכמים גימאכט אז מען זאל ניט מפסיק זיין פון ברוך שאמר ביז נאך שמונה עשרה אפילו קיין לשון קודש צוא ריידן אונ ניט קיין תהלים זאגן ווארום מען איז מבלבל דיא עולמות ווארום דיא תפלה האט שוין אידע מלאכים וואש זיינען דרויף גזעצט גווארין אונ דיא תודה האט ווידער אנדערע מלאכים אונ תהלים האט ווידער אנדערע מלאכים נוא וויא קען מען אויש מישין תפלה מיט תורה אונ מיט תהלים דורך אנאנדער · נוא איר ליבע לייט זעהט נאר אהער ווען מען פאר מישט דעם סדר דער פאר וואש מען לערינט תורה אדר אנדערע קדושה זאכין וואש מען לערינט צווישין ברוך שאמר ביז נאך שמונה עשרה איז שוין איין כל שכן איין עבירה ווען מען איז מפסיק מיט דברים בטלים · אונ ווער עש איז מפסיק פון צווישין ברוך שאמר ביז נאך שמונה עשרה מיט דברים בטלים אזו איז מען ניט מקבל זיין תפלה :

אונ עש איז דער צו איין משל ווען איינער איז קראנק קומען צו אים גרויסע דאקטורים אונ שרייבין דעם חולה איין רעצעפט וואש ער זאל נעמען אין דעם אפטייק אונ זאל דאש

איין

איין נעמן אונ דער דאקטער בפעלט צום חולה איינרליא זאל ער איין נעמן אין דער פריא אונ נאך דעם איין נעמען זאל ער ניט עסין אונ ניט טרינקן דרייא שעה אונ צו אבינט זאל דער חולה אויך אזו טאן פאלגט דער חולה דעם דאקטער וואש ער האט אים גיהייסן טאן אזו קאן דער חולה גהאלפן ווערין אונ ווידער גזונט ווערין חאטשע דר חולה וייס גאר ניט וואו אהין דיא רפואות גייען פון דעסט וועגין פאלגט ער דעם דאקטער ווארום דער דאקטער וייס יוא וואול וואו אהין די רפואות גייען אבער אז דער חולה פאלגט ניט דעם דאקטער חאטשע דר דאקטער איז איין גרויסער מומחה אונ די רפואות זיינען אויך גוט מוז ער דאך שטארבן וייל ער האט ניט איין גנומען דיא רפואות וועדליג דער רעצעפט איז · אזו איז אונזערע זאכין מיט אונזערע תפלות :

דיא אנשי כנסת הגדולה האבין אונז גשטעלט אלע תפלות אונ זייא האבין גוואוסט וואו איטליכע תפלה בדארף זיין מיט אלע כוונות אונ מיר פר שטייען דאש ניט בדארפין מיר ניט פר ענדערן וויא אזו זיי האבן גישטעלט אבר ווען מען איז די תפלה ניט מפסיק אזו קומן גוטע מלאכים אונ נעמן די תפלות אונ מאכן דר פון איין קרוין צו השי״ת אונ ניט די תפלות אליין ווען גלייך מען טוט אנדרע מצות וויא אזו עס בדארף זיין אזו טוט שוין דיא מצוה איר פעולה :

ראשית דבר דיא ערסטע זאך איז אז מען זאל ציהען אויף זיך דעם יאך פון השי״ת דהיינו מען זאל זאגן אין דר פריא ק״ש אין דר צייט · אונ צוא אבינט זאל מען אויך זאגין אין דער צייט דהיינו ווען שטערין שטייען · אונ ווען איינער האט גידאווינט מיט קהל מעריב פאר דער צייט אונ דער נאך וויל ער יוצא זיין דיא ק״ש פון מעריב זאל ער אזו טאן ווען דיא שטערין וועלן ארויש קומן זאל ער נאך איין מאל זאגן ק״ש אונ אטייל לייט זיינען זיך טועה אום זומער ווען זיי האבין שוין גדאווינט מעריב מיט קהל איי שטערין זיינען גשטאנען אונ זאגן אז זייא וועלן יוצא זיין מיט דער ק״ש וואש זייא וועלן זאגן פארין שלאף זאל מען וויסן אז מען איז ניט יוצא מיט דער ק״ש ווארום דיא ק״ש וואש מען זאגט פארן שלאף איז דאש נאר איין שמירה אז מען זאל בהיט ווערין אין דעם שלאף פאר אלעם בייזן :

אונ וויא אזו מען זאל זיך נוהג זיין מיט דער ק״ש איי מען גייט שלאפין גהער מען צום ערשט לערנען תורה כדי מיזאל איין שלאפן ווערן מיט תורה אונ ווער עש לערינט ביייא נאכט תורה אזו גייט השי״ת מיט אים מיט חסד אונ איז פאר זיכערט פאר בייזע בשורות אונ איז בהיט פון זנות · מען גהער ווערין די לייט וואש זייא טוען זיך אויש איידער זייא לייגען ק״ש אונ בשעת ק״ש קראצין זייא זיך אויפין בלויזן לייב אונ קראצין זיך דיא פיס דאש מאכט אלין דער שטן אז עש זאל אים רעגנסט מאל גראד בייסין כדי ער זאל ניט קענען רעכט ק״ש לייענען דרום זאל מען גיווארינט זיין אז מיזאל ניט אן רירין אן דעם בלויזין לייב ווען מען לייענט ק״ש אדער ווען מען לערינט תורה אדער ווען מען דאווינט :

אונ אז מען האט שוין גלערינט פארין שלאף זאל מען דער נאך ווידוי זאגן פאר דער ק״ש דהיינו אלהינו ואלהי אבותינו תבוא לפניך אונ דר נאך זאל מען זאגן אשמתי בגדתי ביז אויש אונ דר נאך זאל מען זאגן על חטא צום ערשטין זאל מען זאגין דעם על חטא וועדליג דער א״ב איז אונ דער נאך זאל מען זאגן על חטא וואש עש איז על פי תשר״ק :

אונ ווייל דער על חטא וואש עש איז על פי תשר"ק וואש שטייט אין דיא סידורים איז ניט וויא מען באדארף איבער דעם האב איך דא גשטעלט אויף לשון הקודש:

על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון:
ועל חטא שחטאנו לפניך בבלי דעת:
על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות:
ועל חטא שח"ל ברעת ובמרמה:
על חטא שחטאנו לפניך בהרהור הלב:
ועל חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה:
על חטא שחטאנו לפניך בזדון ובשגגה:
ועל חטא שחטאנו לפניך בחוזק יד:
על חטא שח"ל בטומאת שפתים:
ועל חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע:
על חטא שח"ל ביודעים ובלא יודעים:
ועל חטא שח"ל בכחש ובכזב:
על חטא שחטאנו לפניך בלשון הרע:
ועל חטא שח"ל במראית עין:
על חטא שח"ל בנשך ובמרבית:
ועל חטא שח"ל בשיח שפתותינו:
על חטא שחטאנו לפניך בעינים רמות:
ועל חטא שח"ל בפתחון פה:
על חטא שח"ל בצעדי רגלים להרע:
ועל חטא שחטאנו לפניך בקפיצת יד:
על חטא שחטאנו לפניך ברצון:
ועל חטא שחטאנו לפניך בשגגה:
על חטא שחטאנו לפניך בתשומת יד:
איצונד וועל איך אייך שטעלן ע"פ תשר"ק
על חטא שחטאנו לפניך בתמהון לבב:
ועל חטא שח"ל בשנאת חנם:
ע"ח שח"ל ברגלים ממהרים לרוץ להרע:
ועל חטא שח"ל בקשיות עורף:
על חטא שחטאנו לפניך בצואר עתק:
ועל חטא שח"ל בפריקת עול:
על חטא שחטאנו לפניך בעזות מצח:
ועל חטא שחטאנו לפניך בשקור עין:
על חטא שחטאנו לפניך בנטית גרון:
ועל חטא שח"ל במשא ובמתן:
על חטא שחטאנו לפניך בלאו תרמית:
וע"ח שח"ל בכניסה שלא לשם שמים:
על חטא שחטאנו לפניך בוהרא:
ועל חטא שח"ל בטומאת רעיון:
על חטא שחטאנו לפניך בחלול השם:
ועל חטא שח"ל בזלזול הורים ומורים:
על חטא שחטאנו לפניך בועוד עברה:
ועל חטא שח"ל בהוצאת דבור:
על חטא שח"ל בדברים בטלים ורכילות:
ועל חטא שחטאנו לפניך בגאוה ובוז:
על חטא שחטאנו לפניך בבטוי שפתים:
ועל חטא שח"ל באכילת אסור:
על חטא שח"ל (ברמ"ח אברים):
ועל חטא שח"ל (בשס"ה גידים):
על חטא שחטאנו לפניך (ברמ"ח אברים ושס"ה גידין) של נפש:
ועל חטא שחטאנו לפניך (ברמ"ח אברים ושס"ה גידין) של נשמה:
על חטא שחטאנו לפניך (ברמ"ח אברים ושס"ה גידין) של רוח:
ועל חטא שח"ל בנשמה לנשמותינו:
על חטא שח"ל בגרם פגם ומום (ברמ"ח אברים ושס"ה גידין) של אחרים בנפשם ובנשמתם:
ועל חטא שח"ל בבטול מצות עשה:
על חטא שח"ל על לאו הנתק לעשה:
וע"ח שח"ל על לאו שאין בו מעשה:
וע"ח שאנו חיבים עליהם אשם תלוי:
וע"ח שאנו חיבים עליהם אשם ודאי:
וע"ח שאנו חיבים עליהם עולה ויורד:

ועל

וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם חַטָּאת קָבוּעַ :
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם עוֹלָה :
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַלְקוּת אַרְבָּעִים:
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בִּידֵי שָׁמָיִם :
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בִּידֵי אָדָם:
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתוֹת מְשׁוּנוֹת:
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּרֵת וַעֲרִירִי :
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי יִסּוּרִים:
וְעַ"ח שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי עוֹנָשִׁין:
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּ"ד :

סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה וּבֵין שֶׁאֵין בָּהּ קוּם עֲשֵׂה אֶת שֶׁגְּלוּיִם לִי וְאֶת שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לִי אֶת שֶׁגְּלוּיִם לִי כְּבָר אֲמַרְתִּי וְהוֹדַעְתִּי לְךָ עֲלֵיהֶם וְאֶת שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לִי לְפָנֶיךָ הֵם גְּלוּיִם וִידוּעִים כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר הַנִּסְתָּרֹת לַיְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכֹּל תִּמְחוֹל וְתִסְלַח אֶת אֲשֶׁר נוֹאַלְתִּי וְאֶת אֲשֶׁר חָטָאתִי :

אונ בְּשַׁעַת אַז מֶען גֵייט שְׁלָאפִין זָאל מֶען פְרִיעֶר קוּשִׁין דִי מְזוּזָה אונ מֶען זָאל לֵייגִין דִיא הַאנְט אוֹיף דֶער מְזוּזָה אונ דָאשׁ זָאגִן . שַׁדַּי יִשְׁמְרֵנִי מִיֵּצֶר הָרַע וּמִכָּל שֵׁדִים וְרוּחִין מֵחֳלָאִים רָעִים וּמֵחֲלוֹמוֹת רָעִים :

נוּא אִיר לִיבֶּע לַייט אַז אִיר וֶועט לֵייעֶנֶען ק"ש אַזוּ וִויא אִיךְ הָאבּ אַייךְ גִישְׁרִיבִּן וֶועט דֶער שָׂטָן קֵיין מַאכְט נִיט הָאבִּן אוֹיף אַייךְ אִין אַייעֶרן שְׁלָאף׳ דֶר יְסוֹד יוֹסֵף שְׁרַייבְּט וַוייבֶּער מוּזִין אוֹיךְ לֵייעֶנֶען ק"ש :

אונ עֶשׂ אִיז רֶעכְט אַז אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זָאל שְׁטֶעלִין אַיין כְּלִי מִיט וַואסֶר לֶעבִּין בֶּעט אונ אַזוּ בַּאלְד אַז עֶר וֶועט אוֹיף שְׁטֵיין וֶועט מֶען אָפּ גִיסִין נֶעגִיל וַואסֶר כְּדֵי מֶען זָאל נִיט גֵיין פִיר אֵיילִן אָן נֶעגִיל וַואסֶר וָוארוּם וֶוער עֶשׂ גֵייט פִיר אֵיילִן אָן נֶעגִיל וַואסֶר אִיז עֶר חַיָּיב אונ צוּם וֵוינִיגְסְטִין אַז מֶען אִיז אִין דֶער הֵיים זָאל מֶען זֶעהֶן דָאשׁ מְקַיֵּים זַיין וָוארוּם אַז מֶען אִיז אִין דֶער וֶועגִינְס קֶען מֶען דָאשׁ נִיט מְקַיֵּים זַיין :

אונ נָאךְ דִי זַאכְן וָואשׁ מֶען בַּדַארְף זִיךְ צוּ וַואשִׁין אונ אַז מֶען וַואשְׁט זִיךְ נִיט אַז עֶר אִיז אַלְמְדָן פַאר גֶעסְט עֶר זַיין תּוֹרָה אִיז עֶר אַיין עַם הָאָרֶץ וֶוערְט עֶר מְשׁוּגָּע :

וָוען מֶען גֵייט אַרוֹישׂ פוּן אַיין בָּאד אָדֶר פוּן אַיין בֵּית הַכִּסֵּא אָדֶר וֶוען מֶען שְׁטֵייט אוֹיף פוּן דֶעם שְׁלָאף אָדֶר וֶוען מֶען הָאט דִי נֶעגֶל אָפּ גְשְׁנִיטְן אָדֶר מֶען הָאט דִי שִׁיךְ אוֹישׂ גְטָאן אָדֶר וֶוען מֶען הָאט מִיט דִי הֶענְט אָן גְרִירְט דִי פִּים אָדֶר וֶוען מֶען הָאט זִיךְ גְצְוָואגְן אָדֶר וֶוען מֶען אִיז גְנַאנְגֶן צְוִוישְׁן מֵתִים אָדֶר וֶוען מֶען הָאט אָן גְרִירְט אָן אַיין מֵת אָדֶר וֶוען מֶען הָאט אָן גְרִירְט אָן דֶעם בְּלוֹיזְן לַייבּ דָארְטְן וואו עֶשׂ בַּדַארְף צוּ זַיין צוּ גִידֶעקְט אָדֶר וֶוען מֶען הָאט בְּלוּט גְלָאזְן אונ דָשׂ זַיינֶן דִי זַאכִין וָואשׁ מֶען בַּדַארְף נָאךְ זֵייא זִיךְ צוּ וַואשִׁין נָאכִין שְׁלָאפְן הֶעלְפְט נִיט אַז מִ׳זָאל אָפּ רַייבִּין דִיא הֶענְט נָאר מֶען מוּז וַואשִׁין דִיא הֶענְט מִיט וַואשֶׂער וָוארוּם אַז דֶר מֶענְטְשׁ שְׁלָאפְט רוּאָט אוֹיף אִים דִי אוּמְרֵיינִיקַייט אִיבֶּר דֶעם הֶעלְפְט נִיט אַז מִ׳זָאל אָפּ רַייבִּין דִי הֶענְט נַייעֶרְט מֶען מוּז וַואשִׁין דִיא הֶענְט אונ דָאשׁ פָּנִים מִיט וַואשֶׂער : אונ וַוייל דֶער מֶענְטְשׁ וֶוערְט אַלֶע מָארְגִין פְרִיא אַיין בְּרִיָּה בְּשֶׁעפֶענִשׁ אִיבֶּער דֶעם הָאט מֶען גְשְׁטֶעלְט דִיא בְּרָכוֹת אַז מִ׳זָאל זָאגִין אַלֶע מָארְגִינְס פְרִיא אונ גֶעבִּין אַלֶע מָארְגִינְס פְרִיא אַיין שֶׁבַח צוּ הַשֵּׁי"ת אַזוֹא שְׁרַייבְּט דֶער מָגֵן אַבְרָהָם אַז מִ׳זָאל וַואשִׁין דִיא הֶענְט אֵיידֶער מֶען

דאווינט

דאווינט גלייך וויא פאר צייטן האט דער כהן גדול גוואשן דיא הענט איי ער האט דיא עבודה געטאן אונ דאש דאוונן איז אויף דעם ארט פון דר עבודה דרום גהער מען זיך צו וואשן די הענט׳ אויך שרייבט דער מגן אברהם מען זאל ניט אן טאן צווייא קליידר אין איינם׳ אויך זאל מען ניט אפ ווישן די הענט אן דער העמד׳ אונ בשעת מען ווישט אפ דיא הענט זאל מען זאגין דיא ברכה על נטילת ידים :

אויך זאל מען ווישן ווען דער מענטש שלאפט האט דער רוח מאכט צוא רוען אויפין מענטשין אונ די אומריינקייט גייט ניט אוועק פון דעם מענטשין ביז ער וואשט דיא הענט דרייא מאל אונ ניט דורך אננדר נייערט איין מאל זאל מען וואשן איין האנט אונ דער נאך דיא אנדערע האנט אזוא זאל מען טאן דרייא מאל:

אונ אזוא באלד ווען מען שטייט אויף פון דעם שלאף אונ מען האט קיין וואסער ניט צו וואשן זיך זאל מען אפ רייבין דיא הענט אן וואש עש איז אונ זאל זאגין איך בקען צוא פאר דיר לעבדיגר גאט דוא ביסט איין קיניג אונ לעבסט אייביג אונ דוא האסט מיר ווידער גקערט מיין נשמה מיט דיין גרויס דער בארימקייט׳ אונ ווען מען האט חיו שלעכטע מחשבות גיזעהן זאל מען דאש זאגין נאך דעם וואשין :

רבש״ע איך האב דאש ניט גיטאן מיט מיין ווילין נייערט מיט שלעכטע מחשבות דרום זאל זיין צו ווילין פאר דיר גאט מיין גאט אונ גאט מיין עלטערן אז דוא זאלשט אפ מעקין פון מיר דיא עבירה אונ באשירעם מיך ווייטער פון שלעכטע מחשבות אימער אונ אייביג:

צום ערשטין זאל מען אן טאן דעם רעכטין שוך אונ דר נאך דעם לינקען שוך אונ אז מען וויל זיי צו קניפן זאל מען פריער דעם לינקען אונ דער נאך דעם רעכטין איי מען גייט דאוונן זאל מען צום ערשטן צורך האבן כדי מען זאל ניט קומן פר השי״ת מיט איין אום פליטיגן לייב. אויך זאל מען זעהן אז עש זאל ניט זיין קיין פלעק פון אום ריינקייט אויפן העמד :

אונ ווער עש האט גיזאגט דיא ברכות אין דער היים בדארף ער שוין ניט זאגין אין דר שול׳ אין דר ברכה אשר יצר זאל מען ניט זאגן רופא חולי כל בשר **נאר** רופא כל בשר **דיא ברכה מגביה שפלים זאל מען ניט זאגין :**

איין טייל מענטשין זיינן זיך נוהג אונ שטייען אויף פר טאג אפ ריכטין חצות אדר שומרים לבוקר דענסט מאל איז דיא צייט אז מיזאל וויינן אונ קלאגין אויף חורבן בית המקדש. אבער ווער עש שטייט אויף ווען עש איז טאג אזוא איז שוין נאר ניט די צייט איז גלייך אז מען דאווינט תפלת פסח אום פורים :

אונ ווער עש איז פון דיא ערשטע צעהן מענטשין אין שול צום מנין אזו איז זיין שכר זייער גרויס אונ איי מען גייט אין דער פריא אין שול אריין זאל מען פריער אן טאן טלית ותפילין׳ אונ איי מען הייבט אן דאבנן זאל מען פריער צדקה געבין׳ ווארום מיט דר צדקה ווערט זיין תפלה אויש גלייזט פון די מקטריגים אונ בשעת אז מען גיט צדקה זאל מען זאגין דעם פסוק אני בצדק אחזה פניך אונ דער נאך זאל מען זאגן מה טובו׳ אונ נאך מה טובו זאל מען דאש זאגין :

מי אנכי ווער בין איך׳ אש אוני ערד אונ ווערים אונ מאדין נארהייט אונ לעהער אז איך בין זוכה תפלה טאן פאר השי״ת דער גאכפערטר קיניג איין פארבצוטער העד איבער אלע הערין׳

נימ

ניט מער פון ווענן זיין דר בארימקייט אונ גנאד אז השי"ת דער בארימט זיך איבר זיינע בשעפנש אונ בנערט אונזערע תפילות אזו וויא דער פסוק זאגט השי"ת איז נאהענט צו א דיא אלע וואש רופין אים אן מיט ווארהייט אונ טוט דעם ווילן פון זיינע פארכצומע אזו בעט איך דיר מיין גאט זאלשט הערין מיין גיבעט אונ זאלסט מיר העלפין מיט דיין הילף אונ דער נאך זאל מען זאגין דעם שבח אדון עולם מיט גרויש כוונה דען דאש איז איין שרעקליכע שבח מיט גרויסע שמות אונ סודות :

אונ איי מען הייבט אן צו דאוונן תפילת שחרית אדר מנחה אדר מעריב זאל מען אזו זאגן דא בין איך אויף מיר מקבל דיא מצוה פון ואהבת לרעך כמוך איז טייטש דוא זאלסט ליב האבין דיין חבר אז זיך זעלבסט מיט דעם ווארט רע פאר שטייט מען אלע מענטשין : דער כלל איז איר זאלט ווישין ווער עש פאר שטייט ניט קיין לשון הקודש איז בעסער מען זאל זאגן די תפילות אויף טייטשי אונ איי מען הייבט אן תפלה טאן זאל מען דש זאגן:

אנא איך בעט דיך אונזר גאט דו זאלסט אויש שטרעקין דיינע הייליגע הענט אונטר די פלינגיל פון די מלאכים וואש זייא הייסין כרובים אן צו א נעמען מיין תפילה מיט דיין גרויש דער בארמיקייט אונ אין שאטין פון דיין פלינגיל זאלסטו מיין תפילה פאר בארגין פאר אלע קליפות אונ זאלסט בפעלין מיט דיין גרוים דער בארימקייט אויף די מלאכים וואש זיינן גיזעצט געווארין אויף די תפילות אז זיי זאלין ברייננן מיין תפילה פאר דיר מיט דיין גרויש גינאר אונ מיינע זינד זאל קיין מאכט ניט האבין צו מאכין אצוויסין שייד צווישין אונז אונ צווישין דיר אונ גיב אונז קראפט אז מיר זאלין מיט אונזר תפילה ריינינין די עולמות כדי מיר זאלין דער הייבין ווערין אונ אונזערע נשמות זאלין זיין ריין פון אלע אום ריינקייט :

צום בעסטין צו זאגן פרשת התמיד דאש איז ויזבר פר איזהו מקומן אין שול דען דיא פרשה וידבר איז אן שטאט קרבן התמיד אונ די שול איז אן שטאט בה"מ אונ דאש קרבן האט מען אין ב"ה מקריב גיוועזן · אויך גיהער מען די פרשה וידבר מיט דאש קהל אין איינם צו זאגין דען דאש הייסט קרבן צבור · אויך גיהער מען צוא שטיין אז מען זאגט וידבר אונ איזהו מקומן וויא מען האט גמוזט שטיין אז מען האט דאש קרבן מקריב גיוועזן :

ברוך שאמר גיהער מען מיט גרויסע פרייד אונ מיט גרויש כוונה צוא זאגין · אונ מען גיהער צו נעמען די פאדערשטע צוויי ציצית אין די הענט ווען מען זאגט ברוך שאמר ווען מען זאגט אשרי אונ מען האלט פותח את ידך גיהער מען מכוין צו זיין די לעצטע אותיות איז דער נאמן פון דעם מלאך וואש איז גיזעצט איבער דיא פרנסה אונ ווער גאנץ אשרי מיט כוונה זאגט אזוא ווערט מען בשירמעט פון גיהנם :

ויושע אונ אז ישיר גהער מען מיט כוונה צו זאגן אונ מיט איין ניגון אונ מען גהער צו שטיין ווען מען דיא שירה אז ישיר זאגט אזו איז מען דעם זעלבינן מכפר אלע זיינע זינד :

דאש איז ווישנליך אז עש איז איין גרויסע מצוה זיין תפלה מיט דאש קהל גלייך אפ צוא ריכטן צום וויינגסטן גהערן דיא גמיינע לייט צוא וויסן ווען מען שוין שפעט אין שול קומט וויא מען זאל זיך נוהג זיין ווען מען קומט אין דער שול אונ דער חזן האלט אין סוף הללויה זאל ער זאגן ברוך שאמר גאר אויש אונ דר נאך אשרי גאר אויש אונ דר נאך הללו את יי מן השמים גאר אויש אונ דר נאך הללו אל בקדשו גאר אויש נאר צו זעהן אז מען זאל מיט דעם קהל גלייך שמונה עשרה מתפלל זיין אונ ווען ער קומט גראד צו יוצר אור זאל ער גלייך

מיט

מיט זייא מתפלל זיין פון יוצר אור אבער ווען ער האט אויש מתפלל גיוועזן מוז ער ווידער זאגן וואש ער האט איבר גהיפט :

ישתבח גיהער מען מיט גדוים כוונה צו זאגן דען דאש איז די ברכה אחרונה פון תללויות ווער עש זאגט אמן יהא שמיה רבא מיט כוונה אונ טוט תשובה צו רייסט מען אים זיינע בייזע גזרות ווען מען זאגט אמן יהא שמיה רבא גיהער מען צו ציטערין מיט אלע גלידער אזו איז זיך השי"י מרחם אונ האט חרטה אויף די צרות אונ איז מוחל אונזערע עבירות ווייטער שטייט פיל זאכין פון דעם חזן וויא ער זאל זיך האלטין צום ווייניגסטין קיין עם הארץ ניט צוא זיין אז ער זאל פאר שטיין וואש ער איז מתפלל אזו קאן ער אליין אויף לשון הקודש נאך לערנען וואש צו אים גיהער אזו ווערט ער גהייסין איין רעכטער פירשפרעכר · אין הלכות אמן ווערט איר שוין מער זאכין גיפינען וואש צום חזן גיהער :

ווען מען זאגט שמע ישראל אונ האלט אן דעם ווארט אחד זאל מען די כוונה האבן אויף דעם ד׳ פון אחד דאש ווייזט אז השי"י האט צו בפעלין אויף אלע פיר עקין דיא וועלט אונ אויף הימל אונ ערד · אונ מען זאל מכוין זיין אז מען זיין לייב איבער ענטפערט צו השי"י אום צו קומן פון גאטש וועגין אונ ווען מען איז אזוא מכוין ווערט דעם זעלביגין גירעכינט גלייך אז ער האט שוין מקדש השם גיוועזן אונ האט זיך גילאזט אום ברייננגען פון גאטש וועגין וואול אכטונג צו געבין ניט צו פר ענדרן איין דגוש פאר איין רפה אונ דאש גלייכין ניט צו פאר ענדערין איין ימין פר איין שמאל זונסט איז מען מחרף ומגדף אונ איז מחריב עולמות אין ק"ש דש ערסטע צו לייענן וקשרתם מיט איין קמץ אונ דעם אנדרן וקשרתם מיט אסגול : נוא איר ליבע לייט וייל ק"ש האט אזו איין סגולה אן זיך אז איטליכם ווארט היילט איין גליר פון דעם מענטשן דען ק"ש איז צוויא הונדערט אונ אכט אונ פערציג ווערטער אונ דער מענטש האט צוויא הונדערט אונ אכט אונ פערציג גלידער דהיינו מיט דיא דרייא ווערטער אני יי אלהיכם טרעפט אן צוויא הונדערט אונ אכט אונ פערציג ווערטער דרום גיהער דער חזן אן צו הייבן ה׳ אלהיכם אבער ווען איין יחיד פאר זיך מתפלל איז אזו האט מען גישטעלט אז ער זאל אן הייבין אל מלך נאמן פאר ק"ש אזו קומט גראד ארויש רמ"ח ווערטער :

דיא ציצית גיהער מען אין די הענט צו האלטין איבער ק"ש ביז מען האלט לעד קימת מען טאר אפילו קיין אמן ניט ענטפערין צווישין ק"ש אונ שמ"ע מכ"ש מפסיק צו זיין מיט דברים בטלים איז איין גרויסע עבירה :

ווען מען שטעלט זיך שמונה עשרה מוז מען ביידע פים צו אננדער שטעלן אז עש זאל אן גיזעהן זיין גלייך אז ער נישט מער אז איין פוס האט · אונ דיא הענט גהער מען צוא לייגן אויפין הארץ איבער אננדער דהיינו דיא רעכטע האנט אויף דיא לינקע האנט אונ דעם קאפ איין גבוקט אונ דיא אויגין צוא דער ערד אונ דאש הארץ דהיינו זיין כוונה צוא השי"י אונ ווען מען איז אין דער היים מתפלל זאל ער זעהען מתפלל צוא זיין אין איין חדר וואו פענצטער זיינען אז ער זאל זיינע אויגן קאנען קעגין דעם הימל האבן אין זיין תפלה אונ ניט אן גלהנט צו שטיין אן דעם שטענדער ווען מען וואלט דעם שטענדער אוועק נעמן ווערט ער מוזן אום פאלין דאש זעלביגע הייסט ניט שמונה עשרה גשטאנען אונ דער חזן גהער פשיטא גיווארינט זיין ניט אן גילעהענט צוא שטיין אונ ווען מען שטעלט זיך שמ"ע זאל מען זיך ניט גראד קעגין מזרח שטעלין נייערט אביסל זיך צוא נייגין קעגין דרום זייט · אין אתה גבור גהער מען צו זאגן לישני עפר אז מיטייטש השי"י איז מקיים זיין ווארהאפטיג רייד

צוא

צו דיא וואש שלאפין אין דער ערד אז זייא ווערן אויף שטיין תחית המתים · ווען איינער איין קראנקין האט אין זיינעם הויז אזו קאן מען אויף אים מתפלל זיין אין רפאנו ווען גלייך אויף טייטש אונ פאר שמע קולנו זאל מען אזו זאגין אויף טייטש :

אנא ה׳ חטאתי עויתי פשעתי לפניך זייא מיר מוחל מיינע זינד אונ פר גיב מיר מיינע פר קרימענש אונ זייא מכפר מיינע מיסטייט אויף דעם וואש איך האב גזינדיגט אונ פאר קרימט אונ גמיסטייט פאר דיר נאט זינט איך בין גקומען אויף דער וועלט ביז אין דעם היינטיגן טאג · דער נאך מעג מען בעטן פאר הש״י דאש איינער איז ארום אונ ווען גלייך ער איז איין עושר זאל ער דאך תפלה טאן צוא הש״י אויף פרנסה פר שמע קולנו אונ ער ווייזט דער מיט אז הש״י האט זיין פרנסה אין זיין מאכט אז ער פאר לאזט זיך ניט אויף זיין עשירות :

דאש איז דיא תפלה אויף פרנסה :

אתה הוא יי האלהים דוא ביסט דער גאט דער דא שפייזט אלע בשעפנש פון דיא גרויסע בשעפנעש וואש הייסט ראימים ביז אן דעם קלענסטן בשעפנש וואש הייסט ביצי כינים באשער מיר אונ מיין הויז גזינד אונזער שפייז אן צער אונ אן איסור צוא לעבין צוא גזונט צוא פרייד פון גיבענשטע אונ באגליקטע שפע אז איך זאל קאנען טאן דיין ווילן אונ זאל קאנען באשטעטיגין דיין היילגע תורה אונ זאל קיינעמש ניט בדארפין ניט צוא איר שיינקען ניט צוא איר לייען נאר פון דיין פולע אפענע מילדי היילגע האנט · פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון · מען זאל זאגין משען ומבטח לצדיקים דיא למ״ד מיט איין שוא · מודים ניהער מען זיך צוא בוקין ביז אלע גלידער ווערט גריקט פון דער שדרה דען אין דער שדרה איז אכצעהען גלידער קעגן דיא אכצעהן ברכות וואש אין שמ״ע איז · ווען מען עושה שלום אויש גייט זאל מען צום ערשטן מיט דיא לינקע פוס אן הייבין הינטער זיך צו טרעטין אונ דר נאך מיט דיא רעכטע פוס · אונ ווען מען עושה שלום אויש גייט זאל מען ניט באלד צו ריק גיין דא איז גלייך וויא איין הונט זיין עסן אויש שפייט אונ עשט ווידער אויף נייערט מען מוז ווארטין ביז מען האלט קדושה דער נאך זאל מען ערשט צו ריק גיין אין דעם פסוק יהיו לרצון זיינען גרויסע סודות דרינען ער הייבט זיך אן מיט איין יוד אונ לאזט זיך אויש מיט איין יוד אונ עש איז דרינען צעהן ווערטער אונ צעהן יודין אונ צווייא אונ פערציג אותיות · דרום ניהער מען וואול אין זינען זיך צוא נעמען אונ מיט גרויס כוונה צוא זאגין :

אבער צום ווייניגסטין איין טייל פון תפלה אדער תחנות וואש מען זאל זאגן פר די תפלה אדער אין דיא תפלה אדער נאך דיא תפלה האב איך ניט מער ווייניג וואש אויף טייטש גישטעלט דרום ניט צו פר אכטן אונ איטליכער אויף זיין שטער אונ ארט צו זאגן :

קדיש אונ ברכו שטייט שוין אין דיא סידורים :

דרום האב איך עש ניט אהער גישטעלט אבער מען גהער גווארינט צוא זיין צו זאגין ווען מען ניט ביי מנין איז גלייך אז מען האט קדיש אונ קדושה אונ ברכו מיט דעם קהל גזאגט · אבער וואו איין מנין איז העלפט אלע זיינע זאגין ניט נייערט מען מוז צום מנין גיין אונ אין שול זיין תפלה אפ צו ריכטין :

אונזערע חכמים שרייבן אלע דיא מזיערן זיינען אין הימל פאר שלאסן נייערט דיא טויערין פון טרערין זיינען ניט פאר שלאסין דרום גיהער מען זיין תפלה מיט טרערין אפ צוא ריכטין אונ ווען מען קאן ניט ווייגען זאל מען צום ווייניגסטין איין נגון מאכין גלייך אז מען ווייגט וויא איין ארום מאן וואש טוט בעטלען מיט דעם אמטיגן ניגון אויף דיא טיר איין שטיקיל ברויט אזו גהער מען איין ניגון צוא מאכין אין דיא תפלה :

עס איז פאר האנדן לייט וואס גאנץ לאנג אירע שמ״ע ריכטן אפ זייא טוען גאנץ רעכט אבער דער חזן דארף דאך ניט צוא ווארטן אויף זיי · אונ ווען מען אונטער דר וועגינס זיין תפלה טוט זאל מען זיך צום ערסטן אום זעהן אז קיין אומריינקייט זאל ניט זיין אויף דעם ארט וונסט ווערט זיין תפלה אום ווערדיג זיין פאר הש״י אונ ווערט מוזן נאך אמאל דאווגען · דרום ווען עס גישעהן דער נאך אז נאך די תפלה האט זיך אומריינקייט גיפונען אין דיא פיר איילין אזו גיהער מען זיך מצער צוא זיין אז ער גאטש הייליגע ווערטער ארויס גרעט האט אויף איין אום ריינע שטעל אזו גהער מען איין טאג צוא פאסטין :

ווען מען קומט אין שול זאל מען ניט באלד זיין תפלה אפ ריכטן דען דער מיט ווייזט גלייך אז ער זאלט לוז ווערין נייערט מען גהער צוא זאמן אז מען קאן גיין אכט איילן דער נאך זאל מען ערסט אן פאנגען תפלה צו טאן · איין אלטער מאן אדער איין קראנקער מאן ווען ער קאן אין זיין תפלה ניט שטיין אזו מעג ער וואול זיין תפלה טאן ווען ער ליגט אדער ווען ער זיצט · ווען איינער דארף אויש צו שפייען אין זיין תפלה זאל ער הינטער זיך שפייען אבער ניט פאר זיך · ווען איינער שטייט פאר אים שמ״ע טאר מען ניט זיצין נייערט מען מוז שטיין ביז יענער אויש גייט שמ״ע · ווען איינער ווערט שוין פארטיג מיט לאנג והוא רחום זאל ער דאך ניט זאגן פאר זיך רחום וחנון נייערט ער מוז ווארטן מיט דעם חזן גלייך צוא זאגן רחום וחנון · ווען מען זאגט ברוך יי לעולם אמן ואמן אונ יראו עינינו מוז מען אויף שטיין אבר מען מעג שטיין מיט דעם פנים אויף וועלכע זייט ער וויל :

אונזערע חכמים זאגין דער האט איין גרעסערין שכר וואס אמן זאגט איידער דער וואס דיא ברכה זאגט דרום גיהער מען וואול אכטונג צוא געבין קיין אמן ניט פאר הערין דען איטליכער אמן האט איין בזונדער טייטש איין טייל אמן איז טייטש עס איז שוין לאנג וואר אונ אטייל אמן איז טייטש עס איז איצונד וואר · אונ אטייל אמן איז טייטש ער זאל ערשט ווערן וואר דרום גהער מען שטיל צו האלטין ווען דער חזן הויך שמ״ע זאגט דער ווארטן אמן אויף איטליכע ברכה ערינצט נאך צוא זאגין · דער טורי זהב שרייבט וואו נאר אמנין איז אונ איין טייל גיבן ניט אכטונג אויף קיין אמן נאך קיין קדיש נאך קיין ברכו אונ אטייל שלאפין גאר אין דיא תפלין ווייא איז צוא זיי אונ וויי איז זייערע נשמות איז בעסער גאר קיין מנין מיט זעלכע רשעים צו מאכן אונ פר זיך זיין תפלה צו טאן · אויך גיווארינט צו זיין ווען דער חזן שמ״ע הויך זאגט מיינען אטייל זיי טוען אגרוישע מצוה אונ זאגן מיט דעם חזן דיא ברכות ובפרט מיט דעם שם איז גלייך אז מען וואלט פאלש שווערין ווער עס בחנם אשם טוט ארויש ריידין אונ ווער עס בחנם ארויש רעט איין שם דער איז חיב : זעהעט נוא איר ליבע לייט ווען איינער מיט זיין חבר וואלט איין משפט האבן אונ מען זאל אים פסקנן איין שבועה אונ ווען גלייך אז ער ווייש אז ער איז גרעכט וויל ער דאך ניט שווערן אונ ווערט זיין געלט אן · אונ איין שם ריידן זיי בחנם ארויש דש איז גלייך אז מען וואלט שווערין אום זונסט · עס איז שוין אין סידורים גידרוקט וויא דער אמן זיין טייטש האט דרום ווער עס ניט פאר שטייט אויף לה״ק דער זאל זיך איין סידור קויפין אז ער זאל וויסין וואס ער זאגט :

אין זוהר שטייט גרויסע סודות אויף אמן אונ שטייט ווייטער וואס פאר איין גרויסן שכר מען האט ווען מען ערינצט אמן נאך זאגט מיט כוונה וויפיל טירן פון רחמנות ווערט פר דעם זעלבינן אויף גמאכט וויפיל גוטין ווערט פר זיי גפונן דורך דר גרויסע הייליקייט ווש מען אויף זיך ציהט מיט דעם אמן נאך זאגן וויפיל פרייד האט ער אויף דר וועלט אונ אויף יענער וועלט · אונ ווען ח״ו איין צרה איז אונ מען טוט תפלה אזו ווערט אויש גירופין אין

הימל

הימל עפינט די טירן צו אנטפאנגן די תפלות פון די וואש אמן ערינסט נאך זאגן · אונ ווען דיא זעלביגע לייט שטארבן קומן פיל מלאכים אנטקעגן צו אנטפאנגן די נשמה אונ שרייען אויש עפינט די טויערן פון דר בארימקייט צו די וואש האבן אמן נאך גזאגט אבר ווער עש הערט איין ברכה אונ זאגט קיין אמן דרויף אויף דעם זעלבינן ווערט גזאגט ובוזי יקלו איז טייטש ווער עש מיך פר אכט דר ווערט זעלבשט פר אכט וויפיל עונשים אונ שטראף דר זעלביגר מוז ליידין ווער אמן טוט פר אכטן ווען ער שטארבט ווערט פר אים אויש גירופין פר שליסט אלע די טירן פון דר בארמיקייט פאר דעם זעלבינן וואש ביי זיינעם לעבין דיא טויערן האט ניט גיוואלט עפענן פון דר בארימקייט ווייל ער האט ניט אמן נאך גיזאגט מען זאל דעם זעלבינן ניט אריין לאזין וואו נאר רחמנות איז ווייא צו אים אונ צו זיין נשמה דאש האבן מיר ווישגליך אזו פיל חדרים אז עש זיינן אין גן עדן אזו פיל חדרים זיינן אין גיהנם · ווער עש קומט אריין אין דעם גיהנם וואש הייסט שאול דר קאן ווידר ארויש קומען ווען ער גיבעטין האט · אונ מיר האבין גלערינט ווער עש פר אכט אמן אונ זאגט ניט ערינסט אמן דער קומט אריין אין גיהנם אבר ווען ער וויל זיך בדיינקען אונ נעמט אויף זיך ער זאל טאן נאך צוא זאגן דר קומט פון איין מדריגה צו די אנדערע מדריגה ביז ער קומט לחיי עוה"ב :

נוא זעהט איר ליבע לייט וואש פאר עונשים מען מוז ליידן ווען מען די מצוה פון אמן נאך זאגן פאר אכטין טוט אונ וואש פאר איין גרויסין שכר מען קריגט ווער עש ערינסט אמן נאך זאגט · דרום גיהער מען דיא לייט צוא ווארנען דען עש זיינען פיל לייט פאר האנדין וואש פאר הערן צוויי אמן דהיינו נאך המחזיר שכינתו לציון זאגן זייא באלד מודים אונ זאגין קיין אמן ניט נאך אויף די ברכה · דעסט גלייכין אן פרייטיג צוא נאכט נאך ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים זאגין זייא גלייך ושמרו בני ישראל אונ זאגין קיין אמן צום ערסטין אויף דיא ברכה · דרום גהער איטליכער זיין גיזינר צו גיוואונען זיי זאלין אלע ברכות הויך זאגין יודער ווארטין אז מען זאל קאנן אמן דרויף זאגן דעסט גלייכן ווען זייא פון אמענטשין ברכה הערין זאלן זיי אמן נאך זאגין :

אויך זאלן דיא לייט גיווארינט זיין עש זיינן פיל לייט פר האנדן ווען דר חזן הויך ש"ע זאגט גיבן זייא ניט אכטונג אויף די ברכות אונ זיינן פרום אונ זאגן תהלים אדער מעמדות אדער ואתה מגן בעדי ניט גינוג אז זייא ווערן קיין שכר ניט האבן זייא ווערן נאך מוזן גרוישין עונש ליידין ווייל זיי האבן ניט אכטונג גגעבן אויף די ברכות דר ווארטן אז זיי האבן גקענט ערינסט אמן זאגן · אונ ווען די לייט תהלים זאגן ווייל דר חזן הויך שמ"ע זאגט זאגין זיי איין מאל אמן אונ זייא ווייסן ניט אויף וועלכע ברכה · דער זעלביגער אמן ווערט גיהייסין אמן יתומה דאש איז איין גרויסע עבירה אונ אונזרע חכמים האבן גזאגט בעסר ווייניג מיט כוונה אז פיל גזאגט אן כוונה אונ ווען מען האט אזו איין גרויסן שכר פון איין ווייניג זאגין אז פון פיל זאגן · נוא וואש זאלן מיר דאש פיל זאגן דרום זאל מען גווארינט זיין אכטונג צו האבין אויף איטליכר ברכה בזונדר דער ווארטין אז מען זאל ערינסט אמן נאך זאגין :

אויך גהער מען די לייט צו ווארנן קריאת שמע אונ שמ"ע אין זיינע צייט אפ צו ריכטן אונ ניט עובר צו זיין די צייט פון קריאת שמע אונ דיא רעכטע צייט איז זייגער זעקס אויף דעם זייגר זומר אונ ווינטער אונ ניט שפעטער אויך איז מען נוהג אין קהלות אן שבת אדער י"ט זייגר זיבן אדער אין דיא קהלות וואש גייען ערשט זייגר אכט אין די שול אן שבת אדער אן י"ט אונ זאגין נאך תהלים פאר ברוך שאמר דיא זיינען גיוויס עובר ק"ש דרום גיהער מען זיך נוהג צוא זיין וויא מען איז זיך נוהג אין ק"ק פירדא אז זייא גייען אייביג זומר אונ ווינטער אין די שול זייגר זעקס אונ ווער עש וויל פאר ענדערן זיין מנהג אונ וויל אום זיבן אין דיא שול גיין זאל מען זיך

צום ווייניגסטין גווינען אין דער היים אפ צוא ריכטן דיא ברכות פון פאריגט אונ דיא ערשטע פרשה ק״ש אזו איז מען דער נאך ניט עובר ק״ש אונ דעם מנהג מבטל צוא זיין דיא לייט וואש גייען אום אכט אין דיא שול אן שבת אדער י״ט צום ווייניגשטן קיין תהלים צוא זאגן פר ברוך שאמר אונ דער חזן זאל ניט דאווגן מיט פיל זינגן אונ ווען גלייך מען איז אונטר וועגינס זאל מען זיך אזו גיווייגען אז מיזאל דיא ערשטע פרשה ק״ש נאך די ברכות זאגין אבער ווען איינר זאלט גערין עובר ק״ש זיין אונ וועט וועלין מיינען אז ער מיט די פרשה ק״ש איז יוצא עש איז ניט וואר נייערט ווען מען איז איין אונס דענסט מאל איז מען יוצא אבער זונסט ניט :

איין חזן וואש פר דעם עמוד שטייט גיהער מען צוא זעהן אז ער זאל גוט אונ פרום זיין אונ ווען צווייא חזנים וואש גלייכע מדות האבן אן זיך נייערט איינר איז מער מיוחס אז דער אנדערר זאל מען דעם נעמן וואש מער מיוחס איז דען זכות אבות איז איין גרויסע זאך זיין תפלה ווערט גיכער אן גינומן דהיינו ווען ער גוט אונ פרום איז אבר יחוס אליין העלפט ניט ווען ער זעלברט האט ניט קיין גוטע מעלות אבער ווען איין חזן וואש ער האט גוטע מעלות אן זיך אונ איז ניט קיין מיוחס אונ דער אנדערר איז איין מיוחס אונ האט קיין גוטע מעלות אן זיך אזו זאל מען דעם חזן נעמן וואש גוטע מעשים אן זיך האט דש שרייבט דר טורי זהב : אימליכער חזן זאל גיווארנט זיין דאש ער זאל זיין תפלה ווארט בייא ווארט זאגין אז ער זאל פאר שטיין די ווערטער וואש ער איז מתפלל אונ זאל נישט פרעגין אויף די לייט וואש קיין יראה האבן · אונ דיא זעלביגע לייט ריכטן אירע תפלות אין דר גיך אפ אונ דר קירצין די לויב פון השי״ת דרום נהער מען מתפלל צו זיין ווארט בייא ווארט ווארום דיא תפלות וואש דיא אנשי כנסת הגדולה האבין מתקן גיוועזן איז דרויף גרושע סודות אונ יחודים · ווען זייא וועלין זייערע תפלה בכוונה טאן אזו קאנען זייא ניט מיט דעם חזן גלייך קומען דען דר חזן זאגט עש גשווינד דרום גהער דר חזן פר דעם עמוד וואול אכטונג געבין אונ בכוונה ווארט ביי ווארט זיין תפלה אן צוא ריכטן אזוא ווערט ער בוודאי זוכה זיין צוא האבין עולם הזה אונ עולם הבא : אויך זאליןדיא חזנים גווארינט זיין אין איין ווארט ניט לאנג צוא זינגן דען דורך זיין גזאנג ווערט דאש ווארט צו טיילט אזו האט עש קיין פירוש ניט · אויך גהערין די חזנים צו וויסן וואש אין זוהר שטייט ווען זיי ברכת כהנים זאגן דהיינו ווען דר חזן זאגט יברכך זאלין זייא זיך בוקין קעגין דעם ארון קודש אונ ווען ער זאגט וישמרך זאל ער זיך קערין אויף דיא רעכטע זייט · אונ ווען ער זאגט יאר זאל ער זיך ווידר בוקין קעגין דעם ארון הקודש אונ ווען ער זאגט ויחונך זאל ער זיך קערין צוא דיא לינקע זייט · אונ ווען ער זאגט ישא זאל ער זיך בוקין צו דעם ארון הקודש׳ אונ ווען ער זאגט אליך צו קערין זיך אויף די רעכטע זייט וישם לך זאל ער זיך קערין צוא דיא לינקע זייט שלום זאל ער זיך בוקין קעגן דעם ארון הקודש : דער מגן אברהם שרייבט מען זאגט קיין רחום וחנון בייא איין חתן דעם ערסטן טאג ווען ער האט חתונה גיהאט · דעסט גלייכן זאגט מען קיין רחום וחנון ניט וואו איין ברית מילה איז דהיינו צוא מארגינש אבער צו אבינט מוז מען יוא זאגן רחום וחנון דעשט גלייכין ביי איין אבל דארף מען אויך קיין רחום וחנון ניט צוא זאגין אונ אום מאנטיג אדער דאנערשטיג מוז מען אין דער היים לאנג והוא רחום זאגין ובא לציון גיהער מען מיט גרויש כוונה צוא זאגין : עלינו זאל מען זאגין באימה אונ מיט יראה אונ מיט שמחה אונ מיט כוונה · אונ ווען מען איז זיך אזו נוהג מיט עלינו ווערט מקויים דר פסוק אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי׳ אלהיו · איז טייטש וואול איז דש פאלק דש אזו איז צו אים · וואול איז דאש פאלק דש גאט איז זיין גאט · אונ ווען מען האלט ביי דעם ווארט כורעים זאל מען זיך איין בוקין מיט דר קניא ווען

מען

מען האלט אן דם ווארט משתחוים זאל מען זיך בוקין אונ ווער עש מוט ניט אזו דר לייקנט זיינע איינינע רייד וואש ער רעט ארויש · דרום זאל מען זעהען אז מען זאל פאר שטיין וואש מען זאגט : אונ איין אבל וואש קדיש נאך עלינו זאגט גיהער זיך איין טלית אן צו טאן : ובא לציון ווען מען האלט דורשיך יי זאל מען מפסיק זיין איי ער דעם אנדרין שם זאגט פון יי חפץ למען צדקו · צוא מארגינש נאך עלינו איז איין סגולה צו זאגין אלע טאג פסום הקטורת : דער נאך זאל מען זאגין דיא זכירות ווען גלייך עש שטייט אין סדורים גידרוקט אזו שטעל איך דאך אלהיא אויף עברי אונ טייטש :

(יציאת מצרים) **למען** תזכור את יום צאתך מארץ מצרים : דוא זאלשט גדיינקן דעם טאג דיין אויש גאנג פון מצרים :

(מעמד הר סיני) **זכור** את אשר עמדת לפני יי אלהיך בחורב : פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך · גידיינק דעם טאג אז דו בישט גשטאנפר דיין גאט אין חורב אזו זאלשטו ניט פר געסין וואש דיינע אויגין האבין גיזעהן אויפדעם בארג סיני :

(מחית עמלק) **זכור** את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים : אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים : והיה בהניח יי אלהיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר יי אלהיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח : ימח שם ו וזכרו · גידיינק וואש עמלק האט דיר גיטאן אין וועג אז דוא בישט אויש גגאנגען אויש מצרים ער האט גיפינט דיך אין וועג אונ דוא בישט גיוועזן מיד · אונ דער עמלק האט זיך פאר גאט ניט גיפארכט · אונ ווען גאט וועט דיך לאזין צו פרידין פון דיינע פיינד אין א״י וואש גאט וועט געבין איין ארב צו ארבין זאלשטו אפ מעקין דאש גידעכניש פון עמלק פון אונטער דעם הימל ניט צוא פאר געסין אפ צו מעקין זיין נאמען :

(זכירת מרים) **זכור** את אשר עשה יי אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים · גדיינק וואש גאט האט גיטאן צו מרים אין וועג אז איר זייט אויש גגאנגען פון מצרים דיא כנסת הגדולה האבין דיא תפלות גלייך גישטעלט סייא ארום סייא רייך אלעש גלייך אבער איטליכר מענטש גיהער בעטן צוא הש״י אויף איטליכר זאך : ווען איינעם אין דער תפלה קומט אריין איין פרעמדע מחשבה זאל ער ווארטין ביז די מחשבה וועט פון אים אוועק גיין · אונ גיהער זיך צוא שעמען פאר הש״י אז פרעמדע מחשבות קומען אין מיטין דר תפלה ווארום נאט פר שטייט אלדינג אונ ווייש אלע מחשבות אונ זאל בעטין צו הש״י אז זיין מחשבה זאל זיך דער וועקין צו גוטין :

איך האב גיהערט פון איין בעל קבלה ווען איינר וויל פר טרייבן פון זיך פרעמדע מחשבות וואש קומען אין מיטין דר תפלה זאל ער זיין רעכטע האנט האלטין אויפין שטערין אונ זאל דעם פסוק זאגין לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי דאש איז איין סגולה : אונזערע חכמים שרייבין עש איז איין גרוישע זאך צוא וויינען אין דער תפלה · ווארום דיא טרערין צוא רייסין דעם גזר דין פון דעם מענטשין · אונ אויב מיהאט אויף אים גוזר גיוועזן חיו גזירות ווערין זיי אויך בטל דורך דיא טרערין · דער זוהר שרייבט ווער עש וויינט אין דער תפלה ביז ער קען ניט ריידן מחמת נוויין דאש הייסט איין תפלה שלימה די תפלה ווערט

בְּוַודַּאי אָן גִינוּמֶען פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ · אונ וָוער עֶשׂ וַויל אַז זַיין תְּפִלָּה זָאל פַאר השי"ת אָן גִינוּמֶן ווערִין · דֶער מוּז דָאשׂ כֵּלִי פוּן דֶער תְּפִילָה הִיטִין אַז עֶשׂ זָאל נִיט פַאר אוּם רֵיינִיגְט ווערִין · אונ דָאשׂ מויל אִיז דִיא כֵּלִי פוּן דֶער תְּפִלָּה · אַזוּ מוּז מֶען דָאשׂ מויל צוּא הִיטִין אַז מֶ'זָאל קֵיין לָשׁוֹן הָרָע צוּ רֵיידִין · קֵיין נִיבּוּל פֶּה צוּ רֵיידִין · קֵיין שֶׁקֶר צוּ רֵיידִין · קֵיין רְכִילוּת צוּ רֵיידִין · קֵיין שְׁבוּעָה צוּ שְׁווערִין · דֶען מִיט דִיא שְׁבוּעָה ווערְט דָאשׂ מויל פַאר אוּם רֵיינִיגְט · אַזוּ קָאן דִיא תְּפִלָּה צוּ השי"ת נִיט צוּ קוּמֶען · דֶען דָאשׂ אִיז גְלַייךְ אַז מֶען וויל אַיין גְרוֹישֶׁע מַתָּנָה גֶעבִּין צוּא אַיין מֶלֶךְ אִין אַיין אוּם רֵיינֶע כֵּלִי · אַזוּ וועט עֶר גְוִוישׂ דִיא מַתָּנָה צוּא רִיק וַוארְפִין פוּן וועגִין דִיא אוּמְרֵיינֶע כֵּלִי · אַזוּ אוֹיךְ דִיא תְּפִלָּה אִיז דִי מַתָּנָה פַאר השי"ת אונ דָאשׂ מויל אִיז דִיא כֵּלִי פוּן דֶער מַתָּנָה אַזוּ ווען דָאשׂ מויל אִיז פַאר אוּם רֵיינִיגְט אַזוּ וִויא מִיר הָאבִּין גְשְׁרִיבִּין אַזוּ ווערְט דִי תְּפִילָה נִיט אָן גִינוּמֶען פַאר השי"ת אונ ווען אַייגֶער אִין זַיין יוּגִינְט הָאט זִיךְ נִיט גִיהִיט אונ הָאט זַיין מויל יוא פַאר אוּם רֵיינִיגְט · אונ וויל הָאבִּין אַז זַיין תְּפִלָּה זָאל אָן גִינוּמֶען ווערִין פַאר השי"ת . זָאל עֶר פַאר רִיכְטִין מִיט קְדוּשָׁה רֵיידִין אונ תּוֹרָה לֶערְנֶען · אונ קֵיין אוּם נוּצִיגֶע זַאכִין צוּ רֵיידִין מִיט זַיין מויל נָאר אַייטִיל קְדוּשָׁה · אַזוּ וועט גִיוִוישׂ זַיין תְּפִילָה אָן גִינוּמֶען ווערִין · אונ זַיין ווילִין וועט גִיטָאן ווערִין וָואשׂ עֶר וועט ווָעלִין :

ווען אַיין מֶענְטְשׁ הָאט עֶפִּים גִינַנְבֶת אָדֶער גִיגַזְלְת ווערְט זַיין תְּפִלָּה נִיט אָן גְנוּמֶן פַר השי"ת בִּיז עֶר קֶערְט יֶענֶעם אוּם · אָדֶער עֶר בֶּעט פוּן יֶענֶעם אַז עֶר זָאל עֶשׂ אִים מוֹחֵל זַיין דִי גְזֵלָה אָדֶער דִי גְנֵבָה · אונ ווען יֶענֶער אִיז אִים מוֹחֵל אַזוּ אִיז אִים השי"ת מוֹחֵל אונ נֶעמְט זַיין תְּפִלָּה אוֹיךְ אָן · אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב צוּ בֶּעטִין אַלֶע זַיינֶע בַּדֶערְפֶנִישׂ פוּן השי"ת · וּבִפְרַט צוּ בֶּעטִין פַאר השי"ת אַז עֶר זָאל אִים גֶעבִּין אַיין זֶרַע כָּשֵׁר דֶען אַלֶע זִיווּגִים זַיינֶען פוּן השי"ת · דְרוּם גִיהֶער מֶען דְרוֹיף תְּפִלָּה צוּ טָאן אִין דֶר צַייט כְּלוֹמַר אִין עֶרֶב רֹאשׁ חוֹדֶשׁ סִיוָן ווייל מֶען הָאט דִי תּוֹרָה גִיגֶעבִּין צוּא דִי יִשְׂרָאֵל · אַזוּ זָאלִין זִיךְ דֶער מַאן אונ דָשׂ ווייבּ נוֹהֵג זַיין אִין עֶרֶב רֹאשׁ חוֹדֶשׁ סִיוָן בֶּעטִין פוּן השי"ת אַז עֶר זָאל זֵייא גֶעבִּין אַיין זֶרַע כָּשֵׁר · אונ זָאלִין פַאסְטִין אונ זָאלִין צְדָקָה גֶעבִּין אונ זָאלִין פְרוּם זַיין · אונ דִיא תְּחִינָה בְּכַוָונָה זָאגִין :

אַתָּה הוּא ה' אלהינו דוּא בִּיסְט אוּנְזֶער גָאט אֵיי דוּ הָאסְט בַּשַׁאפִין דִי וועלְט אונ דוּא בִּיסְט גָאט נָאךְ דֶעם אַז דוּ הָאסְט בַּשַׁאפִין דִי וועלְט אונ פוּן אֵייבִּיג בִּישְׁטוּ גָאט אונ הָאשְׁט בַּשַׁאפִין דִי וועלְט צוּ לָאזִין ווִישִׁן דִי אַכְפֶּערְקַייט דוּרְךְ דַיין הֵיילִיגֶע תּוֹרָה אונ הָאשְׁט אוּנְז נִיטָאכְט גְנֶעהֶנְן צוּ דַיין הֵיילִיגְן נָאמֶען צוּ דֶער הַאלְטִין דַיין וועלְט דוּרְךְ דַיין הֵיילִיגֶע תּוֹרָה · אונ פוּן דִיר גָאט אִיז נְקוּמֶען דִיא הֵיילִיקַייט צוּ אוּנְז דֶער ווארְטִין אַז מִיר אונ אוּנְזֶערֶע קִינְדֶער אונ קִינְדְשׁ קִינְדֶער זָאלִין ווִיסִין דַיינֶע הֵיילִיגֶע תּוֹרָה צוּ הַאלְטִין וָואשׂ אִין דֶער תּוֹרָה שְׁטֵייט · דְרוּם בִּין אִיךְ אוֹיךְ גְקוּמֶען צוּא פַאר דִיר גָאט מַיין גָאט קֵינִיג אִיבֶּער אַלֶע קֵינִיגִין אִיךְ מַאךְ פַאלִין פַאר דִיר מַיין גְבֶּעט אונ מַיינֶע אוֹיגְן טוּא אִיךְ צוּ דִיר דֶער הֵייבְּן בִּיז דוּ וועשְׁט דִיךְ דֶער בַּארִימֶען אִיבֶּער מִיר אונ זָאלְשְׁט דֶער הֶערִין מַיין גְבֶּעט אונ זָאלְשְׁט מִיר גֶעבִּין קִינְדֶער אונ דִיא קִינְדֶער זָאלִין זִיךְ מֶ'גַרִין עַר סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת · אונ זָאלְשְׁט מַיינֶע קִינְדֶער גֶעבִּין פַאר שְׁטַאנְד אִין דַיין תּוֹרָה צוּא לֶערְנֶען צוּ הִיטִין · צוּ טָאן · אונ צוּ בַּשְׁטֶעטִיגְן דַיין תּוֹרָה מִיט לִיבְשַׁאפְט אונ זָאלְשְׁט דֶר לַייכְטִין אוּנְזֶערֶע אוֹיגְן אִין דַיין תּוֹרָה אונ זָאלְשְׁט בַּהֶעפְטִן אוּנְזֶער הַארְץ אִין דַיינֶע מִצְוֹת דִיךְ לִיבּ צוּא הָאבִּין אונ פָארְכְטִין פַאר דַיין הֵיילִיגְן נָאמֶען · דֶער בַּארְמִיגֶע פָאטֶער גִיבּ אוּנְז בְּרָכָה אונ הַצְלָחָה אונ לַאנְג לֶעבִּין וָוער אִיז אַזוּ אַיין דֶער בַּארְעמִיגֶער פָאטֶער וִויא דוּ בִּיסְט · דוּ גְרֵיינְקְשְׁט דַיין בַּשֶׁעפֶנִשׁ צוּ לֶעבִּין מִיט דֶער בַּארִימְקַייט · גְרֵיינְק אוּנְז צוּם אֵייבִּיג לֶעבִּין עוֹלָם הַבָּא דֶען פוּן דֶעשְׂט ווֶעגִין בִּין אִיךְ גְקוּמֶען צוּא בֶּעטִין פוּן צוּא פַאר דִיר אַז מַיינֶע קִינְדֶער זָאלִין זַיין גוּט

אונ

און פרום קיין פסול זאל אין זייא ניט גיפונען ווערין נייערט שלום און אמת רעכט פארטיג אין דיינע אויגין און אין לייטינש אויגן זייא זאלין זיין לומדים אין פסוק און אין משניות און אין גמרא · און צוא טאן מצות און גמילות חסדים און גוטע מדות אן זיך האבין און זייא זאלין דיך דינען מיט פארכט און ליבשאפט · ליבער גאט גיב איטליכען זיין ברעדפנש מיט כבוד און מיט חן און חסד און שלום צווישין אונזערע קינדער און זאלשט זייא בשערין איר זיווג אין דער צייט פון איין גוטע משפחה תלמידי חכמים און חסידים און זייער זיווג זאל אזוא גוט זיין וויא איך האב אויף זיי תפלה גיטאן דען דו גאט פאר שטייסט און פרובסט אלע גידאנקען און מיין כוונה איז פון דיין גיאכפרטין נאמען ווענין און פון דיין הייליגע תורה ווענין · ליבר גאט ענטפר מיר אן דעם זכות פון אונזערע אבות אברהם יצחק ויעקב און פון זייערט ווענין זאלשטו העלפין דיא קינדער ישראל אז די צווייגן זאלן זיין גלייך צוא די ווארצלען און אין זכות דוד המלך וואש ער האט פאר דיר גיזונגען האשטו גאט דער הערט זיין גבעט און זיין גזאנג אזו זאלשטו דער הערן און פאר דיר נעמען מיין גבעט · און זאלשט מיר ענטפערין מיט דיין דער בארימהקייט אמן :

דער נאך זאגט מען שיר המעלות אשרי כל ירא ה׳ :

אין ספר חסידים שטייט אז דער מאן גיהער תפלה צוא טאן ווען זיין ווייב איז מעוברת אז זיא זאל ניט גווינען דאש קינד אום שבת כדי מען זאל ניט קומען צו חלול שבת פון אירט ווענין · מען גיהער צו פאסטין איין טאג פר ערב ר״ח ניסן אז השי״ זאל אים ניט אפ רעכענן פון זיין זכות לעולם הבא פר דעם גוטש וויש ער האט אויף דר וועלט גיהאט · ווען איין אשה קומט אין נייעמין חודש גיהער דר מאן אויש דר ווילין איין טאג צו פאסטין און אז ער באייסט אן זאלין זייא צדקה געבין צוא פרומע ארימע לייט און זאלין ברייגקין זייערע מעשים · און זאלין זיך קערין צו דער וואנט ער אין איין ווינקעל און זיא אין דעם אנדערן ווינקעל און זאלין זאגין עננו יי עננו וויא אין סליחות שטייט ביז ובזמן קריב :

און דער נאך זאלין זייא גאר אויש זאגין דיא תחינה :

רחמנא דער בארמיגער גאט דו דער בארימשט דיך איבער אלע גיוויגרש אויך זאל זיא זיין אין כלל דיין דינשט מיין ווייב און ווען זיא זעלבשט אויף זיך תפלה טוט זאל זיא זאגין איך דיין דינשט מויד פלונית בת פלונית דא בעט איך פאר דיר מיט גיבעט גאט דר בארמיגר לייט זעליגער דען דיין בארימקייט איז פיל דען אין דיין האנט איז דר שליסיל פון אלע גוויגרש · דרום זאלסטו גידייגקען מיט דער בארימקייט מיין ווייב צוא לעבן און מיט דיין הילף און מיט דיין דער בארמיקייט זאל זיא גיוונען קינדער זייא זאלין זיין מיט לאנגע יאר און זאלין זיין גוט און פרום :

דער נאך זאגט מען למנצח מזמור לדוד יענך ה׳ ביום צרה :

און נאך דעם זאגט מען די תפלה ווער עש האט דער הערט די תפלה פון דוד המלך דער זאל דער הערין און אן נעמן אונזער תפלה אין זכות די הייליגע אבות און ווער עש האט גיענטפערט אונזער מוטער שרה רבקה רחל ולאה דר זאל אונז ענטפערין עש זאל זיין צו ווילין פאר דיר גאט מיין זאגין פון מיין מויל און די גדאנקען מיינש הארץ גאט איז מיין בשעפר און מיין דער לייזער אמן :

עש איז אויך גוט ווען דער מאן טוט תפלה פון ווענין זיין ווייב ווען זיא אין זיבענטין חודש קומט זאל ער דיא תחנה זאגין :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פאר דיר גאט מיין גאט און גאט מיינע עלטערין אז דוא זאלסט

דער

דער גרינגערין פון מיין ווייב פלונית בת פלונית דעם צער פון איר טראגין עש זאל ניט גישלאפט ווערין דער כח פון איר טראגין מיט קינדרלייא אויף דער וועלט אונ זאל ניט גישלאפט ווערין דאש קינד אין מוטערם לייב אונ זאלסט זייא בשירמען פון דיא שטראף וואש חוה איז גישטראפט גיווארין אונ זאל ניט פאר קערט ווערין די אנגלען פון איר גיווינען אונ זיא זאל ניט גיווינען שווער נייערט אין איין אויגין בליק אונ גרינג וויא איין הון דאש איי גיווינט אן שארין ניט צו דער מוטר ניט צו דעם קינד . אונ דאש קינד זאל גיבארין ווערין אין איין גוטע שעה צוא מזל צו ברכה צו לעבין צו פרייד צו גיזונט צו חן צו חסד צו עושר צו כבוד אויך זאל זיא איר קינד ניט גיווינען אום שבת מען זאל ניט בדארפין ח״ו מחלל שבת זיין פון אירט וועגין אונ זאלשט דער העלפין מיין גיבעט מיט דער בארעמקייט צווישין כל ישראל דיא וואש דארפין צוא דיין דער בארימקייט אונ לאז מיך ניט לער מיט מיין תפלה ווידער קערין פאר דיר אמן :

דער נאך זאל ער זאגין עננו ה׳ עננו ביז השתא בעגלא ובזמן קריב :

הלכות ספר תורה

ווער עש נעמט איין ספר תורה אין זיין האנט זאל מען זעהען אין דער רעכטער האנט צו נעמן די ס״ת · גיווארינט צו זיין וויא מען נעמט אויש דיא ס״ת זאל מען ערינסט זאגין בריך שמיה · ווארום ר״ש האט גיזאגט בשעת אז מען נעמט אויש דיא ס״ת צו לייענן אזוא ווערט דר וועקט איין גרויסע ליבשאפט צווישין הש״י אונ צווישין די ישראל דרום זאל מען זעהן. צו זאגן בריך שמיה אויש איין סידור · אזוא איין סידור אז עש זאל זיין אין בריך שמיה הונדערט אונ דרייסיג ווערטער ווארום אלע סידורים זיינן ניט גלייך · ווען מען עפינט אויף דש ארון הקודש גיהער מען אויף צו שטיין אונ מכ״ש צו שטיין ווען מען טראגט פאר אים די ס״ת אויך איז איין מצוה צו קושין די ס״ת מיט דעם מויל אונ ניט מיט דר האנט ווארום עש איז קיין כבוד ניט צו דר ס״ת · אונ בשעת אז מען קושט די ס״ת מיט דעם מויל זאל מען זאגן ישקני מנשיקות פיהו אונ ניט אן צו רירן די ס״ת אז זיא איז נאקעט נייערט דורך איין מפה אדר איין מענטעלע איין טייל לייט בלייטין די ס״ת ביז דעם אלמעמר אבער ווען מען זעהט אז די לייט טוען דש פון גאוה וועגין · גיהער מען צו באלייטין נאר פיר איילין אבער דר מענטש וואש ער איז גוועזן מיט פתיחת הארון דר גיהער צו בלייטין די ס״ת ביז אין דעם אלמעמער · ווען מען רופט אויף איינעם אונ ער האט ניט קיין טלית אונ ער נעמט בייא יענעם איין טלית בדארף ער קיין ברכה מאכין איבער דעם טלית · אבער אז ער נעמט דעם קהלתין טלית מוז ער איין ברכה מאכין איבער דעם טלית :

דער מגן אברהם שרייבט ווען מען איז עולה לתורה אונ מען זאגט דיא ברכה איבער דיא ס״ת זאל מען די עץ חיים נעמען אין זיינע הענט אונ בשעת אז ער זאגט ונתן לנו תורת אמת זאל ער די ס״ת אביסיל אויף הייבין · אונ מען טאר די ברכה ניט אן הייבין צו זאגן ביז ער מוז פריער זעהען וואו די פרשה וועט זיך אן הייבין וואש מען וועט פאר אים לייענען אבער אז ער זעהט ניט צום ערשטין וואו די פרשה הייבט זיך אן הייסט דאש איין ברכה לבטלה אונ מען גיהער דיא ברכה צו זאגין הויך אז יענער זאל העלפין די ברכה אונ זאל דרויף אמן נאך זאגין אונ זאל די פרשה ווארט ביי ווארט מיט דעם חזן זאגין . אונ אז דער חזן קען ניט אויש ווייניג דעם טראפ טעג מען פאר לייענען ווארט בייא ווארט פאר דעם חזן אונ ניט גאנץ הויך פאר צו זאגן כדי מען זאל העלפין דעם חזן וואש ער לייענט · אויך גיהער מען די ס״ת צו דעקין בשעת אז מען מאכט מי שברך אויך זאל מען גיווארינט זיין ווען מען צווייא ס״ת אום שבת אויש נעמט זאל

מען

מען מפטיר גיט געבין צו איין קליינעם יונג ובפרט אום שבת תשובה זאל מען פשיטא ניט געבין מפטיר צוא איין קליינעם יונג · אויך גיהער מען צוא ווישין אז דער חזן הייבט אן צוא לייענען אין דער ס"ת זאל זיין גאר שטיל אונ מען זאל ערינקסט צו הערין ווארט בייא ווארט אונ מען זאל ניט מפסיק זיין בשעת אז דער חזן לייענט דען דאש איז איין גרויסע עבירה ווארום אין זוהר ויקהל שטייט בשעת אז מען נעמט אויש די ס"ת צוא לייענען זאל איטליכר מענטש שטיין מיט פארכט אונ מיט כוונה גלייך אז ער איז דיא ס"ת איצונד מקבל פון דעם בארג סיני דרום זאל איטליכער מענטש צו הערין בשעת אז דער חזן לייענט · אויך טאר מען ניט לערנען קיין תורה בשעת אז דער חזן לייענט ומכל שכן צוא ריידין דברים בטלים :

אויך זאל מען גיווארינט זיין בשעת אז דער חזן הייבט אן צוא לייענן זאל מען ניט אן הייבן קריאת שמע אדר שמונה עשרה ווארום טאמער וועט מען א"ה אויף רופין וועט ער מוזין מפסיק זיין אבער ער וועט מוזין דיא ס"ת מבי"ש זיין ווארום ער וועט ניט קענן עולה לתורה זיין · אויך גיהער מען אן צוא שרייען אן דיא מענטשין וואש זייא העלפין דעם חזן בשעת אז דער חזן לייענט אונ איבער זייער גישרייא הערט מען דעם חזן ניט·אויך זאל מען נזהר זיין אמן צוא ענטפערין אויף דער ברכה וואש מען מאכט איבער דער ס"ת · דיא ווייבער וואש וואשין דיא ספות זאלין זייא וואשין דיא ספות אליין אונ ניט מיט אנדערע זאכין · דאש לייענן וואש מען לייענט אן איין מנין טאר מען ניט מאכין קיין ברכה ניט פארין לייענען אונ ניט נאכין לייענען אונ דעסט גלייכין די הפטורה זאגט מען אויך אן איין ברכה · אום פרייטאג צו נאכט אז מען דאווינט אן איין מנין זאגט מען ויכולו אונ מגן אבות אן איין ברכה· ווען איינר דאווינט שבת פריא אן איין מנין אונ מען בדארף דעם שבת זאגין יוצרות זאל ער זאגין דיא יוצרות נאך שמ"ע ווארום מען האט מער ניט מתיר גיוועזן מפסיק צוא זיין אין דער ש"ע צוא זאגין יוצרות נאר בייא איין מנין אבער איין יחיד טאר ניט מפסיק צו זיין אין דער ש"ע . ווען איינר גייט מיט גלילה זאל ער דאש זאגין יהי רצון עש זאל זיין צוא ווילין פאר דיר גאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטערין עש זאל זיין דיין גינאד אונ דיין דער בארמיקייט איבער דיינע מרות אונ זאלסט גיין מיט דיינע קינדער ישראל מיט רחמנות :

עניני תהלים ומעמדות

אייביג זאל מען גווארינט זיין ניט צו זאגן פיל תחנות אונ שבחים וויש די אנשי כנסת הגדולה האבן אונז ניט מסדר גוועזן אונ ווער עש וויל זאגן תחינות אונ הט קיין וויסין שאפט ניט אין די שמות וואש קומט ארויש אויש די תחינות איז דאש זאגין איין גרויסע עבירה עש איז בעסר אז ער זאל זאגן תהלים איידר ער זאל זאגן די תחינות אבר עש איז פאר האנדין איין טייל מענטשין אז זיי האבן קיין צייט ניט דאוונן זייער גיך אן כוונה כדי זיי זאלן גאנץ תהלים אויש זאגן טוען זיי ניט רעכט ווארום עש איז בעסר אז זיי זאלין תפלה טאן בכוונת אונ ניט צוא זאגן קיין תהלים ובפרט עש איז פראגן תחנות אזו וויא אתה סתר אדער אנדרע תחינות · ווען מען זאל וויסן די סודות וואש פון זיי ארויש גייט וואלט מען זיי ניט בדארפין אייביג זאגן דהיינו שבת אונ יום טוב אונ ראש חודש · אונ דעסט גלייכן ווען מען זאגט ניט קיין רחום וחנון דהיינו ל"ג בעומר אדר חמשה עשר טאר מען קיין תחינות אויך ניט זאגן אבר דיא גמיינע לייט זאגן די תחינות גאר אן כוונה אוועק דר מיט דר וועקן זיי אויף דעם הימל אלע דינים דרום איז בעסר אז זייא זאלן קיין תחנות ניט זאגן אונ ווען זיי האבן צייט איז בעסער תהלים צו זאגן ווארום דרויף האט דוד המלך תפלה גטאן פר השי"ת אז השי"ת זאל געבן גוטין

שכר

שכר צו די לייט וואש תהלים זאגן גלייך ווי די לייט וואש האבן תורה גלערנט · אונ וואול איז צו די מענטשן וואש זיי זאגן תהלים מיט דעם טראפ ווארט ביי ווארט אונ דיא תפלות וואש מען זאגט פאר תהלים אונ נאך תהלים זיינען שוין גידרוקט גיווארן אין די סידורים · אונ מען גיהער צו זאגן מיט גרויס כוונה דעם יהי רצון · אויך גיהער מען צו וויסן אז מיזאל תהלים זאגן פארין דאווגן אונ ניט נאך דעם דאוונן ווארום תהלים איז גשטעלט גווארן פארין דאוונן צו זאגן כדי צו פר שניידן די הרהורים רעים אבר מען מוז זעהן אז מיזאל ניט עובר ק"ש זיין פון זיין תהלים זאגין אונ ווער עש זאגט תהלים נאך דעם דאוונן גיט מען אים שכר גלייך וויא ער האט תורה גלערנט :

הלכות בית הכנסת

ווען מען גייט אין דר שול זאל מען גיך גיין · אונ ווען מען ארויש גייט פון דר שול זאל מען פאמעלך גיין · מען טאר ניט שלאפן אין דר שול · מען טאר ניט ברייגגן קליינע קינדר אין שול אריין אבר די קינדר וואש האבן שכל די איז איין מצוה צו ברייגגן אין דר שול · אונ זיי צו גוויינן אמן נאך זאגן · פר דעם וועט איר האבן די וועלט אונ יענע וועלט · דר שלחן ערוך שרייבט ביי איינם נכרי מעג מען קויפן ליכט אין שול אריין ווארום עש איז איין גרויסע מצוה אז אויף איטליכר שטאט אין שול זאל ברענן איין ליכט · אונ ווי דר שמש עפינט דיא שול גיהער מען תיכף אן צינדין די ליכט ווארום די שכינה קומט צום ערשטין אין שול איי די לייט קומען · אויך שרייבין אונזרע חכמים ווען דאש קינד הייבט אן צוא ריידן גיהער דער פאטר צו לערנן דעם קינד לשון הקודש צו ריידין · אין איין ארבע כנפות צו פירן · אבר ווען פאטר אונ מוטער לערנן זייערע קינדר קיין נוטש ניט איז גלייך אז זיי האבן זייערע קינדער אליין בגראבין : אונ דר קירצן זיך אונ זייערע קינדר די טעג דרום זאל מען גווארינט זיין דיא קינדר וואש מען ברייגגט אין דר שול זאל מען אכטונג געבן אז עש זאל זייערע קליידר ריין זיין אונ דאש איז מחויב די מוטר השגחה געבן דרויף · אונ אז די מוטר טוט אזו איז איר שכר גרויס אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט :

איך האב מקבל גיוועז פון איין חשוב ווען ביי איינעם איז איין קינד שלאף אונ דאש קינד איז נוטה למות זאל פאטר אונ מוטר אויף זיך נעמען דעם טאג צוא פאסטין ביז דאש קינד וועט אלט זיין דרייצעהן יאר : אונ אויך אלע יאר וואקס געבין אין שול ארין פון דעם קינדש וועגין וועדליג זייער פאר מעג איז אונ ווען עש טרעפט זיך אמאל אז מיקען ניט פאסטין אין דעם טאג וואש די פאטר אונ מוטר האבן אויף זיך מקבל גיוועז צוא פאסטן זאלין זייא געבין אכצעהן פרוטות : דעסט גלייכן אז די מוטר איז מעוברת אדר זי איז איין מינקת זאל זי געבן פר דעם תענית אכצעהן פרוטות אונ ווען דאש אויש גלייזטע קינד וועט דער וואקסין ווערן זאל מען דעם קינד געבן אלע יאר די ליכט אין זיינר האנט אונ מיזאל געבן דעם קינד אביכל געלט אז דש קינד זאל אליין צדקה געבן אונ מיזאל דאש קינד אויש לערנען דיא תפלה זאגין :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין צוא פר דיר גאט מיין גאט אונ גאט מיין עלטרן אז אן דעם זכות פון דעם ליכט וואש מיין פאטר אונ מוטר האבין איצונד געבן אין שול ארין פון מיינט וועגין זאל זיין צוא ווילין פאר דיר אונ עש זאל זיין אן גנומען גלייך וויא זייא האבן אן גצונדין די מנורה אין בית המקדש אונ אזו וואול אז דיא מנורה האט פאר שטערט אלע בייזע גזירות פון ישראל · אזו זאל אויך פון מיר בטל ווערין אלע גזירות · אונ אזו וואול אז די מנורה האט בטייט אויף דער תורה אזו אויך דורך דר מצוה פון דעם ליכט זאלסטו גאט

מיך

דער חזן צו מנחה זאל ניט אן הייבן אשרי צו זאגן ביז עס איז פאר האנדן איין מנין אין דר שול כדי מען זאל קענן זאגן תיכף קדיש אויך זאל מען מזהיר זיין צוא די לייט וואש גיין אין וועג זיי זיינן זיך נוהג מיט ש"ע ביז האל הקדוש שטייען זיי אויף איין ארט אונ דר נאך גייען זיי ווייטער אונ זאגן די ש"ע ביז אויש דר מיט טוען זיי ניט רעכט ווארום אונזערי חכמים האבן מתיר גיוועזן צוא גיין אין דער ש"ע נאר במקום סכנה דהיינו פאר גזלנים אדר רצחים · אונ ווען מען דאווינט ש"ע אין וועג זאל מען זיך שטעלין בייא איין בוים אדר ביי איין צאם אבר ניט אין מיטן פעלד :

איר ליבע לייט איר זאלט ניט פאר גרינג האלטין וואש איך האב אייך גשריבין ווארום ווער עס וועט דיא אלע זאכין מקיים זיין וועט ער געווים האבין אגוטין שכר :

דער מגן אברהם שרייבט · ווער עס דאווינט ניט מעריב מיט איין מנין אין דר שול ווען עס קומט די צייט פון מעריב צו דאוונן זאל מען זיך ניט זעצן לערנן אונ מכ"ש איין מלאכה טאן נאר פריער מעריב דאוונן · דעסט גלייכן תפלת שחרית איז דער דין אויך אזו · ווען דר שמש רופט אין שול אריי איז דיא זעלביגע צייט ניט רעכט קיין מלאכה טאן נאר מען מוז פריער אפ דאוונן · אויך זאל מען גווארינט זיין אז מען זאל ניט דאוונן מעריב איידר די צייט סמט · אפילו במנין אונ מכ"ש אן אמנין גיהער מען פשיטא ניט דאוונען ביז דיא צייט איז כלומר ווען שטערן שטייען :

דער ספר חסידים שרייבט אז עס קומט נאהענט צו דער צייט פון מנחה דאוונען זאל מען קיין קינד ניט האלטין אויף דיא הענט ווארום טאמר וועט דאש קינד צורך האבין בייא אים אונ וועט אים איינריכטין דאש קלייד אונ דער שמש וועט רופין אין שול אריין וועט ער פאר געסין אפ וואסין דאש קלייד אונ וועט גיין מיט אום ריינע קליידער אין שול אריין · אונ אז ער וועט ניט פאר געסין אפ וואסין דאש קלייד איידער ער האט אפ גוואסין דאש קלייד וועט ער עובר מנחה זיין · אויך גיהער מען צוא שטראפין דיא לייט וואש זייא האבין מלבושים אונ טוען גיט אן צום דאוונען נאר זייא דאוונען וויא זייא שטייען אונ גייען · דיא מענטשין פאר מיידין דעם כבוד פון הש"י · אונ אונזערע חכמים האבין אונז גילערינט אז מען זאל זיך שיין אן טאן צום דאוונען קעגין הש"י אונ האבן גגעבין איין משל דער צו · ווען איין מענטש גייט צוא איין שררה טוט מען זיך זייער שיין אן אונ מכ"ש אז מען גייט צוא איין מלך טוט מען זיך אוודאי זייער שיין אן · אונ מכ"ש אז דער מלכות זאגט צוא איין מענטשין אז ער זאל פאר אים קומען אלע טאג טוט ער זיך פשיטא זייער שיין אן איז שוין איין כ"ש פאר הש"י וואש ער איז מלך מלכי המלכים הקב"ה אונ וואול איז צוא אונז וואש אונזערע אבות זיינען פון אים אויש דער ווילט גוואדין דרום גיהער איטליכער מענטש אן טאן זיך צום דאוונן · אונ אויך גיהער איטליכר מענטש צו האבין איין אויבערסטע קלייר צו גיין אין שול אריין אין איטליכש ארט ווי זייער מנהג איז · אונ אויך איטליכער מנהיג דארף דרויף השגחה צו געבין ובפרט אויף דיא מענטשין וואש גייען גאר פאר שייט מיט חוצפה דרום גיהער איטליכער מענטש נוהג צוא זיין זיך מיט הש"י גלייך וויא ער איז זיך נוהג מיט איין מלך וואש מען מוז אים בכבוד האלטין אונ איטליכר מענטש גיהער אין זינן צו האבן אז הש"י איז מלא כל הארץ כבודו אונ הש"י זעהט די גאנצע וועלט אונ די וועלט זעהט אים ניט · אונ ווער עס וועט זיך אזו צום הארצין נעמן וועט ער גווים דאוונן מיט גרויש יראה אונ מיט גרוים כוונה אונ זיין תפלה וועט געווים פאר הש"י אן גנומען ווערין :

אמר רבי · רבי האט גזאגט איביג גיהער אמענטש זיך צו פעדרין איין צוא קופין אויף שבת · אונ בפרט נאר צוא קויפין פרייטאג פריא אונ ניט אום דאנערשטיג סיידין אז ער ווייס קלאר וואול אז ער וועט ניט קריגן אום פרייטאג זאל ער קויפין אום דאנערשטיגי אונ אלצדינג וואש מען קופט אויף שבת זאל מען זאגין איך קויף דאש לכבוד שבת :

ווען מען באקט חלות בייא איין איי מוז מען צום ערשטין כשרין דעם אויבן דהיינו מען מוז אריין ווארפן איין פאר שפענדלך אין אויבן אריין אויך איז פר האנדן איין טייל מענטשן וואש זיי ווישן ניט צו כשרן דעם אויבן דהיינו די ישובים לייט וואש זיי זיצן אייביג אין די דערפער · אונ זיי האבן זייערע אויבנש · אונ ווען עש ווערט קילע זייערע אויבנש באקן זיי בייא איין איי · אונ ווישן ניט אויב מען בדארף כשרין דעם אויבן · דרום זאל מען זיי אן זאגין אז מען בדארף כשרין דעם אויבן · ווען איין איי באקט ברויט בייא יהודים · גיהער איין בר ישראל העלפין דער צוא · אונ דעשט גלייכין אז איין איי קאכט ביי איין בעל הבית מוז מען העלפן דעם איי מיט דעם קאכין :

איין למדן זאל אום פריי טאג ווייניגער לערנען · אונ זאל זיך מתעסק זיין לכבוד שבת · וויא מיר גיפינען אין דער גמרא אז פיל חכמים האבין זיך אליין מתעסק גיוועזין לכבוד שבת :

דער תוצאות חיים שרייבט · ער האט גפונן אין די ספרים פון רבי יצחק לוריא · מען גיהער אן פרייטאג דאש שפין וועבש אפ צו קערן · אויך גיהער מען צו שארפן די מעסר אלע פרייטאג לכבוד שבת · אונ איטליכר מענטש זאל זיך בדיינקן אין זיינע מעשים אלע פרייטאג נאהנט פר נאכט וואש ער האט אגאנצע וואך גיטאן · אונ זאל דרויף מהרהר בתשובה זיין : אויך אי איי מצוה אז איטליכר מענטש זאל פאסטין אום פרייטג כדי דער מענטש זאל מיט תשק עסין פון כבוד שבת וועגין · דעשט גלייכין אז עש איז פאר האנדין אום פרייטאג איין סעודת מצוה · גיהער מען צוא עסין פאר זייגר צעהן אונ ניט שפעטער · אבער דעם מענטשין וואש שאט אים דאש פאסטין זאל ער ניט פאסטין · אויך גיהער מען אום פרייטאג צו שניידין דיא נעגיל · אונ ניט אום דאנערשטיג · ווארום דיא נעגיל הייבין אן צוא וואקסין דעם דריטין טאג · אזו מאכט ער וואקסין דיא נעגיל אום שבת · אויך זאל מען ניט אפ שניידין דיא נעגיל איין פינגער לעבין אנדערין פינגר ווארום עש איז איין סכנה אונ אונזערע חכמים האבין גיגעבין איין סימן וויא אזוא מען זאל שניידין דיא נעגיל · בייא דער לינקער האנט איז דער סימן ד׳ ב׳ ה׳ ג׳ א׳ דהיינו צום ערשטין זאל מען שניידין דעם פינגער וואש הייסט קמיצה דער נאך דעם פינגער וואש הייסט אצבע דער נאך פון דעם פינגער וואש הייסט זרת דער נאך פון דעם פינגער וואש הייסט אמה דער נאך פון דעם פינגער וואש הייסט גודל · אונ פון דער רעכטע האנט איז דער סימן א׳ ג׳ ה׳ ב׳ ד׳ דהיינו צום ערשטין זאל מען שניידין דעם פינגער וואש הייסט גודל אונ דער נאך פון דעם פינגר וואש הייסט אמה אונ דער נאך פון דעם פינגר וואש הייסט זרת אונ דער נאך פון דעם פינגער וואש הייסט אצבע אונ דער נאך פון דעם פינגר וואש הייסט קמיצה אונ נאך דיא נעגיל שניידין זאל מען זיך אפ וואשין דעם פנים · אונ מען זאל זיך זעצין די סדרה מעביר זיין · דהיינו צוויי מאל דעם פסוק מיט טראפ אונ איין מאל תרגום אן טראפ · ווארום אונזערע חכמים שרייבין ווער עש איז מעביר דיא סדרה אלע פרייטאג דעם דר לייגנגערט מען זיין יאר אונ טאג :

אויך

אויך זאל מען ווישן אז מען איז מעביר די סדרה זאל מען טאן אזו ווי איך האב גיזעהן ביי מיינע רבנים · ווען זיי האבן זיך גזעצט מעביר זיין די סדרה · האבן זיי אויף גשריבין אויף פאפיר אהובי רבותי זייט מיר מוחל דאש איך טאר איצונד ניט ריידן מיט אייך · ווארום מען טאר ניט מפסיק זיין ווען מען איז מעביר די סדרה אונ האבן דאש בריביל גילייגט אויף דעם חומש אונ ווען איטצר איז אריין גיקומן בשעת אז זיי האבין מעביר גיוועזן די סדרה · האבין זיי צו קיינם ניט גירעט נייערט זיי האבין ייענם דאש בריביל גיוויזין האט ייענר פאר שטאנן אז מען טאר ניט מפסיק זיין · אונ נאך דעם אז מען האט מעביר גיוועזן די סדרה · זאל מען זאגן די הפטורה אונ דר נאך זאל מען זאגין מזמור שיר ליום השבת אונ ווער עש טוט אזו איז ער מקיים תורה נביאים כתובים אין איינם · אונ נאך דעם זאל ער זיך וואשין מיט ווארימע וואשר · אונ ווער עש קען טבילה האבן אום ע"ש איז צום בעשטין · אונ ווי מיזאל זיך נוהג זיין אין דער מקוה גיפינט מען אין דעם ספר הקדוש קיצור שני לוחות הברית דען אזו ווי פיל ווי מיר האבן דא נשריבן איז שוין גינוג פר דעם גימיינעם מאן · דר נאך זאל מען אן טאן די קליידר פון שבת אונ ווען נאט ב"ה האט גהאלפין אז ער פר מאגט צוא קויפין קליידר לכבוד שבת פון קאפ ביז פוס איז וואול צו אים · דר נאך זאל מען זאגן שיר השירים אונ ווער עש האט קיין צייט ניט צו זאגן שיר השירים זאל ער זאגן חאטשע די פיר פסוקים דהיינו ישקני מנשיקות פיהו · אונ ענה דודי · אונ קול דודי · אונ באתי לגני דאש איז דיא ראשי תיבות פון יעקב :

אונ איידער מען גייט דאוונן מנחה אין שול אריין זאל ער זאגין צו די ווייב אז זיא זאל ליכט בענטשין · ובפרט אז דש ווייב הערט צו די רייד פון דעם מאן · איז דש בוודאי אגרוישע מצוה צום מאן אז ער זאל די ווייב הייסין ליכט אן צינדין : דר נאך זאל ער גיין אין שול אריין אונ זאל דאוונן תפלת מנחה מיט כוונה אונ צו זינגען לכו נרננה אונ לכה דודי מיט גרויש שמחה אונ מיט כוונה ווארום אום דר וואכין זארגט דר מענטש אויף פרנסה קען מען ניט דאוונן מיט כוונה · אבער אום שבת טאר מען ניט זארגין דרום זאל מען דאוונן מיט כוונה אונ מיט שמחה :

פרייטאג צוא נאכט צוא מעריב זאגט מען אין דער ש"ע וינוחו בה אונ צוא שחרית אונ צוא מוסף זאגט מען וינוחו בו אונ צוא מנחה זאגט מען וינוחו בם · אז מען זאגט ויכולו גיהער מען צו שטיין · ווארום דאש איז איין עדות אז גאט ב"ה האט גירוט אום שבת בשעת אז ער האט בשאפין דיא וועלט · אונ דער דין איז אז מיזאגט עדות בדארף מען צוא שטיין · דיא ברכה וואש דער חזן זאגט פרייטיג צוא נאכט נאך שמ"ע טאר ניט קיין יחיד דיא ברכה זאגין · אבער מגן אבות מעג איין יחיד זאגין · ווען איינר איז זיך חיו טועה אין שמ"ע דהיינו ער האט בדארפט אן הייבין אתה קדשת האט ער אן גיהייבין אתה חונן זאל ער זיך בטראכטין אין זיינע מעשים וואש ער האט גיטאן ביז אהער אונ זאל זארגין דיא וואך וואש וועט זיין פאר פורעניות ווארום דאש איז איין שלעכטער סימן · גאט זאל אונז בהיטין דער פון · דרום ווען עש טרעפט זיך אזוא זאל ער תשובה טאן אויף זיינע שלעכטע מעשים :

אונ ווען מען גייט פרייטאג צו נאכט פון דר שול אהיים זאל מען זאגן תיכף שלום עליכם אונ דר נאך זאל מען תיכף קידוש מאכן אין די קליידר וואש מען איז גיקומן פון דער שול · ווארום דאש איז ווישענטליך אז דער מענטש גייט פון דער שול אהיים באגלייטין אים צווייא מלאכים · איינר איז איין גוטר מלאך אונ איינר איז איין מקטרג · אונ בשעת אז זיי קומען מיט דעם מענטשן אהיים אונ אין שטוב איז ליכטיג אונ שלום אזו וויא עש גיהער צוא זיין אום שבת · זאגט דר מלאך טוב איבר אכט טאג זאל אויך אזו זיין · אונ דער מלאך דע מוז

איבער

איבר דאנק ענטפרין אמן · אבער אז דיא מלאכים קומן מיט דעם מענטשן אהיים אונ אין שטוב איז ניט וויא עש געהער צוא זיין אום שבת דהיינו עש איז מחלוקת . אונ עש איז ניט ליכטיג זאגט דר מקטרג איבער אכט טאג זאל אויך אזו זיין מוז דער גוטער מלאך איבער דאנק דרויף אמן ענטפערין :

אבער אין מדרש פון רבי שמעון בן יוחאי שטייט בעסער בשיידין · ווען דער מענטש גייט · שבת פון דער שול אהיים גייען מיט אים פיל מלאכים פון ביידע זייטין אונ די שכינה גייט פריער אונ זאגין די פסוקים יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה כי אתה יי מחסי עליון שמת מעונך לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך אזו ווערט גזאגט ווען דער בעל הבית קומט אהיים אונ אנטפאנגט זייני גוטע הייליגע געשט קומט די שכינה מיט די מלאכים מיט שמחה אונ ווען דיא שכינה זעהט אז עש איז ליכט אן גצונדן אונ דר טיש איז גיגרייט אזו וויא מען בדארף האבין · אונ צווישן מאן אונ ווייב איז שלום זאגט דיא שכינה דאש איז מיין ער איז איין פרומר מענטש וואש איך בארים זיך מיט אים · אונ ווען עש איז היו ניט אזוא אונ עש איז מחלוקת צווישין מאן אונ ווייב · אזו גייט דיא שכינה מיט דיא מלאכים אוועק אונ דער יצה"ר מיט זיינע חברותות בהעפטין זיך אין זיי · אונ זאגן איר זייט אונזרע דרום זאל איטליכר מענטש גווארינט זיין אז עש זאל קיין שום מחלוקת זיין אום שבת צווישן מאן אונ ווייב · ווען זיי זעהן אז עש איז פאר האנדין מחלוקת צווישין מאן אונ ווייב · אזו דער וועקין זייא נאך מער מחלוקת · אונ מאכין זיי נאך מער זינדיגן · אזו וויא מיר גיפינען אז עש איז גוועזן אמאל איין מעשה תמיד אום פרייטאג צו נאכט פלעגן זיך מאן אונ ווייב קריגין · איין מאל איז רבי מאיר ביי זיי גוועזן צו גאסט · האט ער גיהערט די מחלוקת פון דעם מאן אונ ווייב · האט ער צווישן זייא שלום גמאכט · אונ איז גיוועזן בייא זיי דריי שבתים דורך אנגדר אונ האט גמאכט צווישי זייא שלום · דער נאך האט רבי מאיר גיהערט וויא דיא מחלוקת האט גשריען וויא איז צוא מיר אז רבי מאיר האט מיך פון דער דירה ארויש גיצוגין · נוא רבותי זעהט וואש מחלוקת בטייט · דרום זאל מען זיך היטין דער פון אונ עש זאל זיין שלום :

בשעת מען מאכט קידוש זאלין זיין דיא חלות צוא גדעקט כדי עש זאל זיי ניט זיין קיין בזיון וואש מען מאכט קידוש איבער ויין אבר אז עש איז נישט פאר האנדין קיין ויין אונ מען מאכט קידוש איבער דיא חלות זאלין זיין דיא חלות צו גדעקט · ווארום דאש איז איין גידעכעניש פון דעם מן וואש ער איז גיפאלין אין דער מדבר · אויבין איז גילעגין דער טויא · אונ אין מיטין איז גילעגין דער מן אזו גיהערין אויך זיין דיא חלות צו גידעקט פון אויבין אונ פון אונטין :

אונ ווען מען זאגט ויכולו בשעת קידוש גיהער מען צו שטיין · אונ מיט די אויגן זאל ער קוקן אויף די ליכט · אונ נאך דר ברכה זאל ער קוקן אויף דעם כוס וואש יין קידוש דרינן איז · אונ אויך וואו עש איז פר האנדין ויין איז איין מצוה אז מזאל קויפן ויין אויף קידוש אונ וואו מען קריגט ניט קיין ויין אויף קידוש זאל מען מאכן פרייטיג צו נאכט קידוש איבר חלות אונ אום שבת פריא זאל מען מאכן קידוש איבר יין שרף אדער איבר אנדרע גיטראנקן :

דער לבוש שרייבט מען גיהער קידוש צו מאכין ווארט בייא ווארט · ווארום אין ויכולו איז פר האנדין פינף אונ דרייסיג ווערטער · אונ דיא ברכה וואש נאך ויכולו איז אויך פר האנדן פינף אונ דרייסיג ווערטר · דרום גיהער מען דעם קידוש ווארט בייא ווארט צוא זאגין · אונ צום בעסטין מיזאל דעם קידוש זאגין אין איין סידור אונ וייל קידוש מאכין איז איין מצוה מן התורה

זיינען

זַיינֶען דִיא וַוייבֶּער אוֹיךְ מְחוּיָב קִידוּשׁ צוּ מַאכִין · אוּנ וֶוען דֶער מַאן אִיז נִיט אִין דֶער הַיים זָאל זִיא הֵייסִין אֵיין קְלֵיינֶעם יוּנְג וָואשׁ עֶר אִיז נָאךְ נִיט בַּר מִצְוָה עֶר זָאל קִידוּשׁ מַאכִין :

דֶער מָגֵן אַבְרָהָם שְׁרַייבְּט פוּן וֶועגִין רַבִּי יִצְחָק לוּרְיָא פְרַייטָאג צוּ נַאכְט מַאכְט מֶען הַמּוֹצִיא אִיבֶּר דֶער אוּנְטֶערְשְׁטֶע חַלָּה · אוּנ שַׁבָּת פְּרִיא זָאל מֶען מַאכִין הַמּוֹצִיא אִיבֶּר דֶער אוֹיבֶּרְשְׁטֶע חַלָּה · פְרַייטָאג צוּ נַאכְט נָאכִין עֶסִין · זָאל מֶען לָאזִין אוֹיפִין טִישׁ שְׁטֵיין דֶעם בֶּעכֶער מִיט אַבִּיסִיל וַויין וָואשׁ עֶר הָאט דְרוֹיף גִיבֶּענְטְשְׁט · אוּנ אַיין שְׁטִיקִיל חַלָּה פוּן דִיא חַלּוֹת אוֹיפִין טִישׁ · דֶער מִיט צִיהֶט מֶען אוֹיף זִיךְ דִיא בְּרָכָה אוֹיף אַגַאנְצֶע וָואךְ · אָבֶער אַגַאנְצֶע חַלָּה זָאל מֶען אוֹיפִין טִישׁ נִיט לָאזִין לִיגִין :

דֶער מִנְהָג אִיז אוּם שַׁבָּת זְמִירוֹת צוּ זִינְגֶן · וַוייל אִיוֹב הָאט גִישָׁאלְטִין זַיין טָאג אוּנ הָאט גִיזָאגְט פַאר פְלוּכְט זָאל זַיין דֶר טָאג · אוּנ עֶס זָאל נִיט זַיין קֵיין גִיזַאנְג · אוּנ וַוייל שַׁבָּת אִיז אֵיין גִיבֶּענְשְׁטֶער טָאג פוּן גָאט · וְוִיא דֶער פָּסוּק שְׁרַייבְּט גָאט הָאט אִים גִיבֶּענְשְׁט אוּנ גִיהֵיילִיגְט · אִיבֶּער דֶעם אִיז רֶעכְט אַז מִיזָאל זִינְגֶען זְמִירוֹת אוּם שַׁבָּת · פַארִין בֶּענְטְשִׁין זָאל מֶען זָאגִין שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יי · אוֹיךְ גִיהֶער מֶען גְרוֹישֶׁע לִיכְט אָן צִינְדִין פְרַייא טָאג פַאר נַאכְט כְּדֵי זֵייא זָאלִין בְּרֶענֶען בִּיז רֶעכְט גַאכְט אִיז · אוֹיךְ גִיהֶער מֶען גִיוָוארְנְט צוּ זַיין · אַז מִיזָאל עֶסִין אִין דֶר שְׁטוּבּ וָואשׁ דִי לִיכְט בְּרֶענֶען' נִיט ווִיא אַיין טֵייל לַייט עֶסִין אוֹיף דִי גַאסִין אוּנ דִי לִיכְט בְּרֶענֶען אִין שְׁטוּבּ:

דינים פון ליכט אן צינדין

וֶוען עֶס קוּמְט פְרַייטָאג דִי צַייט פוּן לִיכְט צִינְדִין גְהֶער דֶר מַאן צוּא זַיין וַוייבּ זָאגִין אַז זִיא זָאל לִיכְט צִינְדִין אוּנ דִיא גְרֶעשְׁטֶע מִצְוָה אִיז בּוּים אֵייל צוּא צִינְדִין לִכְבוֹד שַׁבָּת · אוּנ גִוָוארְנְט צוּ זַיין אַז מִיזָאל נִיט אַרַיין טָאן פֶּעטֶע אִין דִי לַאמְפִּין וָוארוּם טָאמֶער וֶועט אַרָאפּ רִינֶען אַטְרָאפִּן פֶּעטֶע אִין דִי עֶסִין אַרַיין וֶועט דָאשׁ עֶסִין זַיין טְרֵיף אוּנ מֶען וֶועט נִיט טָארִין פַאר קוֹיפִין אֲפִילוּ צוּא אַיין א״י :

דֶער בְּחַיֵי שְׁרַייבְּט דִי אִשָּׁה גְהֶער תְּפִלָּה צוּ טָאן צוּ הַשֵּׁי״ בְּשַׁעַת זִיא צִינְט אָן דִי לִיכְט לִכְבוֹד שַׁבָּת אַז הַשֵּׁי״ זָאל אִיר גֶעבִּין קִינְדֶער אַז זֵייעֶרֶע אוֹיגִין זָאלִין לַייכְטִין אִין דֶער תּוֹרָה · וָוארוּם דִיא לִיכְט צִינְדִין אִיז דִיא וַוייבֶּרְשֶׁע מִצְוֹת · אוּנ דִיא תְּפִלָּה וֶוערְט גִיכֶער דֶער הֶערְט בְּשַׁעַת אַז מֶען טוּט אַיין מִצְוָה · אוֹיךְ זָאגִין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים וֶוער עֶס צִינְט אָן פִיל לִיכְט לִכְבוֹד שַׁבָּת · דֶער אִיז זוֹכֶה צוּ הָאבִּין קִינְדֶר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים · עֶס אִיז פַאר הַאנְדִין וַוייבֶּר אַז זֵייא צִינְדִין אָן דִיא לִיכְט זָאגִין זֵיי דִיא הַפְטוֹרָה פוּן ר״ח וְוִיא חַנָּה הָאט תְּפִלָּה גִיטָאן אַז הַשֵּׁי״ זָאל אִיר גֶעבִּין קִינְדֶר אוּנ אֵיי דִיא אִשָּׁה צִינְט אָן לִיכְט זָאל זִיא פְרִיעֶר מִנְחָה דַאוְונֶן · אָבֶּער אַז דִי אִשָּׁה קֶען נִיט דַאוְונֶן · אָדֶר זִיא הָאט קֵיין צַייט נִיט צוּ דַאוְונֶן דְהַיְינוּ זִיא הָאט נָאךְ אוֹיךְ וָואשׁ צוּ טָאן · זָאל דִי אִשָּׁה אַזוֹ זָאגִין בְּשַׁעַת לִיכְט אָן צִינְדְן אִיךְ בִּין נָאךְ נִיט אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל שַׁבָּת סַיידִין קָהָל וֶועט מְקַבֵּל שַׁבָּת זַיין:

וֶוען אֵיינֶער קוּמְט אִין שׁוּל אַרַיין דַאוְונֶן · אוּנ דָאשׁ קָהָל אִיז שׁוֹין מְקַבֵּל שַׁבָּת זָאל עֶר דַאוְונֶען מִנְחָה אִין פָּאלִישׁ :

דיני הטמנה

דָאשׁ זַיינֶען דִיא דִינִים וְוִיא מֶען זָאל זִיךְ נוֹהֵג זַיין מִיט דֶעם טְשָׁאלִינְט אַז מֶען זָאל נִיט קוּמֶען צוּ חִילוּל שַׁבָּת מֶען גִיהֶער דִיא וַוייבֶּר אָן צוּ זָאגִין וֶוען זֵיי הָאבִּן דֶעם אוֹיבִין רֶעכְט צוּ

גמאכט

גמאכט וואש דער טשלינט שטייט דריגען טאר מען ניט עפנען דעם זעלביגן אויבן ביז שבת פריא אונ וויא אטייל ווייבער זיינען זיך נוהג אז מען קומט פרייטאג צו נאכט פון שול הייסין זיי איין א״י עפינן דעם אויבן · אונ בקוקין דש עסין · אדר זייא נעמען עפעס ארויש דער פון · אונ הייסין דעם א״י ווידר צו מאכן דעם אויבן דאש איז איין איסור גמור ווארום פון דעם עפינען קריגט דאש פייער איין לופט אונ הייבט אן רעכט צו ברענען · אזו מאכט ער אום שבת פייער ברענען אונ דאש עסין ווערט גיקאכט :

דאש גלייכין גיהער מען אן צוא זאגין דיא ווייבער · זיי קאכין דאש עסין פרייטיג אויף שבת פריא אונ שבת פריא שטעלין זיי דאש עסין אויף דעם אויבן צוא ווארימען אדער אריין שטעלין אין דער הער אריין טאר מען ניט אליין שטעלין · נאר דורך איין א״י מעג זיא שטעלין :

אויך גיהערין ווייבער אונ מיידין גיווארינט צו זיין וואש מען דארף אויף שבת פריא זאל מען אלש אן גרייטין פר שבת ווארום מען דארף זעלבע זאכין ניט אין דיא הענט צו נעמן פון מוקצה וועגין איז דש אסור · אויך אזעלכע זאכין וואש מען בדארף לאזין טאן דורך איין א״י זאל מען דעם א״י הייסין טאן פר שבת · ווארום דש זאגין וואש מען זאגט צו איין א״י אום שבת אז ער זאל דאש טאן איז גלייך וויא ער האט דאש אליין גיטאן :

דיני עירוב

מען טאר ניט טראגין קיין שום מלבוש וואו קיין עירוב איז ניט פאר האנדין · אזו שרייבט דער לב טוב איין פאציילע טאר מען ניט טראגן אום שבת סיידין אז עש איז בהעפט צום קלייד פון פאר שבת : אבער אן קניפן אן דעם גארטיל טאר מען ניט · אבער דער טורי זהב שרייבט מען מעג אפאציילע טראגן ווען עש איז אן דעם גארטיל אן גקנפט · אויך גיהער מען צו ווערין אז מיזאל ניט קויפין קיין אויפס בייא איין א״י אום שבת · אז ער האט נאך אויפס אויף דיא בוימער ווארום טאמער האט דער א״י אום שבת אפ גריסין דש אויפס אזו איז דאש איין איסור גמור אפילו אן צוא רירן ומכ״ש צוא עסין דיא פירות טאר מען ניט :

אום שבת טאר מען מער ניט גיין נאר איין תחום שבת · אונ איין תחום שבת באטרעפט צוויא טויזנט איילין · אבער עש איז פאר האנדין בעו״ה גרינגע נשמות אונ גייען אום וויפיל טויזנט איילין אונ זאגין דער רבי האט אונז מתיר גוועזין אונ דער זעלביגער רבי איז גוויש איין ע״ה אונ ווייש נאר ניט דעם טייטש פון תחום אונ וויא פיל איילין איז איין תחום · דרום האט ער מתיר גיוועזין · ווייא גישריען אויף אזעלכע מענטשין וואש זיינען מחלל שבת · אונ ווייא גישריען אויף אזעלכע רבנים וואש זיינען מתיר · דאש גלייכין מוז מען אכטונג געבין אלע צייט אויפין עירוב אויב ער ליגט אויף זיין ארט · אונ מען טאר ניט גיין אפילו איין תחום שבת נאר צוא איין דבר מצוה עש איז פאר האנדין נאך פיל דינים וואש דער צו גיהער :

עש איז איין גרוישע מצוה אז מיזאל פאר זוכין דש עסין פון שבת אום פרייטיג פריא דש עסין זאל זיין גוט גיקאכט · עש איז דרויף איין גרוישער סוד :

דער טאג שבת גיהער צו זיין אייטיל חן אונ חסד אונ שלום אונ גרויש ליבשאפטי ווארום אום שבת רוען אפילו דיא רשעים פון דער גיהנם · דרום איז איין גרוישע עבירה אום שבת צוא ווייזין כעס אדער רוגז · אז מען עסט אום שבת

רעטאך אדער ציבלעס טאר מען ניט צו זאלצין נאר מען מוז איטלעכש שטיקל בזונדר איין טונקין אין זאלץ :

דער רמב״ם שרייבט מען גיהער צוא קאכין דאש גיקעכץ אויף שבת מיט בשמים אונ עש זאל זיין פעטע פלייש אונ היפשע פיש אונ וויין נועדליג נאך זיין פאר מעג · אונ עש איז איין גרוישע מצוה אז עש זאל בייא אלע דרייא סעודות זיין פיש · דרום גיהער מען צוא האבין בייא אלע דריי סעודות פיש · אונ ווער עש טוט זיך אן תענוגים אום שבת דער איז זוכה צוא דרייא ערלייא גן עדן דיא זעלבינע גן עדן היישין עדן נהר גן · אונ ווער עש טוט זיך ניט אן קיין עונג אום שבת אזו ווערט פון דעם ווארט ענג נגע איז טייטש פלאג · אונ אלע תענוגים וואש איין מענטש טוט זיך אן אום שבת זאל זיין דיא כוונה לכבוד שבת · מען גיהער אום שבת צוא עסין דרייא סעודות :

דיא ווייבער זאלין זיין גיווארינט דארטין וואו מיטאר ניט טראגין · דהיינו עש איז קיין עירוב ניט פאר האנדין זאלין דיא ווייבער ניט גיין אין אזו איין פינגריל וואש איין חותם איז פאר האנדין אין דעם פינגריל · דש גלייכין טארין די ווייבער ניט טראגין זייערע שליסלן אן זייערע גארטלען · אויף אזו איין ארט וואש קיין עירוב איז פאר האנדן · אבער איין אשה וואש זיא איז איין נגידה זאל זיא אזו טאן זאל זיא לאזין מאכין איין זילבערנעם שליסיל צוא איין חדר אונ זאל דארטין אריין לייגין אלע שליסלען אונ זאל מיט דעם זילבערנעם שליסיל פר שליסין דאש חדר אונ דעם זילבערנעם שליסיל וועט זיא מעגין טראגין ווארום דאש איז צוא איר איין צירונג :

ווען איין מענטש בגעגינט דעם אנדערין אום שבת זאל מען ניט זאגין גוט מארגין אדער אגוטע נאכט · נייערט גוט שבת · ווען מיקושט דיא מזוזה שבת זאל מען זאגין זכור את יום השבת לקדשו :

ווען דיא ווייבער וואשין זיך אום שבת זאלין זיי גיווארינט זיין אז זייא זאלין זיך ניט אפ ווישין מיט איין נאסע טוך ווארום זייא קווטשין אויש דיא טוך · ווער אום ריין איז גיווארין אום שבת מעג ער זיך טובל זיין · אום שבת אדער י״ט זאל מען מער ניט ווארטין מיט דעם עסין נאר ביז זעקס שעה אויף דעם טאג · אבער ראש השנה מעג מען דאווענען אנאנציין טאג · ווארום ר״ה איז ניט קיין יו״ט אויף עסין אדער טרינקען · ווען איינער האט יאר צייט אום שבת אונ האט פר געסין ליכט אן צינדן איז דר דין אזו · אז שטערין שטייען נאך ניט זאל מען היישין איין א״י אן צינדן אבער אז שטערין שטייען שוין טאר מען אפילו ניט היישן איין א״י אן צינדן :

דער מגן אברהם שרייבט

ווען וואקס איז אויף איין ספר אן גטריפט טאר מען דש וואקס ניט אראפ נעמן אום שבת ווארום אז מיוועט דיא וואקס יוא אראפ נעמן וועט ער חייב זיין אקרבן חטאת · נאך שרייבט דער מגן אברהם עש איז פאר האנדין איין טייל מענטשין וואש זיי זיינען זיך נוהג אום שבת שירה צוא ווארפין קאשע דיא פוגלין טוען זייא ניט רעכט אונ עש איז איין איסור גמור ווארום אזעלכע בשעפניש וואש דר מענטש דארף זיי ניט געבין קיין שפייז טאר מען זיי אום שבת ניט גבין עסין :

דער מורי זהב אונ דער מגן אברהם שרייבין אז עש בלייבט אום שבת אויפין טיש ביינער אדער שאלאכין פון ניס טאר מען דאש ניט מטלטל זיין נייערט מען הייבט אויף דעם טאביל פון

פון דעם טיש אזוא פאלט. עש פון זיך ועלבערט אראפ פון דעם טיש · נאך שרייבט דער טורי זהב מיט איין מעסער אדער מיט איין פלעדער וויש מעג מען דעם טיש אפ קערין דש גלייכין אז עש איז ניט פאר האנדין קיין א״י אויש צוא קערין דיא שטוב מעג מען אליין מיט אפלעדער וויש אויש קערין :

אויך זאל מען וויסין אזו אזאך וואש מיטאר ניט זאגין צוא איין א״י ער זאל דאש טאן טאר מען מיטין וואונק צוא אים אויך ניט זאגין דהיינו מען בדארף אפ שנייצין דאש ליכט זאל מען צו אים זאגין שנייץ אפ דעם נאז כדי ער זאל פר שטיין אז ער זאל דאש ליכט אפ שנייצן טאר מען אזו ניט טאן :

ווען איין שריפה איז ח״ו דאש גלייכן פייא איין א״י מעג מען מחלל שבת זיין דהיינו דאש פייער צוא לעסין · מען טאר אום שבת קיין גריבנע מצה אין איין גטראנק געבין ווארום עש איז גלייך ווי מען קנעט טייג דאש גלייכן מען טאר ניט גיסן וואשער אויף קלייען געבין די בהמות עסין · אויף אזו איין ארט וואו מיטאר אום שבת ניט טראגן טאר מען ניט טראגן דאש קינד צו דער מילה אום שבת סיידין איין א״י זאל טראגן דאש קינד ביז אין פאלעש אונ אין פאלעש זאל עש די קוואטערן נעמן פון דעם א״י אונ צו ריק זאל אויך דר א״י טראגן ביז אהיים ווען איין מענטש האט פר געסין אונ האט גטראגן אונ אין מיטן וועג האט ער זיך דר מאנט אז מיטאר ניט טראגן טאר ער גיט צו ריק ווארפין אדר דער לאנגען נייערט ער מוזווארטן ביז איין א״י וועט קומן וועט ער אים געבין אהיים צוא טראגין דרום זאל מען גווארינט זיין אום ערב שבת צו באזוכן זיינע קליידר אז עש זאל ניט ליגן קיין שום זאך כדי ער זאל ניט קומן צוא חילול שבת :

ווען איינער איז ח״ו קראנק אונ מען בדארף מחלל שבת זיין פון דעם חולה וועגין אונ אז מען וועט ניט מחלל שבת זיין וועט זיין אסכנה דהיינו איין ליכט אן צינדין אדער אנדער זאך בדארף מען ניט ווארטין ביז איין א״י וועט קומען נאר מען מעג באלד מחלל שבת זיין פון דעם חולה וועגין אדרבה דער גרעסטער חשוב גהער דאש צו טאן כדי דער גמיינער עולם זאל וויסין אז מען מעג מחלל שבת זיין פון איין חולה וועגן ווארום אז דער חולה וועט גיזונט ווערן וועט ער קענען פיל שבתים האלטין וואש מען האט פון זיינט וועגן מחלל שבת גוועזין :

דער בית חדש שרייבט ווען איין יהודי האט פר דונגען איין בהמה צוא איין א״י אדער ער לייט זיא צום א״י צו ארבעטין אונ דער א״י ארבעט מיט דער בהמה שווערע ארבעט איז דאש ניט רעכט אבער אדבר מצוה דהיינו אתרוגים צוא פירין מעג מען אום שבת פר דינגען צוא פארין מיט דער בהמה :

מען טאר ניט געבין געלט אום שבת צו איין א״י צו קויפן דאש גלייכן טאר מען ניט אן רירן אום שבת אזעלכע זאכין וואש איז גקומען הוץ לתחום · ווען איין א״י האט גיבראכט אבריב אום שבת מחוץ לתחום איז דער דין אזו דר א״י זאל אנידר לייגן דעם בריב דער נאך מעג דער יהודי נעמען דעם בריב דאש גלייכין אז מען שיקט איין א״י חוץ לתחום ער זאל ברייגן ביר אדר אנדרע משקים איז דר דין אויך אזו זאל דר א״י אנידער שטעלן די כלי דר נאך מעג ערשט דר יהודי נעמן דאש זעלבינע שטייט אין תקנות מהר״ם מינ״ץ :

ווען איין מענטש האט גיפונען איין בריב וואש דער בריב איז גשריבן איין כתב פון איין א״י מעג מען לייענען דעם בריב אום שבת אויך זאל מען וויסין אז מען האט גלייענט דעם בריב איין מאל טאר מען שוין דאש אנדער מאל ניט לייענען ווארום ער וייס שוין וואול וואש

אין דעם בריב שטייט אדער נייעה צייטונג אום שבת · דער טורי זהב שרייבט ווען איינער האט יאר צייט אום שבת טאר ער ניט גיין אויף איין חתונה דעם זעלביגין שבת · אבער גיין צום חבר מחמת פריינט שאפט מעג מען גיין עסין אונ טרינקען · מען טאר ניט דער שלאגין קיין שום בשעפעניש אום שבת אפילו איין שפין אדער אנדרע בשעפעניש וואש זיינען מזיק :

דער טורי זהב שרייבט ווען איין פליג איז אריין גיפאלין אום שבת אין איין עסין אדער אין איין גטראנק טאר מען דיא פליג אליין ניט ארויש נעמען ווארום דאש הייסט בורר פסולת מתוך האוכל דאש איז טייטש מען קלייבט אויש פסולת פון דעם עסין טאר מען אזוא ניט טאן נייערט מען זאל די פליג אויש גיסן מיט א ביסל גטראנק אדר מיט איין ביסל עסין · ווען איינר איז נעצר אום שבת אונ מען באדארף אים מאכן איין צעפיל זאל מען ניט טאן ווי אום דר וואכין דהיינו מיט צוויי פינגר זאל מען נעמן דש צעפיל אונ פאמעלך ארין טאן: ווען מען האט פאר געסין פרייטיג עסיק ארין טאן אין דיא חריין זאל מען צום ערשטין ארין טאן דיא עסיק אין אכלי אונ דער נאך ארין טאן דיא חריין אונ אן מישין מיט דער כלי · מען גהער צוא פאר שליסין דיא קראמען איין שעה פאר שבת אונ מיזאל פרייטיג צוא נאכט בצייטין ברכו אן הייבין צוא זאגין אין שול ווארום אז מען הייבט ניט אן בצייטין ברכו אום פרייטיג צוא נאכט קומט דער פון ארויש אגרוישר חילול שבת ווארום מענטשין זאגין מען האט נאך גיט אן גיהייבין ברכו אין שול ובפרט אז מיזאל אויף קיינעם ניט ווארטין מיט ברכו אפילו פון ווענן איין אדם חשוב ווארום עש איז אים קיין כבוד ניט אז מיזאל איבר אים מחלל שבת זיין :

דער טורי זהב שרייבט מען טאר ניט אום שבת קיין שום רפואה איין נעמען וואש משלשל איז דהיינו אזעלכע רפואה וואש זי מאכט איין דורך גאנג נייערט ווען עש איז במקום סכנה מעג מען טאן כל רפואות וואש אויף דר וועלט איז ווען איין מענטש האט כלים וואש זיי זיינען גליידר ווייס טאר מען זיי אום שבת ניט צו שרויפן אונ ניט אפ שרויפן דאש גלייכין עש איז פר האנדין אין שול בלעכין כלי קודש אונ אויף דיא בלעכין איז פאר האנדן קליינע בלעכלעך וואש אויף זיי שטייט שבת פסח סוכות אדער שבועות · טאר מען ניט דיא קליינע בלעכלעך ארויף טאן אויף די גרויסע בלעכן אום שבת אדר יום טוב נייערט פאר שבת אדר פר יום טוב אונ מיטאר ניט גיין אום שבת מיט הענט שוך אויף אזוא איין ארט וואו מיטאר ניט טראגין טאמער וועט ער פאר געסין אונ וועט אראפ נעמן פון דער האנט דיא הענט שוך וועט ער מחלל שבת זיין :

ווען דאש קלייד איז איין גפלעקט מעג מען אום שבת אפ קראצין מיט דיא נעגיל אבער ניט מיט שפייעכץ · אדער מיט וואשער · מעג מען דיא שיך אפ קראצין אום שבת אן דער אייזין וואש ביא דער שול איז גימאכט גיווארן · אויך זאלין גווארינט זיין ווייבער אונ מיידין אז זייא וואשן דאש גיפעס אום שבת נאך דעם עסין זאלין זייא ניט אפ ווישין מיט אנאסע טוך ווארום דאש איז אגרויסע עבירה נייערט מיט וואסער אפ צוא שווייענקען אונ דער נאך מיט איין טרוקינע טוך אפ ווישין :

אויך טאר מען ניט טאן אום שבת אדר אום י"ט אויף דער וואכין דהיינו גיפעס צו וואשין אדער דאש בעט פאר בעטין אבער דאש טאן פון שבת ווענין אדער פון י"ט ווענן מעג מען עש טאן אום שבת אדער אום יו"ט : דעסט גלייבין דיא צייט פון מנחה טאר מען ניט אום שבת איין הייצין אין אויבין ווארום דיא ווארימקייט איז אויף נאך שבת אז מען וויל ווארים מאכין דאש טשאלינט איז דער דין אזוא : אום ווינטר מעג מען דורך איין א"י ווארעם מאכין : אבער אום זומער טאר מען ניט אפילו דורך איין א"י · אויך טאר מען ניט

אום

אום ווינטער דש ערשטע מאל איין הייצן אין אויבן אום שבת · אונ שבת פריא פארן קידוש נהער מען צו זאגן ושמרו בני ישראל: אויך גהער מען אכטונג צו געבין אז מען זאל ענטפרין אמן אויף אלע ברכות כדי מיזאל מקיים זיין מאה ברכות דאש גלייכין ניהער דער בעל הבית אן צו זאגין צו זיין הויז גיזינד אויב זיי האבין פירות זאלין זיי דיא פירות עסין נאכין עסין כדי מיזאל מקיים זיין מאה ברכות אבער אום דר וואכין בדארף מען דש ניט אן זאגין:

דער שולחן ערוך שרייבט שבת אין דר פרי נאך דעם עסין זאל איטליכר למדין לערנן איין שיעור כדי דיא גימיינע לייט זאלין קומען הערין דעם שיעור אדער דער למדן זאל זאגין דברי מוסר אונ דיא גימיינע לייט זאלין קומען הערין כדי זייא זאלין וויסין דעם רעכטין וועג וויא אזוא זייא זאלין דינן השי״ת מיט אמת. דאש גלייכין איז מחויב דער למדין אלע שבת עוסק צוא זיין אין דער תורה ווארום אז דיא נשמה יתירה קומט צוא ריק נאך שבת ארויף אויף דעם הימיל פרעגט מען זיא צוא האסטו עוסק גיוועזן אין דער תורה · אונ ווען דער גימיינר מאן האט צוא גיהערט וואש דער למדין האט אום שבת עוסק גיוועזן אזוא האט דער גימיינער מאן שכר גלייך וויא ער האט אליין עוסק גיוועזן אונ צוא זיין נשמה איז אגרויסע הילף · מען טאר אום שבת ניט זארגן אונ מכ״ש צו וויינן אבר אז ער הט נחת רוח פון דעם וויינן מעג מען וויינן אום שבת דש גלייכין פאסטין טאר מען אויך ניט אום שבת · נייערט ווען עש האט זיך אים ח״ו גחלמת איינש פון דיא פיר חלומות דהיינו ווען ער האט גיזעהן איין ס״ת ברענען אדער מען האט אים אויף גרופין צוא דער ס״ת אדער מען האלט נעילה אום יום כפור · אדער ער האט מקדש גוועזן איין אשה אונטר דר חופה אונ דש הארץ איז אים שווער · מעג ער פאסטין אום שבת אבר ער מוז זונטאג אויך פאסטין ווייל ער האט מחלל שבת גוועזן מיטן פאסטין אבער אז דאש הארץ איז אים ניט שווער בדארף ער ניט פאסטין. אויך האב איך גיהערט פון איין למדן אויף דער נאכט איי מען גייט שלאפין זאל מען זאגין אלע חלומות וואש עש ווערט זיך מיר חלמען וועל איך מארגין ניט פאסטין איז דאש איין סגולה אז עש ווערט זיך ניט חלמען קיין בייזע חלומות:

אונ ווער עש האט אזו גיטאן ווי מיר האבן גשריבין אונ עש האט זיך אים גחלמת שלעכטע חלומות זאל ער ניט פאסטין · אונ ווער עש פאסט אום שבת איין תענית חלום זאל ער אום שבת פריא מטיב חלום זיין כדי דיא לייט וואש זיינען אים מטיב חלום זאלין זייא אויך בעטין גאט אויף אים · אונ שרייבן וויא אזו מען זאל מטיב חלום זיין באדארף איך אייך ניט שטעלין ווארום ווען עש חלמת זיך איין חלום קען ער גיין צו איין למדן וועט אים דר למדן מטיב חלום זיין · אום שבת גיהער מען קיין נוציגע רייד צו ריידן ווייל השי״ת האט מיט זיינע רייד דיא וועלט בשאפין · אונ אום שבת האט ער גירואט פון זיין זאג וואש ער האט דער מיט בשאפין די וועלט · דרום גיהער מען זיך אויף צו האלטין אום שבת מיט אזעלכע רייד וואש גייט אן בייא איין מלאכה · אדער בייא משא ומתן · אונ מכ״ש ניבול פה צוא ריידין · נייערט צוא ריידין נאר דברי תורה · אונ ווער עש וועט אזו טאן · אזוא וועט ער האבין אגרויסין שכר מיר האבין שוין גישריבין אז מען זאל אום שבת ניט זארגין · נייערט מען זאל זיין פריילך אום שבת דרום זאל מען זיך אין זינען נעמען גלייך אז זיינע ארבעט איז גיטאן גיווארין פאר שבת · ווען איין מת ליגט אין איין ארט · אונ מען בדארף האבין צום ארט · טאר מען דעם מת ניט נעמען פון דעם ארט אום שבת · איטליכר מענטש בדארף לערנן אום שבת אויש אזעלכע ספרים וואש שטייט דרינען פון הלכות שבת · אויך דיא לומדים וואש זאגין איין שיעור אום שבת זאלין זיי זאגין אזוא איין שיעור וואש עש גיהער צו שבת · אונ איטליכר בעל הבית זאל האבין אזעלכע ספרים וואש שטייט דרינן פון הלכות שבת ·

חאטשע עברי טייטש ספרים · נוא איר ליבע לייט זעהעט אז איך האב אייך אלש גישריבין אויף טייטש וואש שטייט אין ספר הקדוש קיצור שני לוחות הברית כדי דער גימיינער מאן זאל אום שבת אויש לייענען דיא דינים פון הלכות שבת · אונ זאל זייא מקיים זיין · אונ ווער עש וועט אזוא טאן : וועט אים זיין גוט אויף דער וועלט · אונ אויף יענער וועלט :

הלכות מוצאי שבת

איטליכר בעל הבית איז מחויב אן צוא זאגין זיין הויז גיזינד אז זייא זאלין ניט טאן קיין שום מלאכה פאר הבדלה · דרום זאל מען אן זאגן דיא דינשט מיידין · וואש זייא ווילין ניט ווארטין אויף הבדלה זאלין זייא זאגין דיא ברכה המבדיל בין קודש לחול וכו׳ :

אזו באלד וויא מען הייבט אן ויהי נועם אין שול זאל איטליכער מענטש זיין טלית צו נויף לייגן · כדי מען זאל וויסן אז ביז אהער איז אסור גיוועז איין מלאכה צו טאן מען גיהער אייבית צו זעהן אז מיזאל צוא נויף לייגן דעם טלית פאר הבדלה · ווארום עש איז חיו איין סכנה אז עש ליגט איבר נאכט ניט צו נויף גלייגט · אונ ווען מיהאט פאר געסין צו נויף לייגן דעם טלית מוצאי שבת זאל ער אום זונטאג פריא אפ שקלען דעם טלית · מען גהער גוואריינט צו זיין אז מיזאל ניט קיין ליכט אן צינדין · איידר מען זאגט ואתה קדוש · ווארום עש שטייט אין זוהר ווער עש צינט אן ליכט איידר ער זאגט ואתה קדוש איז ער מחלל שבת · אונ עש ווערט דורך אים אן גיצונדין דש פייער פון דעם גיהנם אויך פר דר צייט · אונ מען הייבט אן דן זיין די רשעים · ווארום עש איז פר האנדין איין ארט אין גיהנם פר די זעלביגע מענטשין · וואש זייגען מחלל שבת מיט דעם וואש זייא צינדין אן איין ליכט פאר דער צייט · אזוא ווערט עש דארטין אויש גירופין דאש איז דאש ארט פאר דיא מענטשין וואש האבין מחלל שבת גיוועזין · אונ אלע רשעים פון דעם גהינם העלפין אן צינדן דש פייער פון דם גיהנם · אונ דער מלאך וואש איז איין ממונה איבער דעם גיהנם אונ אלע רשעים וואש זיינען דארטין אין גיהנם הייבין אן אלע צוא שרייען דו רשע איבער דיר האט מען גימוזט אן צינדין דש פייער אין דעם גיהנם פאר דער צייט · אבער דער מענטש וואש ער ווארט מיט איין ליכט אן צינדין ביז דש קהל האט גיזאגט ואתה קדוש דר זעלביגר מענטש ווערט גיבענטשט מיט אלע ברכות : אונ דיא רשעים גיבין צו השי״ דיא גירעכטיקייט אויף זייערין משפט · וואש ער האט בשאפין דעם גיהנם אז זייא זאלין האבין איין כפרה אויף זייערע עבירות : דאש שטייט אלץ אין דעם ספר דרך חכמה :

דער מנהג איז אז מיזאל זינגען אלע מוצאי שבת אזעלכע זמירות · וואש אליהו הנביא איז דרינען דער מאנט · ווארום ער וועט קומען זאגין די בשורה פון דער גאולה · די תוספתא שרייבט אלע מוצאי שבת זיצט אליהו הנביא אונטער איין בוים וואש דער בוים הייסט עץ החיים · אונ שרייבט אויף אלע זכיות · איין טייל מענטשין זיינען זיך נוהג בשעת אז זייא זאגין דיא ברכה פון הבדלה גיסין זייא אביסיל ווין אפ פון דעם בעכיר · טוען זייא ניט רעכט · ווארום דאש הייסט ער איז מבזה דיא ברכה · אבער ווען ער גיסט אין כוס אריין אויף הבדלה זאל ער אביסל איבר גיסין · דש איז איין סימן ברכה: צום ערשטין גיהער מען דעם כוס פון הבדלה טרינקען · אונ איין ביסיל איבער לאזין אין דעם כוס כדי ער זאל פאר לעשין די הבדלה ווארום דאש וואש בלייבט איבר פון איין ברכה דאש האלט אויף אלע פורעניות · אונ ווען מען

האט

הָאט שׁוֹין דָאשׁ כּוֹס אוֹישׁ גְטרוּנְקֶען זָאל מֶען מַאכִין דִי בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה · אוֹיךְ אִיז רֶעכְט אַז מִיזָאל גֶעמֶען דֶעם הֲדַס פוּן דֶעם לוּלָב צוּא דִיא בְּשָׂמִים פוּן הַבְדָלָה · וַוייל מִיהָאט אֵיין מִצְוָה דֶער מִיט גִיטָאן · זָאל מֶען עֶשׂ ווִידֶער גֶעמֶען צוּא אַיין מִצְוָה · בְּשַׁעַת אַז מֶען זָאגְט דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ זָאל מֶען אַיין בֵּייגִין דִיא פִינְגֶער פוּן דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט אִין דֶער הַאנְט אַרַיין · אוּנ זָאל זֶעהֶען דִיא נֶעגִיל · אָבֶער דִיא הַאנְט נִיט · אוּנ נָאךְ הַבְדָלָה זָאל מֶען גְרֵייטִין צוּם טִישׁ אוּנ לִיכְט אָן צִינְדִין חָאטְשֶׁע אַז מֶען קֶען נִיט מֶער אוֹיף עֶסִין אַיין כְּזַיִת · אוּנ וֶוער עֶשׂ פַּאסְט שַׁבָּתוֹת צוּא נַאכְט · זָאל מֶען זִיךְ זֶעצִין לֶערְנֶען · אִיז גְלַייךְ ווִיא עֶר הָאט גִיגֶעסִין דִיא סְעוּדָה פוּן מְלַוֶּה מַלְכָּה : דֶער טוּרֵי זָהָב אוּנ דֶער מָגֵן אַבְרָהָם שְׁרֵייבְּט מֶען גִיהֶער צוּ זוּכִין גוּטֶע שְׁפַּייז אוּנ בֶּעשְׁטֶע שְׁפַּייז אוֹיף דֶער סְעוּדָה · אָבֶער וֶוען עֶר אִיז גִיזֶעסִין לַאנְג בַּייא שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת אוּנ קֶען נִיט עֶסִין אֲפִילוּ אַיין כְּזַיִת גְרוּישׁ אִיז מֶען יוֹצֵא אַז מִיזָאל עֶסִין פֵּירוֹת : עֶשׂ אִיז ווִישֶׁענְלִיךְ אַז עֶשׂ אִיז פַר הַאנְדִין אִין דֶעם מֶענְטְשִׁין אַיין גְלִיד · וָואשׂ עֶר הֵיישְׁט נַשְׁכּוֹ דָאשׁ זֶעלְבִּינֶע גְלִיד הָאט קַיין הֲנָאָה נִיט אַנְאנְצֶע וָואךְ פוּן דֶעם עֶסִין · נַייעֶרְט אַז מֶען אִיז מְלַוֶּה מַלְכָּה. אוּנ דֶער טַעַם אִיז · וַוייל אַלֶע גְלִידֶער הָאבִין אַיין הֲנָאָה גִיהַאט בְּשַׁעַת אָדָם הָרִאשׁוֹן הָאט גְגֶעסִין פוּן עֵץ הַדַּעַת אוּנ הָאט דֶער מִיט גִיבְּרַאכְט דֶעם טוֹיט אוֹיף דֶער וֶועלְט · דְרוּם וֶוערִין פַאר פוּילְט אַלֶע גְלִידֶער · אוּנ דֶער גְלִיד נַשְׁכּוֹ בְּלַייבְּט בִּיז תְּחִיַּית הַמֵּתִים · וַוייל דָאשׁ גְלִיד הָאט קַיין הֲנָאָה נִיט גִיהַאט וַוייל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָאט גִיגֶעסִין דֶעם עֵץ הַדַּעַת אוּם פְרֵייטָאג אוּנ דָאשׁ גְלִיד הָאט אַגַאנְצֶע וָואךְ קַיין הֲנָאָה נִיט פוּן דֶעם עֶסִין · נַייעֶרְט שַׁבָּתוֹת צוּא נַאכְט · דְרוּם זָאל מֶען גִיוָוארְנְט זַיין מְלַוֶּה מַלְכָּה זַיין : נָאךְ אַיין טַעַם אִיז · וַוייל מֶען גְדֵיינְקְט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אַלֶע שַׁבָּתוֹת צוּא נַאכְט · אוּנ דֶער סֵפֶר הַקּוֹלוֹת שְׁרֵייבְּט עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין צַדִּיקִים וָואשׂ מֶען בְּדַארְף זַייא נֶעמֶען שַׁבָּתוֹת צוּ נַאכְט אִין גִיהִנָּם אַרַיין · קוּמְט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אוּנ אִיז מֵגֵין אוֹיף זַיי אוּנ זָאגְט עֶר נֶעמְט אוֹיף זִיךְ דָשׁ בִּיסִיל עֲבֵירוֹת וָואשׂ זַיי הָאבִּין · דְרוּם פוּן אַלֶע זַאכִין וָואשׂ מֶען הָאט מְסַדֵּר גִיוֶועזִן וָואשׂ מֶען זָאל טָאן פוּן שַׁבָּתוֹת צוּ נַאכְט זָאל מֶען נִיט פַר מַיידְן דָר פוּן וָוארוּם עֶשׂ אִיז אַלְץ אַיין סִימָן בְּרָכָה:

הלכות ראש חודש

עֶרֶב רֹאשׁ חוֹדֶשׁ הֵייסְט קְלֵיין יוֹם כִּפּוּר אַזוֹ וואוּל אַז יוֹם כִּפּוּר אִיז מְכַפֵּר פַר אַגַאנְץ יָארִי אַזוֹ גִיהֶער מֶען אוּם עֶרֶב רֹאשׁ חוֹדֶשׁ תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ פַאסְטִין אַז הַשֵׁ״י זָאל מוֹחֵל זַיין · וָואשׂ מֶען הָאט דֶעם חוֹדֶשׁ גְזִינְדִיגְט · אֵיין טַעַם אִיז וָוארוּם מֶען הָאט גִיגֶעבִּן צוּא וַוייבֶּער דֶעם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ פַר אַיין יוֹם טוֹב · וָוארוּם עֶשׂ אִיז פַר הַאנְדִן שָׁלֹשׁ רְגָלִים קֶעגִין דְרַייא אָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב · אוּנ צְוֶועלְף חֳדָשִׁים · קֶעגְן צְוֶועלְף שְׁבָטִים · אוּנ וַוייל דִי שְׁבָטִים הָאבִּן גִיזִינְדִיגְט מִיט דֶעם עֵגֶל אוּנ דִי וַוייבֶּר הָאבִּן נִיט גִיזִינְדִיגְט · דְרוּם הָאט מֶען צוּ גִינוּמֶן בַּייא דִי מַאנְזְבִּלִין דֶעם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ · אוּנ מֶען הָאט גְגֶעבִּין צוּ דִי וַוייבֶּר פַאר אַיין יוֹם טוֹב · מֶען טָאר נִיט פַאסְטִן אוּם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ · נַייעֶרְט אַיין תַּעֲנִית חָלוֹם מֶעג מֶען יוֹא פַאסְטִין · אוּנ וֶוען מֶען פַאסְט אוּם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אַיין תַּעֲנִית חָלוֹם · זָאל מֶען פַאסְטִין אַיין טָאג נָאךְ ר״ח אוֹיךְ · וָוארוּם וַוייל עֶר הָאט גִיפַאסְט אוּם ר״ח · אָבֶר אַז מִיהָאט גִיפַאסְט אַיין תַּעֲנִית חָלוֹם אוּם ר״ח נִיסָן אָדָר ר״ח אָב · בְּדַארְף מֶען נִיט פַאסְטִין נָאךְ אַיין טָאג · וָוארוּם ר״ח נִיסָן אוּנ ר״ח אָב אִיז אַיין תַּעֲנִית צַדִּיקִים · וֶוען אֵיינֶר הָאט חֲתוּנָה אוּם ר״ח בְּדַארְף מֶען נִיט פַאסְטִין · דֶעסְט גְלַייכְן אִסְרוּ חַג אוּנ חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב אוּנ חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט בְּדַארְף מֶען אוֹיךְ נִיט פַאסְטִן אָבֶר אַז אֵיינֶר הָאט חֲתוּנָה ר״ח נִיסָן אָדֶער ל״ג בָּעוֹמֶר אָדֶער ר״ח סִיוָן · אָדֶער עֶרֶב שְׁבוּעוֹת אָדֶר ר״ח אָב אָדֶר אִין דִי פִיר טֶעג פוּן יוֹם כִּפּוּר בִּיז סוּכּוֹת בְּדַארְף מֶען יוֹא פַאסְטִן

עס איז איין גרויסע מצוה שבתות צוא נאכט מקדש זיין דיא לבנה · ווייל מען איז נאך פריילעך פון שבת · אונ מען גייט נאך אין די קליידער פון שבת אונ אז מען איז מקדש די לבנה אום דער וואכין · זאל מען זיך אן טאן אין דיא קליידער וואש מען גייט אין שול אריין · אונ ווען שבתות צוא נאכט איז דער דריטער מעת לעת פון דעם מולד · פסקינן אלע גאונים מען זאל די מצוה ניט אפ לייגן · אונ מען זאל מקדש זיין די לבנה:

איין אבל טאר ניט מקדש זיין די לבנה · אבר ווען דיא שבעה גיווערט ביז נאך צעהן טעג מיט דעם מולד אזו מעג דר אבל ביי נאכט ארויש גיין אונ מעג מיט די לייט די לבנה מקדש זיין · אונטר איין דאך טאר מען די לבנה ניט מקדש זיין ווארום די לבנה מקדש זיין איז גלייך אז מען זאל דיא שכינה אנטפאנגן נוא וואש פאר איין דרך ארץ איז אז מען זאל שטיין אונטר איין דאך · ווען מען זאלט איטעצין אנטפאנגן · וואלט מען אנטקעגן גיגאנגן איז שוין איין כ"ש דיא שכינה צו אנטפאנגען · איז פשיטא ניט רעכט אונטר איין דאך צוא שטיין · נייערט מען זאל שטיין אונטערן הימל · אבר ווען עש איז אנדערש ניט מיגליך אז מען זאל שטיין אין דרויסן אונטערן הימל · דהיינו ער האט מורא · אזו מעג מען אונטערן דאך די לבנה מקדש זיין · ווען איין קלארר וואלקן האט די לבנה פר דעקט · אונ מען זעהט די שיין פון דער לבנה ארויש · מעג מען זיא מקדש זיין מען טאר די לבנה ניט מקדש זיין · נייערט ביז מען זעהט דעם שאטין פון זיך · אונ ווען מען איז מקדש די לבנה · זאל מען די פיס באיי אנאנדר שטעלין · איי מען הייבט אן מקדש זיין די לבנה זאל מען איין בליק טאן אויף דר לבנה אונ ניט מער · אבער מען זאל זיך ניט שטעלן אויף דיא גאסן וואו אנדערע גלויבים גינאסין גייען דען זייא מיינען אז מיר דינען ח"ו צוא די לבנה אונ דורך דעם ווערט גרויש חילול השם אונ ווען מען איז מקדש דיא לבנה · זאל מען זיא מיט גרויש כוונה מקדש זיין אונ דר נאך זאל מען זאגן ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך דען דאש איז דיא ר"ת פון יעקב אונ די לבנה איז גיגליכין צו יעקב · אויך שטייט אין דר גמרא דבי רבי ישמעאל האבן גילערנט ווען די יודין וואלטן מער ניט זוכה זיין נאר איין מאל אין חודש צו אנטפאנגן די שכינה וואלט אויך גינוג גיוועזן · אונ די לבנה מקדש זיין איז גלייך אז מיהאט די שכינה אנטפאנגען · דרום זאגט אביי מען בדארף צוא שטיין ווען מען איז מקדש דיא לבנה:

דער ספר אור חדש שרייבט איין וואונדערליכע מעשה וואש ער האט גיהערט דער ציילן פון רבי מאיר מייזעלש · איין יהודי איז גיגאנגען אין וועג האט אים באגעגינט איין רוצח אונ האט אים גיוואלט דער שלאגין אזו האט אים דער יהודי גיבעטין אז ער זאל אים לאזין נאך איין מצוה טאן פארין טויט אונ דיא לבנה איז דענסט מאל זייער שיין גישטאנן · אונ עש איז צייט גיוועזן מקדש צוא זיין דיא לבנה האט דער יהודי מקדש גיוועזן דיא לבנה מיט גרויש כוונה אונ בשעת אז ער האט אן גיהויבן צו זאגין דעם פסוק כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כך לא יוכלו כל אויבי לנגוע בי לרעה איז טייטש אזו וויא איך שפרינג קעגן דיא לבנה אונ קען ניט אן רירין אן דיר · אזו זאלין אן מיר אויך ניט קענן אן רירין די פיינד צו בייזין · אונ וויא דר יהודי האט אויש גיזאגט דעם פסוק · איז גיקומן איין רוח אונ האט אים פון דער ערד אויף גיהויבין · אונ האט אים פאר טראגין פון רוצח אונ איז גיצול גיווארין פארין רוצח · אויך שרייבין אונזרע חכמים ווער עש איז מקדש דיא לבנה ערינצט אזו איז ער פאר זיכערט אז ער וועט דעם חודש ניט שטארבין דרום איך ליבע לייט זעהט וואש פאר איין גרוישע זאך איז דיא לבנה מקדש

זיין

זיין · דרום זאל איטליכער מענטש זיין זריז צוא מקדש זיין די לבנה ערינצט זיא מקדש צוא זיין :

הלכות פסח

דיא זעלביגי מענטשין וואש זיינען זיך נוהג צו פאסטין אלע ערב ר"ח גיהערין זיי אויך צו פאסטין ערב ר"ח אייר ווארום דאש הייסט וויא איין נדר · דעשט גלייכין ווער עש האט יאר צייט נאך אסרו חג פון פסח גיהער אויך צוא פאסטין :

דער סדר היום שרייבט · וייל דאש ברויט איז דאש לעבין פון דעם מענטשין · אונ מען פר שעמט עש מיטן חמץ פר ברענן · איבר דעם האבין אונזרע חכמים מתקן גיוועזין אז מען זאל זאגן כל חמירא אויף תרגום לשון · מען טאר ניט פר ברענן דעם חמץ אום ערב פסח שפעטער פאר זייגער צעהען · אונ ווער עש וויל די מצוה רעכט טאן · זאל ער פאר ברענגען דעם חמץ צווישין זייגער ניין אונ צעהען :

אונ ווייל הלכות פסח איז גאנץ הארב אויף דער נשמה · ווייל מען איז חייב כרת אז מען טוט ניט וויא מען בדארף · דרום גיהער איטליכער מענטש אליין אבטונג געבין דרויף · אונ ניט אויף קיינעם זיך פאר לאזין סייא כלים כשרין · סייא חמץ מבטל זיין . אונ מכ"ש בייא דיא מצות באקין גיהער מען פשיטא אליין צוא זיין · וויא דער חוקי חיים שרייבט · דאש וואש מיר טוען אום פסח איז אלש איין גידעכעניש פון מצרים · אונ דיא גמרא סוטה שרייבט · דיא שווערסטע ארבעט האבין גיהאט דיא ישראל פון פרעה · דיא ארבעט וואש ווייבר בדארפין טאן · האט ער גיהייסין אז מאנזבילין זאלין טאן · אונ דיא ארבעט וואש מאנזבילין בדארפין טאן האט ער גיהייסין אז ווייבער זאלין טאן · האבין גמוזט דיא מאנזבילין אליין קנעטין טייג · אזו וויא מיר גיפינען אין מדרש תנחומא פרשה ויצא · אז מאנזבילין האבין גמוזט קנעטין טייג אונ באקין דרום איז אויך דיא מצוה אז מאנזבילין זאלין זיין בייא מצות באקין · אונ נאך איין טעם איז · מיר גפינען אין רש"י פרשה בא דיא ישראל בשעת אז זייא זיינען גיגאנגען אויש מצרים האבין זייא גיטראגין דאש טייג אויף זייערע אקסלען חאטשע זייא האבין גיהאט בהמות פון דעסט וועגן האבין זייא אליין גיטראגין אויף זייערע אקסלן מחמת דיא מצוה פון מצה איז בייא זייא זייער ליב גיוועזין · דרום זאל איטליכער זיין בייא זייגע מצות · אונ זאל דרויף השגחה געבין · אונ זאל זיך אויף קיינעם ניט פאר לאזין

דער מנהג איז אז מען כשרת גיפעם אויף פסח אזו כשרת מען גאר די כלים אין איין קעסילי · דרום גהער מען גווארינט זיין צום ערשטין כשרין דיא כלים וואש מען ניצט אין זייא קאלטע זאכן אונ דר נאך טעלר אונ דר נאך שיסלן אונ לעפיל דר נאך קופערנע כלים · אונ אויב מיהאט אין דם קעסיל גיכשרת פליישיגע כלים טאר מען דר נאך אין דעם וואשער ניט כשרן מילכיגע כלים:

אויך גיווארנט צוא זיין אז מקויפט כלים פון איין א"י סיי זילבערנע אדער גילדערנע אדער ציינענע אדער מעשענע אדער קופרנע אדער אייזערנע מען זאל זייא פריער טובלן · אונ אז מען קויפט אלטע כלים פון איין א"י דארף מען זייא פריער כשרין אונ דער נאך טובלן · ערדענע כלים טובלת מען אן אברכה אונ דיא לייט וואש זיינען זיך נוהג ניט צו טובלן ערדנע כלים עכ"פ דאש גיגלייזטע גיפעם דארף מען יוא טובלן אונ אויך אן איין ברכה · דרום איר ליבע לייט דעם מנהג גיהער מען צו האלטין אז דאש גיגלייזטע גיפעם טאר מען ניט ניצין אן טבילה אונ ניט פסח אליין נייערט אגאנץ יאר :

ווען

וועז איין א״י האט גיגעבין צוא איין יהודי במשכון איין זילבערנע אדער אגילדערנע אדער אצינענע אדער אייזאייזערנע כלי · אונ דר יהודי וייס וואול אז דער א״י וועט בוודאי דעם משכון אויש לייזין מעג ער ניצן אין דער כלי אן טבילה אבר אז דער יהודי איז גיוואר גיווארין אז דר א״י לאזט דעם משכון פר פאלין ווערין האטשע ער האט ביז אהער דיא כלי גניצט אן טבילה אבר היינט דארף ער זיא טובלן · ווען מען פאר קויפט דעם חמץ ע״פ זאל מען זעהן דעם חמץ לייגן אין אזו אחדר אז דר א״י זאל קענן אריין אונ ארויש גיין אין דעם חדר אונ אויב ניט איז גלייך ווי ער האט ניט פר קויפט אונ דר חמץ איז נאך פסח אויך אסור אונ דער וואש האט הנאה פון דעם חמץ איז חייב כרת:

דער ר״ן שרייבט וויא באלד דיא זון איז אונטער גיגאנגען גהער מען נאך מצה וואשער גיין אונ דער נאך זאל מען בודק חמץ זיין כדי צוא גיין פון איין מצוה צוא דער אנדערער:

איר ליבע לייט איך האב אייך שוין גישריבין די צייט פון חמץ פר ברענען דהיינו זייגער צעהן · אבער בעו״ה עש זיינען פאר האנדין פיל לייט וואש עסין אונ טרינקען חמץ נאך צעהן זייגען זייא עובר אויף צווייא עבירות · איינש ער פאר ברענט ניט דעם חמץ אין דער צייט ראש אנדערע אז ער פאר ברענט דעם חמץ נאך דער צייט איז דאך דער חמץ שוין ניט אין זיין רשות · דרום ווער עש פארכט זיך פאר גאט זאל זיך איילין מיט דעם חמץ עסין כדי ער זאל קענן פאר ברענן דעם חמץ פאר צעהן אזו וועלין זיך אנדערע לייט אויך פון אים אפ לערנען · אונ דער וואש איז זיך אזו נוהג וועט אים געוויש וואול זיין אויף דר וועלט אונ אויף יענער וועלט:

אז מען פאר ברענט דעם חמץ זאגט מען דיא תחינה:

יהי רצון עש זאל זיין דר ווילן פאר דיר גאט מיין גאט · אונ גאט מיינע עלטערן אזוא וואול אז איך בין מבער דעם חמץ פון מיין הויז אונ פון מיין רשות · אזו אויך גאט מיין גאט אונ גאט מיינע עלטערין זאלשטו מבער זיין אלע די תאוות · אונ דעם יצה״ר זאלשטו אויך פון אונז מבער זיין אונ זאלשטו אונז געבין אגוט הארץ צוא דינען דיך · אונ אלע די תאוות זאלין פאר גיין וויא איין רויך אונ זאלסט מבער זיין דיא חטאים פון דער ערד:

דער מגן אברהם שרייבט דער וואש ווערט גיבארין נאך איין נפל דער איז איין בכור אונ דארף פאסטין ע״פ ווען עש טרעפט זיך איין מצה איז חמץ גיווארין פאר בריקת חמץ טאר מען זיא ניט עסין מספק דען טאמער איז זיא מצה אונ מטאר דאך קיין מצה ניט עסין ביז אויף דער נאכט · איין אבל טאר ניט זיצין אויף קיין הסיבה אונ אויך טאר ער ניט קיין קיטיל אן טאן . אונ סייא ער איז איין אבל דיא ערשטע פיר וואכין נאך איין פריינט · אדער אגאנץ יאר נאך פאטער אונ מוטר אונ ווען איינער איז איין אבל גיווארין אום ערב פסח טאר מען אים קיין אן בייסין ניט שיקין אזו וויא מען פלעגט אים אלע מאל שיקין · דאש גלייכין שבת נאך מיטאג טאר מען אויך ניט · ווען ערב פסח גפאלט אום שבת זאל מען מקיים זיין שלש סעודות מיט פיש אדער פלייש דען קיין מצה טאר מען ניט עסין אום ערב פסח:

דער זוהר שרייבט אז ע״פ גפאלט אום שבת זאל מען תורה לערנן איז מען אויך יוצא דר מיט שלש סעודות אדער מען זאל ויין טרינקען איז מען אויך יוצא · ווען איינר גיפינט חמץ אום ע״פ וואש גפאלט אום שבת אדער ער גפינט חמץ אום פסח זאל ער לאזין דורך איין א״י אויש ראמען · אונ אויב ער גפינט ניט קיין א״י זאל ער דעם חמץ צו דעקין מיט אכלי נאר ער זאל ניט מטלטל זיין אום שבת אדר אום יו״ט · אבער אז מען גפינט ניט אום חוה״מ זאל ער אויש ראמען אויש דעם הויז אונ זאל פאר ברענען · דער וואש ווילגווט אונ פרום זיין זאל ער זעהן וויא ווייט מיגליך איז זיינע מצות אפ צו באקין פר פסח וועט ער

שוין

שוין פר זיכערט זיין פון אלע ספיקות אונ ער וועט פאר זיכערט זיין פון חמץ בפסח :

נוא איר ליבע לייט ווער עש איז קלוג קען פאר שטיין אז דער איסור פון חמץ איז גרויש אז עש איז אפילו אזו גרויש וויא אנגיל הייסט אויך חמץ : אונזערע חכמים שרייבין מען טאר דיא מצות ניט קנעטין נאר מיט די וואשער וואש איז איבער גנעכטיגט גיווארין בכדי די וואשער זאל קאלט זיין · דאש גלייכין די מעל אדער די מצה וואשער טאר מען ניט טראגין אויף גירעקט אונטער דעם לופט פון דעם הימעל חאטשע עש איז איין וואלקענדיגער טאג · אויך טאר מען ניט קנעטין ביא דעם פענצטער כדי דיא זון זאל ניט שולט זיין אויף דעם טייג · אויך דיא טייג ניט צוא לאזין ליידיג ליגען · אויך גרויש השגחה געבין ביא דעם מאלין :

אונ ניט וויא איך האב גיזעהען אז אין דיא קליינע קהלות זיצן די עמי הארצים אין מילאונג זייא זעהן נאר וואש זייא איז נוט · אבער אויף רעכטע זאכין גיבין זייא ניט אכטונג דרום גיהער מען זעצין איבר זייא איינעם וואש האט יראה דאש זייא זאלין ניט מאכין חמץ עסין · דאש גלייכין די דאזיגע וואש זיינען זיך מיט דיא מצות אויך ניט רעכט נוהג דהיינו זייא מאכין גרוישע טייגן בכדי זייא זאלין ווייניג דארפין צאלין אונ אטייל שטעלין נאר קליינע קינדער ביא דיא מצות · אונ אטייל גרוישע מענטשין גיבין אויך ניט אכטונג זייא לאזין דאש טייג ליידיג ליגן אדער זייא וועלגרין מיט דיא וואלגער העלצער נאר אויף איין ארט דיא לייט עסין גיווים חמץ בפסח :

דרום זאל איטליכער יהודי מיט אלץ רינג זיך רעכט נוהג זיין אונ זיין לעבין זאל ניט פאר שניטען ווערין · דאש גלייכין ניט פיל מצות מיט אמאל אין אויבין אריין זעצין אונ ניט חס צוא האבין אויף דיא האלץ : זעהט ווען עש וואלט איינעם בגעגנן איין גזלן אונ זאל אים זאגין גיב מיר פיל געלט וונסט וועל איך דיר הארגענען וואלט ער ראך בוודאי גאר זיין האב אפ גגעבן · אזו דא אויך פון איין קליינע הוצאה וועגן זאל מען פר דר צייט שטארבן מיט כרת אונ עוה"ב ווערט ער אויך אן · דאש גלייכן אז דר אויבן איז פול מיט מצות אונ אויף דעם טיש ליגן אויך מצות · איז בעסר מען זאל די מצות איבר קנעטן נאך אמאל איי זיי זאלין אויף דעם טיש לאנג ליגן אונ זאלן חמץ ווערן דש גלייכן ווען מען הט איין טייג צו לויז גמאכט זאל מען צו קנעטן ביי דר זייט איין הארטן טייג אונ מיזאל דר נאך צו אנגדר קנעטן דאש גלייכן די כלים וואש מען קנעט אין זיי זאל מען אלע מאל ריין מאכין דען אפט מאל בלייבט צו גקלעפט טייג אין די כלים אונ דאש טייג איז גוויש חמץ אונ צום בעסטן איז ווער עש האט צוויי כלים צו קנעטין דהיינו אזו באלד אז מען האט איין טייג אויש גיקנעטין וועט מען די כלי אויש וואשין אונ דער וויל וועט מען אין דער אנדערער כלי קנעטין · אונ דר וואש מעסט איין די מעל טאר ניט קיין וואשר גיסין דען אפט מאל בלייבט אפיסיל מעל אויף זיינע קליידר נוא אז עש וועט דרויף קומען וואשער איז דאש ארעכטער חמץ · אונ ווער עש קנעט זאל זיך דיא ארבל ארויף שארין :

רבי יצחק לוריא שרייבט ווער עש פארעט זיך מיט די טייג ביז ער ווערט דער היצט · אדר דאש גלייכין ביא אנדערע מצות אויך דהיינו אסוכה צו בויען אדער ער גייט מיט איין מת אונ ווערט דער שוויצט אזו איז עש אתיקון למחשבות זרות שמביאות לידי חטא מען גיהער צו זאגין פירורים הפקר אויף דיא ברעקליך טייג וואש וועלין ארונטער פאלין · בשעת ער פארעט זיך מיט די מצות זאל ער אלע מאל ארויש ריידין דא מאך איך מצות דער מיט מאכט מען דיא קליפות אוועק לויפין אונ מען מאכט די קדושה אויף זיך רואן אבער די כוונה מוז אויך זיין לשם שמים · מען גיהער די ווייבער צוא לערנען אז עש איזדא פיל טייג פארטיג אויף דעם טיש אונ עש וולין פיל ווייבער חלה נעמן זאל מען זייא לערנן אז זייא זאלין ניט נעמן

פון איטליכס טייג בזונדער נייערט פון צווייא דרייא טייג בייא אנאנדער: ווען מען האט פאר געסין חלה געמן סייא פון איין טייג אדער פון נאר דיא מצות אונ דיא מצות זיינען שוין גיבאקין זאל מען דיא זעלביגע מצות אין איין כלי אריין טאן אונ מען זאל זייא צוא דעקין אונ פון איין מצה חלה נעמן אונ אברכה מאכין אזו איז מען שוין יוצא אבער אויב עס איז איין ספק אויב מען האט גינומען חלה אונ אויב ניט זאל מען נעמן אן אברכה:

אויך גיווארנט צוא זיין אז מען באקט דיא מצות בייא איין א״י זאל מען ווארטין ביז דיא חלה ווערט רעכט פאר ברענט אונ דיא וואש זיינען זיך ניט אזוא נוהג אונ ווארטין ניט איז בעו״ה איין גרוישע עבירה מען איז מבזה דיא מצוה· אונ אויך דיא טייג פון מצה זאל ניט גרעסר זיין פון אשיעור חלה· אויך זאל מען דיא מצות ניט ארויש נעמען פון דעם אויבין ביז זייא ווערין רעכט אויש גבאקין· אויך זאל קיין איבר לויף ניט זיין מיט דיא מצות צום אויבין טראגין דען עס קומט צוא גרויסין חמץ· ע״פ זאל מען אנאנצין טאג נאך גיין נאך נאטש דינסט· צום ערשטין דעם חמץ אין דער צייט צוא פאר ברענען· אונ דאש אנדערע ער זאל אין זין האבין אז ער ווערט גוט אונ פרום זיין· אונ דעם יצה״ר פון זיך מבטל זיין· דען חמץ איז איין רמז אויף דעם יצה״ר: אונ נאך דעם חמץ פאר ברענען זאל מען זיך אפ גאלין אונ דיא נעגיל אפ שניידין לכבוד יו״ט· אונ דאש דארף אלץ גיטאן ווערין פאר מיטאג דען נאך מיטאג טאר מען קיין שום מלאכה ניט טאן דען ע״פ נאך מיטאג איז שוין יו״ט ווייל אין דער צייט פלעגט מען דעם קרבן פסח מקריב זיין:

דיא בעסטע מצוה איז ע״פ נאך מיטאג די מצות צו באקין· אונ דר נאך טובלן זיך לכבוד יו״ט אונ היפשע קליידר אן צו ציהן אונ צו הש״י איין שבח געבן אויף די גיסים וואש ער האט אונז גיטאן· אונ צוא מנחה אין דער שול צוא גיין, מיט גרויש שמחה אונ זיין תפלה היפש מיט שמחה אונ כוונה צו טאן אונ אז ער קומט פון שול אהיים אן צו ריכטין זילבער אונ. אלד וויא ער פר מאגט· אונ וויא נאט האט אים גיגעבין בכדי ער זאל ווייזן פר זיין הויז גזינד די פרייד פון זיין הארצין אויף דעם חסד וואש הש״י האט אונז גיטאן אויך גהער איטלכער ווישן אז די קדושה פון דר נאכט פסח איז גרויש דען די זעלבגע צייט האט הש״י אונז אויש גצויגן אויש מצרים צוא זיין איין גליבט פאלג צוא גאט אונ צוא האלטן זיין גיבאט· דרום גיהער מען דיא נאכט קיין דברים בטלים גיט ריידן נאר פון נאטש גנאד צוא ריידין וואש ער האט אונז דיא זעלביגע צייט גטאן אונ געבין צוא פאר שטיין זיין הויז גיזינד וואש עש איז דער מער מיט אונז אונ זאל ע״פ בייא טאג אלץ גרייט מאבין בכדי מען זאל עסין דעם אפיקומן אונ הלל זאגין פאר האלבע נאכט· דען נאך האלבע נאכט איז שוין דיא צייט פון הלל פאר פאלין אונ דאש גלייכין דיא צייט פון אפיקומן אויך:

מען גיהער שטעלין דאש פיטר זייל גאר נאהנט לעבין זיך· אונ באלר דער בייא דיא זאלץ וואשער אונ דער נאך דיא חרוסת· אונ אז מיזאגט כהא לחמא עניא הייבט מען אויף דיא שיסיל מיט דיא מצות אז דיא קינדער זאלין פרעגין ווארום שטעלט מען אוועק דיא שיסיל מען האט נאך ניט גיגעסין· ענטפערט מען אזוא· מען הייבט אויף די שיסיל צו ווייזן פר אנירעכנעש דאש הש״י האט אונז אויף גיהויבין צוא איין גרוישע גרולה אונ האט אונז ארויש גינומען פון מצרים אונ האט אונז גיבראכט קיין א״י חרוסת מאכט מען פון זעלכע פירות וואש דר פסוק גלייכט צוא ישראל· דהיינו עפיל פייגין נים מיל גרומין מאנדיל קערין אונ אין דרינן אריין טאן בשמים צימרינג אונ אינגבר· אונ אלימן צוא גיקלאפט דאש ווייזט עש אויש וויא שטרויא צו איין גרעכענש אז מיהאט גימוזט שטרויא קלייבן אויף דעם פעלד איין צוא קלעפין אין די

לייט

לַיים · אונ דיא חֲרוֹסֶת זַיינֶען גְלַייךְ וויא לַיים אונ אַז מֶען קָאן נִיט קְרִיגִין דיא פֵּירוֹת זָאל מֶען נֶעמֶען עֶפִּיל מִיט נִיס אונ דיא בְשָׂמִים אִיז שׁוין גִינוּג · אַז מֶען טוּנְקְט אַיין דֶעם מָרוֹר אִין חֲרוֹסֶת זָאל מֶען דֶער נָאךְ דיא חֲרוֹסֶת אָפּ שָׁאקְלִין וָוארוּם דֶער מָרוֹר דַארְף אַלֵיין גִיגֶעסִין וֶוערִין נִיט מִיט קַיין אַנְדֶער זַאךְ :

דֶער כּוֹס זָאל נִיט קְלֶענֶער זַיין פוּן אַקְוַואטִירְל דָשׁ טְרֶעפְט אָז אָנְדֶר הַאלְבְּן הִינֶערְשֶׁע אֵייעֶר

אונ מֶען זָאל פוּן דֶעם כּוֹס צוּם וֵויינִינְשְׁטִין אַרוּב אוּישׁ טְרִינְקֶען · אונ אַז מֶען מַאכְט דִי בְּרָכָה אִיבֶּער דִי וַויין מוּזִין דִי מַצּוֹת צוּ גִידֶעקְט זַיין זֵיי זָאלִין זֵייעֶר בּוּשׁ נִיט זֶעהֶן אַז מֶען מַאכְט אִיבֶּער זֵיי נִיט קֵיין בְּרָכָה · בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דִי הַגָּדָה זָאלִין דִי מַצּוֹת אוּיף גְדֶעקְט זַיין בִּיז מֶען הַאלְט וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם דֶער נָאךְ זָאל מֶען דִי מַצּוֹת ווידֶר צוּ דֶעקִין · אונ פַאר אַלֶע זַאכִין וָואשׁ מֶען טוּט זָאל מֶען זָאגִין לשם יחוד קוב״ה ושכינתיה · מֶען גִיהֶער קֵיין אִיבֶּרִיגְס נִיט עֶסִין בִּכְדֵי מִזָאל דֶעם אֲפִיקוֹמָן נִיט אִיבֶּער דַאנְק עֶסִין דֶען מֶען מוּז צוּם ווייניגְסְטִין אַיין כַּזַיִת אֲפִיקוֹמָן עֶסִין :

אִיטְלִיכֶער יְהוּדִי אִיז מְחוּיָב צוּא לֶערְנֶען הִלְכוֹת פֶּסַח אונ אִיז אוּיךְ מְחוּיָב צוּא דֶער צֵיילִין יְצִיאַת מִצְרַיִם אונ דִי נִיסִים וְנִפְלָאוֹת וָואשׁ הַשׁ״י הָאט מִיט אוּנְז גִיטָאן בִּיז עֶר וֶוערְט שְׁלֶעפֶערְדִיג חָאטְשֶׁע דֶער מִנְהָג אִיז מֶען לֵייעֶנְט נִיט קֵיין קְרִיאַת שְׁמַע דִיא עֶרְשְׁטֶע צְווייא נֶעכְט פוּן פֶּסַח אָבֶר בִּרְכַּת הַמַּפִּיל אונ דִיא עֶרְשְׁטֶע פָּרָשָׁה פוּן ק״ש אִיז מֶען יוא מְחוּיָב צוּא לֵייעֶנֶן · עֶשׁ זַיינֶען פַר הַאנְדִין פִיל לַייט וָואשׁ שְׁלָאפִין נִיט דִיא גַאנְצֶע צְווייא עֶרְשְׁטֶע נֶעכְט אונ דֶער צֵיילִין בִּיז טָאג פוּן יְצִיאַת מִצְרַיִם :

דִי עֶרְשְׁטֶע צְווייא נֶעכְט זָאל מֶען דֶעם הָרַחֲמָן זָאגִין נָאךְ בַּמָּרוֹם :

הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ יו״ט שֶׁכֻּלּוֹ אָרוּךְ לְיוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וִיהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם :

דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען הרחמן הוא יזכנו :

דֶער ט״ז שְׁרַייבְּט עֶשׁ אִיז אַיין מִצְוָה צוּא נֶעמֶען דַוְקָא רוֹיטִין וַויין אוּיף אַרְבַּע כּוֹסוֹת אָבֶער

הַיינְטִיגֶע צַייטִין הָאט מֶען מוֹרָא פַר עֲלִילוֹת שֶׁקֶר דְרוּם זָאל מֶען נֶעמֶען פְּרָאסְטִין וויין · דִי וַוייבֶּער זַיינֶען אוּיךְ מְחוּיָב צוּ הָאבִּין אַרְבַּע כּוֹסוֹת וַוייל זֵיי זַיינֶען אוּיךְ אִין דֶעם נֵס גִוֶועֶן : אַטֵייל לַייט זַיינֶען זִיךְ נוֹהֵג זֵייא נֶעמֶען אַשְׁטִיק אֲפִיקוֹמָן אונ מַאכִין אַיין לָאךְ דְרִינֶען אונ הֵיינְגֶען עֶשׁ אוּיף אַיין גַאנְץ יָאר · דָשׁ דָאזִיגֶע אִיז נִיט גְדַאכְט אִין קֵיין שׁוּם סֵפֶר אונ עֶשׁ הֵיישְׁט מְבַזֶּה גִיוֶועֶן גָאטְשׁ נָאבּ · אונ דֶער צוּא אוּיךְ זָאגִין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים וֶוער עֶשׁ הֵיינְגְט אוּיף זַיין בְּרוֹיט אַזוֹא וֶוערְט זַיין פַּרְנָסָה אוּיף גִיהַאנְגְן אונ וֶוער עֶשׁ ווִיל דֶעם מִנְהָג יוא הַאלְטִין זָאל עֶר אַשְׁטִיקִיל אֲפִיקוֹמָן בַּייא זִיךְ טְרָאגִין דֶער מִיט פַאר טְרַייבְּט עֶר דִיא תַּאֲווֹת :

הלכות ספירה

וַוייל דִיא סְפִירָה אִיז אַגְרוּשֶׁע קְדוּשָׁה · אונ עֶר צִיהָט אוּיף זִיךְ דִיא אוּיבֶּערְשְׁטֶע קְדוּשָׁה מִיט

דֶער סְפִירָה צֵיילִין דְרוּם גִיהֶער דֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ זַיין הַארְץ דֶר וֶועקִין מִיט כַּוָּונָה סְפִירָה צוּ צֵיילִין מֶען זָאל זָאגִין הַיּוֹם אונ נִיט שֶׁהַיּוֹם : דֶר רש״ל שְׁרַייבְּט דִי צַייט פוּן סְפִירָה צֵיילִין אִיז אַז דִיא שְׁטֶערִין גֵייעֶן אוּיף אונ נִיט פְרִיעֶר · אונ אֵיי דִי צַייט קוּמְט פוּן סְפִירָה צֵיילֶען דְהַיְינוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת זָאל מֶען נִיט אָן הֵייבִּין צוּ עֶסִין בִּיז מֶען צֵיילְט פְרִיעֶר סְפִירָה · מִיטָאר זִיךְ נִיט פוּצִין אונ נִיט שֶׁערִין אִין סְפִירָה · אָבֶער וֶוען אֵיינֶער נֶעמְט קְוַואטֶר שַׁאפְט אָדֶער מוֹהֵל שַׁאפְט אָדֶר אַבַּעַל בְּרִית מֶעג עֶר זִיךְ יוא פוּצִין אונ שֶׁערִין אִין סְפִירָה :

הלכות עירוב תבשילין

צו ערוב תבשילין זאל מען נעמען פיש אדער פלייש וואש זיינן אן גיגרייט גיוואורן פון שבת וועגין · ווער עש וויל גוט אונ פרום זיין גיהער זיינע שטאט לייט אויך מוציא זיין מיט דעם עירוב תבשילין דהיינו ער זאל זאגין צוא זיינע קינדער דאש ברויט אונ פיש גיב איך במתנה גמורה צו דעם וואש וועט פאר געסין איין עירוב תבשילין מאכין כדי זייא זאלין דער מיט יוצא זיין אונ דער נאך זאל ער ערשט דיא ברכה מאכין :

הלכות יום טוב

מען טאר אום יו"ט קיין ווקסין ליכט ניט ווארמן בכדי ער זאל עש קענן צוא נוף קלעפין דש גלייכין מטאר קיין וואקס ניט האלטין אין די הענט ווארום עש ווערט דר ווארמט אונ ווערט ווייך · דר מגן אברהם שרייבט אום יו"ט טאר מען קיין ליכט ניט אפ שנייצין מיט דער האנט כיי חלב ליכט אדר ווקסנע ליכט · דר שולחן ערוך שרייבט דר מנהג איז צוא דעם חמין ברכו מאכט מען הבדלה איבר ביר · שרייבט דרויף דער מגן אברהם דאש איז גרעט גוואורין אין דיא לענדער וואש עש איז קיין בעסרי משקה ניט פר האנדין אבר אין די ערטר ווש איז פר האנדין וויין דארף מען מאכין הבדלה איבר וויין אפילו בייא דעם חמץ ברכו · דער ט"ז שרייבט ווען עש טרעפט זיך איין אשה דארף טבילה האבין אום יו"ט אונ זיא האט פר געסין די נעגיל אפ שניידין פר יו"ט טאר איר קינער די נעגיל ניט אפ שניידין :

דער טורי זהב שרייבט מען מעג וואול דיא אנדערע נאכט יו"ט אן צינדין דיא לאמפין וואש זיינען דיא ערשטע נאכט יו"ט פאר לאשין גוואורין · אבער יו"ט פון ר"ה טאר מען עש ניט טאן · דאש גלייכין אז יו"ט גיפאלט אום זונטיג טאר מען אויך ניט אן צינדין דיא לאמפין וואש זיינען איבר גיבליבין פון שבת · דרום איז צום בעשטין אז מיזאל אלע ערב יום טוב אן גרייט"ז גינוג לאמפין בכדי מען זאל זיך ניט טועה זיין אז עש וועט זיך אזוא טרעפין :

ווען מען באקט אום יו"ט טאר מען די חלה ניט פר ברענן נאר מען לאזט זיא ליגין ביז נאך יו"ט דר נאך פר ברענט מען זיא · אבער פסח טאר מען די חלה ניט לאזין ליגין פון חמץ וועגן אונ באקין טאר מען זיא אויך ניט דען אזו איין זאך ווש מען דארף ניט אויף יו"ט טאר מען ניט באקין אזו זאל מען דש טייג באקין אן חלה אונ נאך דעם באקין זאל מען ערשט נעמן חלה פון די מצות אונ זאל זיא לאזין ליגן ביז נאך יו"ט אונ נאך יו"ט זאל מען זיא פר ברענן :

דער מגן אברהם שרייבט מען טאר קיין ליכט פון יו"ט ניט אהיים נעמן פון דר שול אפילו עש איז ניט קיין ווינט · דען טאמר וועט זיך אויף האפין אווינט אונ וועט די ליכט פר לעשין נמצא איז ער דער גורם צוא פאר לעשין · אונ אויך טאמער וועט דער גמיינער מאן זיך טועה זיין אז ער וועט זעהן אים דיא ליכט טראגין אונ וועט מיינן מיטאר טראגין אפילו איין ווינט וועט זיין :

דער ט"ז שרייבט אין אטייל קהילות טוען די לייט אריין שמעקדיגע זאכין אין דער וואשר בשעת זיי וואשין די כהנים דאש טאר מען אום יו"ט ניט טאן נייערט פאר יו"ט · מען זאל יו"ט היפש מכבד זיין מיט גוט עסין אונ גוט טרינקען אונ שיינע קליידער אז די קליידר פון יו"ט זאל בעסר זיין אז די קליידר פון שבת · עש איז אמצוה אום יום טוב צוא שיקין דיא ארמע לייט פון בעסטין פון זיין טיש דען נייל דער טיש איז גיגליכן צום מזבח אונ דש עסין

וואש

וואש מען שיקט דיא ארמע לייט פון זיין טיש איז גלייכן צו אקרבן אונ פון דעם קרבן האט מען דאש בעשטע גימוזט מקריב זיין צו השי״ת · דרום זאל מען אויך פון דעם בעסטין דיא ארמע לייט שיקן ווייל אום יו״ט צוא מארגינש זיינען די חזנים מאריך מיט פיל ניגונים דרום פר דר מורא מיזאל ניט עובר קריאת שמע זיין זאל מען אזוא טאן אז מען האלט שמע ישראל וואש פר ברוך שאמר זאל מען דיא ערשטע פרשה פון ק״ש אויך זאגין האט מען שוין דער פאר קיין מורא ניט צוא האבין · דיא תפילות וואש מען זאגט בשעת אויש נעמן דיא ס״ת אונ דיא תפלות וואש מען זאגט ווען מען דוכינט דאש שטייט שוין אין די סידורים :

דער מנהג איז אין אטייל קהילות אז יו״ט גיפאלט אום שבת איז מען ניט מקבל שבת אונ מיזאגט ניט קיין לכו נרננה אונ דארטין וואו דער מנהג איז מען איז יא מקבל שבת שרייבט דער מגן אברהם אז מיזאל תתנערי מעפר קומי איבר היפין :

אויך שרייבט דער מגן אברהם פון דעם מהרי״ל ווענין מען טאר אום יו״ט ניט אוועק בייגן דעם אייל פון דיא לאמפין ווארום אזו האט דער לאמפ קיין מאכט ניט צוא ברענען אונ מוז שוין אויש גיין · ווער עש פאסט איין תענית חלום אום יום טוב זאל ער אנאנצין טאג תהלים זאגין · מען גיהער די ווייבער צו לערנן ווען זיי ווילין אום יום טוב עפיש איין עסין ווארג צוא גייען דהיינו גיפילטע הינער אזו מוזין זיי דעם פארים אין דער נאדיל ארײן ציהען ערב יום טוב אונ ניט אום יו״ט אונ דאש שטיקל פארים וואש בלייבט איבר פון דעם נייען זאל מען אפ ברענן אונ ניט אפ שניידין · מען טאר אום יו״ט ניט אן ברייטין אויף דער נאכט · דען דיא נאכט גיהער צום טאג וואש דער נאך · ווען די ווייבער צינדין אן דיא ליכט פון יו״ט זאלין זייא זעהן פארטיג ווערן מיט ביירע ברכות להדליק נר של יו״ט אונ שהחיינו איידר זיי האבין די ליכט אן גיצונדן · אטייל לייט זיינען זיך נוהג אז איי זייא גייען אהיים ביי נאכט פון דעם שול שטעקין זייא ארײן דיא ליכט אין זאמד בכדי אז דיא ליכט וועט קומען צוא דער זאמד זאל זיא פאר לאשין ווערין דאש טוען זיי ניט רעכט נייערט פריער איי מען צינט אן די ליכט מעג מען זיא יוא אין זאמד ארײן שטעקין אז זיא זאל ניט לאנג ברענען · אום יום טוב איז בעסיר דאש ליכט אהיים צוא נעמן חאטשע מיר האבין דאך שוין גשריבין אז מען טאר דיא ליכט ניט אהיים נעמען אפילו אז עש איז ניט קיין ווינט · אבר איי ער זאל אין זאמד ארײן שטעקין איז בעסיר אהיים צו נעמן · ווארום דער צו האט ער נאך אמצוה ער מאכט ליכטיג די פינצטרע גאסין : דען אזו שרייבן אויך אונזרע חכמים ווייל שאול האט ליכטיג גמאכט די פינצטרע גאסן האט ער זוכה גוון צו דר מלוכה :

אזעלכע זאכן וואש ווערן ניט קיילע איז בעסער ערב יו״ט אן צו גרייטין אונ ניט אום יום טוב ווארום דיא מלאכה וואש מען קאן ערב יום טוב טאן טאר מען אום יו״ט ניט טאן :

הלכות שבועות

ר׳ שלמה לוריא שרייבט די ערשטע נאכט פון שבועות זאל מען קיין קידוש ניט מאכן ביז עש ווער רעכט נאכט · ווייל ביי דר מצוה פון ספירה שטייט שבע שבתות תמימות תהיינה דאש איז טייטש זיבן גאנצע וואכן זאלט איר ספירה ציילן · אונ אז מען מאכט קידוש פריא איז דאך די זיבן וואכן ניט פר האנדין · איטליכר איז מחויב זיך טובלן אום יום טוב · ובפרט שבועות האבן זיך כל ישראל מאנן אונ ווייבר גיטובילט די תורה מקבל זיין · אונ די בעסטע צייט איז זיך צו טובלן אן ערשטין טאג שבועות צוא פריא איי דער מארגן שטערן גייט אויף · אונ עש איז אויך גוט אום ערב יו״ט זיך צוא טובלן חאטשע ער האט בדיעה אום יו״ט זיך צוא טובלין כדי ער זאל אין יו״ט ארײן גיין ריין · אונ די תחנה וואש מען זאל

זאגין

זאגן אז מען איז זיך טובל אום יו"ט אדר ערב יו"ט וועט איר געפינען אין לשון הקודש קיצור שני לוחות הברית הלכות ערב פסח · אונ וואש מען זאל לערנן די גאנצע נאכט זיינן שוין פאר האנדין אין תיקון ליל שבועות :

אויך שרייבין די ספרי קבלה ווער עס שלאפט ניט די גאנצע נאכט איז ער פאר זיכערט אז ער וועט זיינע יארין אויש לעבן אונ עש וועט אים ניט קיין שאדין זיין · אויך שטייט אין ספר שערי ציון עש איז אגוטר מנהג ביי ישראל זיי שלאפין ניט די גאנצע נאכט פון שבועות אונ לערנן תורה · אונ ווער עש שלאפט ניט אפילו איין רגע אויך ניט אין דער זעלביגער נאכט אונ טוט תשובה אזו ווערט ער דאש זעלביגע יאר באשירמט פאר כרת אונ לעבט זיינע יארין אויש אונ נאך זיין טויט ווערט זיין נשמה ניקריינט מיט דער תורה אונ עש וועט אים וואול זיין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט · אונ עש איז גוט די נאכט אויף זיין מיט איין מנין אז מען זאל קענן דרייצעהען קדשים זאגין עש איז דרויף גרושע סודות אונ אויך אז צעהן לייט ביי אנאנדער זיצין ביי איין דבר מצוה אזו רועט די שכינה ביי זיא :

הלכות תלמוד תורה

דער רמב"ם שרייבט איטליכר איז מחויב צו לערנען ער מעג זיין ארום אדער רייך · גיזונד אדר קראנק · יונג אדר אלט · אונ ווען איינר האט דעם דלות ח"ו אונ ער מוז אויף די טירן אום גיין בעטלן אונ ווייב אונ קינדר מפרנס זיין מוז ער זיך דאך אלע טאג אונ אלע נאכט קובע זיין אצייט אויך צו לערנן · אונ ווען איינר קאן גאר ניט לערנען אדר איין טרוד אונ האט קיין צייט ניט צו לערנען זאל ער לומדים אויש האלטן אונ זאל זיי מפרנס זיין איז גלייך ווי ער האט אליין גילערינט · אונ מען מעג אויש נעמען מיט זיין חבר אז דר חבר זאל זיצין אונ לערנן אונ ער זאל אים מפרנס זיין אונ פר דעם חלק פרנסה זאל ער אים געבן אחלק עולם הבא אויף דעם ווערט גיזאגט דער פסוק אין משלי עץ חיים היא למחזיקים בה דאש איז טייטש איין בוים וואש קומט דר פון דאש אייביג לעבן צו די לייט וואש האלטין תורה · אונ דאש איז די ערשטע פרעג אויף יענער וועלט האסטו דיר קובע גיוועזן אצייט תורה לערנען · אונ דאש איז אלץ גירעט גיווארין ביי דעם וואש איז אבעל משא ומתן אונ איין טרוד אונ האט ניט צייט צו לערנן · אבר דר וואש איז איין למדן אונ האט קיין שום האנדיל ניט טאר ער ניט ליידיג גיין אונ מוז לערנן אונ אויך מיט איין מלאכה זיך צו באשעפטיגן אונ אויב ניט הייסט ער איין פר שטערער פון דר תורה · אונ אזו וואול איז ביי צדקה סייא מען גיט פיל אדר ווייניג אויב זיין כוונה איז נאר לשם שמים אזו אויך ביי תורה לערנן דען עש זיינן פר האנדין לומדים וואש זיינען שארף אין דער תורה · אונ עש זיינן ווידר פר האנדן לומדים וואש זיינן ניט אזו שארף דען דער מענטש קען מער קיין פאר שטאנד ניט האבין אין דר תורה נאר וואש זיין נשמה ברייגנט מיט · אונ עש זיינן ווידר פאר האנדן לייט וואש האבן גאר קיין פר שטאנד ניט דרום איז איטליכר מחויב צו לערנן וואש זיין פאר שטאנד ברייגנט מיט אונ ער זאל זיך שטארקן אין לערנן · דאש גלייכן ווער עש קאן נאר אין טייטש ספרים · אונ גיפינט אויך ניט אין שטאט קיין למדן וואש זאל הערין פון אים לשון הקודש ספרים · אויב דר גימיינר מאן איז זיך קובע אצייט אלע טאג צוא לערנן טייטש ספרים פון ספרי קדושה אונ יראה אונ מוסרי אונ זיין כוונה איז ער וויל וויסן וואש אין דר תורה שטייט · אונ וויל מקיים זיין די תורה נעמט ער שכר גלייך מיט דעם למדן וואש לערינט לשון הקודש ספרים · אבר דער וואש פאר ברייגנט זיין צייט אין מעשה ביכלאך לא די וואש ער קריגט

גיט

גיט קיין שכר אויף דעם לייענן : ער קריגט נאך איין עונש דר פר · אונ בפרט דיא לייט וואש ווילן ניט גיין הערן ווען דר למדן זאגט איין דרשה מיט מוסרי · די זעלביגע לייט וועלן בוודאי איין גרוישן עונש ליידן · דען אז ווי כיי צדקה איז איטליכר מחויב צו געבן אפילו דר גרעסטר עני אלין נאך זיין פר מעג נאך אזו איז ער מחויב צוא לערנן נאך זיין פאר שטאנד נאך אונ דאש וואש ער פר שטייט ניט אזו מוז ער גיין צוא לומדים הערן · ווער עש וועט זיך אזוא האלטין · דער וועט בוודאי מאריך ימים זיין · אונ זיין שכר וועט זיין גרויש לעולם הבא :

עש שטייט אין פסוק ולמדתם אותם את בניכם איז טייטש איר זאלט מיט אייערע קינדער לערנען

אונ דער עיקר פון לערנען מיט דיא קינדער איז אזו ער זאל מיט דעם קינד לערנען חומש גאר אויש אונ אויך דעם חיבור בכדי דאש קינד זאל ווישין וואש ער לערינט אויב ער טויג נאר דער צוא אונ ניט וויא אטייל מלמדים לערנען מיט דעם יונג אונ זאגן אים פאר וויא אפוגיל פיפצעט אונ שרייט אונ ווייסט אליין ניט וואש ער שרייט · אזו קומט דעם יונג פון דעם לערנען ניט ארויש · אבער דער מלמד וואש גיט דעם יונג פאר שטיין דאש לערנען אזו איז בעסר אביסל אונ גוטש דען ווען דער יונג ווייש די כוונה פון דעם לערנען אזוא קאן ער קומען צום לשון הקודש · אונ קאן דער נאך אויך זיין תפלה פר שטיין · אונ אפילו ער וועט דר נאך קיין משניות אדער גמרא ניט לערנען וועט ער פארט קיין עם הארץ ניט בלייבן · אזו וויא מיר גיפינען פיל וואש פאר שטייען ניט דעם פירוש פון מינצטן פסוק · אונ דאש איז גיוויס ווען דער יונג פאר שטייט דעם חיבור פון דעם פסוק וואש דער רבי לערינט מיט אים וועט ער בוודאי גמרא אויך פאר שטיין · אונ וואול איז דעם מלמד וואש קנעלט רעכט מיט דעם קינד · אונ ניט וויא דיא מלמדים וואש לערנען גאר ניט נאר זייא קוקין דיא וואך זאל פאר בייא זיין זייער שבירות צוא נעמען אונ אפילו דער מלמד לערינט מיט דעם קינד דיא גיזעצטע צייט וואש מען האט אים גדונגען דער מיט האט ער נאך רעכט זיין געלט ניט פאר דינט · נאר דער עיקר איז צוא לערנען מיט דעם יונג דרך ארץ אונ יראה אונ תרבות · אונ ווען דער מלמד איז ניט אזוא מדריך · וויא מיר זעהן ווען דיא אינגלאך גייען פון רבי פרייא · שפרינגען זייא אזו וויא דיא ביקעס · אונ שרייען אונ שטיפין אזו וויא דיא פעטע קעלבער ווען מען לאזט זייא ארויש פון דער שטאל · אונ אז זייא ווערין עלטער שוויגן זייא קיינעם ניט · זיי זיינען אזו גיוואונט גיווארן אפילו פאר זייערן פאטער אונ מוטער האבן זיי קיין דרך ארץ ניט · אונ ווען זייא גייען אין שול · דאוונען זייא אן כוונה · אונ בפרט אין דיא קליינע ישובים זיינען דיא מלמדים חזנים · אונ שטייען פארין עמוד אונ קענן ניט אכטונג געבין אויף די קינדער · אויב זייא זאגין נאך אמן אונ שטיפין מיט גרויש חוצפה · אונ וואשין זיך ניט צום עסין אן איין ברכה · אונ ווייסין גאר גיט וואש מען זאל זאגן בשעת אז מען קומט אין שול אריין · אונ וואש מען זאל זאגין בשעת אז מען נעמט אויש דיא ס"ת · אונ דיא בעלי בתים גיבין דרויף ניט אכטונג · אויף דעם האבין אונזערע חכמים גיזאגט · דאש לערנן איז ניט דער עיקר · נאר מעשים טובים איז דער עיקר · אונ אז דר מלמד גיט דרויף ניט אכטונג · וועט ער מוזין ליידין איין גרוישין עונש · אבער אז דער מלמד גיט יוא השגחה אויף דיא תלמידים הן מיט לערנען · הן מיט מעשים טובים · דער וועט בוודאי האבין איין גרוישין שכר בעוה"ז אונ בעוה"ב · אויך איז רעכט אז דער מלמד זאל צום ערשטן לערנען תורה נביאים כתובים תורה מיינט מען חומש נביאים מיינט מען עשרים וארבע · כתובים מיינט מען תהלים · אונ דער נאך משניות · אונ דער נאך גמרא נוא זעהט וויא אונזערע ספרים פאר פלוכין אונ פאר שילטין דיא מלמדים · וואש זייא לערנען ניט באמונה מיט דיא תלמידים ובפרט צווישן דיא זמנים · דהיינו נאך פסח · אדער נאך סוכות · איז ביי די מלמדים בין הזמנים

אונ

און גייען ארום פון איין בעל הבית צום אנדערן און לערנן גאר ניט מיט דיא תלמידים׳ אזעלכע מלמדים זאלין גאר ניט גראכט ווערין אויף דער וועלט ׃ נאר ביי דעם מלמד בדארף זיין תמיד גלייך ער בדארף לערנען מיט די תלמידים אגאנצין טאג נייערט ר״ח אדער י״ט אדער ערב י״ט אדער חול המועד ׃ גיהער מען די תלמידים לאזין פרייא נאך מיטאג ׃ אבער ניט אגאנצין טאג ׃ איר ליבע לייט איר זאלט ווישן אז מיקאן ניט דר שרייבן דעם גרושין שכר וואש דר מענטש האט אז ער דר ציהט זיינע קינדר צו גוטע אויף פירונג און צו דער תורה ׃ ווארום זכות אבות העלפט אויף דער וועלט אבער אויף יענער וועלט העלפט ניט זכות אבות ׃ אבער אז מיהאט גוטע קינדר ניט גינוג וואש די קינדר זיינן מציל פאטער און מוטער פון גיהנם דר צו נאך קענען זייא ברייננען פאטער און מוטער אין גן עדן אריין מיט אנדערע צדיקים ׃

ווען מען לערינט ספרי מוסר ׃ גיהער מען זיך אין זינען צו נעמען וואש איך לערין וועל איך דאש מקיים זיין ׃ דאש הייסט תורה לשמה איז טייטש פון גאטש וועגין ׃ ער לערינט ער זאל וויסן וואש אין דער תורה שטייט ׃ און וועט טאן וואש ער וועט גיפינען אין זיינעם לערנען ׃

ווען עש קומט צו אים איין מצוה זאל ער זיא באלד טאן וועט ער דאש זעלביגע מאל זעהן ווען די מצוה לייכט אים און קומט אים אן גאר אן מיא דענסט מאל זאל ער וויסן אז גאט ב״ה איז מיט אים און זיין נשמה איז גרייט צו פאר ריכטן ׃ און וועט קענן טאן נאך מצות ׃ אבר ווען ער וויל איין מצוה טאן און עש קומט אים זייער שווער אן ׃ אזו זאל ער גיוויש וויסן אז זיין נשמה איז ניט גרייט צו פר ריכטין וואש זיא איז גיקומן אויף דר וועלט ׃ און גיהער זיך מצער זיין דרויף ׃ און גיהער צו פאסטין און צו וויינן און צו בעטין צו השי״ת און זאל תשובה טאן אז זיין נשמה זאל פאר ריכט ווערין ׃

און ווען איינער מאכט אויף דעם ספר צו לערנן זאל ער אזו זאגין איך בין אן גיברייט צו לערנן און בין אן גיברייט צוא האלטין וואש איך וועל לערנען ׃ מען טאר קיין שם ניט בחנם ארויש ריידין ׃ נייערט ווען ער לערינט און עש קומט אים איין שם צו האנדין זאל ער ניט זאגן ארושם נייערט אדוני רעכט ארויש ׃ אבער ווען מען לערינט ניט זאל מען קיין שם ניט ארויש ריידן ׃ און ווען עש קומט איין שם צוא ריידין זאל ער זאגין ארושם אויך קיין מלאך ניט ארויש צו ריידין דהיינו ווען עש שטייט פאר אים מטטרון זאל ער זאגין מט״ט אדער סמאל זאל ער זאגין ס״מ ׃ אויך שרייבן אונזערע ספרים פון דעם גרושין שכר וואש דיא לייט האבין ווען זיי איין למדן צוא גאסט נעמן און לאזין אים איין הנאה האבין פון זייערין האב און גוטש ׃ דאש איז גלייך אז ער וואלט קרבנות מקריב גיוועזין ׃ וויא דיא גמרא זאגט ווער עש וויל גיסין ויין אויפן מזבח וויא מען האט פר צייטין גיטאן ביי דעם קרבן׳ זאל מען געבין ויין דעם פרומען און נויט בדערפטיגן למדן צו טרינקן׳ איז גלייך אז ער האט ניגאסין ויין אויפן מזבח׳ אבער ווער עש פאר מאגט און לאזט אים ניט הנאה האבין פון זיין גוטש דר זעלביגר מענטש איז בייא אים קיין סמן ברכה ניט אין זיין עשירות ׃

אבער איצונד אין דעם דור בעוה״ר זיינן מלמדים אין די ישובים אדר אין דיא דערפר זייא קענן קנאפ חומש און וועלכער עש קען חומש קען ער ניט לערנן מיט דיא תלמידים און פסקנן איסור והיתר ׃ זייא מיינן וייל מען רופט זייא רבי איז זייא איין חרפה אז זייא זאלין ניט קענען פסקנן איסור והיתר ׃ דער נאך זאגן דיא וייבער ווען אונזר רבי האט אונז מתיר גיוועזין איז גיוויש מותר אבער דיא וייבער ווייסן ניט אז דער רבי איז מאכיל טריפות

ניירט

ביערט דיא נארישע גאוה ברייננט עש מיט איבער דעם וועלין זייא תחית המתים ניט אויף שטיין אונ אין איטליכר לאנד גיהער דר רב אויף די לייט אכטונג צו געבין אז זייא זאלין די נשמה ניט פר לירין · אונ מאכין יענם טריפות עסין · מען גיהער די תורה צוא האלטין בכבוד דהיינו ניט צוא זיצין וואו ספרים ליגין : אויך טאר מען ניט לייגין אויפין בעט איין ספר · אפילו איין שטיק שמות זאל מען ניט לאזן ליגין אויף דער ערד · אויך שרייבין אונזרע ספרים וויא דיא דרשה זאל זיין · ווען דער למדן טוט דרשנן זאל ער ראש מיינשטע זאגין דברי מוסר הלכות מזוזות הלכות שבת הלכות תפלה הלכות נדה אדער אנדערע הנהגות · ווארום אז דער למדן וועט זאגין פשטים וועלין די גימיינע לייט שלאפין ווארום זייא פר שטייען ניט וואש דר למדן זאגט · אונ דר למדן בדארף צו לערנען די גימיינע לייט ווי אזו זיי זאלין זיך נוהג זיין · אונ ווען קיין למדן איז ניט פר האנדן אז ער זאל זיי לערנן · בדארף דער גימיינער מאן לייענען האטשע טייטש ספרים איטליכש אין זיין צייט דהיינו הלכות פסח אום פסח הלכות שבת אום שבת דאש גלייכין אלע דינים אין זיין צייט אויך זאל מען זיין גיווארינט ווען מען לייענט די פרשה אין דר ספר תורה אפילו זיא שטייט טאפיל אין דער תורה פון דעשט וועגין זאל ער זאגין ווארט ביא ווארט ווארום אין דער ספר תורה איז ניט פאר האנדין קיין שום ווארט אום זונשט ווארום אין איטליכין ווארט פון דער ספר תורה היינגט אן וויפיל מאל טויזינט מאל צעהן טויזינט עולמות : אזו שטייט אין שולחן ערוך אורח חיים סימן ליו :

הלכות תשעה באב

עש איז איין גרוישע מצוה צו טרויערן אום תשעה באב · אונ בפרט ווען מען זאגט איכות וואש עש איז גזאגט גיווארין דורך נביאות ירמיה הנביא · דרום איז איין מצוה אז איטליכער זאל אין דער פריא אויך זאגין איכות אין זיין הויז · דרום איז מיר איבעל גיפעלין דיא חוצפה וואש זייא שטיפין אין דיא ישובים אום ת"ב אין שול זיי ווארפין זיך איינער צום אנדרין אונ קיינער שרייט אן זייא ניט אן · דאש איז אוודאי ווישעגליך וואש פאר גרושע צדיקים זיינען גיווען אין דר גרוישע שטאט ביתר אונ מיקען דאש פר שטיין · נאך דעם אז אנדרינוס האט דר שלאגן וויא פיל טויזינט יהודים · אונ זיינען גיבליבן ליגין איין לאנגע צייט אונ זיינען ניט פר שטונקין גיווארין · אונ ווערים האבין איבער זייא קיין מאכט גיהאט אן צוא רירן · אונ ווען זייא זיינען אזעלכע גרוישע צדיקים גיוועזן ווארום האט מען זייא דר שלאגין אונ פאר וואש האבן זיי גיהאט אזו איין גרושין עונש · שרייבין אונזערע חכמים ווייל זייא האבין ניט גיטרויערט אויפן ערשטין חורבן בית המקדש איבער דעם האבין זיי גיהאט דעם גרושין עונש · אונזערע חכמים שרייבן ווער עש קלאגט ניט אונ וויינט ניט אויפין חורבן בית המקדש · דער זעלביגער וועט ניט זוכה זיין צו זעהן די שמחה פון ירושלים : אונ בפרט אין שול וואש זיא איז בזמן הזה איין קליין ב"ה גהער מען צוא וויינען אונ צוא קלאגין אונ ניט חוצפה צוא טרייבן דרום איז דש איין גרוישר חיוב מזהיר צוא זיין די לייט וואש חוצפה טרייבין אום תשעה באב · אונ אז דער פרנס אדער דער גבאי גיבין דרויף ניט השגחה אזו וועט ער מוזין ליידין דעם עונש :

דיא סעודות פאר סעודה המפסקת זאל מען זיך קיין תענוגים ניט אן טאן אונ ניט וויא איין טייל מענטשין גרייטין זיך אן אלערלייא גיפרעגילטע פיש אונ אלערלייא פיינקוכין דיא זעלביגע לייט ווערין זייערע עבירות אן גישריבין אויף זייערע בייגער אונ דאש איז בוודאי ניט גוט פאר אים השי"ת זאל אונז דר פון

מציל

מַצִיל זַיין · דְרוּם זָאל אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ אָפּ הִיטִין זִיךְ דֶער פוּן:

אִין דֶער סְעוּדָה הַמַפְסֶקֶת זָאל מֶען קֵיין אוּנְגֶעקָעם נִיט עֶסִין · אוּנ מֶען זָאל קֵיין בִּיר נִיט טְרִינְקֶען · אוּנ דְרַיי לַייט זָאלְן זִיךְ נִיט זֶעצְן מִיט אַנַנְדֶר עֶסִין · כְּדֵי זֵיי זָאלְן נִיט בַּדַארְפִין בֶּענְטְשִׁין מִיט אַיין מְזוּמָן · דֶר מָגֵן אַבְרָהָם שְׁרַייבְּט · דִי קִינְדֶר וָואשׁ פַאסְטִין נָאךְ נִיט אוּם תִּשְׁעָה בְּאָב דְהַיינוּ זֵיי זַיינֶען נָאךְ נִיט בַּר מִצְוָה · אָבֶּר זֵיי הָאבְּן שֵׂכֶל צוּ טְרוֹיעֶרְן זָאל מֶען זֵיי מֶער נִיט גֶעבְּן עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶן בְּרוֹיט אוּנ וַואשֶׂר כְּדֵי זֵיי זָאלְן ווִישְׁן אַז עֶשׁ אִיז תִּ״ב אוּנ כָּל יִשְׂרָאֵל בַּדַארְפִין טְרוֹיעֶרְן · אוֹיךְ אִיז פַאר הַאנְדְן אַיין טֵייל לַייט וָואשׁ זֵייא טוּעֶן אָן דִיא שִׁיךְ בַּאלְד נָאךְ מִיטָאג אִיז דָאשׁ נִיט רֶעכְט · וָוארוּם וָואשׁ אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבְּן אוּנְז אָסוּר גֶמַאכְט אוּם תִּ״ב אִיז דָאשׁ אָסוּר אוֹיפִין גַאנְצִין טָאג נַייעֶרְט וֶוען עֶשׂ אִיז נַאס אִין דְרוֹיסְן · אוּנ עֶר בַּדַארְף אַוֶועק גֵיין מֶעג עֶר אָן טָאן דִי שִׁיךְ:

רַבִּי שְׁלֹמֹה לוּרְיָא שְׁרַייבְּט דִי מֶענְטְשִׁין וָואשׁ זַיינֶען זִיךְ נוֹהֵג נִיט צוּא עֶסִין קֵיין פְלֵייש בִּיז נָאךְ שַׁבָּת נַחֲמוּ אִיז דָאשׁ אַיין נַארִישֶׁער מִנְהָג · סַיידִין אַז תִּ״ב אִיז אוּם דָאנֶרְשְׁטִיג הַאלְט מֶען זִיךְ אוֹיף מִיט פְלֵייש עֶסִין בִּיז שַׁבָּת פוּן כָּבוֹד שַׁבָּת וֶועגִין · אַיין יוֹלֶדֶת זָאל אוֹיף הֶערִין צוּא עֶסִין פְלֵייש פוּן זִיבִּין טָאג אִין חוֹדֶשׁ וֶוען ת״ב גִיפַאלְט אוּם שַׁבָּתוֹת צוּ נַאכְט זָאל מֶען נִיט בֶּענְטְשְׁן דִי קִינְדֶר · אוּנ מֶען טָאר נִיט עֶסִין קֵיין פְלֵייש בִּיז צֶעהֶן טָאג אִין חוֹדֶשׁ נָאךְ מִיטָאג · וַוייל דָאשׁ פַייעֶר הָאט גִיבְּרֶענְט בִּיז אִין דִי זֶעלְבִּיגֶע צַייט:

דֶער אֵלִיָהוּ זוּטָא שְׁרַייבְּט וִויא אַזוֹא מֶען הָאט אַיין תַּקָנָה גִימַאכְט אִין פְּרָאג · וֶוען ת״ב גִיפַאלְט אוּם דָאנֶרְשְׁטִיג · אוּנ אוּם שַׁבָּת נַחֲמוּ מַאכְט אֵיינֶער חֲתוּנָה הָאבִּין זֵיי מַתִּיר גִימַאכְט אַז חָתָן אוּנ כַּלָה אוּנ פָאטֶער אוּנ מוּטֶר · מֶעגִין עֶסִין פְלֵייש אוּם דָאנֶערְשְׁטִיג אוֹיף דֶער נַאכְט נָאךְ דֶעם תַּעֲנִית · אָבֶּר אַנְדֶרֶע חֲתוּנָה לַייט טָארְן נִיט עֶסִין קֵיין פְלֵייש בִּיז דֶעם צֶעהֶנְטִין טָאג נָאךְ מִיטָאג · אָבֶער שְׁפִּיל לַייט טָארִין נִיט שְׁפִּילִין בַּייא חָתָן וְכַלָה בִּיז דֶעם צֶעהֶנְטִין טָאג נָאךְ מִיטָאג · וָוארוּם דִיא סְעוּדָה וָואשׁ מֶען מַאכְט אַיין נַאכְט פַאר דֶר חֲתוּנָה אִיז נִיט קֵיין סְעוּדַת מִצְוָה דְרוּם גִיהֶער מֶען זִיךְ פַאר מַיידִין דֶער פוּן · אוּם מוֹצָאֵי ת״ב זָאל מֶען נִיט מַאכִין קֵיין סְעוּדוֹת סִבְלוֹנוֹת דְהַיינוּ וֶוען מֶען גִיט מַתָּנוֹת צוּא חָתָן וְכַלָה מַאכְט מֶען אַיין סְעוּדָה · זָאל מֶען אוּם מוֹצָאֵי ת״ב אַזוֹ נִיט טָאן · וָוארוּם עֶשׁ קֶען דֶער פוּן אַרוֹישׁ קוּמֶען אַיין עֲבֵירָה וָוארוּם מֶען וֶועט עֶסִין פְלֵייש · אוּנ מֶען וֶועט טְרִינְקֶען וַויין · דְרוּם וֶוער עֶשׁ אִיז אַיין יְרֵא שָׁמַיִם זָאל זִיךְ דֶר פוּן אָפּ הִיטִין · דֶר לְבוּשׁ אִין סִימָן תקנ״ד שְׁרַייבְּט אוּם מוֹצָאֵי ת״ב אוֹיבּ אַיין אִשָׁה בַּדַארְף גֵיין טְבִילָה מֶעג זִי טְבִילָה הָאבִּין נָאר בַּיי טָאג טָאר זִי זִיךְ נִיט אָפּ וַואשִׁין נַייעֶרְט וֶוען רֶעכְט נַאכְט אִיז · אָבֶּר וֶוען זִיא וַואשְׁט זִיךְ אִין בָּאד וִויא אִיר מִנְהָג אִיז זָאל זִיא זִיךְ וַואשְׁן אוּם עֶרֶב ת״ב אוּנ זִיא זָאל זִיךְ הִיטִין פַר שְׁטוֹיבּ · וַוייל אוּם ת״ב זִיצְט מֶען אוֹיף דֶר עֶרְד · אִיז צוּם בֶּעשְׁטִין אַז זִיא זָאל אָן טָאן צְווַיי פַר זָאקְן כְּדֵי דִי פִּיס זָאלְן רֵיין זַיין:

וֶוען ת״ב גִיפַאלְט אוּם שַׁבָּתוֹת צוּא נַאכְט טָאר מֶען נִיט קֵיין הַבְדָלָה מַאכִין אָבֶּער מֶען זָאל גִיוָוארְנְט זַיין נִיט פַאר גֶעסִין צוּ זָאגִין אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ אִין דֶער שמ״ע אוּנ דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ זָאל מֶען זָאגִין פַר אֵיכוֹת וֶוען מֶען צִינְט אָן אַלֵיכָה · אוּנ עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין אַטֵייל וַוייבֶּער וָואשׁ זֵיי זָאגִין נִיט דִיא בְּרָכָה אוּנ אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ זָאגִין זֵיי אוֹיךְ נִיט · זָאל אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ אָן זָאגִין צוּא זַיין וַוייבּ אַז זִיא זָאל מַאכְן דִיא בְּרָכָה זוּנְטָאג אוּם ת״ב אֵיידֶער זִיא לֵייגְט אַיין פַייעֶר צוּא קָאכִין · מֶען גִיהֶער צוּ גֵיין אוּם ת״ב אוֹיפִין בֵּית הַקְבָרוֹת כְּדֵי מִ׳זָאל וַויינֶען: עֶשׁ

אִיז

איז פר האנדין אטייל מענטשין וואש זייא גייען אויפין בית הקברות צווייא אדער דרייא אונ ריידין בשעת גאנג אזעלכע רייד וואש גייט נאר ניט אן אום ת״ב איז דאש ניט רעכט ווארום דאש הייישט שפאצירין גיגאנגען אום ת״ב איז דאש ניט רעכט · ווען איינער האט יאר צייט אום ערב תשעה באב אדר ער האט איין תענית חלום אדער ער פאסט מאנטיג אונ דאנערשטיג זאל ער פאסטין ביז נאך מנחה אונ טאר מער ניט עסין נאר דיא סעודה המפסקת נאר איין גירעכט אבר ער מעג זיך זאט אן עסין · ת״ב צו מנחה לייגט מען תפילין אונ נאך קדושה לייגט מען זיי אויף:

מען גיהער דיא חזנים צוא ווערין זייא זאלין ניט זינגען אויף סעודות קרישים אדר אנדערי דברים שבקדושה ווארום דיא זעלביגע חזנים וועלין גיוויש האבין איין גרוישין עונש ווארום מען טאר מער ניט זינגן אויף סעודות נאר וואש מען האט מסדר גיוועזן · דהיינו נודה לשמך אדר אויף איין חתונה דוי הסר אונ סכ״ש אן צו שרייען אויף די פושעים וויש זיי מאכין לידער אויש פסוקים אדר אויש הייליגע ווערטער אויף דעם האבין אונזערע חכמים גיזאגט דיא ס״ת קליידט זיך אן אין איין זאק · אונ קלאגט פר הש״י אונ זאגט דיינע קינדער מאכין פון מיר איין פידיל אונ זינגען לידער אונ ריידין ניבול פה אונ אויך ווייבר אונ מיידין לאזין הערין זייערע קולות · ווייא איז צו די אויערין וואש זיי הערין דש צו אונ ווער עש קען דרויף אכטונג געבין אונ אן שרייען אז די חוצפה זאל ניט זיין איז וואול צו אים · אונ אויב מען וועט אים ניט צו הערין זאל ער צום בעסטין אוועק גיין פון אזעלכי סעודות :

דער כנסת הגדולה שרייבט ווער עש רויכרט טאבק אום ת״ב איז איין עבירה · ווען איינער האט זיך טועה גיוועזן אונ האט גיגעסין אום עשרה בטבת מוז ער דאך דעם טאג אויש פאסטין אונ מוז דער נאך דרייא טעג פאסטין · דהיינו מאנטיג אונ דאנערשטיג אונ ווידער מאנטיג · אייביג איז מען שולדיג צוא גידיינקען אן דעם חורבן בהמ״ק דהיינו ווען מען ווייסט אויש דיא שטוב זאל מען לאזין איין שטיק ליידיג ניט גיווייסט אבער אטייל מענטשין לאזין איין שטיק ליידיג אונ שווארצין אפ דיא שטיק אונ שרייבין דרויף שחור על לבן זכר לחורבן דש העלפט ניט ווארום דאש איז וויא איין צירונג · דאש גלייכין ווען איין אשה מאכט זיך איין צירונג זאל זיא אויך לאזין אשטיקיל ליידיג כדי זיא זאל זיך דער מאנען אן חורבן בהמ״ק אבער בעו״ה אין דיא דורות איז נאך ניט גינוג אז זייא זיינען עובר אויף דיא רייד פון אונזערע חכמים מאכין זייא זיך נאך איבריגע צירונג גלייך ווען דאש בהמ״ק איז שוין גיבויט גיווארין · אונ פון זייערע צירונג ווערין פיל צרות אויף אונז · דרום ווער עש איז איין ירא שמים זאל זיך דער פון אפ היטין פאר אזעלכע זאכין :

אונ דאש איז ווישעגליך זינד דיא סנהדרין זיינען בטל גיווארין איז אויך פר שטערט גיווארין דש גיזאנג פון די טרינק הייזר · וויא דר פסוק זאגט בשיר לא ישתו יין דש איז טייטש מיט גיזאנג זאלין זייא ניט טרינקען קיין ווייז · אונ מיטאר ניט זינגען סייא מיט דעם מויל אדער מיט איין כלי זמר נייערט שירות ותשבחות צו הש״י מעג מען זינגען · אבער אויף איין חתונה מעג מען אויך זינגען כדי משמח צו זיין חתן וכלה · אונ כלי זמרים מעגין שפילין · אבער ווער עש טרייבט חוצפה אדר נבול פה ריידין · ווען גלייך אז מען האט אויפין הימל אויש גירופין אויף אים פיל גוטש אויף זיבציג יארי ווערט דש אויך פר קערט אונ מען עפינט אים דעם גיהנם:

אונזערע חכמים שרייבין ווען חוצפה ווערט גשטיפט אויף שמחות קומט דער שטן אויף דער שמחה · אונ שפרינגט צווישין זייא אונ דער פון קומט צוא קריג אונ גישלעג · דרום זאל מען דער פון גיווארינט זיין · אונזערע חכמים שרייבין אונ זיינען זיך מפלפל איינר זאגט ווער עש פאסט ווען קיין תענית איז הייסט ער איין חוטא · אונ איינער זאגט ווער עש גיוויינט

זיך צוא פאסטין דר הייסט איין קדוש · איז דר פשט אזו ווער עש איז גוט אונ פרום אונ לערינט תורה דער וועלביגר ווען ער פאסט איבריג הייסט ער איין חוטא · ובפרט ווען איינער איז איין מלמד אונ ער פאסט אזו איז ער שלאף אונ מיד אונ קאן ניט מיט דיא קינדער לערנען הייסט דער מלמד איין חוטא ווארום ער נעמט שכירות אז ער זאל מיט דיא קינדער לערנען · אבר דער מענטש וואש ער קען לערנען אונ ווייסט בוודאי וואול אז מיטן פאסטין וועט ער ניט שלאף ווערן אונ וועט זיצין אונ לערנען דער הייסט איין קדוש · אונ בפרט די מענטשין וואש זיינען פול מיט עבירות גיהערין זייא צוא פאסטין כדי הש"י זאל אויף זייא רחמנות האבין אונ וועט זייערע זינד מוחל זיין · אונ דעם טאג וואש מען פאסט גיהער מען צוא זיין אין אייטיל צער אונ דאגה · אונ בפרט אז מען מאכט א תענית חלום · אבער איין בעל תשובה · מעג פאסטין אפילו אום שבת ממילא קאן מען דר פון אפ לערנען ווען מען פאסט זאל מען זיין מיט יראה אונ מיט דעמוטיקייט אונ זאל תשובה טאן דרווייל וואש ער האט גיזינדיגט · יונגע ווייבער זאלין ניט פאסטין נייערט אזעלכע תעניתים וואש אונזערע חכמים האבן מתקן גיוועזן אונ אז זייא ווילין יוא פאסטין זאלן די מאנען ניט לאזין פאסטין אונ בפרט מעוברת ומניקות גיהערין פשיטא ניט צוא פאסטין : אונ ווען איין אשה האט אנדר גיטאן אז זיא זאל מארגין פאסטין איז דר דין אזו · אז דער מאן האט איר גיווערט איי די שטערין זיינען אויף גיגאנגען טאר זיא מארגין ניט פאסטין אונ אז זיא פאסט יוא איז דער תענית גאר נישט · אונ אז ער האט איר ניט גיווערט דעם טאג וואש זיא האט אויף זיך מקבל גיוועזן צוא פאסטין אונ צוא מארגינש פריא וויל דער מאן ניט ליידין אז זיא זאל פאסטין העלפט דאש וועלין פון מאן ניט נייערט זיא מוז רופין דרייא לייט אונ זייא זאלין איר מתיר נדר זיין :

רבי שלמה לוריא שרייבט ווער עש נעמט אויף זיך צו פאסטין איין תענית זאל ער צו מנחה אזו זאגין איך בין מקבל אויף זיך איין נדר אם ירצה השם מארגן צו פאסטין · אונ בשעת אז ער האלט אין דער שמ"ע ביא שומע תפלה זאל ער דש אין זיינם זין האבין · אונ ביא אלהי נצור זאל ער דש זאגין ווארום ביא שומע תפלה טאר מען ניט מפסיק זיין דרום מוז ער אין דער מחשבה האלטין · אונ ווען ער האט פר געסין דעם תענית מקבל זיין בשעת מנחה זאל מען מקבל זיין דעם תענית בשעת עש איז נאך טאג · אבער אז ער האט זיך דר מאנט איז שוין גיוועזן נאכט העלפט שוין דש ניט · אונ פשיטא אז ער האט גאר ניט מקבל גיוועזן איז דער תענית גאר נישט :

דער בית חדש שרייבט ווען א יחיד וויל זאגין סליחות טאר ער ניט מפסיק זיין אין שמ"ע נייערט נאך שמ"ע מעג ער זאגין סליחות אבר ער זאל ניט זאגין אל מלך יושב אונ אויך ניט ויעבור : דער אליהו זוטא שרייבט ווען עש איז איין ספק אויב עש איז פאר האנדין צעהען מענטשין אין שול וואש זייא פאסטין זאל דער חזן ניט זאגין עננו ביי די ברכה פון גואל ישראל נייערט ביא דער ברכה פון שומע תפלה · דער מגן אברהם שרייבט ווען איינער פאסט דרייא טעג נאך אנאנדער אדער משבת לשבת זאל מען זאגן עננו אלע טאג צו מנחה · אונ ווען ער זאגט עננו זאל ער ניט אויש לאזין מיט דער ברכה העונה בעת צרה נייערט שומע תפלה : ווען צעהן מענטשין פאסטין מעג מען צו מנחה לייענען ויחל אדער סליחות זאגין · ווען זיבן מענטשין האבין בריעה צוא פאסטין מעגין זייא זאגין סליחות אונ מעגין לייענען ויחל · ווען עש פאלט ביא איין מענטשין דיא תפילין אראפ אויף דער ערד מוז ער פאסטין אבער אז עש פאלט אראפ אין תפילין זעקיל דארף ער ניט פאסטין נאר ער דארף געבין איין פרוטה אויף צדקה :

דער שולחן ערוך שרייבט וועלכר מענטש עש פאסט אונ זאגט פר לייטין אז ער פאסט איז

דער

דער תענית נאר נישט אבער ווען איינער פאסט אונ קומט אין איין שטוב אונ אין שטוב זיצן מענטשין אונ עסין אונ בעטין אים אז ער זאל אויך גיין מיט זייא עסין אונ ער זאגט איך וויל ניט עסין אונ אז עש העלפט אים ניט מעג ער זאגין אז ער פאסט: ווען דר מענטש איז זיך נוהג אז ער זאל אויש שווייגן דש מויל אונ קען אן דעם ניט אויש קומען מעג ער אויש שווייגן דש מויל אין איין תענית יחיד אבער ער מוז אכטונג געבין אז עש זאל ניט ארויין קומן אין האלז ארייך אפילו איין טראפין וואשר · אבער אין איין תענית צבור טאר מען ניט אויש שווייגן דאש מויל:

דער סגן אברהם שרייבט ווען איין מענטש פאסט אין דעם טאג וואש האט זיך אים איין נס גיטראפין אבער אז דער טאג ניפאלט אום שבת זאל ער ניט פאסטין · אונ ווען איינער פאסט איין תענית וועלכער תענית עש איז · זאל ער זיך אפ היטין פון רוגז אונ זאל באמונה האנדלען אונ פאמעליך רעדין אונ ניהער ניט איבריג צוא עסין די נאכט פארין תענית ווארום דאש איבריגם עסין ניט עש אים קראפט אויף דעם טאג וואש ער פאסט איז דער תענית נאר נישט אונ עש איז פאראן אטייל מענטשין וואש זייא האבין גרינגע דעות ווען זייא פאסטין שפילין זייא אין קארטין אדער אנדערע שפיל וויא איז צו זייערע נשמות ניט גינוג וואש זייא האבין נאך אגרויסין עונש דען דורך זייערע מעשים אונ זייערע שפילין ברייגען דיא מלאכים זייערע עבירות פאר השי״ דאש איז גלייך אז איינר מאכט אברכה איבער אזאך וואש ער האט גינגבת אדער גיגזלת אדר ער האט גינגבת געלט אונ גיט דר פון צדקה אזו איז אויך דאש פאסטין · ווארום דאש פאסטין איז גלייך אז וויא מען ברייגט אקרבן אונ אז מען פלעגט מקריב זיין אקרבן האט מען ניט גטארט האבן אנגדער מחשבה ווארום אז מיהט גיהאט אנגדר מחשבה איז דאש קרבן פסול אזוא איז דער תענית אויך ווען מען שפילט אין דעם תענית · אונ אטייל לייט שפילין אונ זאגין מיט דעם שפילין ועלין מיר פאר בריינגן אביסיל איז דאש אויך ניט רעכט דאש הייסט גיזעסין בייא לצים · אונ ווער עש וויל האבין אז זיין תענית אונ זיין תפלה זאל ווערין אן גינומען פאר השי״ זאל מען זיך אפ היטין פון אזעלכע נארעשקייט:

אין דעם ווארט תענית איז צוויי ווערטר תת עני דאש איז טייטש גיב דעם עני צדקה ווארום ווען דער עושר פאסט גלויבט ער דעם עני אז עש איז אים זייער שלעכט · אונ אטייל מענטשין זיינן זיך נוהג ווען זיי פאסטין ברעכינן זיי זיך וואש עש האט בדארפט אוועק גיין דעם טאג אויף עסין גיבן זיי אוועק צו די ארימע לייט: דר טעם איז ווען מען האט יאהר צייט דארף מען פאסטין ווייל אין דעם טאג איז דאש מזל שלעכט איבער דעם פאסט מען דעם טאג פון דר מיתה אבר ווען ער איז דעם אנדרין טאג צו קבורה גקומן איז דער דין אזו ווער עש איז גיוועזן אין דר היים בשעת מיתה דארף ער פאסטין דעם טאג פון דער מיתה · אונ דר וואש איז ניט גיוועזן אין דר היים בשעת מיתה דארף ער פאסטין דאש ערשטע יאר פון דער קבורה אונ דעם אנדרין יאר זאל ער פאסטין דעם טאג וואש דיא מיתה איז גיוועזן:

איין טייל מענטשין האלטין דעם יאר צייט נאר פאר גרינג זייא זאגין זייא זיינען שון לאנג טויט זייא זיינען שוין בוודאי אין גן עדן דער מיט זיינען זייא זיך טועה דען אין ג״ע איז פאראנען מדריגות איינע איז העכער פון דער אנדערר ממילא אז דיא קינדער טוען גוטע מעשים בריינגען זיי דער מיט אז זייער פאטר אונ מוטר גייען ארויף אויף אין העכרע מדריגה · גענומט אייך איין משל דער צוא אום שבת ארר אום יו״ט נעמט מען דאך אלע רשעים ארויש פון גיהנם אונ פאר וואש זאגט מען קדיש איז דער טעם כדי זיי זאלין קענען קומען צו אין העכערע מדריגה:

אין ספר חוקי חיים שטייט וויא ער האט גפונען אין דעם ספר יש נוחלין · קדיש איז מער ניט גימאכט גיווארין נאר פאר קליינע קינדער אדער פאר גרוישע אום גילערינטע דען אין בבל זיינען גיוועז גרוישע אום גילערינטע איבער דעם האט מען גימוזט איין קורצין שבח מאכין אויף דעם לשון וואש זייא ריידין ידרום תהלים צוא זאגין אדער פארין עמוד דאווינן אדר תורה לערנען איז בעסער וויא קדיש זאגין :

הלכות ראש השנה

אונזערע חכמים האבין אונז גיגעבין אסימן אויף תשובה דעם פסוק אריה שאג מי לא יירא איז טייטש ווען דר לייב שרייט ווער האט דען קיין פארכט ניט אונ דאש ווארט אריה מאכט אזו · דר אל״ף מאכט אלול · דר רי״ש מאכט ר״ה · דר יו״ד מאכט יו״כ דר ה״א מאכט הושענא רבה · אין די דאזיגע צייטן גיהער איטליכר תשובה טאן אונ דער חודש אלול איז אויך אן גבריים אז מען זאל תשובה טאן ווארום ער איז דר לעצטר חודש פון יאר · איבער דעם גיהער איטליכער מענטש איבר רעכנן זיינע מעשים וואש ער האט גיטאן אגאנץ יאר אונ תשובה טאן דרויף כדי מיזאל ניט קומן אום ראש השנה צום דין מיט פיל עבירות · אונ סב״ש אום עשי״ת גיהער מען תשובה טאן · ווארום דר גאמן בריינגט אז מען זאל אין עשי״ת תשובה טאן ווארום איין יחיד אז ער טוט תשובה אגאנץ יאר קומט עש ניט באלד פר השי״ אבר אום עשי״ת קומט די תשובה תיכף פר הש״י · אונ מען גיהער צו וויינן אונ פאסטן אויף די זינד וואש ער האט גיטאן אגאנץ יאר :

אונ אויך זאל מען זיך אין דער דאזיגר צייט ניט אן טאן קיין תענוגים אונ אויך דיא מענטשין וואש פאסטין פערציג טעג זאל מען אן הייבין צוא פאסטין פון שבעה עשר בתמוז ווארום אז מען וועט ניט אן הייבין צוא פאסטין פון שבעה עשר בתמוז וועט ניט אויש קומען פערציג טעג :

ערב ראש השנה איז ערב ראש חודש אונ דאש איז דער לעצטער טאג פון דעם יאר אונ מארגן איז דער יום הדין · איבר דעם גיהער מען אום ער״ה זיין מיט גרויש יראה אונ מען זאל זיך לאזן שלאגן מלקות פר דריי לייט איז גלייך ווי פר ב״ד דר נאך זאל ער זיך די נעגיל אפ שניידין אונ אפ גאלן אונ זאל זיך אן טאן אין אווייסע העמד כדי מען זאל ווייזין אז מען פאר זיכרט זיך אן גאט ב״ה אז הש״י וועט אונז געבין איין גוט יאר אבער אלץ דינג זאל זיין מיט יראה אונ מען זאל איין גאנצין טאג מהרהר בתשובה זיין · אונ ווער עש איז זיך נוהג אז ער עסט ער״ה פר טאג זאל מען גוט אכטונג געבן עש זאל זיין העכט נאכט אבער אז עש הייבט שוין צו טאגין זאל מען שוין ניט עסין :

אום ערב ראש השנה גייט מען אויפן בית הקברות אבר אין איין טאג גייט מען ניט צוויא מאל אויף איין קבר · דער מהרש״ל שרייבט ווען ער איז גיגאנגען אויף איין קבר האט ער אזוא גיזאגט יהי הרצון עש זאל זיין דער ווילן פאר דיר גאט אז דער דאזיגר מת זאל זיין רואונג האבין מיט כבוד · אונ זיין זכות זאל אונז באיי שטיין :

איין טייל מענטשין זיינן זיך נוהג זיי רייסן אויש גראז אונ לייגן אויפן קבר אדר איין שטיין דאש טוט מען לכבוד המת צו ווייזין אז מען איז גיוועז אויף זיין קבר · אונ מען דארף געבן צדקה איידר מען גייט אויף די קברים · אונ מען זאגט דיא תחינות פון ער״ה אויפין בית הקברות דר מיט צו ווייזין אז הש״י וועט זיך ח״ו ניט דר בארימן איבר אונז אזו זיינן מיר גלייך צו די מתים · אונ וואו עש איז פר האנדן גרוישע צדיקים ליגין אויף דעם בית הקברות ווערט

ניכר

גיבר דר הערט די תפלה פר השי״ ׳ אבר ח״ו ניט אין זין צו האבן אז דיא מתים זאלין אים העלפין נייערט השי״ זאל אונז העלפין צוא ליב דעם זכות פון דיא מתים וואש דא ליגין : אין סדר היום שטייט אזו ווען אייגער איז זיך ניט טובל אגאנץ יאר זאל ער תאטשי זיך טובל זיין אום ערב ראש השנה ׳ כדי ער זאל קומן אום ר״ה צום יום הדין ריין פון עבירות אונ פון אנדערע גידאנקען ׳ דרום טאר מען דיא נאכט פון ר״ה ניט זיין באי זייגעם ווייב ׳ נייערט אז זיא האט טבילה גיהאט אום ערב ר״ה ׳ אונ מארגין פריא זאל ער זיך טובלן :

מען גיהער די ערשטע נאכט פון ר״ה עסין זיסע עפילי אונ מען זאל פריער איין ברכה מאכין אונ דר נאך זאל מען זאגין יהי רצון עש זאל זיין דר ווילין פר דיר גאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטרין אז דו זאלשט בנייען אויף אונז דאש יאר צוא אלעם זיסין :

אונ די אנדרע נאכט פון ר״ה זאל מען נעמן איין נייעה פרי צום קידוש ׳ ווארום מען בדארף זאגן שהחיינו דאש גלייכין דיא ווייבער זאלין אויך נעמן איין נייעה פרי בשעת אז זייא בענטשין ליכט ׳ ווארום זיי בדארפן זאגן שהחיינו אבר איין אנדר י״ט בדארף מען ניט נעמן איין נייעה פרי צוא שהחיינו : מען עסט אום ר״ה אויף דער נאכט איין קעפיל פון איין שאף דאש איז איין גידעכניש פון דער ווידר וואש אברהם אבינו האט מקריב גיוועז פאר זיין זון יצחק ׳ אונ גאט ב״ה זאל אונז היינט גידיינקען דעם זכות פון עקידת יצחק ׳ אויך גיהער מען עסין פיש אום ר״ה ווייל ביי דיא פיש איז תמיד אפין דיא אויגין אזו זאל השי״ האלטין אפין זיינע אויגן אויף אונז צו דר בארימן ׳ אבר גיוואוינט צו זיין אז מען זאל ניט קאכין די פיש אין עסיק ׳ אויך זאל מען גידיינקן אז השי״ זאל אונזר זכות מערין אזו ווי די פיש אין וואסר ׳ אונ מען גייט תשליך מאכין צו איין וואשר וואש פיש דרינן זיינן כדי השי״ זאל אונז גדיינקן דיא עקידה ווארום בשעת אז אברהם אבינו איז גגאנגן מקריב זיין זיין זון יצחק ׳ האט זיך דר שטן גימאכט צו איין גרויש וואשר ׳ האט אברהם אבינו גיזאגט העלף מיר רבש״ע דיא וואשר איז שוין גיקומען ביז אין האלז האט גאט ב״ה אן גשריען אויף דעם שטן איז דאש וואשר אוועק גיגאנגען פון אים ׳ אזו זאל אונז השי״ אויך העלפין פון דעם שטן ׳ נאך איין טעם איז וואש מען גייט צו אזו איין וואשר וואש פיש איז פאר האנדן כדי דער מענטש זאל גידיינקן ׳ אזו ווי די פיש ווערן פלוצלונג גיהאפט אין דר נעץ אדר מיט דיא אנגלען אזו קען קומן חס ושלום פורעניות אויפין מענטשין אויך פלוצלונג ׳ אונ אז מען ווערט אזוא אין דער מחשבה האבין ווערט מען קומען צוא יראה אונ צוא תשובה :

אויך זאל מען דעם בייזין מנהג מבטל זיין פון דיא גמיינע לייט וואש זייא זאגן מיר ווערלין גיין דיא זינד אפ שאקלען אונ בשעת אז זייא שאקלען אפ דעם עק פון זייערע קליידר מיינען זייא אז זיי האבין שוין דיא זינד אפ גישאקלט טאר מען אזו איין נארישקייט ניט זאגין ווארום אזעלכע רייד איז איין חילול השם פר די א״י ׳ נייערט מען גיהער צו זאגן מיר ווערלן גיין תשליך מאכן ׳ אויך גיהער מען דיא תשליך מאכין דעם ערשטן טאג ר״ה נאך מנחה איי די זון אונטער גייט ׳ אונ מען זאל זאגן די דאזיגע פסוקים : תשליך במצולות ים כל חטאתינו וכל חטאת עמך בית ישראל במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם דאש איז טייטש דוא זאלשט ווארפין אין דעם טיפענעש פון דעם ים אונזערע זינד אונ די זינד פון דיין פאלק ישראל אויף אזו איין ארט דאש זייא זאלין ניט גדאכט ווערין אונ זאל ניט אויף גיין צו גידעכנעש דאש הארץ צו אייביג : אזוא זאגט מען דרייא מאל :

אבער אז דר ערשטער טאג ר"ה גיפאלט אום שבת · זאל מען דעם אנדרן טאג גיין צו תשליך · כדי מען זאל ניט קומען צו חילול שבת ווארום טאמער וועט מען קומען צו טראגן אויף אזו איין ארט וואו מען טאר ניט טראגין:

ווער עש גייט אום ר"ה אדער יוה"כ אין איין קיטיל · זאל מען אויש טאן דעם קיטיל ווען מען בדארף צורך האבין:

דיא חזנים זאלן גיווארינט זיין ניט פיל צו זינגען צוא שחרית פאר ק"ש כדי מען זאל קענן זאגן קריאת שמע ווען די זון אויף גייט · עש איז פאר האנדרן תחינות . וואש דיא חזנים זאגן איי זיי גייען צום עמוד · זאל דער בעל שחרית זאגן דיא תחנה פאר ברוך שאמר ווארום מען טאר ניט מפסיק זיין פון ברוך שאמר ביז נאך ש"ע · עש איז רעכט אום ר"ה אונ יוה"כ ווען די חזנים זיינען קיין לומדים ניט בדארפין זייא חאטשע קענן פאר שטיין דיא ווערטר וואש זיי זאגן אין מחזור אונ מען גיהער צו נעמן אזעלכע חזנים וואש זיי זיינען גוט אונ פרום זייא זאלין תשובה טאן פאר ימים נוראים ווארום זייא זיינען די פיר שפרעכר פארין קהל אבער אז דיא חזנים זיינען אום גלערינטע אדער רשעים איז ניט רעכט אז מען זאל זייא שטעלין פארין עמוד ווארום השם יתברך וועט בוודאי ניט קערין זיך צו זייא · אונ ניט וויא אין די קליינע ישובים זיינען כל הקהל אום גילערינטע אונ דינגן איין חזן נאר ער זאל קענען זינגען אונ דער חזן איז וואש ער איז · אויך זאל קיין שום מענטש ניט גיין דאווענען פארין עמוד ווען דאש קהל איז ניט מרוצה · אונ רבי יהודה החסיד שרייבט אין ספר חסידים וועלכר מענטש וויש הייסט דם תזן דאווגן פארן עמוד אונ דאש קהל איז ניט מרוצה · גזלת ער דאש גוטש פון דעם קהל אונ וועט האבין דער פאר איין גרוישין עונש אזו ווי מיר גיפנן ביי פילגש בגבעה ווייל זיי האבן גפרעגט די אורים ותומים דורך אנגדער כהן איבער דעם האבין זייא פאר שפילט דיא מלחמה · אבער דאש דריטע מאל האבין זייא גפרעגט די אורים ותומים דורך פנחס הכהן האבין זייא באגליקט אין דר מלחמה:

אויך: שטייט אין ספר חסידים מען גיהער צוא נעמן אזו איין חזן אז ער זאל זיין איין זקן אונ איין צדיק · אבער ווען דער זקן וצדיק זעהט אז ער וועט דאווענען וועט זיין מחלוקת זאל ער ניט דאווענען פארין עמוד:

דער בית חדש שרייבט · פרנסים אונ מנהיגים ווען זייא זיינען עוסק מיט דעם קהל מיט נאמנות די דאזיגע דארפין דאווענען פארין עמוד · אבער אין אונזערע דורות זיינען ניט פאר האנדן אזעלבע פרנסים ומנהיגים אז זיי זאלין זיין מיט נאמנות · דרום גהער מתפלל זיין דר חזן וואש איז מתפלל איין גאנץ יאר סיידין ער זאל גיוויש חאטשע מהרהר בתשובה זיין אונ זאל פאר שטיין וואש ער דאווענט:

דער מנהג איז איין אבל טאר פארין עמוד ניט דאווענן · סייא אום שבת אונ סייא אום י"ט · אונ דאש גלייכין ר"ה אונ יוה"כ אויך ניט · אבר ווען עש איז ניט פאר האנדין קיין בעשערר חזן אז דער אבל שרייבט דער מהרי"ל אז דער אבל מעג דאווענן פארין עמוד · דאש גלייכן דעם טאג וואש מען זאגט קיין תחנון ניט איז פאר האנדין אבלים וואש זייא ווילין ניט דאווענן פארן עמוד מיט דעם גזלנן זייא זייערע עלטערין · אבער דעם טאג וואש מען זאגט הלל טאר קיין אבל פארין עמוד ניט דאווענען:

אום ר"ה אונ יוה"כ מעג מען זאגן די שמונה עשרה אביסיל העכר וויא אגאנץ יארידר מ"א שרייבט מען זאל חס ושלום ניט הויך שרייען אין דער שמ"ע · ניט וויא אטייל לייט שרייען אין דר שמ"ע העכער אז דר אנדערער · אויך זאל מען זעהען שטיין אין דר ש"ע מיט יראה אונ מען זאל שטיין איין גיבוקט מיט דעם קאפ:

אויך

אויך איז רעכט. אז די מענטשן וואש דאווגן פארין עמוד אונ די וואש בלאזין שופר געהערן זיך דרייא טאג פר יו"ט אפ צו שיידין זיך פון אלע זאכין וואש עש קען קומן דער פון איין עבירה אונ צו לערנן זיך די כוונות פון דעם דאוונן אונ דיא כוונות פון שופר בלאזין :

אונ דער בעל תקיעה טאר ניט אן הייבין צוא בלאזין אפילו דיא ערשטי תקיעה ביז מען זאגט אים פריער פאר דען אויף דעם איז גרוישע סודות · אונ מען גיהער צו נעמן אזו איין בעל תקיעה אז ער זאל וויסין סודות התורה · ווארום דר בעל תקיעה איז איין מעקלער צווישין הש"י אונ צווישין דיא ישראל · אונ אז דער בעל תקיעה פאר שטערט דעם דין אזוא פאר טרייבט ער דעם שטן · ממילא האט דער שטן קיין כח ניט מקטרג צו זיין אונ ציהט רחמנות אויף ישראל · אונ דרויף ווערט גזאגט דער פסוק אשרי העם יודעי תרועה איז טייטש וואול איז דעם פאלק וואש ווייסין צו באוויליגן השי"י מיט כוונות פון דעם שופר בלאזין · אונ אז עש איז ניט פר האנדין אזוא איין בעל תוקע וואש ער זאל וויסין דיא כוונות פון שופר בלאזין זאל חאטשע דער פאר זאגער ווישין דיא כוונות פון שופר בלאזין · אונ בשעת אז מען בלאזט שופר זאל מען אין זינען האבין אויף עקידת יצחק אזו וויא אברהם אבינו האט גיבונדין זיין זון יצחק דיא הענט אונ דיא פיס אויף דעם מזבח · אזו זאל מען אין זינען האבין גלייך אז זיינע הענט זיינן אויך גיבונדין אז ער זאל ניט גזלנן אונ גנבנן אבר אז ער האט יוא גגזלת אדער גנבת זאל ער אין זינען האבין ער וועט דאש אום קערן אונ וועט ווייטר שוין ניט טאן אויך זאל איטליכר אכטונג געבין בשעת אז מען בלאזט שופר מען זאל ניט פר הערין אפילו איין תקיעה דרום טאר מען ניט ריידין אויך אפילו ניט שפייען אדר הוסטן אונ מען זאל ניט נעמן די קליינע קינדר אין שול ארין בשעת תקיעות ווארום זייא וועלין אים מבלבל זיין אונ מען גיהער צוא וויינען בשעת תקיעת שופר ווארום רבי יצחק לוריא שרייבט ווער עש וויינט ניט אום ימים נוראים דער זעלביגר זאל וויסן אז זיין נשמה איז ניט גוט · אונ ווער עש פאסט אום ראש השנה גיהער מען צו זיין אגאנצן טאג אין דער שול · אונ מען זאל לערנן אדר תהלים זאגין :

סליחות גיהער מען צוא זאגין מיט גרויש כוונה אונ ווען דער חזן זאגט ויעבור גיהער דאש קהל צוא זאגן שמע ישראל יי אלהינו יי אחד אונ דער נאך יי יי אל רחום וחנון ווארט. בייא ווארט מיט גרויש כוונה אונ בשעת מען זאגט סליחות זאל מען שטיין · אונ ווער עש קאן אזו לאנג ניט שטיין גיהר מען צום ווייניגשטין שטיין בשעת אז מען זאגט אל מלך יושב אונ ויעבור :

אונ בשעת מען זאגט אשמנו זאל מען דעם קאפ איין בייגין · אונ דער עיקר איז ווען מען זאגט אשמנו זאל מען ארויש ריידין חאטשי אויף טייטש דיא עבירות וואש מען האט גיטאן אגאנץ יאר אונ זאל דרויף חרטה האבין מיטן גאנצין הארצין אונ זאל נעמן אויף זיך אז מען זאל ווייטער שוין ניט טאן · אונ ווען מען זאגט ואתה צדיק זאל מען מיט גרויש כוונה זאגין :

עש שטייט אין ירושלמי מען טאר ניט שלאפין ר"ה בייא טאג · אונ ווער עש שלאפט דער ציהט אויף זיך טרעגהייט אונ פוילהייט · דאש גלייכין ווער עש גייט ארום ליידיג אום ר"ה אן תורה אונ אן תפלה איז נאך ערגער אז שלאפין דרום גיהער מען איין גאנצין טאג צוא לערנען וואש זיין פאר שטאנד ברייגגט מיט :

אויך גיהער מען צו לערנן דיא מענטשין וואש זייא מיינען אז עש איז איין מצוה בשעת אז דר חזן זאגט אותילה אדער אתיתי להתנך אדער מסוד חכמים אדער אלהינו ואלהי אבותינו אדער היה

עם

עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל זאגן זיי אויך מיט דעם חזן · איז דאש איין גרוישע עבירה · עש איז גלייך אז מען שווערט פאלש ווארום זייא ריידין ארויש אזעלכע שמות וואש מטאר ניט ארויש ריידין · אונ די תפלות זיינן נאר פארין חזן גישטעלט גיווארין דרום ווען דער חזן טוט זאגן די תפלות גיהער איטליכער מענטש שטיל שווייגין · אונ נאר צוא הערין וואש דער חזן זאגט :

נוא וייל ר"ה אונ יום כפור איז אזו איין הייליגע צייט אזוא האט דאך איטליכער מענטש גיוויש איין גוטע כוונה אז השי"ת זאל אים מוחל זיין אונ זאל ווערין אן גישריבין צוא איין גוט לעבין מסילא נאך וואש זאל מען אום זונסט שם שמים ארויש ריידין ער זאל דער פאר האבי איין גרוישן עונש :

אויך זאל איטליכער מענטש וויסן אז אלע אונזרע תפלות וואש מיר בעטין אויפין לעבין דאש זעלביגע לעבין מיינט מען עולם הבא ווארום מיר זעהן דאך אז עש איז פאר האנדרין פיל לייט וואש זיי ווערין גיוויש פועל זיין מיט זייערי תפלות · אונ האבין גיוויש אום ר"ה אונ אום יוה"כ ערינצט תפלה גיטאן אונ זיינען גשטארבין דרום קאן מען וואול זעהן אז אלע תפלות גייען אויף עולם הבא · דען השי"ת נעמט די תפלות אום ימים נוראים פאר זיך אונ פרובט מיט זיינע הייליגע חכמה · אויב דאש לעבין וועט זיין צוא גוטין · אונ וועט טאן פיל גוטש אזוא לאזט אים השי"ת לעבין אבער ווען השי"ת זעהט אז דאש שטארבן איז בעסר פאר אים כדי ער זאל ניט אן ווערין עולם הבא אזוא לאזט אים השי"ת בעסר שטארבן כדי ער זאל האבין עולם הבא :

הלכות עשרת ימי תשובה

דער מנהג איז אז מען זאל אום שבת תשובה דרשנען ווארום עש שטייט אין מדרש משלי השי"ת זאגט אזו ווען דער ת"ח דרשת פון מוסר אונ אלע לייט טוען תשובה רעכנט מאל בין איך מוחל אלע זינד פון ישראל דרום גיהער מען היפש אכטונג צוא געבין אויף דער דרשה אונ ניט וויא דאש גימיינע פאלג שלאפין בשעת מען זאגט דיא דרשה · נאר איטליכער בדארף צוא הערין :

דער שולחן ערוך שרייבט ווער עש עסט אגאנץ יאר ניט קיין כשר ברויט אבר אין די צייט זאל מען עסין כשר ברויט : אונ איטליכער זאל זיינע מעשים באזוכין אונ זאל דרויף תשובה טאן :

אונ אום עשרת ימי תשובה מעג זאגין אפילו איין יחיד אבינו מלכנו די ספרי קבלה שרייבין צום וייניגשטין זאל איטליכער מענטש אויש קלייבין איין טאג אין עשרת ימי תשובה אונ זאל דעם זעלביגין טאג נאר תשובה אונ מצות טאן · ווארום עשי"ת ווערין גיעפינט אלע טויערין פון רחמנות · אונ די תפלה פון איין יחיד ווערט אגאנץ יאר ניט באלד אן גינומען אבער אין דר צייט פון עשרת ימי התשובה ווערט גיך אן גינומען זיין תשובה אונ זיין תפלה אויך זאל ער לערנען דעם זעלביגין טאג פון אזעלכע ספרים וואש זייא שרייבין פון יראה :

אויך זאל איטליכער וויסן אז דיא עבירות וואש זיינען צווישין מענטשן אונ צווישין השי"ת איז מען אום יום כפור מוחל אבער אזעלכי עבירות וואש זיינן צווישין אים אונ צווישין זיין חבר · דהיינו ער האט דעם חבר דער צארינט אדער ער האט גיגזלת ביין חבר געלט אדער גיגנבת אדר ער איז שולדיג דעם חבר וואש עש איז ווערט געלט העלפט אים יום כפור ניט סיידן ער מוז דעם חבר מחילה בעטן אדר ער זאל בצאלין דעם חבר דער נאך איז ערשט יוה"כ מכפר :

אויך שרייבט דר שולחן ערוך ווען איין מענטש בעט מחילה פון דעם חבר בדארף ער אים מחילה בעטין פר מענטשין אבר אז דר חבר לאזט זיך ניט איבר בעטין מוז ער נאך

אמאל

אַמָאל גֵיין מְחִילָה בֶּעטִין פוּן דֶעם חַבֵר אוּנ אַז דֶר חַבֵר ווִיל פָארְט נִיט מוֹחֵל זַיין אִים זָאל עֶר נָאךְ דָאשׁ דְרִיטֶע מָאל גֵיין מִיט דְרַייא מֶענְטְשִׁין אִים מְחִילָה בֶּעטִין אוּנ אַז דֶר חַבֵר ווִיל פָארְט נִיט מוֹחֵל זַיין אִיז עֶר שׁוֹין יוֹצֵא אָבֶּר עֶר מוּז דֶער נָאךְ זָאגְן פַאר צֶעהֶן מֶענְטְשִׁין אַז עֶר הָאט זַיין חַבֵר מְחִילָה גִיבֶּעטִין דְרַייא מָאל אוּנ עֶר הָאט נִיט גִיוָואלְט מוֹחֵל זַיין אָבֶּר ווֶען אֵיינֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט קֶעגְן זַיין רַבִּי בַּדַארְף עֶר גֵיין ווִיפִיל מָאל אִים מְחִילָה בֶּעטִין בִּיז עֶר אִיז אִים מוֹחֵל אוֹיךְ זָאל מֶען ווִיסִין דֶעם מֶענְטְשִׁין ווָאשׁ מֶען בֶּעט פוּן אִים מְחִילָה זָאל עֶר תֵּיכֶף יֶיעְנֶם מוֹחֵל זַיין אוּנ ווֶען דֶער זֶעלְבִּיגֶער אִיז גִשְׁטָארְבִּין ווָאשׁ מֶען בַּדַארְף פוּן אִים מְחִילָה בֶּעטִין זָאל דֶער זֶעלְבִּיגֶר ווָאשׁ בַּדַארְף מְחִילָה בֶּעטִין זָאל עֶר נֶעמֶען צֶעהֶן מֶענְטְשִׁין אוּנ זָאל גֵיין אוֹיפְן חַבֵרְשׁ קֶבֶר אוּנ זָאל זָאגְן חָטָאתִי אִיךְ הָאבּ גִזִינְדִיגְט אבינו מלכנו גָאט פוּן יִשְׂרָאֵל: דֶער לְבוּשׁ שְׁרַייבְּט אַיין טַעַם פַר ווָאשׁ מֶען בַּדַארְף אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶרְן מְחִילָה בֶּעטִין אוּם עֶרֶב

יוֹם כִּפּוּר כְּדֵי דִי הֶערְצֶר פוּן כָּל יִשְׂרָאֵל זָאלִין גַאנְץ זַיין אֵיינֶר מִיט דֶעם אַנְדֶרְן · ווֶעט דֶר שָׂטָן קֵיין כֹּחַ נִיט הָאבִּן מְקַטְרֵג צוּ זַיין · אַזוֹ ווִיא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין פִּרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַז דֶר שָׂטָן זֶעהְט אַז קֵיין עֲבֵירוֹת אִיז נִיטָא בַּיי דִי יִשְׂרָאֵל אוּם יוֹם כִּפּוּר · זָאגְט דֶער שָׂטָן פַר הַשֵּׁי״ רבש״ע דִי יִשְׂרָאֵל אוֹיף דֶר עֶרְד זֵיי זַיינֶען גְלַייךְ צוּ דִי מַלְאָכִים אַזוֹ ווִי דִי מַלְאָכִים זַיינֶען רֵיין פוּן זִינְד אַזוֹא זַיינֶען דִי יִשְׂרָאֵל אוֹיךְ רֵיין פוּן זִינְד: אוּנ אַזוֹ ווִי דִי מַלְאָכִים הָאבִּין שָׁלוֹם אֵיינֶר מִיט דֶעם אַנְדֶרְן אַזוֹ זַיינֶען אוֹיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹם אֵיינֶר מִיט דֶעם אַנְדֶרְן · אוּנ הַשֵּׁי״ הֶערְט דָאשׁ עֵדוּת פוּן דֶעם שָׂטָן אִיז עֶר בַּאלְד מוֹחֵל אַלֶע עֲבֵירוֹת פוּן יִשְׂרָאֵל · אָבֶּער ווֶען קֵיין שָׁלוֹם אִיז נִיט צְווִישְׁן דִיא יִשְׂרָאֵל אִיז דֶר שָׂטָן מְקַטְרֵג אוּנ זָאגְט רבש״ע זֶעה ווִיא דַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל ווָאשׁ זַייא שְׁטֵייעֶן אוּנ בֶּעטִין פַר דִיר אַז דוּ זָאלְסְט זֵיי מוֹחֵל זַיין זַייעֶרֶע עֲבֵירוֹת · זַייא זַייא נִיט מוֹחֵל ווָארוּם אַז אֵיינֶר אִיז דֶעם אַנְדֶרְן נִיט מוֹחֵל ווָאשׁ עֶר הָאט נָאר גִיזִינְדִיגְט אַנְקֶעגְן אִים אַיין קְלֵיינֶע זַאךְ אִיבֶּר דֶעם בַּדַארְף מֶען זַייא אוֹיךְ נִיט מוֹחֵל זַיין: אוּנ דֶער שָׂטָן זָאגְט רבש״ע דֶער מֶענְטְשׁ אִיז דָאךְ נִישְׁט מֶער הַיינְט לֶעבְּט עֶר אוּנ מָארְגְן שְׁטַארְבְּט עֶר אוּנ עֶר אִיז אַשׁ אוּנ עֶרְד בַּיי זַיינֶם לֶעבִּין אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן נָאךְ זַיינֶם טוֹיט · אוּנ ווִיל זַיינֶם חַבֵר נִיט מוֹחֵל זַיין · אוּנ ווִיא זָאלְסְטוּ אִים מוֹחֵל זַיין ווָאשׁ עֶר הָאט אַנְטְקֶעגִין דִיר גִיזִינְדִיגְט פִיל גְרוֹישֶׁע זִינְד ווָאשׁ מֶען קָאן נִיט דֶר צֵיילִין אוּנ דוּא בִּיסְט דָאךְ אַיין קֵינִיג אִיבֶּר אַלֶע ווֶעלְטִין: אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ ווִיא פִיל יָאר עֶר ווֶעט לֶעבִּן קֶען עֶר דִיר נִיט בַּצָאלִין אֲפִילוּ פוּן אַיין טָאג ווָאשׁ דוּ טוּשְׁט מִיט אִים טוֹבוֹת · אוּנ ווִי אַזוֹ ווִילְסְטוּ אִים מוֹחֵל זַיין · אַזוֹ מַאכְט הַשֵּׁי״ מִיט דֶעם מֶענְטְשִׁין מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה אוּנ אִיז אִים דִי זִינְד אוֹיךְ נִיט מוֹחֵל: אוּנ עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדְרִין אַיין טֵייל נַארִישֶׁע לַייט ווָאשׁ זֵיי גֵייעֶן מְחִילָה בֶּעטִין צוּ אַזֶעלְכֶע

מֶענְטְשִׁין ווָאשׁ זֵיי הָאבִּין אַנְטְקֶעגִין זֵיי גָאר נִיט גִיזִינְדִיגְט · אוּנ צוּ דִי מֶענְטְשִׁין ווָאשׁ זֵיי הָאבִּין יוֹא גִיזִינְדִיגְט בֶּעטִין זֵיי גָאר קֵיין מְחִילָה נִיט דוּרְךְ דֶעם דֶער ווֶעקִין זֵיי אִיבֶּער זִיךְ דֶעם מִשְׁפָּט אוּנ דֶער שָׂטָן אִיז מְקַטְרֵג אוֹיף זַייא:

אוּנ ווֶען אֵיינֶער אִיז שׁוּלְדִיג דֶעם חַבֵר גֶעלְט אוּנ גִיט נִיט אָפּ דֶעם חַבֵר דֶשׁ גֶעלְט דָאשׁ גִלַייכִין

אַז דֶער חַבֵר הָאט אִים גִיגֶעבִּן בַּהַאלְטִין אַיין זַאךְ אוּנ גִיט אִים נִיט אָפּ אִיז יוֹם כִּפּוּר אִים נִיט מְכַפֵּר בִּיז עֶר מוּז אָפּ גֶעבִּין דָאשׁ גֶעלְט אוּנ אַז עֶר הָאט אָבֶּר נִיט אָפּ צוּא גֶעבִּן דֶעם חַבֵר דָאשׁ גֶעלְט בַּדַארְף עֶר אִים בֶּעטִין אַז עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין אָדֶער עֶר זָאל מַאכִין מִיט דֶעם חַבֵר אַז עֶר זָאל אִים אָפּ גֶעבִּן דָאשׁ גֶעלְט אוֹיף צֵייטִין ווַיישׁ אוּנ ווֶער עֶשׁ טוּט נִיט אֵיינְשׁ פוּן דִי צְווֵיי זַאכִין אַזוֹ ווִיא מִיר הָאבִּן דָא גִשְׁרִיבִּין אִיז מֶען אִים נִיט מְכַפֵּר אֲפִילוּ עֶר זָאל בְּרֵיינְגֶען ווִיא פִיל קָרְבָּנוֹת אָדֶר עֶר זָאל פַאסְטִין אַלֶע יָאר ווָאשׁ עֶר לֶעבְּט אִיז מֶען אִים מִן הַשָּׁמַיִם נִיט מוֹחֵל בִּיז עֶר מוּז דִיא שׁוּלְד בַּצָאלִין · אוּנ אַיין טֵייל שְׁטֶעט זַיינֶען זִיךְ נוֹהֵג דִי בַּעֲלֵי בָּתִּים אֵיי מֶען הֵייבְּט

אָן

אן זאגין כל נדרי זאגין זייא אזוי רבותי הערט צו אונ זייט מיר מוחל וויש איך האב גיטאן אנקעגן אייך הן מיט מעשים הן מיט ווערטער אבער דאש איז אייטל נארשקייט ווארום וואש העלפט דאש אז דער שונא איז ניט בווילינגט דרויף · ספרי קבלה שרייבין ווער עש ווארפט ניט אוועק פון זיך די שנאה אזו ווערט זיין תפלה פר הש"י ניט אן גינומן אויך שרייבין אונזרע ספרי קבלה ווער עש איז אום דר בארמיג אונ וויל ייענם ניט מוחל זיין דאש זעלבינש נשמה איז גוויש ניט פון איין ישראל די נשמה איז בוודאי פון דעם ערב רב אונ מען גיהער זיך פון אזעלכע לייט אפ צו היטין זיך ווארום דאש איז איין רעכטער סימן אז ער האט קיין גוטע מעשים אין זיך דרום זאל איטליכר מענטש איינער דעם אנדערן מוחל זיין אזו וויא אונזרע חכמים שרייבין ווער עש איז ייענעם מוחל אזו איז אים הש"י אויך מוחל :

הלכות התרת נדרים

כל הנדרים והאיסורים המבוארים פה שיוכל לבטל אדם אף אם כבר נדר או אסר היינו דוקא בין אדם לעצמו שאסר או שנדר לאכול דבר זה או שלא לאכול או לעשות דבר פלוני כו' אבל מה שאוסרים או נודרים לאיש אחר מדעתו או לרבים מדעתם אינו מועיל שום ביטול והתרה בשום אופן בעולם :

אונ וויל דער גוטער מנהג איז אין אלע קהילות אז מען מאכט אין דער היילגע צייט התרת נדרים אונ דיא גימיינע לייט גייען ניט צוא התרת נדרים וויל זייא קענען ניט לייענען קיין עברי אונ האבין מורא זיי זאלין ניט מבויש ווערין אונ דר גמיינר מאן בדארף נייטיגר גיין צוא התרת נדרים ווארום ער איז אגאנץ יאר ניט גיווארינט פאר קללות אדר פאר נדרים אזוא וויא דער למדן דרום האבין מיר דאש גישטעלט אויף טייטש · דהיינו וואש מען זאל זאגן בשעת התרת נדרים אונ וואש דיא מתירים זאלן זאגן שטייט אויף לשון הקודש :

אזו זאל אן הייבין דער מענטש צוא זאגין התרת נדרים :

הערט צוא רבותי אלע דיא נדרים אדער איין איסור אדער איין קונם אדער איין חרם וואש איך האב איין נדר גיטאן · עש מעג זיין וואכינדיג אדער אין חלום אונ אלע נזירות וואש איך האב אויף מיר גינומען אפילו נזירות פון שמשון · אונ אלערלייא איסורים וועז גלייך איין איסור הנאה וואש איך האב אויף מיר אסור גמאכט קיין הנאה צוא האבין : אדער איך האב אויף אנדערע לייט אסור גימאכט מיט אלערלייא לשון פון אסור אדער חרם אדער קונם אונ ווען וואש איך האב אויף מיר גנומן סאיי מיט איין לשון נדר אדער מיט איין לשון נדבה אדער מיט איין לשון נזירות אדער איך האב גגעבין מיין האנט דרויף בתקיעת כף · אדער איך האב גיהאלטין איין זאך פון איין מצוה דרייא מאל איז דאש אויך גלייך וויא איין נדר אונ אלץ וואש פון מיין מויל איז ארויש גינאנגען צוא איין נדר אדער וואש איך האב אין מיין זינען גינומען איין מצוה צוא טאן אדער איין הנהגה טובה צוא טאן אדער אזו איין זאך וואש איך האב זיך נוהג גיוועזין דרייא מאל אונ האב ניט גיזאגט דאש טוא איך אן איין נדר · אונ סאיי וואש איך האב אויף מיר גינומען אונ סאיי וואש איך גידיינק אדער וואש איך האב פאר געסין אויף אלעם האב איך רעכט חרטה פון תחילת אן · אונ איך בגער פון אייך אז איר זאלט מיר מתיר זיין · ווארום איך האב מורא טאמער וועט מיך הש"ית שטראפין אויף דיא גרוישע זינד פון נדרים אדר נזירות אדר חרמות אדער איסור אדר קונמות · אבר איך האב חס ושלום קיין חרטה ניט אויף מיינע מעשים טובים וואש איך האב גיטאן נייערט איך האב חרטה אויף דעם וואש איך האב אויף מיר גינומען מיט איין לשון נדר אדער מיט איין לשון נזירות אדער מיט איין לשון חרם אדער מיט איין לשון קונם · אדער וואש איך האב אין דער מחשבה אויף מיר גינומען דרויף האב איך חרטה וויל איך האב ניט גיזאגט דאש זאל זיין אן

איין

איין נדר · דרום בעט איך אייך נאך איין מאל אז איר זאלט מיר מתיר זיין · עש מעג זיין געלט זאכין · אדער עש מעג זיין אזעלכע זאכין וואש עש רירט אן דעם גוף · אדער אזעלכע זאכין וואש רירט אן דער נשמה אזו האב איך אויף אלם חרטה :

נוא איר רבותי דער דין איז ווען איינער וויל זיך מתיר נדר זיין בדארף ער דעם נדר ארויש ריידן פאר די וואש זיצין אויף התרת נדרים נייערט זייט וויסן אז איך קען דיא נדרים ניט ארויש ריידן ווארום זייא זיינען זייער פיל · דרום זאל זיין גלייך פאר אייך אז איך האב אלע נדרים ארויש גירעט :

ראש ענטפערין אים דיא מתירים :

הכל יהיו מותרים לך הכל מחולים לך הכל שרוים לך אין כאן לא נדר ולא נזירות ולא חרם ולא איסור ולא קונם ולא נידוי ולא שמתא ולא ארור אבל יש כאן מחילה וסליחה וכפרה וכשם שמתירין אנחנו כך יהיו מותרים מבית דין של מעלה :

דער נאך בדארף ער מוסר מודעה זיין פאר דיא מתירים אונ זאל אזו זאגין :

דא בין איך פאר אייך מוסר מודעה אונ איך בין מבטל פון היינט אן אונ ווייטער אלע נדרים אונ נזירות אונ איסורים אונ קונמות אונ חרמות אונ וואש איך האב גינומען אויף מיר אין דער מחשבה · סייא וואכינדיג אדער אין חלום אונ דאש וואש איך וועל מקבל זיין איין תענית פאר מנחה בין איך דאש ניט מבטל אונ אויב איך וועל פאר געסן דיא מסירת מודעה אונ וועל איין נדר אויף זיך נעמן · זאלט איר וויסן אז איך האב פון אצונד אן חרטה אונ נעם אויש אתנאי אז עש זאל אלץ זיין בטל ומבוטל עש זאל ניט האבן קיין בשטאנד ווארום איך האב חרטה פון היינט ביז אייביג :

חאטשע איצט איז אלע חרם נדוי שמתא פון דער ממשלה פאר באטין · וכל דיני המלבותא דינא · זוא זאגט מען נאר דיא תפלה וויל זיא איז פון אונזערע חכמים גימאכט גיווארין :

דער נאך זאל ער ראש אויך זאגין · אויב איך האב עובר גיוועזן אויף אזוא איין זאך וואש איך בין שולדיג דרויף צו ליידן איין חרפה אדער איין קללה אדער חרם עש סייא פון דער שכינה אדר פון ב״ד של מעלה עש מעג זיין פון מיר אדר פון פרעמדע עש סייא אויף דר וועלט אדער אויף יענער וועלט וועל איך דרויף תשובה טאן אגאנצע תשובה · אונ איך וועל זיצן אויף דער ערד בארפים וויא איינער איז אין חרם אונ וועל מיך איין וויקלען מיט אש אונ וועל וויינן אונ איך האב חרטה אונ איך וועל זיך מתוודה זיין וואש איך האב פר קרימט אונ גמשטייט שחטאתי ושעויתי ושפשעתי אונ האב ווירער נשפעניגט אונ האב מורד גיוועזן זינט איך בין גיקומן אויף דער וועלט ביז דעם היינטיגן טאג · אונ איך טוא פר גיסין מיין לייב צוא בעטן פר געבונג פון השי״ת אונ פון דיא לייט אונ בעט אייך אז איר זאלט מיך לויז לאזן פון אלע נזירות אונ קללות אונ חרמות וואש איך בין שולדיג אונ בין דר מיט גשטרויכילט ביז דעם היינטיגן טאג :

דער נאך גייט מען אוועק אויף דעם ארט וואו עש איז אן גבבריייט צוא זיצן אויף דער ערד אונ מען לייגט אש אויף דאש קאפ וואו תפילין של ראש ליגט · אונ בשעת אז ער זיצט אויף דער ערד זאגט מען דאש :

דא בין איך אויף מיר מקבל נזיפה אונ חרם אונ חרפה וואש איך בין שולדיג פון דעם בית דין של מעלה אויף וויא פיל עבירות וואש איך האב גיטאן חטאתי עויתי פשעתי איך טרויעריגער פר שעמטר מענטש וויא פיל האב איך גשולדיגט אן דיין היליגע תורה אונ איך האב גפעלשט

אי

אין דיין יחוד אונ איך האב פוגם געוועזן אין דיינע ספירות אונ איך האב אפ גבראכן פון דיין היילקייט אונ דיינע הייליגע ווערטער וואש קומען פון גרויש קדושה אונ איך האב מיט מיינע בייזע מעשים גצווינגין דיא אום פלויט פון די שבנים אונ איך האב מיט מיינע זינד צוא פירט דיין מזבח אונ האב פאר שוועכט דיין הייליגן ברית אונ איך האב פוגם געוועזן אין גאנצין א״ב וואש גשריבן איז מיט זיבן אונ צוואנציג אותיות אזו בין איך דרויף שולדיג חרם פון דעם בית דין של מעלה אדער פון הקב״ה אדער פון דער שכינה דרום טוא איך בעטן אונ האב ררויף חרטה אונ טוא וויינן אונ קלאגן אויף מיינע זינד אונ איך זאג חטאתי עויתי פשעתי אונ וועל שוין אין דעם בייזין וועג ניט גיין · בשעפער פון דער גאנצער וועלט זיי מיר מתיר שטארקער גאט פון יעקב פאר גיב מיר ווארום דו בישט איין קיניג דר וועלט איין גוטער אונ איין פר געבער אונ העלף מיר אז איך זאל קענן אויף אלעם תשובה טאן מיטן גאנצן הארצין אונ איך בעט אז דוא זאלסט מיר מיין זינד שוין ניט גידיינקען אמן סלה:

דער נאך שטייען אויף די וואש זיינען מתיר נדר אונ זאגין אזוא:

אחינו אתה אחינו אתה אחינו אתה מאחר שקבלת עליך את הדין עמוד מן הארץ ובא אצלנו:

דער נאך שטייט ער אויף פון דער ערד אונ זאגט פאר זייא דאש מיט טרערין:

יהי רצון עש זאל זיין צו ווילן פר דיר גאט מיין גאט אונ גאט מיין עלטרן · אלע די קללות אונ די נדויים אונ נזופים ווש איך האב גיפלוכט מיך אדער מיין ווייב אדער מיין הויז גזינד אדר אימצן אנדרש פון זרע ישראל · אדער ווען אימעצער האט מיך אדער מיין ווייב אדער מיינע קינדער גפלוכט זאל זיין צוא ווילין פר דיר גאט מיין גאט פון מיינע עלטרין וואש דוא האסט בשאפין הימל אונ ערד · אז זייא זאלן אין מיר ניט גיוועלטיגין אונ זאלין קיין צייכן ניט מאכין · אונ אלע קללות זאלין פאר קערט ווערין צוא גוטין · וויא דער פסוק שרייבט אונ גאט האט פאר קערט צוא דיר אלע קללות צוא ברכות ווייל ער האט דיך ליב גאט דיין גאט:

דער נאך ענטפערט מען אים אזוא:

כלם מותרים לך: כולם שרוים לך: כולם מחולים לך: כשם שאנחנו מתירין למטה · כך יהיו מותרים בבית דין של מעלה · ולא יעשו שום רושם כלל · וכל הקללות יתהפכו עלינו לטובה ולברכה כדכתיב ויהפוך יי׳ אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יי׳ אלהיך:

הלכות יום כפור

מיט כפרות שלאגין זאל מען זיך אזו נוהג זיין צום בעסטן זאל מען פאר טאג שלאגן כפרות אונ מזאל באלד שעכטין די כפרה אבער דר מענטש גיהער אין דער מחשבה אזו צו האבן אז ער איז שולדיג ארבע מיתות ב״ד אונ וואש פאר איין מיתה מען טוט אן דר כפרה די מיתה וואלט בדארפט אויף אים קומען דהיינו דאש שעכטין הייסט הרג · אונ אז מען נעמט אן די סימנים פון דער כפרה דאש הייסט חנק · אונ מיט דעם וואש מען טוט אווארף די כפרה היישט דאש סקילה · אונ מיט דעם וואש מען שמיילעט אפ די כפרה הייסט דאש שריפה אונ אז דר מענטש האט אזוא אין זינען איז דיא כפרה אויף אים מכפר:

אויך איז דער מנהג אום ערב יוה״כ גייט מען אויפן בית הקברות אונ מען גיט צדקה אונ מיט דער צדקה לייזט מען אויש דיא כפרות אונ מיטאר אום ערב יוה״כ ניט פאסטין אפילו

איין

איין תענית חלום: אויך די מענטשין וואש זייא עסין אגאנץ יאר ניט קיין פלייש נאר אום שבת און יום טוב עסין זייא יוא פלייש מעגין זייא אום ערב יוה״כ אויך עסין פלייש און טרינקן וויין ווארום דער טאג איז גלייך וויא י״ט · און עש איז איין גרוישע מצוה אז מען זאל זיך גרוישע תענוגים אן טאן און גוטע זאכין צו׳עסין · אבער ערב יו״כ פאר נאכט זאל מען גרינגע זאכין עסין · ווארום ווער עש עסט שווערע עסין קען דער מענטש ניט רעכט דאוונען און קען קיין רעכט כוונה ניט האבין · דרום ווער עש איז קלוג זאל זיך אפ היטין פון אזעלכע זאכין צוא עסין אום ערב יו״כ פאר נאכט · כדי ער זאל ניט בדארפין מארגין אום יום כפור פיל צורך האבין מכל שכן ווען ער קען גוט דאוונין אויך זאל מען אום ערב ט״כ בייא דער סעודה המפסקת ניט עסין קיין שארפע עסין מיט בשמים נייערט גרינגע עסין ווארג · כדי ער זאל חיו ניט פאר אום ריינגט ווערין אויך זאל מען בייא דער סעודה המפסקת תורה לערנען · און מען זאל ציכטיג עסין: און ווער עש איז זיך אזו נוהג איז דאש עסין גלייך וויא ער האט איין קרבן מקריב געוועזן:

עש איז איין גרוישע מצוה אז איטליכער מענטש זאל זיך טובל זיין אום ערב יו״כ און מען זאל די טבילה ניט האלטין פאר איין קליינע זאך און ווער עש קען זיך יוא טובל זיין דר מוז זיך דרייא מאל טובלין · און ווער עש קען זיך ניט טובלין זאל ער אויף זיך הייסין גיסין פופצעהן קווארט וואשער און די פופצעהן קווארט וואשר מוז מען נעמען אין דרייא אדער אין פיר כלים און גיסין איינש נאכין אנדערין און מען זאל זיך אפ שערין איידר מען טובלט זיך · אפילו איין אבל אין שבעה מעג ער זיך טובל זיין אום ערב יום כיפור אבר ווייבער בדארפין זיך ניט טובל זיין · און איי מען גייט אין דער מקוה גיהער מען כהרהר בתשובה זיין און מען גיהער צוא זאגין ווידוי · ווארום דיא מקוה ריינגט פון אלע עבירות ווען דער מענטש האט אין זינען אז ער וועט דיא בייזע מעשים שוין אייביג ניט טאן:

כל נדרי גיהער מען מיט דעם חזן ווארט בייא ווארט צוא זאגין און מען גהער שטיין בשעת מען זאגט כל נדרי אויך זאל מען גיווארינט זיין מען זאל דעם טלית אן טאן ווען עש איז נאך טאג און דאש גלייכין ליכט אן צוא צינדן אויך ווען עש איז נאך טאג און וויל עש איז אסור אום יום כיפור בייא זיין וויב זיין דרום זאל ער זיך דיא נאכט אפ היטן פון איר און אפילו ניט ריידן מיט איר אויך טאר מען קיין שיך ניט אן טאן אום יו״כ אבער וואו קוט איז מעג מען אין פאנטאפיל גיין ביז אין פאליש אבער ווייטער ניט אבער ווער עש איז איין ספונק און קען אן שיך ניט גיין מעג ער גיין אין דיא שיך ביז אין פאליש אפילו עש איז קיין קוט ניט דא ווען דער מענטש טוט זיך אויש דיא שיך זאל ער וואשין דיא הענט:

ווען עש קומט ערב יום כפור בין השמשות זאל מען ווידוי זאגין מיטן גאנצן קהל און מיט גרויש כוונה · ווען דער חזן זאגט אשמנו · אדער על חטא גהער מען פאמעליך נאך צוא זאגין און ווען מען זאגט ווידוי זאל מען איין בוקין דיא גאנצע שדרה:

עש איז איין גרוישר תקון אז מען זאל אויש זאגין גאנץ תהלים נאך כל נדרי אבר ווער עש איז מיד אדער מיט דעם וואש ער וועט ניט שלאפין וועט דאש דער ווידער זיין זאל מען צום ווייניגסטן דיא ערשטע פיר קאפיטלעך תהלים זאגן דאש איז איין גרוישר תיקון אז מען זאל ניט פאר אום ריינגט ווערין מיט בייזע גידאנקען פון זנות · און מען זאל זעהן זיך אפ צו היטין פון אום ריינקייט · אויך זאל מען זיך ניט צו דעקין דאש גאנצע לייב כדי ער זאל ניט דער היצט ווערין וועט ער באהיט זיין פון בייזע גידאנקען פון זנות און ווער עש

שלאפט

שלאפט אין שול דיא נאכט פון יום כפור זאל ער זיך לייגן אין מערב זייט אדער אין דער
ווייבערשע שול · איין טייל לייט שטייען איין גאנצע נאכט אונ איין גאנצן טאג פון יום כפור
אבער ווען ער פילט אן זיך אז ער ווערט עש ניט קענען אויש שטיין אדער מחמת זיין שטיין
ווערט ער אנטשלאפן ווערין אונ ווערט ניט קענען ערינשט דאווענען · איז בעשער אז מען זאל
זיצין וואו מען מעג זיצין כדי ער זאל ערינשט דאווענען :

דער מגיד משנה שרייבט אז ווייבער בדארפין בשום אופן ניט שטיין א גאנצע נאכט אונ איין גאנצן טאג ווארום אז זייא וועלין אפילו יוא שטיין זיינען זייא ניט בהילפיג דער מיט :

אונ ווייל דער סוד פון דיא הונדערט ברכות איז איין גרוישע זאך בדארף מען אלע טאג
מאכין הונדערט ברכות · דרום גיהער מען אכטונג צוא געבן אז מען זאל ניט פאר
הערין קיין שום ברכה אונ אויף אלע ברכות זאל מען אמן נאך זאגן · עש מעג זיין דיא
ברכות פון שמונה עשרה אדער דיא ברכות וואש מען מאכט איבער דיא ס״ת אדער דיא
ברכות וואש מען זאגט פאר דער הפטורה אונ נאך דער הפטורה דאש גלייכן אויך אנדערע
ברכות זאל מען זעהן צוא ענטפערין אמן :

דער או״ח שרייבט ווען איינער איז קראנק אונ דיא רופאים זאגין ער מוז עסין אונ דער קראנקער וויל זיין איין איבעריגער צדיק אונ וויל פאסטין אזוא טאר ער ניט פאסטין :

ווען איין ליכט איז פאר לאשין גיווארין אום יוה״כ טאר מען ניט הייסין איין אין יהודי ער
זאל אן צינדין · אפילו ווינקען טאר מען אויך ניט · אונ דאש ליכט וואש עש איז פאר
לאשן גיווארן זאל מען אום מוצאי יום כפור אן צינדין אונ מ׳זאל ניט פר לעשין דש ליכט נאר
עש זאל אין גאנצין ווערין אויש גיברענט · רבי יצחק לוריא שרייבט ווער עש ווייגט אונ
טרויערט אום יום כפור אויף דיא צוויי קינדער פון אהרן הכהן היינו נדב ואביהוא וואש זיי
זיינען גישטארבן אין בית המקדש אונ איז מתחרט אויף זיינע עונות דעם זעלבין מענטשין
פר גיבט מען אים די זינד אונ ווערט באהיט אז זיינע קינדר שטארבין ניט פר זיינעם לעבן :

דער מהרי״ל שרייבט ווען מען גייט אום מוצאי יום כפור פון דער שול אהיים זאל מען באלד
זיך מתעסק זיין מיט דער מצוה פון דער סוכה דער ווייל די תשובה טעג זיינען שוין אויש
גגאנגן איבער דעם זאל ער אן הייבין איין מצוה צוא טאן · דש גרייכן זאל מען נעמן די הבדלה
ליכט אונ דער צוא דאש יום כפור ליכט אונ מען זאל איבער די ביידע ליכט איין הבדלה מאכן
חאטשע אום אלע מוצאי יו״ט נעמט מען ניט די הבדלה ליכט :

דיא טעג וואש נאך יום כפור איז זאל מען זעהען קויפין איין לולב אונ אתרוג אונ הדס
אונ ערבה :

הלכות תשובה

אלע צייט אז דר מענטש האט חרטה אויף זיינע עבירות אונ טוט רעכט תשובה אזו ווערט זיין תשובה אן גינומן אבר די תשובה איז גישטעלט גיווארין אויף זיבן מעלות איין מעלה איז גרעסר פון דער אנדערע מעלה :

דיא ערשטי מעלה איז צום בעסטן אזו באלד אז מען האט דיא עבירה גיטאן אונ בדיינקט
זיך אונ האט באלד חרטה אונ טוט תשובה איי ער ווערט שטארק איין גיזונקן אין

דער עבירה איז ראש גלייך אזו וויא איינר פאר גיסט פעטע זאכין אויף זיין קלייד ווען ער נעמט זיך דר צו אזו ווערט דאש קלייר גריינגט אונ עש בלייבט קיין צייכין ניט :

די אנדערע מעלה פון תשובה איז ווען עש איז שוין וויפיל טעג אדער יארין אז ער האט דיא עבירה גיטאן אונ בריינגט זיך ווייל ער איז נאך יונג אונ שטארק צוא דר תשובה אונ לאזט זיך אין דעם יצר הרע ווייטער ניט פאר פירן דאש איז אויך איין גוטע תשובה :

דיא דריטע מעלה איז פון תשובה וואש ער טוט תשובה ווייל ער איז נאך יונג אדער דיא עבירות זיינען אים ניט אזוא צו האנדין צו טאן אזו וויא פריער אדער ער שעמט זיך פאר לייטן שלעכטש צוא טאן אונ דריבר קערט ער אפ פון דעם בייזין וועג איינציג ווייש · אויף דעם זעלביגין זאגט דר פסוק אשרי איש ירא את ה׳ איז טייטש וואול איז צו דעם וואש ער טוט תשובה ווייל ער איז נאך איש איין יונגט אונ איין שטארקער מאן :

דיא פערטע מעלה איז פון תשובה ער פארכט זיך פר איינצדה אדר לייט וועלן עש אים אויף ווארפין דרום פאר לאזט ער דעם בייזין וועג אונ טוט תשובה :

דיא פינפטע מעלה איז פון תשובה ער האט חרטה ווייל ער זעהט אז עש איז אויף אים גיקומען פיל צרות · עש מעג זיין סיא אים אדער זיינע קינדער איבר דעם טוט ער תשובה פון דעסט וועגין אנטפאנגט השי״י מיט זיין גרויש דער בארימקייט דיא תשובה :

דיא זעקסטע מעלה איז פון תשובה ווען ער קומט אויף זיין עלטער אונ ער זעהט אז ער קאן דעם יצה״ר ניט גנוגן טאן ווייל ער איז שלאף אזוא טוט ער תשובה אויף דיא מעשים רעים וואש ער האט גיטאן אין זיין יוגינט · אונ האט חרטה אונ טוט רעכט תשובה מיטן גאנצין הארצין אזו נעמט השי״י די תשובה אויך אן אויף דעם ווערט גיזאגט דער פסוק תשב אנוש עד דכא איז דער טייטש ווען דער מענטש טוט תשובה אויף דער עלטער אז ער קאן שוין ניט טאן קיין עבירות מחמת שלאפקייט ווערט זיין תשובה אויך אן גינומן · דאש גלייכין שטייט אין דר גמרא קדושין ווען איינער איז גיוועזן איין רשע אלע זיינע טעג אונ אויף דער עלטער טוט ער תשובה גידיינקט מען אים ניט זיינע שלעכטע מעשים אונ זיין תשובה ווערט אן גינומען פאר השי״י :

דיא זיבטע מעלה פון תשובה די איז דאש ערגשטע · וויפיל ער האט גילעבט איז אים ניט גיקומען אין זיין מחשבה קיין שום חרטה אויף זיינע עבירות וואש ער האט גיטאן · נייערט אז ער זעהט אז עש קומט די צייט צוא שטארבין דעמסט מאל קריגט ער ערשט חרטה אויף זיינע בייזע מעשים אונ זאגט ווידוי מיט גרויש כוונה · אזו נעמט השי״י אן זיין תשובה מיט גרויס דער בארימקייט כדי ער זאל ניט פאר שטויסין ווערין :

אונ אזוא וויא דיא תשובה איז צוא טיילט אויף זיבין מעלות אזוא נעמט השי״י אן איטליכן זיין תשובה נאך זיין מדרינה נאך אבער ווער עש בלייבט ביא זיין בייזהייט אפילו פאר זיין טויט האט ער קיין חרטה ניט אונ טוט קיין תשובה ניט אונ שטארבט אן תשובה דער זעלביגער הייסט איין אפיקורס ער גלייבט ניט אין דעם יום הדין אונ פאר דארבט זיין לייב אונ זיין נשמה דעם זעלבגין איז מען דן אין דעם גיהנם דורי דורות :

אונ צו שטארקין די הערצר פון דיא בעלי תשובות כדי זיי זאלין ניט פאר לארין ווערין פון תשובה טאן ווייל זייא גידיינקן אז זייא האבין פיל עבירות גיטאן אלע זייערע טעג וויא אזו זאל ער קומען פאר השי״י שעמט ער זיך וויא איין גנב אזו וועט ער זאגין אונ דורך דעם וועט ער זיך אפ לאזין פון תשובה · נייערט דיא עבירות זאל ער גידיינקען נאר ער זאל איבער נעמען אין זיינעם זינן אז השי״י זאל מיר מוחל זיין דיא עבירות מיט פיל גינאר אונ בארים הארציקייט ער בגערט ניט צוא פאר דארבין דיא וועלט אזו וויא עש שטייט איז

יחזקאל

יחזקאל הנביא הש"י זאגט איך בגער ניט אז דר מענטש זאל שטארבין נור עש איז שולדיג דעם טויט נייערט ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבין דהיינו לעולם הבא:

אויך גיהער מען צו וויסין קיינרלייא זאך בשטייט ניט קענן תשובה האטשע ער האט גטאן אזוא פיל עבירות וואש האט נאר קיין צאל ניט העלפט פארט תשובה נעמט אייך איין משל פון מנשה וואש ער האט גישטעלט איין דמות אין דעם היכל אונ האט דאש גיטאן כדי צוא דער צארנן הש"י אונ דער נאך אז דער מלך אשור האט אים גיפאנגען אונ האט אים גיזעצט אויף איין קופרנעם פערד וואש דאש פערד איז גיוועזין אינעווייניג הויל אונ האט ארין גיטאן פייער אינווייניג כדי ער זאל פאר ברענט ווערין אויפין פערד דענשט מאל האט ער אן גיהויבין שרייאן צוא גאט מיטין גאנצין הארצין האבין די מלאכים אויף אים מקטרג גיוועזין אז הש"י זאל זיין תשובה ניט מקבל זיין אויף דיא שלעכטע מעשים וואש ער האט גיטאן אלע זיינע טעג דער נאך האט זיך הש"י איבער אים דער בארימט אונ האט זיין תפלה אן גינומען אונ האט אים פון דעם פייער מציל גיוועזין אונ האט אים גישיקט איין מלאך האט אים דר מלאך גיבראכט קיין ירושלים · אונ האט דער נאך גרויסע תשובה גיטאן איצונד איז ער דער העכשטער אין גן עדן איבער אלע בעלי תשובות:

אויך גיהער מען צוא וויסן דיא בעסטע תשובה איז דיא חרטה אונ ווידוי אונ דיא חרטה ווערט אנדרש ניט דער קענט נייערט דורך וויינען אז מען וויינט אונ זיפצט מיט איין צוא בראכין הארץ אויף זיינע זינד:

דער רוקח שרייבט ביז צו נעילה אום יום כפור קען דער יחיד תשובה טאן · אונ זיין תשובה ווערט אן גינומען ווען ער איז אליין:

אין איב פון רבי עקיבא שרייבט דיא בעלי תשובות זיינען בייא הש"י נעהנטער אז דיא מלאכים ווארום דיא בעלי תשובה שטייען גאנץ נאהנט בייא דער שכינה אונ ווער עש בצווינגט זיין יצר הרע אלע טאג אונ זאגט ווידוי אזוא זאגט הש"י אויף אים יענער איז מיינער אונ ער איז זוכה צוא עולם הזה אונ צוא עולם הבא:

דאש איז דער סדר פון תשובה טאן · צום ערשטין זאל ער עריגשט ווידוי זאגין צוא בקענען זיינע מעשים אז ער זאל זיך מצער זיין דרויף אונ זאל וויינען דרויף · אונ זאל זיינע מעשים בזוכין אונ זאל זייא בזכרון האבין וואש ער האט פאר קרימט מיט זיינע בייזע מעשים אונ ער זאל זיך שעמען אונ זאל זאגין ווייא איז צוא מיר וואש איך האב גיטאן אונ האב ווידער גישפעניגט קענן דעם מלך מלכי המלכים אונ האב עובר גיוועזין אויף זיין תורה אונ האב פגימות גימאכט אין מיין נשמה וואש וועל איך טאן ווען מיין צייט וועט קומען צו שטארבין · ווייא ווייא איז מיר אונ ווייא איז צו מיין הארץ ווען איך דער מאן זיך אז איך האב ווידער גאט גיטאן אונ ווידער זיין גיבאט ער איז היילינ אונ ריין אונ איך מענטש בין פול מיט אום פלייט וויא איין פאר שטונקענער הונט · אונ איך זינדיגער מענטש וויא איך האב מיין גוף אונ מיין נשמה פר אום ריינגט מיט גדוישע זינד איצונד האב איך גרויש חרטה דרויף אונ וועל דיא שלעכטע מעשים שוין מער גישט טאן אלע מיינע לעב טאג אונ וועל מיך ווייטער אפ היטין אז איך זאל צוא דיא בייזע מעשים ניט קומען אונ זאל זאגין דיא ווידוי מיט איין גבוקט קאפ אונ די אויגן זאלין רינן טרערין אונ זאל דיא שיך אפ טאן פון דיא פים אונ זאל זאגין איך טרויער אויף מיינע עונות חטאים ופשעים וואש איך האב גיזינדיגט אונ גמיסטייט אונ וואש איך האב קעגין דעם העד פון דער וועלט גזינדיגט יוצרי עושי בוראי ער האט מיר גרויש גוטש

ניטאן

גיטאן אונ איך האב אים ביז גיטאן איצונר שעם איך מיך פאר מיר זעלבשט וויא וויא איז צו מיר · אונ איצונד וויל איך געבין אונטער טעניג מיין לייב צוא רער ערד איצונר זעצט מען זיך אויף דער ערד מיט איין ביטר הארץ אונ זאל שיטין אש אויף זיין קאפ אונ זאלפויינן אויף זיינע זינד אונ רער נאך זאל ער אויף שטיין אונ זאל אזוא זאגין נוא איך שטייא אויף אונ בקען מיינע זינד מיט איין גיבוקטין קאפ אונ מיט איין צו בראכין הארץ אונ מיט מינע שלפע הענט אונ מיט שווערע פיס אונ מיט איין גבוקטע שדרה אונ מיט צו ריסנע קליידר אונ מיט צו בראכנע גלידר:

אלהינו אונזער גאט אונ גאט פון אונזרע עלטרין עש זאל קומן פאר דיר מיין גיבעט אונ רוא זאלשט ניט פאר הוילין פון מיין גיבעט · איך בין איין עזות פנים אונ הארט נאקין צוא זאגין פאר דיר גאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטרין אלטם איך בין איין צדיק אונ האב ניט גיזינדיגט דען פאר וואר איך האב יוא גיזינדיגט :

אשמתי איך האב גשולדיגט בגדתי איך האב גיפעלשט גזלתי איך האב גירויבט דברתי דופי איך האב גירעט לעסטרקיים העויתי איך האב פאר קרימט והרשעתי. איך האב שלעכט גיטאן זדתי איך האב גמוטווילינט חמסתי איך האב מיט גוואלד ביי יענם איין זאך גיקויפט אונ יענר האט קיין לוסט גיהאט צו פאר קויפין טפלתי שקר איך האב מיך בהעפט צוא פאלשקייט יעצתי רע איך האב יענעם ביז גיראטין ווען איינער האט מיך איין עצה גיפרעגט כזבתי איך האב ליגין גיזאגט לצתי איך האב גישפעט מרדתי איך האב ווידער גשפעניגט נאצתי איך האב דער צארינט סררתי איך האב אפ גיקערט פון דעם גוטין וועג עויתי איך האב גיזינדיגט מיט פר קרימענש פשעתי איך האב גימסטייט צררתי איך האב יענעם בליידיגט קשיתי עורף איך האב גיהארט מיין אקין רשעתי איך האב איביל גטאן שחתתי איך האב פר דארבין תעבתי איך האב פאר ווירדיגט .תעיתי איך האב גיאירט תעתעתי איך האב איין אנדרן פאר אירט סררתי איך האב פר קערט פון דיינע גיבאט אונ פון דיינע גירעכט דיא גוטע אונ האב זייא ניט גיאכט :

ואתה צדיק אונ רוא בישט גרעכט אויף אלעם ווש עש איז אויף מיר גקומן דען דוא טושט אלץ ווארהפטיג אונ איך האב אלץ פר שולדיגט·נוא וואש זאל איך פר דיר זאגין וואש דוא זיצט אין העכשטין הימל · אונ וואש זאל איך דער ציילין פאר דיר וואש. דוא רואטסט אין אלע הימלן · פאר וואר אלע פאר בארגנע זאכן אונ קלארע זאכן ווייסטו אלטש וואול :

דען דוא ווייסט וואול אלע סודות פון דער גאנצער וועלט אונ די פר הולינע אונ פאר בארגינע זאכין פון אלע לעבדיגע · דען דוא זוכשט אלע קאמערין פון דעם לייב אונ פרובשט אלע גדאנקען פון ראש הארץ אונ קיין שום זאך איז ניט פר הוילין פון פאר דיר אונ עש איז ניט פאר בארגין קיין שום זאך פון דיינע אויגין :

אנא איך בעט דיך גאט דוא האסט מיך בשאפין אונ האסט מיך גשפייזט ביז דעם היינטיגין טאג · אונ איך האב דיך מיט איין נארשקייט דער צארינט אלע טאג מיט מיינע בייזע מעשים אונ האב וויא פיל מאל גזינדיגט מיט פיל עבירות אויף דר וועלט אונ איצונד באקען איך מיינע זינד אונ וויל זייא פר לאזין אונ איך וועל זייא שוין מער ניט טאן אונ האב חרטה דרויף· אונ איך בעט דיך גאט דר בארים דיך איבר מיר אונ פר גיב מיר מיינע זינד אזו וויא עש שטייט אין פסוק וועך עש בקענט אונ פר לאזט זיינע מעשים רעים דר ווערט דר בארימט · אונ איצונד נעם איך אויף מיר אז איך וועל זיך דער ווייטערין פון דעם שלעכטין וועג :

אנא איך בעט דיך פאטער דער בארמיגר דא טוא איך מיין הארץ צו רייסין מיט זיפצין · אונ אין פר בארגניש טוט מיין לייב וויינען · אונ איך בעט אום דער בארמיקייט אונ גיגאד ווי איין ארום מאן טוט בעטין אויף דעם טיר אז מען זאל אים העלפן אזוא זאלסטו מיר העלפין אז

איך זאל קענען רעכט תשובה טאן · פאטר קיניג טוא עש פון דיין גרוישין גיאכפרטן נאמען וועגן דו ביסט שטארק אונ פארכצום נוא. פון איצונד אן וועל איך צווינגן דעם יצר הרע · עש זאל זיין צו ווילין פר דיר גאט דער בארמיגער אונ לייט זעליגער דער וואש בגערט תשובה עש זאל ווערן פאר קערט מיינע זדונות צו זכיות אונ דער בייזר מלאך זאל ניט ווערין · אז דר פסוק שרייבט גאט איז גוט אונ רעכט פארטיג דרום ווייזט ער דיא זינדיגר דעם גוטין וועג ליבר גאט דיינעם וועג לאז מיך ווישין אין דיינע שטעגן זאלשטו מיך לערנען ווארום איך טו ריך אן רופין מיטן גאנצין הארצין ענטפר מיר גאט דען דיינע געזעץ וועל איך היטן · עש זאל זיין צו ווילין פר דיר דיא זאג פון מיין מויל אונ דיא גדאנקן פון מיין הארץ גאט מיין גאט דוא ביסט מיין בשעפר אונ מיין דער לייזר :

אין ספר דבר שבקדושה שטייט אזו איי מען זאגט ווידוי זאל מען צום ערשטין דאש זאגין · הריני איך בין מוחל צו דעם ווער עש האט מיך דער צארינט עש מעג זיין מיט ווילן אדר אן ווילן אדר מיט הערן אדר מיט זעהן אדר מיט דבור אדר מיט מחשבה אלץ וויש דש מויל קאן ריידין אדער וואש דאש הארץ קאן גדיינקען כדי אז קיין שום מענטש זאל ניט גישטראפט ווערין דורך מיר ניט אויף דעם הימל אונ ניט אויף דער ערד ניט אויף דער וועלט אונ ניט אויף יענער וועלט :

רבונו של עולם איך ווייש גיוויש אז פון אונזערע זינד איז ירושלים חרוב גיווארין אונ דיין שכינה איז פון דעם היילגין ארט גירירט גיווארין אונ דו האשט דאך גיזאגט ווער עש פר קאזט זיינע עבירות דער ווערט דער בארימט דרום זאל זיין צו ווילן פאר דיר מיין גיבעט :

אונ מען זאגט אלהינו אונ אשמתי ביז אנא דאש האבין מיר גישטעלט פריער :

אונ ווען מען האט שוין גיזאגט דיא ווידוים דער נאך זאגט מען דאש :

יהי רצון עש זאל זיין צו ווילן פאר דיר גאט מיין גאט אז דוא זאלסט מיר פאר געבין אלע מיינע זינד אונ פר קרימעניש אונ מיסטייט :

על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט עסין אונ מיט טרינקען : על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט אלץ איך האב דש בענטשין ניט גיאכט : על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט פאר דיר אונ האב נאוה גיטריבין : על חטא אויף דיא זינד ווש איך האב גיזינדיגט מיט דעם ווארט נדר : על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט בייזע גידאנקען פון עבירות : על חטא אויף דיא זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט איין זאמלן צו מחלוקת : על חטא אויף דיא זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט זנות : על חטא אויף דיא זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט דעם וואש איך האב עובר גיוועזן אויף חרם : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גיזינדיגט מיט טריפות : על חטא אויף דיא זינד ווש איך האב גיזינדיגט מיט טרינקן : על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט דאש וואש איך האב ניט גיאכט דעם כבוד פון תלמידי חכמים :

על חטא אויף די זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט רכילות ולה"ר : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גיזינדיגט דש ווש איך האב קיין מעשר ניט גיגעבן : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גזינדיגט ווש איך האב מיך ניט רעכט גיוואשן צום עסין : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גזינדיגט אין פר בארגניש : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גיזינדיגט מיט עושר דש הייסט איך האב יענם גזילות גיטאן : על חטא אויף די זינד ווש איך האב גיזינדיגט וואש איך האב ניט מדקדק גיוועזן מיט ציצית ותפלין : על חטא אויף דיא זינד וואש

איך

איך האב גיזינדיגט אונ האב ניט מקדש השם גוועזן : על חטא אויף די זינד וואש איך האב גזינדיגט מיט רונז דאש הייסט איך האב גיצארינט : על חטא אויף דיא זינד וואש איך האב גיזינדיגט מיט שקרים דאש הייסט איך האב ליגן גיזאגט :

על חטא אויף די זינד וואש איך האב עובר גיוועזן אויף תורת משה אונ האב עובר גיוועזן אויף מצות עשה אונ אויף מצות לא תעשה דאש איך בין חייב כרת אונ ארבע מיתות ב"ד איך האב עובר גיוועזן אויף תורה שבכתב אונ אויף תורה שבעל פה אונ דיין הייליגין גיאכפערטין נאמען האב איך גלייקינט אין דיין קינגרייך אונ דיין פארכט האב איך ניט גיאכט · אונ דוא נאט ביסט גרעכט אויף אלטס וואש דוא האסט אויף מיר גיבראכט אונ דוא ביסט ווארהאפטיג אונ איך האב גמיסטייט :

אין ספר חסידים שטייט ווען איינער האט גיפאסט זאל ער דאש זאגין צוא מנחה מיט גיוויין · עש זאל אויש לעשין מיינע טרערין דיין גרים צארין פון מיר · אונ מיין הארץ וואש איז צו גאנגען וויא איין וואשער זאל עש אויש לעשין דיא קוילין וואש איך האב אן גצונדין מיט מיינע עבירות אונ מיין אפקערין וואש איך האב ווידער גיקערט מיט מיין תשובה זאל מאכין ווידער קערין דיין צארין פון מיר אונ מיין פייניגין אונ מיין פאסטין זאל דיך מאכין דער פילין אויף מיר מיט גרויש דער בארימקייט אונ מיין טיש וואש איך האב היינט ניט אן גגרייט זאל פאר דיר זיין אזו וויא איין מזבח אונ דעם טאפ וואש איך האב היינט ניט גישטעלט צום פייער זאל פאר דיר גרעכנט זיין וויא דאש פייער פון דעם מזבח אונ מיין נפש וואש איך האב היינט ניט אן גריכט זאל פאר דיר גירעכינט זיין אלש וויא איין מנחה · אונ דאש מינערונג פון מיין בלוט אונ מיין חלב זאל פאר דיר גירעכינט זיין גלייך אז איך האב גשפריינגט בלוט אויפין מזבח אונ גלייך אז איך האב דאש חלב גרעמפט אויפין מזבח :

אונ דיא טרערין פון מיינע אויגין זאל זיין גלייך ביא הש"י אז איך וואלט גיגאסין אלטין ויין אויפין מזבח · אונ דעם קול פון מיין וויינען זאל גירעכינט ווערין פאר הש"י גלייך וויא די לוים האבין גיזונגען אין בהמ"ק אונ דאש פינצטרניש פון מיינע אויגן פון דעם פאסטין אונ פון וויינען זאל גירעכינט זיין פאר הש"י גלייך וויא איך האב ליכט אן גיצונדין אין ליכט בהמ"ק אונ דאש ריח פון מיין מויל פון פאסטין זאל גירעכינט ווערין גלייך וויא דאש ריח פון קטורת אונ דאש שלאפקייט פון מיינע גלידער זאל גירעכינט זיין גלייך וויא מען האט צוא שניטן דיא גלידער פון דעם קרבן אונ דאש וואש מיין הארץ איז צוא בראכין זאל גירעכינט זיין אז די שטיינר פון מזבח אונ דש פר ענדרונג פון מיינע קליידר זאל גירעכינט זיין אז די קליידר פון כ"ג · אונ דאש מינערונג פון וואשין זאל גירעכינט ווערין אז די כהנים האבין זיך גיוואשין פון האנט פאס אונ וויא מיין הארץ איז צו ריסן אין מיר אזו זאל צוא ריסן ווערין דאש בוך וואש מיינע זינד זייגען דרינן גשריבין אונ דאש וואש מיין מויל איז אפין צו תפלה אזו זאל פאר שטאפט ווערין די מייל פון די מקטריגים אונ דאש שלאפקייט פון מיינעם הארץ איבער דעם זאל דער פרייט ווערין דיא הערצר וואש בגערין גינאד אונ פון וועגין וואש מיין לייב איז פארדארט פון תענוגים איבער דעם זאל איך ניט לער פון דיר ווידער קערין אונ עש זאל דער פילט ווערין מיין טרייסט אונ מיין גיבעט אונ מיין ווידער קערין מיט תשובה זאל דיך רבש"ע מאכין צו מיר ווידער קערין אונ בווילינגן מיך ווארום איך האב מיך בדיינקט אויף מיינע בייזע מעשים וואש איך האב אלע מיינע טעג גיטאן זיא מיט ווילין אונ זיא אן ווילין אונ דו גאט זעהסט אונ ווייסט פון אלעם אונ פרובסט אלע גידאנקן פון די נירין וואש זיי טראכטין אונ דו גאט ווייסט מיינע גידאנקן וואש איך

דאס איצונד מיר פיר גיטוהן זאלין איטר זיין פאר דיר גאט אונ פאר דיין טוי̈אר · אונ עש זאל זיין דיין ווילין צו טוהין אויף מיר אמן סלה :

אונ מען גיהער צוא וויסין וויא מען זאל דיא תשובה כסדר טאן איינש נאכין אנדרין · דהיינו ווען איינער האט פון זיין חבר גנבה אדער גזלה אזו מוז ער יענם צום ערשטין די גניבה אדער דיא גזילה אפ געבין אונ דער נאך תשובה תפלה צדקה תענית טאן אונ מען מוז צום ערשטין חרטה האבין אויף דעם וואש ער האט גיטאן אונ זיך מיהע געבין אלע עונות קענין מענטשין ווידר גוט צוא מאכין · אונ דער נאך תשובה טאן אונ זאל תורה לערנען ווארום דער עיקר תשובה איז גוט צו מאכין די עבירות אונ תורה לערנען ווארום די תורה ווערט גירופין אור איז טייטש ליכט דיא תורה מאכט ליכטיג דעם מענטשין זיינע אויגן ער זאל זיין גוט אונ פרום אז ער זאל תשובה טאן כדי זיינע זינד זאלין אים פאר געבין ווערין דר נאך ווען מען וויל תשובה טאן מוז מען צום ערשטין חרטה האבין אויף זיינע עבירות אונ תשובה דרויף טאן אונ דער נאך תורה לערנען :

אונ אזו שטייט אין זוהר בשידליך אז דער מענטש איז איין גריכט מיט עבירות נעמט מען זיין תורה ניט אן פאר השי״ וואורם עש שטייט אין פסוק כל אשר בו מום לא יקרב דאש איז טייטש אלדינג וואש האט אין זיך איין מום טאר מען ניט מקריב זיין · אונ דער מענטש שטינקט פון זיינע עבירות ווארום די עבירות ווערין אן גירופין אומריינקייט · נוא וויא וויל דר מענטש זיך גנעהענען צו השי״ דען השי״ ווערט זיך פון אים אפ קערין דרויף האבין אונזרע חכמים גיזאגט וואול איז דעם מענטשין וואש ער לערינט תורה אונ טוט אן נחת רוח צוא זיין בשעפער דהיינו ווען ער איז ריין פון עבירות אזו איז זיך השי״ מיט אים משמח אונ מיט זיין תורה ווארום דאש איז די ערשטע מעלה אז די תורה וואש ער לערינט זאל פאר השי״ אן גנומען זיין · אבער ווער עש איז פול מיט עבירות איז זיין תורה קיין נחת רוח פאר השי״ ווארום מיט זיין תורה ציהט ער דיא שכינה אויף זיך :

נעמט אייך איין כלל דער צו אזו אויף איין ארט וואו עש איז אומריינקייט אדער וואו עש איז איין סירחון טאר מען ניט זאגין קיין קרושה אונ אויך ניט אין דער מחשבה האבין · ממילא ווי קען ער תורה לערנען ווייל ער איז נאך אום ריין פון עבירות דיא אלע קרושות לויפן פון אים אוועק וויא דער פסוק שרייבט אם רחץ ה׳ את צואת בני ציון דאש איז טייטש אז השי״ וועט אפ וואשין דיא אומריינקייט פון ציון דאש מיינט דער פסוק דיא עבירות · דרום קאן מען ניט אנדערש קומען צו תורה לערנען נייערט מען מוז צום ערשטין תשובה טאן כסדר אזו וויא מיר האבין גישריבין :

אונ דער עיקר תשובה איז אזו · אז מען זאל איטליכע מצוה טאן גישווינדר איידער פריער :

אויך גהער מען צו וויסן ווען איינר מאכט איין פגם אין זיין נשמה מיט די עבירות וואש ער האט גיטאן אונ שטארבט אן תשובה מוז דיא נשמה קומען אין דעם גיהנם אריין אונ איז אזוא לאנג אין דעם גיהנם ביז די נשמה ווערט ריין פון אלע פלעקין וואש זיא האט גיטאן ביין לעבין אבר ווער עש האט פאר ריכט זיינע מעשים בייא זיין לעבין דהיינו ווען איינר האט גיזינדיגט מיט זיין מויל אונ האט גירעט לה״ר אדער ניבול פה אדער מסירות זאל ער מיט זיין מויל תורה לערנען אונ ערינסט תפלה טאן :

אונ ווען איינר האט גיזינדיגט מיט זיינע אויגין זאל ער דער נאך זיינע אויגין אונטר שלאגין · אונ ווען איינר האט לייטין אראפ גיפירט פון דעם גוטין וועג זאל ער זעהן אז ער זאל שוין פירין דיא לייטין אין גוטן וועג דהיינו ער זאל אכטונג געבין אז זייא זאלין מדקדק במצות זיין

אונ

אונ זאלין תשובה טאן · אונ ווען איינער האט זיך הויך גהאלטין אונ האט גאוה גיטריבן מיט זיין עשירות זאל ער זיך דער נאך בהעפטין צו ארימע לייט · אונ ווען איינער האט גיזינדיגט מיט זיין געלט זאל ער דר פר צדקה געבין אונ גומל חסד זיין מיט דיא לייט · דרויף האבין אונזערע חכמים גזאגט דיא תשובה איז איין פאנציר פאר דיא פורעניות דהיינו ווען ער פאר ריכט זיינע גלידער אויף דער וועלט בייא זיינעם לעבין בדארף ער שוין ניט קומן אין גיהנם ארין צו פאר ריכטן זיינע גלידער :

אונ פיל ספרים שרייבין ובפרט דער רוקח דאש דיא תשובה מוז זיין אויף דער גיוויכט כלומר אזו איז דער פשט אזו איין הנאה וואש ער האט גהאט פון דער עבירה אזו מוז ער זיך פייניגן דהיינו ער האט זנות גיטריבן מוז ער פאסטין פיר אונ אכציג טאג · אונ ווער עש איז גיוועזין בייא איין אשת איש מוז ער פאסטין צווייא הונדערט אונ זעכצעהן טעג · אונ ווער עש האט זנות גיטריבין מוז ער פאסטין פערציג טעג · אונ איין טייל זאגן ער מוז פאסטין ניין אונ זעכציג טעג: אונ וועז איינר איז גיוועזן ביי זיין ווייב אין דער נדה מוז ער פאסטין ניין אונ זעכציג טעג · אונ ווען איינער האט פאלש גישווארין · מוז ער מודה זיין דאש ער האט פאלש גישווארין אדער ער האט עובר חרם גיוועזן מוז ער פאסטין זעקס אונ דרייסיג טעג :

אונ ווער עש האט גירעט אין שול דברים בטלים אפילו ניט אין דר שמונה עשרה בשעת דער חזן האט גיזאגט מוז ער פאסטין פערציג טעג אונ דער נאך זאל ער שטיין אין שול באימה וביראה אונ זאל זיין תפלה מיט גרויש כוונה טאן :

אונ ווער עש רעט רכילות אדער לשון הרע מוז ער צום ווייניגסטין פאסטין פערציג טאג · אונ ווער עש איז איין שפעטער מוז ער צום ווייניגסטין פאסטין הונדערט אונ צוואנציג טעג · אונ ווער עש האט גרעט נבול פה בדארף ער איין האלב יאר פאסטין מאנטיג אונ דאנרשטיג · אונ ווער עש איז מבזה דעם פאטער אדער די מוטער אדער ער פלוכט זייא מוז ער פאסטין זעכציג טעג אונ זאל זיך לאזין מלקות שלאגין · אונ ווער עש איז מבייש זיין חבר פאר לייט זאל ער פאסטין פערציג טאג · אונ ווער עש גיט זיין חבר איין צו נאמען זאל ער פאסטין דרייסיג טעג · אונ ווער עש עסט נבילות אדער טריפות בדארף ער פאסטין איין אונ נייגציג טאג : אונ ווער עש לאזט זיך אפ נאלין דיא פיאות פון דעם קאפ זאל ער פאסטין זעקס אונ אכציג טעג · אונ ווער עש גייט אין שעטנז זאל ער פאסטין הונדערט אונ איין טאג :

אונ ווער עש איז מחלל השם דאש הייסט ער טוט עבירות פאר לייט אונ אנדרע לייט לערנען זיך פון אים אפ אונ טוען אויך דיא מעשים · אדער ווען ער איז מבזה איין מצוה פאר איין אינו יהודי דהיינו ער איז מחלל שבת אדער ער שטיפט איין חוצפה אין דער שול אונ דער אינו יהודי שטייט אונ לאכט אונ איז מבזה אונזער אמונה זייער שטארק דאש איז איין גרויסע עבירה דאש מיר קענן קיין תשובה דרויף גפינען אזו זאל ער צום ווייניגסטן אויף זיך נעמען אז ער זאל אזעלכע עבירות שוין ניט טאן אונ זאל זאגן פאר פיל לייט חטאתי עויתי ופשעתי איך האב מחלל השם גיוועז אונ זאל פאסטין וויפיל טעג ער וויל אונ זאל תמיד וויינען אונ זאל בעטן צו הש"י אז ער זאל אים מוחל זיין:

אונ ווען איינר האט מסיג גבול גיוועזין דעם חבר דעם העלפט קיין תשובה ניט ביז ער מוז אום קערין דעם חבר זיין שאדן אדער ווען ער האט דעם חבר עפים אויש גיקויפט העלפט אויך אים קיין תשובה ניט ביז ער מוז צום ערשטין זיין חבר אום קערין וויפיל ער האט גיקענט פאר דינן אן דעם :

און ווען איינער האט גינומען ריבית דער שטייט ניט אויף קיין תחיית המתים מוז ער צום ווייניגסטין פאסטין אגאנצין יאר און זאל ווידוי זאגין · און אז ער ווייסט פון וועמען ער האט גנומן ריבית זאל ער אפ געבין · און אז דער דאזיגער איז גשטארבין וואש ער האט ביי אים גינומען ריבית זאל ער אום קערין צו זיינע יורשים אבער אז ער וייס ניט פון וועמן ער האט גינומן רווחים זאל ער אנטליין צו ארעמע לייט געלט אן רווחים און זאל פיל צדקה געבין און אויף זיך נעמען אז ער זאל ווייטער קיין רווחים ניט נעמען :

און ווען איינער איז אום שבת גינאנגען חוץ לתחום מוז ער פאסטין זיבין וואכין דהיינו עש זאל אן טרעפין פערציג טעג : עש שטייט אין ספר שבולי הלקט צווייא ברידער זיינען אמאל גיקומען צוא גיין פון וועג אום פרייטאג צו נאכט אז מען איז שוין גינאנגען פון שול האט מען זייא קיין שלום עליכם ניט גיגעבין · אום זונטאג האט מען אויף זייא גוזר גיוועזין אז זייא זאלין פאסטין מאנטיג און דאנערשטיג און ווידער מאנטיג דער נאך האבין זייא זיך אויש גליזט מיט צדקה :

און דאש זיינען די קליינע און דיא גמיינע עבירות וואש מענטשן האלטן דאש פאר נישט מוז מען אזעלכע תשובות דרויף טאן און מכ״ש ווער עש טוט גאנץ גרוישע עבירות מוז מען גיין צום רב אז דער רב זאל זייא ארויש געבין איין תשובה : דער רבינו יונה שרייבט עש זאל הארב זיין דיא גרינגע עבירות אין דיא אויגין פון מענטשן אין פיר ערלייא זאכין :

דאש ערשטע איז מען זאל ניט זעהן דיא קליינהייט פון דער עבירה נייערט מען זאל גידיינקען דיוואָרנונג וואש אונזערע ספרים פאר ווארנען :

דאש אנדערע איז דער יצר הרע האט גיבר זיין מאכט דעם מענטשין אן צוא ריידין אז ער זאל עבירות טאן וואש דיא מענטשין האלטין פאר גרינג און קליין און טוען איינציג וייש ביז זייא קומען צו אנדער ווערין זייא פיל דער נאך קומט דר פאר אזו איין עונש וויא אויף איין גרוישע עבירה דאש איז גליך אז איין פארים איז שלאף אז מען נעמט אבר צווייא אדר דרייא פעדים צו אנאנדר ווערט עש שוין שטארק אזו זיינען דיא קליינע עבירות אויך :

דאש דריטע איז ווען דר מענטש ווערט שוין גוואונט מיט דר עבירה ווערט שוין ביי אים גליך וויא איין היתר און דר נאך טוט ער שוין עבירות און היט זיך שוין גאר ניט דער פון :

דאש פערטע איז ווען דער יצר הרע רעט אים איבער צוא איין קליינע עבירה דר נאך רעט ער אים איבר צו איין גרוישע עבירה · אויך אויף דעם האבין אונזערע חכמים גיזאגט איין עבירה ברייינגט דיא אנדערע עבירה :

דער ראשית חכמה שרייבט ווער עש וויל אין איין מאל תשובה טאן אויף אלע עבירות וואש מען איז דרויף שולדיג ארבע מיתות ב״ד חאטשי עש איז בעסר אז מען זאל אויף איטליכם עבירה זיין תשובה טאן · פון רעסט וועגין אז ער וויל אין איין מאל תשובה טאן אויף אלע עבירות איז אויך גוט דהיינו ער זאל אזו טאן ער זאל פאסטין צוויי הונדערט טעג נאך אנאנדער און זאל זאגין אלע טאג די פרשה פון דר עקידה ווש זיא שטייט אין פרשת וירא און זאל זיך אין זיין מחשבה נעמן גליך ווי ער איז אליין גבונדין אויפן מזבח און מען וואלט אים מקריב זיין :

און ווער עש האט גיטאן עבירות מיט כוטווילקייט און האט דעם יצר הרע אויף זיך גיצוגין איז איין תקנה צו פאסטין הונדערט הפסקות און איטליכע הפסקה זאל זיין צווייא טעג און צווייא נעכט :

דער נביא האט גיזאגט נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל יי איז טייטש לאמיר זוכן אונזערע

וועגין

וֶוענִין אוּנ לָאזִין מִיר פָּארְשְׁטִין אוּנ לָאזִין מִיר תְּשׁוּבָה טָאן צוּא גָאט · דָאשׁ הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים גְּגְלִיכְן צוּ אַיין חוֹלֶה דֶער חוֹלֶה מוּז וִויסְן וָואשׁ זַיין קְרַאנְקְהַייט אִיז אוּנ מוּז נָאךְ פְּרֶעגִין נָאךְ רְפוּאוֹת אוּנ מוּז דֶער צֵיילִין דֶעם רוֹפֵא וָואשׁ זַיין קְרַאנְקַייט אִיז כְּדֵי דֶער רוֹפֵא זָאל וִויסִין וָואשׁ פַאר אַיין רְפוּאָה עֶר זָאל אִים טָאן · אָבֶּער וֶוען דֶער חוֹלֶה וֶועט וֶועלִין זָאגִין אִיךְ פַאר לָאז מִיךְ אוֹיף גָאט עֶר וֶועט מִיר הֶעלְפִין אָן רְפוּאוֹת · רֶעט דֶער חוֹלֶה נָאר אָן פַאר שְׁטַאנְד וָוארוּם דֶער מֶענְטְשׁ בַּדַארְף אַלְטְשׁ טָאן נָאךְ זַיין נַאטוּר נָאךְ וָואשׁ מִיגְלִיךְ אִיז · אַזוֹ וִויא דָאשׁ פֶּערְד אִיז אָן גִיבְּרֵייט צוּא דֶער מִלְחָמָה אוּנ צוּ גָאט אִיז דִיא הִילְף · אַזוֹ אוֹיךְ דֶער חוֹלֶה וֶוען עֶר זוּכְט נָאךְ רְפוּאוֹת אַזוֹא שִׁיקְט אִים הַשׁ״י צוּא אַיין גוּטִין רוֹפֵא מִיט גוּטֶע רְפוּאוֹת · אַזוֹ אִיז אוֹיךְ וֶוען עֶר אִיז אַיין חוֹלֶה אִין זַיין נְשָׁמָה מַחֲמַת זַיינֶע זִינְד מוּז עֶר זוּכִין רְפוּאוֹת דְהַיְינוּ נָאךְ תְּשׁוּבָה וּבִפְרַט עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין פִיל סְפָרִים פוּן תְּשׁוּבָה דְרוּם גִיהֶער מֶען צוּא זוּכִין אִין סְפָרִים וִויא אַזוֹ מֶען זָאל תְּשׁוּבָה טָאן וָואשׁ עֶר זָאל יוֹא טָאן אוּנ וָואשׁ עֶר זָאל נִיט טָאן · אוֹיבּ עֶר זָאל טָאן תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל דְהַיְינוּ עֶר מוּז זִיךְ מְשַׁעֵר זַיין וִויא גְרוֹישׁ עֶר הָאט אַיין הֲנָאָה גִיהַאט פוּן דֶער עֲבֵירָה אַזוֹ פִיל מוּז עֶר זִיךְ פַּייְנִיגִין זַיין לַייבּ אוּנ זַיין הַארְץ אוּנְטֶער טֶענִיגְן אוּנ מוּז זִיךְ אַלַיין שְׁפָּל הַאלְטִין וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט שֶׁעכְטוּנְג אוּנ אַיין צוּ בְּרָאכִין גִימִיט אוּנ אַיין צוּ שְׁטוֹיסִין הַארְץ טוּט גָאט נִיט פַאר שְׁעמֶען · אוּנ עֶשׁ אִיז גְּלַייךְ בַּיא הַשׁ״י אַז עֶר הָאט מַקְרִיב גִיוֶוען אַלֶע קָרְבָּנוֹת :

דֶער סֵפֶר מַיִם חַיִּים שְׁרַייבְּט וֶוען אֵיינֶער הָאט גְרוֹישֶׁע זִינְד גִיטָאן אוּנ זַיין הַארְץ וֶוערְט אִים דֶר וֶועקְט צוּ גוּטִין אוּנ וִויל זִיךְ בַּשִׁיצִין אוּנְטֶר דִי פְלִיגְל פוּן דֶר שְׁכִינָה אוּנ וִויל תְּשׁוּבָה טָאן · זָאל עֶר צוּם עֶרְשְׁטִין פוּן זִיךְ אַוֶועק וַוארְפִין אַלֶע עֲבֵירוֹת אוּנ זָאל זִיךְ אִין זִינֶען נֶעמֶען גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז אִיצוּנְר בַּשַׁאפִין גִיוָוארִין אוּנ הָאט נָאךְ קַיין עֲבֵירוֹת אוּנ קַיין מִצְוֹת נִיט גִיטָאן · אוּנ זָאל וֶועגִן זַיין וֶועג אוּנ שְׁטֶעג אַז עֶר זָאל קוּמֶן אִין גוּטִין וֶועג דֶער מִיט וֶועט עֶר קוּמֶן צוּ אַיין רֶעכְטֶע תְּשׁוּבָה · אוּנ זָאל זִיךְ אִין זִין נֶעמֶען גָאט רֶעכְט צוּ דִינֶען · אוּנ זָאל זָאגִין אָנָּא הַשֵּׁם אַזוֹא וִוי עֶשׁ שְׁטֵייט אִין דֶער גְרוֹישֶׁר וִוידּוּי · אוּנ זָאל זִיךְ וַוייטֶר אָפּ הִיטִין פוּן אַלֶערְלַייא עֲבֵירוֹת אוּנ אַלֶע אִין דֶר פְרִיא וֶוען עֶר שְׁטֵייט אוֹיף זָאל עֶר זַיינֶע מַעֲשִׂים בַּטְרַאכְטִין · אוּנ אַז עֶר גִיפִינְט אַזוֹ אַיין זַאךְ וָואשׁ עֶר הָאט נִיט רֶעכְט גִיטָאן זָאל עֶר בַּאלְד וִוידּוּי זָאגִין דְרוֹיף אוּנ דוּרְךְ דֶעם וִוידּוּי וֶועט עֶר דֶר וַוייטֶערְט וֶוערִין פוּן אַלֶע זִינְד · אוּנ וֶוען עֶר טוּט ח״ו אַיין עֲבֵירָה נָאךְ דֶער וִוידּוּי אִיז גְלַייךְ וִויא אֵיינֶער אִיז זִיךְ טוֹבֵל אוּנ הַאלְט אַיין שֶׁרֶץ אִין דֶער הַאנְט אִיז עֶר נָאךְ מֶער זִיךְ מְטַמֵּא · מִמֵּילָא וָואשׁ הֶעלְפְט אִים זַיין וִוידּוּי זָאגִין אָדֶר זַיין תְּשׁוּבָה · נַייעֶרְט עֶר מוּז זִיךְ שְׁטַארְקְן וִוי אַיין לֵייבּ צוּ טָאן דֶעם וִוילִין פוּן הַשׁ״י אוּנ זָאל זִיךְ אָפּ הִיטִין אֲפִילוּ פַר דִי גְרִינְגְשְׁטֶע עֲבֵירָה אוּנ זָאל זִיךְ אַלֶע מָאל בַּטְרַאכְטִין וָואשׁ עֶר טוּט דְהַיְינוּ וֶוען עֶשׁ קוּמְט דִי צַייט פוּן עֶסִין אוּנ הָאט זִיךְ בַּאטְרַאכְט אַז עֶר הָאט נִיט גִיטָאן קַיין שׁוּם עֲבֵירָה זָאל עֶר אָפּ גֶעבִּין אַיין שֶׁבַח צוּ הַשׁ״י אוּנ דַאנְקֶען אִים דֶער פַאר וָואשׁ עֶר הָאט אִים אָפּ גִיהִיט פוּן אַיין עֲבֵירָה : דָאשׁ גְלַייכִין וֶוען עֶר גֵייט שְׁלָאפִין זָאל עֶר אוֹיךְ אַזוֹ טָאן · דֶעשׁ גְלַייכְן אַלִי חוֹדֶשׁ אוּנ אַלִי יָאר בִּיז עֶר וֶועט אַזוֹ גְוואוֹנְט וֶוערִן : אוּנ הַשׁ״י וֶועט אוֹיךְ זַיין אִין זַיין הִילְף אַז עֶר זָאל קַיין שׁוּם עֲבֵירָה נִיט טָאן · אוּנ דִי עֲבֵירוֹת

וָואשׁ עֶר הָאט שׁוֹין פוּן לַאנְג וֶועט אִים הַשׁ״י רֶעכְנֶען פַאר זְכִיּוֹת דְהַיְינוּ עֶר מוּז תְּפִלָּה טָאן צוּ הַשׁ״י אַז הַשׁ״י זָאל זַיינֶע עֲבֵירוֹת אָפּ מֶעקִין פוּן דֶעם סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת דָאשׁ גֵייט נָאר אָן בַּייא דִיא מַעֲשִׂים וָואשׁ דֶער מֶענְטְשׁ הָאט יִטָאן אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂים וָואשׁ גִיהֶער נָאר צוּ הַשׁ״י · אָבֶּער אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂים וָואשׁ גִיהֶער צוּם חֲבֵר דְהַיְינוּ עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט קֶעגִין זַיין חֲבֵר הֵן מִיט גֶעלְט זַאכִין אָדֶער מִיט בִּזְיוֹנוֹת אָדֶער אַנְדֶערֶע זַאכִין הֶעלְפְט אַנְדֶערְשׁ נִיט דִי

תשובה ביז ער מוז דעם חבר איבער בעטן אדער ראש געלט דעם חבר אום קערן אונ דער נאך חעלפט ערשט די תשובה :

אונ ווען איינער קען ניט פיל פאסטין דהיינו ער איז איין שלאפער מענטש · איז אזו דער דין ער זאל זיך פאר מיידן פון אלע תענוגים הן פון עסין הן פון טרינקען · אזוא אויך האט איינר פון די חסידי עולם גזאגט מען זאל זיך פר מיידן מען זאל ניט פיל עסן אונ ניט פיל טרינקן דהיינו ווען דש עסן איז גוט אונ עסט אונ וויל נאך עסן זאל ער זיך פר מיידן פון דעם עסן לכבוד הש"י אונ דאש איז בעסער איידער ער פאסט איין מאל אין דער וואך ווארום ער קאן גאט דינען אונ קאן תורה לערנן אויב ער איז איין למדן אבער דאש גיהער דער למדן צו טאן ווען ער פלעגט לערנען איין בלאט זאל ער לערנען צוויי בלעטער · ווארום ראש לערנען ברייגנט דעם מענטשין צוא גוטע מעשים · אונ אויב ער איז ניט קיין למדן זאל ער לייענען טייטש ספרים וואש דרינען שטייט פון יראה אונ פון מוסר אונ אויב ער איז איין האנדילש מאן אונ האט ניט צייט צוא לערנען זאל ער מיט זיין געלט העלפין לומדים אונ עניים · אונ זאל קויפין פאר זיין געלט ספרים אונ זאל דיא ארעמע לומדים אוועק לייען אדער ער זאל זייא אוועק שיינקען אז זיי זאלין לערנען פון זיינט וועגין אלע טאג · אונ אויב עש איז מיגליך אז דער האנדילש מאן זאל גיין צום למדן אלע טאג אונ זאל צוא הערין איין שיעור איז צום בעסטין · אונ זאל זיין לייב איבר ענטפערין צו בצווינגן דעם יצר הרע אונ צו לערנן תורה אונ צו טאן מצות אונ זאל זיינע זאכן ניט מאכין אמאל יוא אונ אמאל ניט נייערט ער זאל מאכין איין גיזעצטע זאך אז ראש זאל שוין אזו זיין · אונ זאל קיין שום מצוה ניט אוועק לאזין אונ זאל זיך ניט שעמען צו טאן מצות אונ מעשים טובים פאר לייטין אונ ווער עש וועט זיך אזו נוהג זיין אזו וויא מיר האבין גשריבין אונ ווען גליך ער וועט חס ושלום שטארבין אין זיינע יונגע יארין גיט מען אים דאך אזו איין גוטין שכר גליך וויא ער האט גילעבט זיבעציג יאר אונ האט אלטש גוטש גיטאן אזו שטייט אין מדרש תנחומא :

אונ ווען איין בעל תשובה וועט זאגין וואש זאל איך מיך אום זיסט פייניגין מיין לייב עש וועט ניט העלפין אויף מיינע גרויסע זינד וואש איך האב גיטאן · דאש מוז בוודאי זיין אז ער האט קיין רעכטע תשובה גיטאן ער טוט נאר פון לייטינס וועגין כדי לייט זאלן זאגין אז דאש איז איין בעל תשובה איבער דעם קלאפט אים זיין הארץ אויב זיין תשובה וועט אן גינומן ווערין אונ אויב ניין · אבער ווען דר בעל תשובה האט גיטאן איין רעכטע תשובה דער איז בוודאי פאר זיכרט אז זיין תשובה וועט גיוויש קומען פאר הש"י ווארום אזוא האט הש"י גיזאגט דורך יחזקאל הנביא אונ דורך אנדרי נביאים ווען דער רשע וועט תשובה טאן אויף זיינע עבירות וואש ער האט גיטאן אונ וועט היטין מיין גיזעץ אונ וועט טאן מיין משפט וצדקה וועל איך אים מוחל זיין אויף אלע עבירות וואש ער האט גיטאן אונ שטייט נאך אין פיל ספרים וויא אזוא הש"ית פאר זיכערט דעם בעל תשובה אז ער וועט גיוויש אן נעמן די תשובה אונ וועט אים ניט פאר שעמן :

אונ דער ספר חסידים שרייבט אז ראש וואש עש שטייט אין ספרים אז איין בעל תשובה זאל זיך אום ווינטר וועלגערין אין שנייא אונ אום זומער אין ברען נעסטלאך דאש איז נאר גיזאגט גיווארין ווער עש איז ניט קיין למדן אבער ווער עש איז איין למדן בדארף ער די זאכין ניט טאן ווארום תורה לערנען איז דיא גרעשטע תשובה ווארום אז דער למדן וועט זיך אזוא פייניגן וועט ער שלאף ווערן אונ וועט זיך זיין מוח מבלבל זיין וועט ער דר נאך ניט קענן לערנן · דרום ווען דער למדן וועט פאסטין איין מאל אין דער וואך אדער איין מאל אין צווייא וואכין איז

איז

איז אויך גינוג אונ אין דעם טאג וואש ער האט גפאסט זאל ער זיך אויף דער נאכט טובל זיין · אזוא וויא עש שטייט אין ירושלמי עש האט זיך איין מאל גיטראפין איין מעשה אמאל איז איין מיידל גיפאנגן גיווארן אונ מען האט זיא אויש גילייזט דער נאך אז מען האט זיא אויש גילייזט האט זיא זיך טובל גיוועזן מחמת זיא האט גימוזט עסין טריפות אין דער תפיסה נוא קען מען דר פון אפ לערנען ווען דאש מיידיל האט דאך ניט גיטאן מיט אירן ווילין נייערט מיט איין אונס דער צוא האט זיא זיך טובל גיוועזן מכל שכן ווער עש טוט עבירות ברצון אונ טוט דער נאך דרויף פאסטין מוז ער פשיטא זיך טובל זיין :

דיא גמרא שרייבט פיר זאכין צו רייסין דעם גזר דין צדקה אונ תפלה מיט וויינען אונ מיט גרויש כוונה אונ ווען מען בענטשט איינעם אונ מען גיט אים איין אנדערין נאמן · אונ ווען איינער פאר ענדערט זיינע מעשים צוא גוטין ווערט דער גזר דין אויך פאר ענדערט צוא גוטין דאש זיינן פיר זאכין · אונ ווער עש דער וועקט זיין הארץ צוא תשובה אונ וויל זיך עולם הבא קויפין אזו זאל ער ניט גיין מיט די מענטשין וואש נייען ארום בטל אונ זאל זיך אפ היטין פאר דברים בטלים אונ פאר שקרים אונ פאר ליצנות אונ פאר חניפות אונ פר לשון הרע ווארום אונזערע חכמים שרייבין דאש מיינשטע ווערין מענטשין גשטרויכילט מיט גזל אונ דיא וויינגשטע ווערין גישטרויכילט מיט לשון הרע אונ איין בעל תשובה גיהער זיך שטארק אפ היטין פון אזעלכע זאכין אונ גיהער זיך אפ צוא היטין פון אזעלכע מענטשין וואש זייא גייען נאך תענוגים נאך · דאש גלייכין זאל זיך איין בעל תשובה דער ווייטערין פון עשירים אונ פון רשעים אונ פון שוטים ווארום דיא זעלביגע חברותות פאר מיידן דיא מענטשין פון תשובה אונ זאל ניט גיין אויף פיל סעודות נייערט נאר אויף איין סעודת מצוה אונ ווען ער גייט אויף איין סעודת מצוה זאל ער ניט פיל עסין אדער טרינקען נייערט אלץ טאן לשם שמים :

דער כלבו שרייבט ווער עש פאסט פיל מאל אין יאר הפסקות צוא דרייא טעג אונ דריי נעכט אונ ער באמיט זיך אלע זיינע עונות גוט צוא מאכין איז מען אים מוחל אלע זיינע עבירות דהיינו ח׳ טבת ט׳ טבת י׳ טבת אונ דער נאך שבעה עשר בתמוז אונ י״ח תמוז אונ י״ט תמוז אונ ט׳ באב אונ י׳ אב אונ י״א אב אונ אין עשרת ימי תשובה אויך דרייא טעג דאש איז ווישגליך אז דער תענית איז גירעכנט פאר איין קרבן ווארום פון דעם קרבן האט מען מקריב גוועזין חלב אונ דם אזוא מוז זיך דער מענטש האלטן אין איין תענית גלייך צום קרבן מיט דעם ריידין אונ מיט דר מחשבה אונ מיט דער מעשה דהיינו בייא דעם קרבן האט מען ווידוי גיזאגט אזו גיהער מען אויך ווען מען פאסט ווידוי זאגין מיט דעם פאר ריכט מען דעם דיבור · אונ מען באדארף אין זינען האבין אז ער פאסט פון גאטש וועגין ווארום אז ער ווערט ניט אזוא אין זינען האבין איז דער תענית גאר גישט · מיט דעם פאר ריכט מען די מחשבה אונ די מעשה איז דר תענית זעלבשט אז ער מינערט זיין חלב אונ זיין בלוט כיטן פאסטין :

אויך גיהער מען גווארינט צוא זיין אין דיא זיבין זאכין · דאש ערשטע איז שבועות שקר · דאש אנדערע איז חילול השם · דאש דריטע איז ביזוי התורה · דאש פערטע איז ניבול פה · דאש פינפטע איז גזילה · דאש זעקשטע איז מחלוקת · דאש זיבעטע איז לשון הרע · ווארום איין שבועות שקר פר שטויסט הונדערט זכיות · איין חילול השם פר שטויסט הונדערט תפלות · איין ביזוי התורה איז טייטש ער פאר שטערט דיא תורה פאר שטויסט הונדערט שמחות · איין מאל ניבול פה פאר שטויסט הונדערט הבטחות איז טייטש פאר זיכרונג ווען גאט האט אים פאר זיכערט · איין מאל גזילה פאר שטויסט הונדערט ברכות ·

איין

אַיין מָאל מַחֲלוֹקֶת פַר שְׁטוּיסְט הוּנְדֶרְט פַּרְנָסוֹת׳ אַיין מָאל לה״ר פַר שְׁטוּיסְט הוּנְדֶרְט תְּשׁוּבוֹת:

אוֹיךְ גִיהֶער מֶען זִיךְ אָפּ צוּ הִיטְן פוּן דִיא פִיר אוּנ צְוַואנְצִיג זַאכְן וָואשׁ זַייא הַאלְטְן אוֹיף דִיא תְּשׁוּבָה : א) רְכִילוּת ב) לָשׁוֹן הָרַע ג) רוֹגֶז ד) שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת ה) מֶען זָאל זִיךְ נִיט בַּהֶעפְטְן צוּא רְשָׁעִים ו) מֶען זָאל בַּייא יֶיענֶעם נִיט עֶסְן וָוען יֶיענֶער הָאט אַלֵיין קַארְג ז) וָוער עֶשׁ טֵיילְט זִיךְ מִיט גַנָבִים ח) וָוער עֶשׁ קוּקְט אוֹיף פְרֶעמְדֶע וַוייבָּר ט) וָוער עֶשׁ זָאגְט אִיךְ וֶועל תְּשׁוּבָה טָאן י) וֶוער עֶשׁ אִיז מְבַזֶה דֶעם רֶבִּי יא) וֶוער עֶשׁ פַאר פִירְט דֶעם חַבֵר פוּן דֶעם גוּטְן וֶועג צוּם שְׁלֶעכְטִין וֶועג יב) וֶוער עֶשׁ מַאכְט לַייט זִינְדִיגְן יג) וֶוער עֶשׁ נִיצְט דֶעם מַשְׁכּוֹן פוּן אַיין אָרוּם מַאן יד) וֶוער עֶשׁ נֶעמְט שׁוֹחַד טו) וֶוער עֶשׁ גְפִינְט דֶעם חַבֵרְשׁ זַאכְן אוּנ גִיט אִים נִיט אָפּ טז) וֶוער עֶשׁ הָאט אַיין בֵּייז קִינְד אוּנ דֶער צִיהָט אִים נִיט צוּא גוּטִין יז) וֶוער עֶשׁ עֶסְט אוֹיף דָאשׁ גֶעלְט פוּן אָרִימֶע לַייט אָדֶער פוּן יְתוֹמִים אָדֶער פוּן אַלְמָנוֹת יח) וֶוער עֶשׁ אִיז זִיךְ פּוֹרֵשׁ פוּן דֶעם קָהָל יט) וֶוער עֶשׁ אִיז עוֹבֵר אוֹיף דִיא רֵייד פוּן דִיא וָואשׁ לֶערְנֶן אִים צוּא גוּטִין כ) וֶוער עֶשׁ טוּט זִיךְ פְרֵייעֶן אוֹיפִין חַבֵרְשׁ אוּם גְלִיק כא) וֶוער עֶשׁ אִיז חוֹשֵׁד פְרוּמֶע לַייט כב) וֶוער עֶשׁ הָאט פַיינְט שְׁטְרָאף כג) וֶוער עֶשׁ שְׁפֶּעט אוֹישׁ דִיא מִצְוֹת כד) וֶוער עֶשׁ אִיז מְקַלְקֵל רַבִּים :

אוֹיךְ מוּז עֶר זִיךְ אָפּ הִיטְן פוּן דִי זַאכְן · וָוער עֶשׁ אִיז מְבַזֶה אַיין פְרוּמְן · וֶוען עֶר רוּפְט דֶעם חַבֵר עֶבֶד · וֶוער עֶשׁ הֶערְט נִיט צוּ דִי רֵייד פוּן דִי רַבָּנִים · וֶוער עֶשׁ הַאלְט בַּייא זִיךְ אַיין שְׁלֶעכְטֶע זַאךְ דְהַיְינוּ אַיין בֵּייזִין הוּנְט אָדֶער אַיין שְׁלֶעכְטִין טְרֶעפּ · וֶוער עֶשׁ זָאגְט פַאלְשׁ עֵדוּת אוּנ דוּרְךְ דֶעם פַאלְשֶׁע עֵדוּת זָאנִין בְּרֵיינְגְט עֶר אוֹישׁ דֶעם חַבֵר גֶעלְט · אַיין כֹּהֵן וָואשׁ עֶר גִיט נִיט אָפּ דֶעם אַנְדֶערִין כֹּהֵן דִיא מַתָּנוֹת זְרוֹעַ וּלְחָיַיִם וְקֵיבָה · וֶוער עֶשׁ אִיז מְחַלֵל יוֹם טוֹב שֵׁנִי · וֶוער עֶשׁ טוּט אַיין מְלָאכָה אוּם עֶרֶב פֶּסַח נָאךְ מִיטָאג · וֶוער עֶשׁ דֶער מָאנְט אַיין שֵׁם אוּם זִיסְט · וֶוער עֶשׁ בְּרֵיינְגְט אַז אַיין רַבִּים זָאלְן עֶסְן קָדָשִׁים אִין חוּץ לָאָרֶץ׳ וֶוער עֶשׁ בְּרֵיינְגְט פִיל מֶענְטְשְׁן צוּ חִילוּל הַשֵּׁם · וֶוער עֶשׁ אִיז מְעַבֵּר שָׁנִים אִין חוּץ לָאָרֶץ · וֶוען אֵיינֶער פְרֶעגְט אִים אַיין עֵצָה אוּנ עֶר פַאר רָאט אִים · וֶוען מֶען לַאזְט מֶענְטְשִׁין קֵיין מִצְוֹת נִיט טָאן · וֶוען אַיין שׁוֹחֵט אִיז מַאֲכִיל טְרֵיפוֹת · וֶוען אַיין שׁוֹחֵט וַוייזְט נִיט דֶעם חַלִיף פַארִין חָכָם · וֶוער עֶשׁ טְרַאכְט פוּן זְנוּת · וֶוער עֶשׁ הָאט גִיגֶעבִּין זַיין וַוייבּ גֶט אוּנ טוּט דֶער נָאךְ מִיט אִיר מַשָׂא וּמַתָּן · אַיין לַמְדָן וָואשׁ עֶר הָאט אַיין בֵּייזִין שֵׁם · וֶוער עֶשׁ הָאט פַאר צַייטִין מַחֲרִים גִיוֶועזִין זַיין חַבֵר אוּם זִיסְט אִיז דֶער שׁוּלְדִיג גִיוֶועןְ אַז מֶען זָאל אִים אַלֵיין מַחֲרִים זַיין :

דֶער זוֹהַר שְׁרַייבְּט עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין כְּתוֹת מַלְאָכִים וָואשׁ זַייא שְׁרַייעֶן אוֹישׁ אִין הִימְל דֶער אוּנ דֶער אִיז חַיָיב חֵרֶם · אוּנ אִיז אַזוֹא לַאנְג אִין חֵרֶם אוֹיפִין הִימִיל בִּיז עֶר טוּט דְרוֹיף תְּשׁוּבָה · אוּנ אַז עֶר טוּט שׁוֹין דְרוֹיף תְּשׁוּבָה נֶעמֶען זַייא אִים אַרוֹישׁ פוּן דֶעם חֵרֶם · אוּנ רוּפִין וִוידֶער אוֹישׁ דֶער אוּנ דֶער אִיז שׁוֹין אַרוֹישׁ פוּן דֶעם חֵרֶם · אוּנ זַיין תְּפִלָה וֶוערְט וִוידֶער אָן גִינוּמֶען פַאר הַשֵּׁי״ וָוארוּם אַז מֶען אִיז אֵייגָם מַחֲרִים אִין הִימִיל אַזוֹ בַּאלְד פַאר שְׁטָאפְּט מֶען פַאר אִים אַלֶע טִירִין וָואשׁ דִיא תְּפִלוֹת גֵייעֶן אַרוֹיף · דְרוּם גִיהֶער מֶען זִיךְ אָפּ צוּא הִיטִין פַאר חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת אוּנ אָפּ צוּ הִיטִין מֶענְטְשִׁין אַז זַייא זָאלִין נִיט גֵיין אִין שְׁלֶעכְטִין וֶועג וּבִפְרַט אַיין בַּעַל תְּשׁוּבָה וָושׁ עֶר הָאט גִימַאכְט פְרִיעֶר אַז מֶענְטְשִׁין זָאלִין זִינְדִיגְן אָבָער אִיצוּנְד זָאל עֶר זֶעהֶען אַלְץ צוּא פַאר רִיכְטִין וָואשׁ עֶר הָאט פְרִיעֶר קִיילֶע גִימַאכְט :

אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ גְוויינְן צוּ אַזֶעלְכֶע זַאכְן וָואשׂ בְּרֵיינְגְט צוּא קְדוּשָׁה דָשׁ עֶרְשְׁטֶע אִיז בְּשַׁעַת אַז עֶר גֵייט אִין דִיא תְּפִילִין זָאל עֶר קֵיין שׁוּם מַחֲשָׁבָה נִיט הָאבִּין נָאר דִי תְּפִילִן · אוֹיךְ זָאל מֶען גִיוָוארִינְט זַיין אַז מֶען זָאל זִיךְ הִיטִין פַאר צוּ פִיל זִיווּג · אוֹיךְ זָאל מֶען גִיוָוארִינְט זַיין

מיט

מיט חמץ אום פסח · אויך זאל מען געווארינט זיין אז מען זאל זיך רעכט וואשין צום עסין אונ בשעת עסין זאל מען זיך אפ היטין פון איין איסור · אויך זאל מען ניט טרינקן אזו איין זאך וואש איין איסור איז · אונ צו ענטפערן אמן נאך איטליכר ברכה · אויך זאל מען קיין שקר ניט זאגין :

אויך זאל מען געווארינט זיין פון דיא זעקס סגולות ווארום ווער עש איז מקיים די זעקס סגולות איז מען אים מוחל אלע זיינע עבירות :

דיא ערשטע סגולה איז מען זאל זאגין ערינסט אמן יהא שמיה רבא מיט גאר זיין כח דער מיט צוא רייסט מען דעם גזר דין :

דיא אנדערע סגולה איז מען זאל רעכט שבת האלטין דרום זאל מען לערנן הלכות שבת כדי מען זאל קענען רעכט שבת האלטין :

דיא דריטע סגולה איז מען זאל זאגן שירת הים דאש מיינט מען אז ישיר מיט גרויש כוונה אונ מיט איין קול אונ מיט שמחה · אונ עש זאל זיך אים אויש ווייזין גלייך וויא ער איז היינט ארויש גיגאנגען פון מצרים אונ איז איבער גיגאנגן דעם ים · ווארום אין מדרש שטייט ווען עש טרעפט זיך דעם מענטשין איין נס אונ ער זאגט שירה איז מען אים מוחל אלע זיינע עבירות:

דיא פערטע סגולה איז מען גיהער איטליכן מוחל זיין ווער עש האט אים אנטקעגין זיין כבוד גטאן ווארום ווער עש איז יענעם מוחל אזו איז אים הש"י אויך מוחל אויף זיינע זינד ווארום מען גיהער צוא הערין תרפות אונ ביושים אונ מען זאל יענם דרויף ניט אפ ענטפערין אונ גיהער זיך דרויף משמח צוא זיין ווארום דאש איז איין גרוישע רפואה צום גוף אונ צוא דער נשמה אזוא וויא מיר האבין גשריבין אין אות ע' :

דיא פינפטע סגולה איז איין מענטש זאל זיך אפ שיידין פון מענטשין אין איין בזונדערין חדר אליין אונ זאל פאר ברייגגן זיין צייט אין יראה אונ אין קדושה :

דיא זעקסטע סגולה איז ער זאל צוא הערין די פרומע וואש זייא לערנען אדער וואש זיי דרשנן פון תשובה דער כלל איז הש"י וויל ניט אז די וועלט זאל חס ושלום פר דארבין ווערין · נייערט דיא וועלט זאל האבין איין בשטאנד · אונ בגערט ניט אז דער מענטש זאל שטארבין אונ אויך בגערט ניט הש"י אז דער מענטש זאל זיך אום ברייגגען מיט זיין תשובה דהיינו ער זאל זיך איברינ פייניגן · נייערט הש"י בגערט ער זאל זיינע מעשים רעים פאר לאזין · אונ זאל בקענן זיינע זינד אונ זאל חרטה האבין אונ זאל ווידוי זאגין ווארום ווער עש זאגט ווידוי גיט מען זיין משפט צוא הש"י אונ הש"י איז אים מוחל · אונ מיר האבין שוין וויפיל מאל גישריבין ווען דר בעל תשובה איז איין האגרליש מאן אונ קען ניט פייניגן זיין לייב זאל ער צוזווייניגשטן טאן אזוא פיל מצות קעגין דיא עבירות · אונ זאל שוין ווייטער ניט טאן די בייזע מעשים · אונ ווען עש וועט אים קומן איין מצוה צו דער האנד זאל ער זיא טאן גיך אונ גישווינד :

שער המצות

אונ עש איז פר האנדין פיל גימיינע לייט וואש זיי זיינן ניט גיווארינט אין די מצות וואש זיי זיינן מדרבנן · דר טעם איז ווארום די מצות וואש זיינן מן התורה זיינן דיא מענטשין ניט אזוא גיך עובר · אבר די מצות וואש זיינן מדרבנן זיינן די מענטשין גאר ניט מדקדק אויף זיי אונ זיינן עובר · דרום וויל די מענטשין האלטין דאש פר גרינג דרום מוז מען זייא היטן: אונ נאך איין טעם איז וויל עש איז פאר האנדין פיל לייט וואש זייא זייגען ניט מדקדק אז זייא זאלין מקיים זיין דיא מצות עשה אזו וויא דיא מצות לא תעשה · אונ אויב זייא זיינן עובר אויף מצות עשה האבין זייא גאר קיין חרטה ניט אז זייא זאלין תשובה טאן ווארום זייא

טראכטין

פראבטין ווער עס איז מבטל איין מצות עשה האט מען ניט קיין שכר דרויף אונ קיין עונש האט מען דרויף אויך ניט · אונ איבער זייערע שלעכטע מחשבות זיינען זיי מבטל וויפיל מצות עשה אונ אויב עס טרעפט זיך איין מצות עשה אן טרחה טוען זייא אבער אז מען בדארף עפעס האבין איין טרחה אדער מען בדארף האבין דער צוא געלט טוען זייא שוין ניט :

איצונד וועל איך אייך געבין צו פר שטיין איין מצות עשה הייסט אזעלכע זאכן וואס מען איז שולדיג צו טאן · אונ איין מצות לא תעשה הייסט אזעלכע זאכן וואס מען איז פר באטין אז מען זאל ניט טאן אין עולם הזה דאס הייסט עולם המעשה איז טייטש אזו איין וועלט וואס מען בדארף נאר מצות טאן אונ עולם הבא הייסט לעולם הגמול איז טייטש אזו איין וועלט וואס מען ווערט בצאלט אויף די מעשים וואס מען האט גיטאן אויף דר וועלט אזו ווי דר פסוק לערינט אונז וואס דיין האנט קען טאן זאלשטו טאן · ווארום אין דר גרוב איז קיין חכמה אונ קיין מעשה ניט פר האנדן אזו וויא אויף דער וועלט · אונ ווער עס טוט ניט קיין מעשים טובים אויף דער וועלט איז פאר פאלין :

אויך איז דאס וויסיגליך אז עס איז פאר האנדין תרי"ג מצות איז טייטש זעקס הונדערט אונ דרייצעהן מצות צווייא הונדערט אונ אכט אונ פערציג איז מצות עשה אונ דרייא הונדרט פינף אונ זעכציג איז מצות לא תעשה אונ אויף איטליכע מצות לא תעשה שטייט זיין עונש אין דער תורה · אויף איין טייל איז מען חייב כרת · אונ אויף מצות עשה שטייט גאר דער ביי קיין עונש ניט קען מען פרעגין פאר וואס איז דאס אזו · שרייבין דרויף אונזערע חכמים אבער עס איז פיל צוא בשיידין · איינס איז ווייל השי"ת גיט ניט קיין שכר אויף דער וועלט · אונ אויך גאט איז ווארהאפטיג אונ טוט ניט קיין אומרעכט דען אזו וויא השי"ת גיט גוטין שכר צו דיא צדיקים בעולם הבא פאר די מצות · אזוא בצאלט השי"י דיא רשעים אויף דער וועלט דעם שכר פאר דיא עטליכע מצות וואס זייא האבין גיטאן כדי זיי זאלין ניט האבין קיין עולם הבא · אונ אזו וואול אז השי"י בצאלט דיא רשעים פר זייערע עבירות אויף יענר וועלט אזו שטראפט השי"י דיא צדיקים אויף דער וועלט אויף דיא עבירות וואס זייא האבין גיטאן כדי זייא זאלין האבן פיל עולם הבא :

אויך שרייבין אונזערע ספרי קבלה אז איטליכע מצוה האט איין ארט ביי דער מרכבה אונ ווען איינר טוט איין מצות עשה ווערט דער פון בשאפין איין מלאך אונ ער איז איין מליץ טוב פר אים אונ האט איין ארט ביי דר מרכבה · אונ דיא מצות עשה איז מגין אויף אים אז ער זאל ניט האבן קיין פורעניות אויף דר וועלט · אונ אבר אז דר מענטש טוט ניט קיין מצות אויף דר וועלט אונ קומט אויף יענר וועלט אזו האט ער קיין ארט אונ קיין מליץ ניט אזו ווערט ער ניט בשירמט אויף דר וועלט פר פורעניות אונ אויף יענער וועלט פון עונש · ווארום אונזערע ספרי קבלה שרייבין פון איטליכר מצות עשה ווערט איין מלבוש דרום איז פר האנדן אין דעם מענטשין צוויי הונדערט אכט אונ פערציג גלידער קעגין די מצות עשה · אונ ווער עס איז מקיים דיא מצות עשה האט איטליכש גליד איין מלבוש אונ ווער עס איז ניט מקיים דיא מצות איז ער גאר נאקעט אונ האט גאר קיין מלבוש ניט אונ אז ער שטארבט איז ער ניט זוכה צו קומן צו דעם אור הגדול פון דער שכינה אונ איז ניט זוכה אויף צו שטיין תחיית המתים אונ ווערט פר שטויסין אויף דעם ארט וואס עס הייסט נחש ערום איז טייטש איין נאקעטער שלאנג · דר ווייל ער קומט אויך נאקעט פון דיא קליידר וואס עס ווערט גימאכט פון דיא מצות עשה :

איצונד וועל איך שרייבין זיבצעהען תנאים וויא אזוא מען זאל זיך נוהג זיין מיט דיא מצות ·

דיא

דיא מצוה זאל מען טאן בכונה ווארום עס שטייט מצות צריכות כוונה איז טייטש דיא מצוה זאל מען טאן בכונה · ב) מען זאל טאן דיא מצוה מיט יראה · ג) מען זאל טאן דיא מצוה מיט אהבה צו ווייזן אז ער האט השי"ת ליב · ד) מען זאל טאן איטליכע מצוה מיט שמחה · דען אז עס קומט איין מצוה צו דער האנר איז דאס איין מתנה פון השי"ת אונ דאס האט אונז מגלה גיוועזן רבי יצחק לוריא ווייל ער האט גיטאן איטליכע מצוה מיט שמחה איבער דעם האט ער זוכה גיוועזן צו גרויס קדושה אונ צו גרויש חכמה · ה) ווער עס הייבט אן צו טאן איין מצוה זאל ער זעהן אז ער זאל זיא גומר זיין · ו) מען זאל טאן די מצות מיט אלע דקדוקים · ז) מען זאל נאך יאגן די מצות צו טאן · ח) מען זאל אליין טאן די מצוה ניט דורך איין שליח · ט) וועלכע מצוה עס קומט אים צום ערשטין זאל מען דיא ערשטע טאן אונ ניט דיא אנדערע פר דר ערשטע · י) מען זאל צוויי מצות ניט טאן אין איין מאל ווארום טאמר וועט ער זיי ניט גומר זיין · יא) מען זאל מצות בכבוד האלטין · יב) מען זאל ניט לאזין אז די מצוה זאל אלט ווערן נייערט מען זאל זיא תיכף טאן · יג) מען זאל בשיינען די מצות דהיינו מען זאל האבין איין שיינעם טלית אונ שיינע ציצית אונ שיינע תפילין דאס גלייכין אנדערע מצות · יד) מען זאל תמיד האפין אונ גילוסטין אז עס זאל אים קומען איין מצוה · טו) מען זאל זיך פעדערין צו איין מצוה דהיינו וואס פאר איין מצוה מען קען טאן פריער זאל מען טאן פריער · טז) עס איז בעסר אז מען זאל טאן איין מצוה מיט איין גוטע חברותה ווארום דער שכר איז גרעסער איידער מען טוט אליין איין מצוה ווארום דאס איז צוא השי"ת איין כבוד · יז) מען זאל ניט טאן די מצות אום זיסט נייערט פאר געלט אונ זאל גיט קארג זיין אויף זיין געלט ווארום מיט דעם מאכט ער אנטלויפן פון אים די תאוות · אונ מען זאל טאן אלע זאכין לשם שמים · אונ ווער עס וועט אזו טאן אזוא וויא מיר האבין גשריבן אפילו ווען ער ווערט חס ושלום שטארבן אין זיינע יונגע יארין וועט ער האבן שכר גליך וויא ער האט גילעבט זיבציג יאר אונ האט גיטאן נאר מצות · אונ דער ספר הפרדס שרייבט וויא אזו די מלאכים היישין אונ וואס פאר איין ממונים זיינען גיזעצט אויף איטליכער מצוה אונ זיינען משגיח אויף די מענטשין וואס זייא טוען זייערע תפלה בכונה אונ אויף דיא מענטשין וואס זיי וויינען בשעת ראוונן דען אלע טוערן זיינען פר שלאסין נייערט דאס טויער פון טרערין איז קיין מאל ניט פאר שלאסין אונ עס איז פאר האנרין איין מלאך וואס ער איז גיזעצט איבר זעקס הונדערט מלאכים זייא הייסין חיות דער זעלביגר מלאך נעמט דיא תפלות וואס זיינען גיבעטין גיווארין מיט טרערין אונ ברייננט זייא אויף פר השי"ת אונ דער זעלביגער מלאך ברייננט אויף דיא זכיות פאר השי"ת פון דיא לייט וואס טוען איין מצוה גשווינר אונ אז דער מענטש לויפט גישווינר צו איין מצוה מיט דעם דר וועקן זייא די מלאכים וואס זיי לויפן אכטונג צו געבין אז זיי זאלין מציל זיין די ישרים פון צרות אונ פון עניות · אונ מכל שכן אז זייא זיינען מציל דעם מענטשין אליין פון אלע צרות אונ פון עניות דער פאר וואס זייא זיינען גילאפין צו דער מצוה · דרום האבין גיזאגט אונזרע חכמים רז"ל לויפן צו איין גרינגע מצוה אזוא וויא מען לויפט צו איין הארבע מצוה · אבער ווער עס לויפט צו איין עבירה דער זעלביגר דער וועקט דיא עבירות וואס זייא לויפין תמיד צוא ברייננען שלעכטס אויף ישרים: אבער די לייט וואס לויפן אונ פעדערין זיך אז זיי זאלן זיין די ערשטע מענטשין אין שול

צום מנין · אזו נייען דיא גוטע מלאכים אויף דעם הימל אונ שרייבן דאס אויף אונ ברייננען אויף די תפלות פון ישרים אונ זייער זכות · אויך איז פר האנדן ממונים וואס זיי זיינן משגיח אויף די לייט וואס זיי טוען מעשים טובים אויך איז פר האנדן אנדערע ממונים וואס זיינען משגיח אויף דיא מענטשין וואס זיי טרייסטין ארימע לייט אונ טרויעריגע לייט

און

אונ זיינן זיך מיט זיי מצער חאטשע זיי קענען ניט העלפין צו זיי אויך די מענטשין וואש זיי גייען צו איין דבר מצוה אדר זיי זיינן זיך מתעסק מיט מתים לשם שמים אזו ברייגגען אויף דיא מלאכים אלע זייערע מעשים טובים אויפין הימל אונ קריצין אויש זייער צורה כדי מען זאל זייא תמיד גידיינקען אונ דורך דעם וועלין זייא זוכה זיין לחיי עולם הבא :

אויך זאל מען וויסין אז איטליכע מצוה בדארף גיטאן ווערין מיט דיבור דהיינו ער מוז ארויש ריידין דא טוא איך איין מצוה פון גאטש וועגן אונ פון כל ישראל וועגן ווארום אלי נשמות פון כל ישראל הייגגן אן איינע אן די אנדרע דהיינו ווען איינר טוט איין מצוה האבין כל ישראל אין דר מצוה איין חלק אפילו די מצות וואש איינר קען ניט טאן דהיינו עש איז פאר האנדן אזעלכע מצות וואש גיהער צום כהן אדער צום לוי אדער צום ישראל · פון דעסט וועגין האבין אלע איין חלק כדי עש זאל זיין תרי"ג מצות ביא כל ישראל :

אונ אויך מוז גיטאן ווערין מיט מעשה דאש איז טייטש ער מוז טאן אלטס רעכט וואש עש גיהער צו דר מצוה · אונ אויך זאל מען טאן די מצוה מיט דר מחשבה דאש איז טייטש ער זאל רעכט כוונה האבן בשעת אז מען טוט די מצות · אונ זאל תמיד זיין כוונה האבין אז ער טוט דאש כדי השי"ת זאל האבין נחת רוח דער פון :

אונ אונזערע חכמים זאגין אויף דעם פסוק לא יהיה בך אל זר דאש איז טייטש דו זאלסט אן דיר ניט טראגין קיין רוגזה · ווארום ווען דער מענטש איז זיך מרגז אזו לויפט אים אוועק דיא נשמה הטהורה אונ עש קומט אויף דעם ארט איין רוח פון אומריינקייט אונ פאר פירט דעם מענטשין צו אלי שלעכטע מעשים · אונ מיר האבין שוין גשריבין וויא אזו מען זאל פאר טרייבן פון זיך דעם כעס אזו באלד וויא עש קומט אים אן דער כעס זאל מען באלד נעמען דיא כנפה פון דיא ציצית אין דער האנט ווארום כנף בטרעפט הונדערט אונ פופציג אונ כעס בטרעפט אויך הונדערט אונ פופציג אונ דיא מצות ציצית מאכין דיא שכינה רוען אויפין מענטשין · אונ אז עש איז מיגליך אז דער מענטש זאל טאן דיא מצוה שטייענדיג עש מעג זיין וועלכע מצוה עש איז זאל ער זעהן צוא טאן שטייענדיג :

אויך גיהער מען אויף צו שטיין פאר די מענטשין וואש גייען מיט איין מצוה דאש גלייכין זאל מען אויף שטיין ווען מען ברייגגט דאש קינד אין שול ארין מל צו זיין וויא דיא גמרא שרייבט אלע די בעלי מלאכות זיינן אויף גישטאנן פר די מענטשן וואש זייא האבין גיבראכט ביכורים אין בהמ"ק ארין :

דער כלל איז ווער עש וויל האבין אז זיין תורה אונ תפלה אונ מצות זאל אן גינומען ווערין ביא השי"ת אונ זאל דורך דעם האבין עוה"ב · זאל מען צום ערשטין פון זיך אוועק ווארפן אלע בייזע מדות אונ זאל זיך שטארק אפ היטן פר דיא בייזע מדות ווארום ווען גלייך איינער האט גילערינט פיל תורה אונ האט גיטאן פיל מעשים טובים אונ האט נאר איין בייזע מדה אן זיך אזו פאר דארבט ער אלע גוטע מדות וואש ער האט אין זיך · איין משל איז דער צוא איינער דאט גיהאט איין גוטע פאס וויין איז ער גגאנגן אונ האט גימאכט איין קליין לעכיל אין דר פאס איז דיא וויין אויש גיטריפט גיווארין ביסליך וויים אזוא אויך ווען דער מענטש האט אין זיך פיל תורה אונ מעשים טובים אונ האט נאר אין זיך איין בייזע מדה אזו פאר לירט ער אלע זיינע גוטע מדות · דרום ווער עש וויל זיין פרום זאל מען זיין דער ביא קלוג · אונ מען זאל זעהן צום ערשטין פון זיך אוועק ווארפין אלע שלעכטע מדות אונ זאל זעהן צוא פאר ריכטין אלע זיינע מכשולות אזו וועט ער קומן מעלה למעלה :

דיא

דיא פיר טעג וואש עש איז צווישין יום כפור אונ סוכות זיינן זיך די ישראל מתעסק מיט מצות סוכה אונ לולב אתרוג הדס ערבה אונ דאש מיינט מען די יודן טוען די פיר טעג קיין עבירות ניט: דר מהרא"ה שרייבט פון יום כפור ביז סוכות זאגט מען ניט קיין תחנה ווארום די פיר טעג האט הש"י גיגעבן איין מתנה צו די יודין אונ איז ניט אזו מדקדק מיט די מענטשין וואש טוען איין עבירה אום גערין אונ דאש רוב פון די יודין טוען בוודאי אין דער צייט קיין עבירה ניט:

אונ עש איז איין גרוישע מצוה אז מען זאל אויש צירין דיא סוכה מיט שיינע זאכין · וואש מיגליך איז דאש גלייכין מיט שיינע פירות אויש צוא צירין דיא סוכה צוא וויזין אז עד טוט דיא מצות סוכה מיט ליבשאפט · מען גיהער צוא לערנען דיא גימיינע לייט אז זייא זאלין ווישין וואש גיהער צוא דער סוכה איז אסור בהנאה ביז אסרו · חג מען מעג וואול אויש היינגן די סוכה מיט שעטנז בייערט מען זאל אין דער הייך אויף היינגען כדי מען זאל זיך ניט אן לעהנען אין דעם שעטנז · די מענטשין וואש האבין ברעטער פון יאר צוא יאר אויף דער סוכה גיהער מען צוא צייכנן אזו וויא זיי זיינען גשטאנן צום ערשטין אזו זאל מען תמיד שטעלין · דער שלחן ערוך שרייבט איטליכער יהודי טאר זיך אליין ניט אויש האקין בווימר צו דר סוכה · דאש גלייכין ערבה הדס הושענות:

אין זוהר שטייט אז רב המנונא סבא איז אריין גיקומן אין דער סוכה האט ער אנטפאנגן דיא זיבן אייבערשטע היליגע געסט אברהם יצחק יעקב משה אהרן דוד שלמה דיא זעלביגע זיבין געסט קומן אונ זעהן אויב עש גייט צו אין דר סוכה בקדושה אזו בענטשין זייא דעם בעל הבית מיט אליר לייא ברכות אבר וואו עש ווערט גיטריבן חוצפה אין דר סוכה אדר אנדרע מיאוסע זאכין וואש מען טאר ניט טאן אזו שילטין זיי דעם בעל הבית מיט אלירלייא קללות · אונ בשעת אז מען מאכט די ברכה לישב בסוכה אין דער פריא זאל מען אין זין האבן אז ער זאל יוצא זיין מיט דער ברכה אגאנצין טאג ובפרט די מענטשין וואש זיצין אגאנצין טאג אין סוכה גיהערן זייא פשיטא אזו זיך נוהג צו זיין · אויך גיהער מען צו וויסין אז מען זאל מאכין די ברכה לישב בסוכה מיט איין שיינעם נגון · ווארום פאר וואש זאל זיין דיא ברכה ערגער איידער דיא ברכות פון דעם קידוש:

דיא ערשטע צווייא נעכט פון סוכות גיהער מען צום ערשטין מאכין דיא ברכה לישב בסוכה אונ דער נאך שהחיינו:

אונ איטליכר מענטש וואש וויל רעכט מקיים זיין דיא מצוה פון סוכה זאל מען זיך אזוא נוהג זיין · מען זאל ניט ריידין קיין דברים בטלים אין דער סוכה נייערט מען זאל תורה לערנן אדר אנדרע היליגע זאכן טאן · ווארום די סוכה האט אין זיך אגרויש קדושה · וויא דהראיה מען טאר ניט אפ ברעכן אפילו איין שפענדיל פון דר סוכה אגאנץ סוכות · אויך זאל מען מודיע זיין אלע דיא גמיינע לייט וואש זיי האלטין בעו"ה די מצוה פון סוכה פאר גרינג אז עש קומט חוה"מ מאכין זיי נאר איין מוציא אין דער סוכה אונ דער נאך גייען זיי עסין אין שטוב דאש איז גאר ניט רעכט ווארום זיי ווערין דרויף מוזן ליידן אגרויסן עונש · אונ דאש איז די רעכטע מצוה ווען עש רעגינט די ערשטע נאכט פון סוכות זאל מען חאטשע צום וויינגסטין עסין איין כזית · אבר אז עש רעגינט דיא אנדערע נאכט פון סוכות בדארף מען ניט עסין אפילו אכזית אין דער סוכה:

דער לבוש שרייבט ווען עש רעגינט אום סוכות אונ מענטשן גייען עסין אין סוכה · אונ זייא מיינען זייא טוען איין גרוישע מצוה מיט דעם עסין טוען זייא גאר ניט רעכט ווארום דער

זעלביגער

זאלבינגער הייסט אין הדיוט · דער טעם איז ווען עש רעגינט אום סוכות אזו ווייזט השי״ אז ער פארלאנגט ניט אונזר מצוה · עש איז איין משל דר צו ווען איין קנעכט שיינקט זיין האר איין בעכר מיט גיטראנק אונ דער האר ניפינט אין דעם גיטראנק איין זאך וואש מיאוס איז אזו גישט דער האר דאש גיטראנק אויש אופן קנעכט : אזוא אויך ווען השי״ וויל ניט אונזער מצות סוכה לאזט ער רעגינן ראש גלייכן אז עש איז אזו קאלט אז ראש עסין קען פאר גיפרערט ווערן מעג מען עסין אין שטוב אונ ווען עש גייט קיין רעגן אונ עש איז אויך ניט קאלט אונ ער עסט דאך אין שטוב נאר איין מוציא מאכט ער אין דער סוכה טוט ער צווייא עבירות · איינש איז ער פר שטערט דיא סוכה · אונ ראש אנדרע איז ער מאכט איין ברכה לבטלה מיט דער ברכה וואש ער מאכט לישב בסוכה ווארום ראש וואדט לישב בסוכה איז טייטש רוא גאט האסט גיבאטן אונז אז מען זאל זיצין אין דער סוכה אונ עסט ניט אין סוכה אזוא זאגט ער מיט זיין מויל איין ליגין · אונ האט ניט קיין חלק אין אונזער אמונה :

אויך זאל מען גיווארינט זיין ווען מען מאכט די סוכה נאהנט לעבן איין וואנט בדארפן דיא גרויסע לייט ניט זיצן לעבן דר וואנט ווארום ער וועט זיצן אונטערן דאך · אבר ווייבר אונ קינדר מעגין יוא זיצן לעבן וואנט · אבר אז דיא באנק איז ניט לעבן דער וואנט מעגין זיצן אפילו גרויסע אויך · ווען צוויי אדר דריי בעלי בתים מאכין אין איינעם איין סוכה זאלן זיי ניט מאכן אין איינעם קדוש ווארום צוויי אדר דריי קולות קען מען ניט הערין · נייערט איטליכר בזונדר זאל מאכין קדוש : מען טאר ניט ברייגגן קיין כלים אין סוכה ארייין סיידין וואש מען בדארף צום עסין מעג מען יוא ברייגגן אין סוכה ווער עש האט זיך גילאזט צו הד אדר אונ איז ווייגיג קיל מעג ער עסין אין שטוב · איין חברותה וויש גייען צו זאמן טרינקן מוזן זיי אין סוכה טרינקען אונ מוזן מאכן די ברכה לישב בסוכה אבר צום בעסטין איז אז מען זאל פריער עפעס עסין פארן טרינקן אזו זיינן זיי יוצא מיט דר ברכה לישב בסוכה אזו פסקנת דער טורי זהב אונ דער מגן אברהם :

אויך שרייבט דער טורי זהב ווען צווייא מענטשין ווילין שפילין זאלין זיי גיין אין סוכה שפילין ראש גלייכין ווען איינער האט עפעס צוא ריירין מיט דעם אנדרין עש מעג זיין וואש עש איז זאלין זייא גיין אין סוכה אריין ריירין · אויך זאל מען מודיע זיין די גמיינע לייט אז מען טאר ניט שמעקין דעם אתרוג בשעת אז מען מאכט דיא ברכה על נטילת לולב :

ווען איינער איז אונטער דעם וועגינש אונ האט איין האפונג צוא קומן אויף אזוא איין ארט וואו עש איז דא איין אתרוג בדארף ער מער ניט ווארטין מיט עסין נאר ביז מיטאג אונ ניט ווייטער :

דעם ערשטין טאג סוכות טאר מען ניט בענטשין אויף קיין פרעמדן אתרוג נייערט זיין איינעם אדר דעם קהלתן אתרוג · אבר דעם אנדרן טאג סוכות מעג מען יוא בענטשין מיט דעם חברש אתרוג אונ ווען מען וויל דעם לולב בינדן מיט די אנדרע מינים דהיינו מיט דעם הדס אונ מיט דר ערבה זאל מען אזו טאן מען זאל נעמן דעם לולב מיט דר שדרה צום פנים אונ מען זאל לייגן דעם הדס ביי דר רעכטע זייט פון דעם לולב אונ די ערבה בייא דער לינקער זייט פון דעם לולב · אונ דער הדס זאל זיין העכער איידער דיא ערבה :

מען גיהער אום חוה״מ אפ לייגין די תפלין איידר מען בענטשט דעם לולב · אונ אז דער חזן וויל ניט אפ לייגן דיא תפילין פאר דעם עסור מחמת כבוד השי״ מוז ער צום ווייניגסטין חאטשי אפ וויקלען דיא רצועות פון דער האנט · אויך איז רעכט מען זאל לערנען צו די גמיינע לייט

לייט ווִיא זייא זאלין אֶתְרוֹג בענטשין צום ערשטין זאלין זייא האלטין דעם אֶתְרוֹג בְּשַׁעַת מען מאכט דיא בְּרָכָה מיט דעם פִּיטָם אראפּ אונ אַז מען לאזט אויש דיא בְּרָכָה זאל מען איבר קערין דעם אֶתְרוֹג אַז עֶשׁ זאל זיין מיט דעם פִּיטָם ארויף אונ מען זאל נעמען דעם לוּלָב אונ מען זאל שאקלין :

הלכות הושענא רבה

אויך וועל איך אייך שרייבן פר וואש בדארף מען זיך טוֹבֵל זיין אום הוֹשַׁעְנָא רַבָּה · ווייל עֶשׁ איז דר גְּמַר חֲתִימָה · אונ איבר דעם איז מען אויף איין גאנצע נאכט · אויך וועל איך שרייבן ווי פיל צווייגליך זאל מען נעמען צו דר הוֹשַׁעְנָא · צום בעסטין איז אַז מען זאל נעמען פינף צווייגליך אונ אויף איטליכן צווייגיל זאל זיין פינף בלעטליך אונ מען זאל דער פון מאכן איין הוֹשַׁעְנָא · אונ עֶשׁ איז דרויף איין גרויסר סוֹד · אום הוֹשַׁעְנָא רַבָּה אין דער פריא זאל מען האלטן דעם לוּלָב ביז תַּעֲנֶה אֱמוּנִים · אונ בְּשַׁעַת מען הייבט אן צו זאגין תַּעֲנֶה אֱמוּנִים זאל מען נעמען דיא הוֹשַׁעְנָא אין דער האנט :

דיא תְּפִלָּה זאגט מען נאך דעם שלאגין פון דער הוֹשַׁעְנָא :

יְהִי רָצוֹן עֶשׁ זאל זיין דער ווילין פאר דיר גאט אונזער גאט דער דא האט אויש דער ווילט אין זיינע גוטע נְבִיאִים אונ אין דיא גוטע מִנְהָגִים אזוא זאלסט אן נעמען אונזער גיבעט מיט דער בארימקייט אין אונזער אום רינגלין וואש מיר רינגלען ארום דאש אַלְמֶעמַר · אונ גידיינק דעם זְכוּת פון די זיבן צַדִּיקִים · אונ טוא אפּ פון צווישין דיר אונ אונז דעם אייזערנעם מויער וואש אונזערע זינד האבין גימאכט כְּדֵי דיא תְּפִלּוֹת זאלין ניט קענן קומען פאר דיר · אונ פאר בעסער אונז צו גוטין די חֲתִימָה אַז דו זאלסט אונז אן חתמנן צום גוטין לעבן אַז עֶשׁ זאל קומן אויף אונז איין הילף פון דיין הייליקייט פון דער שְׁכִינָה דורך דעם אפּ שלאגין פון דיא הוֹשַׁעְנוֹת אונ דער וועק איין ליבשאפט צווישין אונז אונ צווישין דיר · אונ עֶשׁ זאל זיך דער וועקין גְּבוּרָה אונ דִּינִים צוא דיין הייליגע שְׁכִינָה אונ פון דאנען זאלסטו מאכין נידרין צוא דיין קנעכט וואש מען טוט דא בעטין פון צוא פאר דיר איין פאר געבונג צוא דער לייגנערין מיין לעבין אונ צוא פאר געבין מיינע זינד : אונ זאלסט אויש שטרעקין דיין הייליגע האנט אן צוא נעמען מיין תְּשׁוּבָה פאר דיר : אונ זאלסט עפנן דיין אוֹצָר מיט גוטע וואשער צו מיין לייב וואש עֶשׁ גלוסט צוא דיין הילף אזוא וויא דער פָּסוּק שרייבט אונ פאר זיכערט אונז אזוא · גאט וועט עפנן צוא דיר זיין גוטין אוֹצָר אַז די הימל וועט געבין רעגין אין דער צייט אונ וועסט ווערין גיבענטשט פון אלע דיינע ווערק פון דיין האנט :

הלכות חול המועד

מען לייגט אום חול הַמּוֹעֵד תְּפִילִין אָבֶּר די בְּרָכָה זאל מען ניט מאכין אין דר הויך · אויך שרייבט דר מָגֵן אַבְרָהָם אום חול הַמּוֹעֵד זאל מען ניט גיין אין שוּל אריין איבער דער גאס אין די תְּפִילִין · נייערט מען זאל לייגין די תְּפִילִין אין פּאלִיש · אונ ווער עֶשׁ האט יוא שוין גילייגט די תְּפִילִין אין דר היים זאל ער צו דעקין מיט דר היטיל די תְּפִילִין אונ זאל גיין אין שוּל אריין · אונ ווען מען זאל אפּ לייגין דיא תְּפִילִין האבין מיר שוין גישריבן אין הִלְכוֹת הוֹשַׁעְנָא רַבָּה :

דיא גְּמָרָא שרייבט מען טאר ניט מְבַזֶּה זיין חוה"מ · ווארום אונזערע חֲכָמִים האבין אונז ניט מַתִּיר גיווען צוא טאן איין מְלָאכָה אָדער האנדלין · נייערט אַזוֹ איין זאך וואש איז איין

דָּבָר הָאָבוּד דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ דְהַיינוּ אַזוֹא אַיין זַאךְ וָואשׁ עֶר וֶועט דָאשׁ נִיט פַאר דִיכְטִין אָדֶער פַאר קוֹיפִין אוּם חוה״מ וֶועט עֶר הָאבִּין שָׁאדִין פוּן דֶעם קֶרֶן נָאךְ יו״ט דָאשׁ מֶעג עֶר יוֹא פַאר קוֹיפִין אָדֶער פַאר דִיכְטִין · דֶען מֶען טָאר נִיט הֵייסִין אוּם חוה״ם אֲפִילוּ אַיין א״י זָאל טָאן אַיין מְלָאכָה בַּאיי אַיין יְהוּדִי · דָאשׁ גְלַייכִין אֲפִילוּ הָאלְץ הַאקִין טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט · ומכ״ש אַלֵיין הָאלְץ הַאקִין טָאר מֶען פְּשִׁיטָא נִיט אֲפִילוּ הָאלְץ קוֹיפִין טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט וָוארוּם מֶען הָאט גִיקֶענְט קוֹיפִין פַאר יו״ט:

דֶער מהר״ל שְׁרַייבְּט אַיין אָדָם חָשׁוּב זָאל זִיךְ אָפּ הִיטִין צוּ טָאן אַזוֹ אַיין זַאךְ חָאטְשֶׁע עֶשׁ אִיז מוּתָּר וָוארוּם מֶענְטְשִׁין וֶועלִין זֶעהֶן פוּן אִים אוּנ וֶועלִין זִיךְ טוֹעֶה זַיין אוּנ וֶועלִין זָאגִין אַז אַזוֹ אַזַאךְ טוּט אַיין אָדָם חָשׁוּב מֶעג אִיךְ טָאן אַנְדֶרֶע זַאכִין אוֹיךְ: דְרוּם גִיהֶער מֶען צוּ וָואֶרְנִן דִיא גִימֵיינֶע לַייט וָואשׁ זַיינֶן מְבַזֶּה דֶעם חוה״ם אוּנ טוּעֶן אַלֶירְלַיי מְלָאכוֹת אוּנ וַוייסִין נִיט וֶועלְכִי זַאכִין זַיינֶן אָסוּר צוּ טָאן אוּנ וֶועלְכִי זַאכִין אִיז מוּתָּר צוּא טָאן אוּם חוה״ם אוּנ עֶשׁ אִיז פַּר הַאנְדִן אַיין טֵייל מֶענְטְשִׁין וָואשׁ זַיי וַוייסִן גָאר נִיט דִיא דִינִים פוּן חוה״ם אוּנ עֶשׁ אִיז בַּיי זַיי גְלַייךְ חוה״ם וִוי אִין דֶר וָואכִין · אִיבֶּר דֶעם וֶועל אִיךְ שְׁרַייבִּן עֶטְלִיכֶע דִינִים פוּן חוה״ם:

דֶער שׁוּלְחָן עָרוּךְ שְׁרַייבְּט אוּם חוה״ם אִיז אָסוּר אַיין צוּ קוֹיפִין אַלֶע סְחוֹרוֹת אוּנ צוּ פַר קוֹיפִין

אָבֶּער אַז עֶשׁ טְרֶעפְט זִיךְ אִים אַיין גְרוֹיסִין רֶוַוח מֶעג עֶר יוֹא הַאנְדְלֶען נַייעֶרְט נָאר בְּשְׁתִיקָה אוּנ זָאל זֶעהֶן דֶער פַאר מֶער אוֹישׁ גֶעבִּין לְכָבוֹד יו״ט אַז אַנֶערְר יו״ט וָוארוּם עֶר הָאט פַאר דִינְט גֶעלְט אוּם יו״ט · אוֹיךְ מֶעג מֶען בָּארְגִין אוּם חוה״ם: אוּנ וֶוען אֵיינֶר הָאט סְחוֹרָה אוּנ אַז עֶר וֶועט נִיט פַאר קוֹיפִין דִיא סְחוֹרָה אוּם חוה״ם וֶועט עֶר נָאךְ יוֹם טוֹב הָאבִּין הֶיזִיק אֲפִילוּ פוּן דֶעם קֶרֶן מֶעג עֶר פַאר קוֹיפִין · אָבֶּער אַז עֶר וֶועט נָאךְ יוֹם טוֹב נִיט הָאבִּין קֵיין הֶיזִיק פוּן דֶעם קֶרֶן טָאר מֶען נִיט פַאר קוֹיפִין אוּם חוה״ם דִיא סְחוֹרָה · אוּנ וֶוען אֵיינֶער הָאט סְחוֹרָה אוּנ אַז עֶד וֶועט נִיט פַאר קוֹיפִין דִיא סְחוֹרָה אוּם חוֹל הַמוֹעֵד וֶועט עֶר נִיט הָאבִּין אוֹיף הוֹצָאוֹת יו״ט מֶעג עֶר פַאר קוֹיפִין: אָבֶּער אַז עֶר וַויישְׁט קְלָאר וואול אַז עֶר וֶועט נָאךְ יו״ט נִיט הָאבִּין קֵיין שָׁאדִין פוּן דֶעם קֶרֶן זָאל מֶען מֶער נִיט פַאר קוֹיפִין נָאר אַזוֹ וִויפִיל עֶר בַּדַארְף הָאבִּין אוֹיף יוֹם טוֹב:

אוֹיךְ מֶעג מֶען זִיךְ לָאדְן מִיטְן חַבֵר פַר ב״ד אוּם חוה״ם כְּדֵי עֶר זָאל אָפּ נֶעמֶן דֶעם חוֹב· אוֹיךְ

וֶוען עֶשׁ טְרֶעפִין זִיךְ סוֹחֲרִים אוּם חוה״ם אוּנ נָאךְ יוֹם טוֹב וֶועלִין זֵייא נִיט זַיין דְהַיינוּ שִׁיפִן אָדֶר חֲיִילוֹת זַיינֶן גִיקוּמֶן אִין שְׁטָאט אַרַיין אוּם חוֹל הַמוֹעֵד · אָדֶר זֵיי זַיינֶן גִיוֶועזְן אַגַאנְץ יָאר אִין שְׁטָאט אוּנ נָאךְ יוֹם טוֹב וֶועלְן זֵיי אַוֶועק גֵיין וִוילְן זֵיי פַר קוֹיפִן דִיא סְחוֹרָה וָואלְוִויל אָדֶר זֵיי קוֹיפְן טַייעֶר: אוֹיף אַזוֹ אַיין אוֹפָן מֶעג מֶען פַר קוֹיפְן אָדֶר קוֹיפְן · דָאשׁ גְלַייכְן יָאר מַארְקִין אִין אַשְׁכְּנַז וֶוערְט גֵהֵייסִין מֶעשִׂין מֶעג מֶען אַיין קוֹיפִין אוּנ פַר קוֹיפִין · אוּנ מֶען מֶעג פָארִין אֲפִילוּ פְלֵיישׁ פַאר קוֹיפְן אוֹיפִין יָאר מַארְק · אָבָּר אִין וָואכִין מַארְק טָאר מֶען נִיט פַאר קוֹיפִן אָדֶער אַיין קוֹיפְן נַייעֶרְט אַזֶעלְכֶשׁ וָואשׁ מֶען בַּדַארְף הָאבִּין אוֹיף יוֹם טוֹב מֶעג מֶען אַיין קוֹיפְן אוֹיף יוֹם טוֹב · אוֹיךְ טָאר דִיא לָאדִין פוּן דִיא קְרָאמֶען נִיט זַיין אִין גַאנְצִין אָפִין:

אַיין וֶועקְסְלֶער טָאר נִיט זַיין גֶעלְט וֶועקְסְלִין אוּם חוה״מ· אוּנ עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין אֵיין טֵייל מֶענְטְשִׁין וָואשׁ זֵייא הָאבִּין גְרִינְגֶע דֵיעוֹת זֵייא גֵייעֶן אוּם חוֹל הַמוֹעֵד מִיט דִי יִשְׁמְעֵאלִים אִין דִי וַויין גֶערְטְנֶער אוּנ הֶעלְפִין רַייסִין דִי וַויין טְרוֹיבְּן דָאשׁ טוּעֶן זֵייא נִיט רֶעכְט אוּנ מֶען גִיהֶער זֵייא דְרוֹיף צוּ וָוארְנֶען: דָאשׁ גְלַייכְן גֵייעֶן זֵייא אוּנ רַייסִין אָפּ דִיא הוּלְדֶער פוּן דִיא בּוֹימֶער אִיז דָאשׁ אוֹיךְ נִיט רֶעכְט:

וֶוען מֶען וִויל שְׁרַייבְּן אַזוֹא אַיין זַאךְ וָואשׁ נֵייטִיג אִיז מֶעג מֶען שְׁרַייבְּן נָאר מֶען זָאל פַאר עֶנְדֶרִין דָאשׁ כְּתַב כְּדֵי מֶען זָאל וִוישְׁן אַז עֶשׁ אִיז גְשְׁרִיבְּן גִיוָוארִין אוּם חוה״ם· אוּנ עֶשׁ

איז

איז פר האנדן מענטשן וואש זיי שרייבן אום חוה״ם זיי די איבערשטע קרום אונ די אנדרע שורות גלייך הייסט דאש ניט פאר ענדרט גייערט דאש גאנצע כתב זאל זיין פאר ענדרט · חשבונות אונ הוצאות וואש מען גיט אויש אום חול המועד אונ חובות וואש מען לייט אום חול המועד אויף משכנות דאש מעג מען פאר שרייבן · אונ ווען ער האט שוין פר שריבן די חובות אונ היינט וויל ער פר שרייבן די חובות אין בוך טאר מען ניט דאש גלייכן טאר מען ניט שרייבן תקופות אדר מולדות חשבונות · אבר ווען ער האט גיהערט איין נייעת זאך פון דער תורה אונ האט מורא טאמר וועט ער פר געסין דאש מעג מען אויף שרייבן :

דינים זוא דער אבל זאל זיך נוהג זיין אום חול המועד דאש גייט מען נאכין מנהג נאך : קען מען פרעגן דעם למדן וואש עש איז אין שטאט :

דיא תורה האט גישריבן אז דער מענטש זאל זיך פרייען אום יום טוב מיט זיין הויז גיזינד בדארף דר מענטש זעהען אז דיא נשמה זאל זיין אויך אין שמחה דער גוף גיהער זיך צוא פרייען מיט גוטין פלייש אונ גוטין וויין · דיא נשמה זאל זיין פרייליך מיט תפלות אונ שירות ותשבחות אונ מען גיהער צוא גידיינקען אין דיא נסים וואש עש איז גימאן גיווארין אין דער זעלביגע צייט אונ מען גיהער השי״ת דרויף צו דאנקען · אזו וויא מיר גיפינען אין דר גמרא · אז די חסידים האבין גיטאנצט אונ גישפרונגען מיט פלאם פייער אין זייערע הענט · אונ דיא לוים האבין גישפילט מיט אלערלייא כלי זמר · איז בוודאי ביא דער שמחה ניט גיוועזן קיין חוצפה אונ עש איז גיוויש גיוועזין לשם שמים :

אונ ווער עש איז מקיים אזו ווי מיר האבין גשריבן אזו ווערט גרופן דר יום טוב מועדי ה׳ איז טייטש דר י״ט איז צו גאט · אבר ווען די כוונה איז מער ניט פון יום טוב נאר דעם בויך אן צו פילן אונ ווען זיי פילן שוין אן דעם בויך גייען זיי דר נאך שפאצירן אונ שטיפן אונ גידיינקען גאר ניט וואש י״ט בטייט אונ זינגן הורין לידר · אזו איין יו״ט הייסט ניט גאטש י״ט גייערט אייער יו״ט אונ טוען מער גיט נאר דעם ווילן דער פילן · אויף דעם ווערט גיזאגט אייערע חדשים אונ אייערע ימים טובים האב איך פיינט :

דאש איז ווישנליך אז פיר צייטן אין יאר איז מען דן דיא וועלט · אום פסח איז מען דן אויב דיא תבואה זאל גראטין · אום שבועות איז מען דן אויב דיא פירות זאלן גראטין · אום ראש השנה איז מען דן אלע בשעפניש אונ מען פירט דיא פאר השי״ת אזו וויא דיא לעמליך · אונ אום סוכות איז מען דן וואסער וויא אזו ווייא זאלין זיין איין גאנץ יאר פיל אדר ווייניג : נוא קען מען זעהן אז איטליכער יום טוב איז איין יום הדין אונ שטייט אויך גשריבן אין דער גמרא קידושין אז דער מענטש זאל תמיד האבן אין דער מחשבה אז דיא וועלט איז העלפט צדיקים אונ העלפט רשעים אונ ווען ער טוט איין עבירה איז ווייא צוא אים אונ צו זיין נשמה ווארום ער וועגט איבער דיא גאנצע וועלט צו בייזין · אונ ווען ער טוט איין מצוה איז וואול צו זיין נשמה ווארום ער וועגט איבער דיא גאנצע וועלט צוא גוטין :

נוא ווער עש איז גירופין מיט דאש ווארט יהודי בדארף ער זעהן מען זאל ניט זינדיגן אין איטליכם יום טוב וואש ער איז איין יום הדין ווארום ווען איינער זינדיגט אום יום טוב אונ מען איז דענסט מאל דן די וועלט ברייננט דר זעלבינר פיל שלעכטס אויף דער וועלט אונ שטארבין אויש פיל לייט מחמת הונגער אדר מחמת דארשט :

איבער דעם גהערד איטליכער מענטש אין זין האבין דש דאזיגע אונ גיהער נאך דעם עסין גיין תורה לערנען אונ ווער עש קען ניט לערנן זאל גיין הערין דעם שיעור אדער גיין הערן דיא דרשה אזו וויא דיא גמרא זאגט מען גהער צוא דרשנען הלכות פסח אום פסח · הלכות

שבועות אום שבועות · הלכות סוכות אום סוכות · ווארום ווען מען הערט צו איין למדן דרשנן אונ מען זאגט דרויף קדיש אונ מען ענטפערט אויפן קדיש אמן יהא שמיה רבא איז זיך הש״י משמח אונ זאגט צוא דיא מלאכים קומט לאמיר זעהען דאש ליבע פאלג וואש איך האב בשאפן זייא לויבין מיך אפילו ווען דער למדן טוט דרשנן אונ זאגין אמן יהא שמיה רבא אזוא ווערט דער גזר דין צוא ריסין אונ איז זייא מוחל :

דיא גרעסטע מצוה איז אז מיזאל די ארמע לייט משמח זיין ווארום הש״י זאגט צו די יודן פיר ערלייא האט איר אין אייער גזינד · איין זון · אונ איין טאכטר · אונ איין קנעכט · אונ דינסט מיידין · אונ איך האב אויך פיר ערלייא · לוי · גר · יתום · אלמנה · ווען סטו מיין גזינד דער פרייען אום יום טוב אזו וועל איך דער פרייען דיין גזינד :

אום שמיני עצרת מאכט מען קידוש אין סוכה אונ נאך דעם קידוש עסט מען איין כזית גרויש אונ דער נאך זאל מען אזו זאגין :

יהי רצון מלפניך יי׳ אלהי ואלהי אבותי כשם שקימתי וישבתי בסוכה זו כן אזכה לשנה הבאה לישב בסוכה של לויתן אמן כן יהי רצון :

הלכות חנוכה

עש איז איין גרוישע מצוה אז מיזאל בענטשין די חנוכה ליכט מיט בוים אייל ווארום ווייל דר נס איז גישעהן מיט בוים אייליאונ ווער עש בענשט מיט ווערקסנע ליכטליך איז איין מצוה אז מיזאל אן קלעפין דיא ליכטליך אויף אזו איין ארט אז עש זאל ווינציגער זיין צעהן טפחים פון דער ערד ווארום אז עש ווערט זיין מער פון צעהן טפחים פון דער ערד ווערט מען זייא ניט רעכט אן זעהען :

דער בית חדש שרייבט מען טאר ניט ארום גיין מיטן שמש אזו וויא מען גייט ארום מיט אנדרע ליכט נייערט מען מוז דעם שמש צו קלעפין לעבין די חנוכה ליכטליך ביז דיא ליכטליך ווערן אויש גיברענט · ווען עש קומט די צייט פון חנוכה ליכטליך בענטשין דהיינו אייא דיא שטערין נייען ארויש טאר מען נישט עסין אונ מען טאר אפילו ניט לערנען ב״ז מען מוז פריער די חנוכה ליכטליך בענטשין :

אונ ווען דיא ליכטליך האבין שוין אויש גיברענט איר צייט דהיינו איין האלבע שעה אדער זייא זיינען אליין פאר לאשין גיווארין טאר מען רער פון קיין הנאה ניט האבן · אויך טאר מען ניט טראגין דיא חנוכה ליכטליך פון איין ארט צום אנדערין ארט אפילו זייא האבין שוין אויש גברענט איין האלבע שעה · אונ עש איז פאר האנדין איין טייל מענטשן וואש זייא נעמען דעם שמש נאך דעם אז זייא האבין אפ גיבענטשט די חנוכה ליכטליך אונ שטעלין אים אנידר אופין טיש · אונ איין טייל מענטשין זיינען זיך נוהג זייא נעמן דעם שמש אונ גייען מיט אים ארום פון איין ארט צום אנדערין ארט טוען זייא ניט רעכט · ווארום מען טאר ניט הנאה האבן פון דיא חנוכה ליכטליך כל זמן אז זייא ברענן · אונ אז מען נעמט צו דעם שמש וויא איז דען מיגליך אז מען זאל פון זייא ניט זעהן · דרום ווען דר שמש ווערט זיין אויף זיין ארט אונ ווערט אפילו הנאה האבין פון דער ליכט · קען מען זאגין איך זעה פון דעם שמש :

אונ ווען דר שמש איז אויש גילאשין גיווארן טאר מען ניט אן צינדן ביי די חנוכה ליכטליך איין אנדר ליכט · איין טייל מענטשן זיינן זיך נוהג אז עש איז פר האנדן אין איין שטוב עטליכע מענטשין וואש זיי בדארפן בענטשין די חנוכה ליכטליך בענטשין זיי מיט איין שמש איז דאש ניט רעכט · נייערט איטליכר מענטש בדארף האבין איין בזונדערין שמש :

דער

דער לבוש שרייבט דיא מענטשין וואש זיי בענטשין די חנוכה ליכטליך מיט בוים איל אדער איל · בדארפין זיי ניט מאכין אלע נאכט איין נאייע קנייטיל . ווען עש איז איבר גיבליבן טעג מען די אנדרע נאכט אויך בענטשין דיא חנוכה ליכטליך מיט דעם קנייטיל : אונ עש איז איין מצוה אז עש זאל זיין די חנוכה ליכטליך ביי דר לינקער זייט פון דר טיר · כדי אז מען חעט אריין גיין אין שטוב אריין · וועט מען גיין דורך צווייא מצות דהיינו פון דר רעכטע זייט וועט זיין די מזוזה אונ פון דר לינקער זייט וועט זיין דיא חנוכה ליכטליך · אונ מען זאל פאר שטעלין די חנוכה ליכטליך אז דער ווינט זאל ניט פאר לעשין · איין אורח ווען ער וויל זיך ניט פאר לאזין אויף זיין ווייב טעג ער בענטשין די חנוכה ליכטליך וואו אהין ער קומט · אדער ער גיט עפעס דעם בעל הבית צו שטייאר אזו איז ער אויך יוצא · איין טייל מענטשין דאווינען מנחה אום ערב שבת אין דר היים אונ בענטשין אפ די חנוכה ליכטליך אונ דר נאך גייען זייא אין שול אריין טוען זייא ניט רעכט · נייערט עש איז בעשר אז מען זאל דאווינען מנחה אין שול אונ נאך זאגין אמן יהא שמיה רבא אונ דער נאך זאל מען גיין דיא חנוכה ליכטליך בענטשין · דער שארית יוסף שרייבט ווען איינער עסט ביי זיינם חבר אונ עש איז גיקומען די צייט פון חנוכה ליכטליך צו בענטשין זאל ער גיין אהיים בענטשין דיא חנוכה ליכטליך · אבער אז ער ווייסט גיוויש אז דאש ווייב וועט אן צינדין די ליכטליך פון זיינט וועגין מעג ער זיין ביי דעם חבר · אייביג הייבט מען אן צו צינדין די חנוכה ליכטליך פון דר לינקר זייט צו דר רעכטער זייט · אונ איי מען הייבט אן צו צינדין די ליכטליך זאל מען מאכין די ברכות · אונ ניט ווי איין טייל צינדין אן די ליכטליך בשעת מען זאגט די ברכה · דער מגן אברהם שרייבט אום שבתות צו נאכט בענטשט מען דיא חנוכה ליכטליך פאר ויתן לך · אבר אין דר היים בענטשט מען די חנוכה ליכטליך נאך הבדלה:

הלכות מגילה ופורים

אלע זאכין וואש דער מענטש איז שולדיג צוא טאן מיט זיין געלט דאש זעלביגע געלט זאל ער נעמען פון אזוא איין געלט וואש עש איז ניט גיזאגט גיווארין אז דאש געלט זאל זיין פון איין קדושה וועגין דרום דאש וואש מען גיט אין שול מעות פורים איידער מען לייענט דיא מגילה פורים אין דער פריא אדער משלוח מנות זאל ער ניט נעמען פון זיין מעשר געלט:

דיא מצוה פון מגילה לייענען איז גאנץ גרויש אונ זייער הארב אונ עש פאר שטויסט אלע גרויסע מצות דהיינו ווען עש זאל זיך טרעפין איין גרוישע מצוה צו טאן אין דר צייט ווען מען בדארף די מגילה לייענן אזו לאזט מען די מצוה שטיין אונ מען גייט צו הערן די מגילה דרום גיהער מען גיווארינט צו זיין אז מען זאל רעכט צו הערין אונ אכטונג צו געבן וואש דר חזן לייענט אויש איין כשרה מגילה · אבר עש איז מיר ניט גיפעלין וואש אין די ישובים איז איין גרויש גישרייא ווען דר חזן לייענט די מגילה אונ אנדרע מענטשין האלטין איין חומש אין די הענט אונ הערין ניט רעכט פון דעם חזן זיינן זיי ניט יוצא מיט דעם דיא מצוה פון מגילה לייענען · דרום זאל איטליכר מענטש דר ווענקין אונ טאן איינש פון די צוויי זאכן · ענטווער מען זאל רעכט צוא הערין פון דעם חזן אדר מען זאל לייענן מיטן חזן אויש איין כשרה מגילה · אונ ווער עש זעהט אז עש ווערט איין חוצפה בשעת מגילה לייענן אונ מען ווערט דרויף ניט · וועלן זיי דרויף האבן איין גרוישין עונש · ווען מען מאכט איבר דר מגילה די ברכה שהחיינו גיהער מען אין זין האבין אז מען זאל יוצא זיין אויף סעודת פורים אונ משלוח מנות :

דער

דער שולחן ערוך שרייבט דר מנהג איז אז מען זאל מאכין דיא סעודת פורים נאך מנחה אונ מעריב דאוונן ביי דר נאכט אונ דער בעסטער מנהג איז מען זאל דאוונן ביי טאג אונ ווען פורים גיפאלט אום פרייטאג גיהער מען מאכן די סעודה פאר נאכט פון כבוד שבת וועגן · אונ ווער עש וויל מאכין די סעודת פורים אין דער פריא מעג ער מאכין אפילו אז עש גיפאלט ניט אום ערב שבת אונ מען גיהער צו לערנן אביסיל תורה פאר דר סעודה · אבר איטליכר מענטש זאל גיווארינט זיין אז מען זאל ניט פאר געסין מעריב דאוונן אונ ניט וויא איין טייל מענטשין טרינקן זיך אן אונ שיכרין זיך אן אונ פאר געסין מעריב דאוונען איז דען ראש איין לויב צוא השי"י וואש ער האט אונז בהיט פאר פיין אונ שמארצין אונ האט אונז אפ גיהיט פון די פיינד גיט גינוג וואש מען זאגט ניט דרויף שירות ותשבחות זאל מען נאך דיא אלטע גיזעצטע תפלות ניט מסדר זיין · דרום גיהער מען די סעודה בצייטין אן צוא הייבין אונ דער נאך זאל מען גיין רופין אין שול אריין מעריב דאוונן · אונ מען מעג מפסיק זיין אין מיטן דער סעודה גיין דאוונען אונ ווער עש איז זיך אזו נוהג אונ גייט אין שול רופין האט ער דער פר איין גרוישן שכר ווארום ווען איינר וועט ניט קיין צייט האבין צו גיין דאוונן אין שול אריין מחמת ער איז איין טרוד מיטין משלוח מנות אזו וועט ער אויך ניט פאר געסין דאוונען ווארום מען האט גירופין אין שול אריין וועט ער דאוונען אין דער היים אונ ווער עש מאכט דיא סעודת פורים פריער דער איז גלויבט ווארום סעודת פורים איז איין גרעכניש פון סעודת אסתר · אונ אסתר האט גיוויש גימאכט איר סעודה אין דר פרי אזו ווי דר סדר איז פון מלכים אונ מען גיהער אין דעם בענטשין זאגין על הנסים תאטשע דיא סעודה ווערט גיצויגן אין דער נאכט אריין :

משלוח מנות גיהער מען שיקן פלייש פיש מעד וויין אונ ניט ווי די נארישע מענטשן וואש זייא שיקן אלערלייא נארישקייט מיט דעם זיינן זיי ניט יוצא נאר מען מוז שיקן אזעלכע זאכין וואש דרך כבוד איז אונ מען מוז צו איינם אליין שיקן צווייא ערליי זאכין · אונ דר נאך אז ער האט שוין איינם גשיקט צוויי ערלייא זאכן מעג ער שוין שיקן דער נאך וועמן ער וויל אונ וויפיל ער וויל אונ עש איז איין מצוה אז מען זאל פריילין זיין אום פורים אבר מען זאל זעהען אז עש זאל זיין איין שמחה של מצוה :

דער רמב"ם שרייבט עש איז בעסר אז מען זאל זעהן שיקן אום פורים נאר צוא די ארמע לייט אונ נויט בדערפטיגע לייט דען עש איז קיין גרעסרע מצוה ניט פר האנרין אז מען דער פרייט ארמע לייט אונ נויט בדערפטיגע לייט אונ יתומים אונ אלמנות · ווארום ווער עש דער פרייט די הערצר פון די ראזיגע לייט דר ראזיגער טוט אן איין גרוישן נחת רוח צו דער שכינה ווארום השי"י האט ליב די ארעמע לייט · אונ וייל דר נס פון פורים איז גישהן דורך שיכרות מעג מען אויך אום פורים זיין לוסטיג אונ צו גידיינקן אין דעם נס וויש עש איז אונז גישעהן אונ ניט ווי איין טייל לייט וואש זייער כוונה איז נאר צו פרעסין אונ שיכרין אונ זויפין אונ שטיפין אונ גידיינקן נאר ניט אין דעם נס אונ בענטשין ניט אונ דאוונן ניט קיין מעריב אונ אנדרע לייט דאוונן ניט אפילו מנחה אונ זיינן נאר ניט משגיח אז זיי זאלין הערן די מגילה לייענן זיי מיינן אז דיא צווייא טעג פורים איז אלמס מותר צו טאן · די זעלביגע שמחה ווערט גיזיים פאר שטערט אזו ווי שלמה המלך ע"ה האט גזאגט אלי שמחות איז ראש אן הייב פון טרויערקייט · דרום זאל מען זיך זעהן אפ היטין פון די נארישע מנהגים · אונ אפ צו היטין זיך אז מען זאל ניט גיין אין שעטענז אום פורים . אונ ווער עש וועט צו הערין צו אונזערע רייד וועט ער גיוויש האבין עולם הזה והעולם הבא אונ וועט זוכה זיין צו גרוי"ש גוטש :

דיא מעלה פון צדקה איז גאנץ גרויש · דרום מוז מען געווארינט זיין אלע שעה אונ אלע רגע צדקה געבין אונ ווער עש פר מייד זיך פון צדקה דר האט איין גרויסן עונש אונ ווער עש גיט צדקה דער איז זוכה צוא זעהן דיא שכינה · אבר ווען מען גיט צדקה זאל מען געבין פון גאטש וועגין · אונ ניט כדי די לייט זאלן אים לויבן · אונ ווער עש גיט צדקה לשם שמים · דעם וועט השי"י בגליקין כדי ער זאל קענען נאך צדקה געבין אונ השי"י שיקט אים צוא גוטע פרומע לייט כדי זיין צדקה זאל זיין איין רעכטע צדקה · אונ איז זוכה צוא גוטע קינדר זיי וועלן זיין בעלי תורה אונ בעלי חכמה אונ עשירים · דאש איז דער שכר אויף דער וועלט · אונ אויף יענר וועלט וועלן אים אנטקעגין קומן מלאכים וואש זיי זיינן די ממונים אויף דר צדקה · אונ וואש דיא ווייבר גיבן צדקה איז נאך מער חשוב ביא השי"י וואש דיא מאנזבילין גיבן · ווארום די ווייבר זיינן תמיד אין דר היים אונ אז דער ארום מאן קומט אין שטוב אריין גיבן די ווייבר אים תיכף עסין ווארג אזו האט דר ארום מאן תיכף הנאה דר פון · אבר ווען דר מאן איז דר פון ניט צו פרידן טארן די ווייבר ניט געבין אן דעם מאנש ווישן קיין צדקה אונ די ארמע לייט וואש נעמן פון די ווייבר וואש זייערע מאנען זיינען ניט צוא פרידן דר פון הייסן די ארימע לייט גזלנים אבר ווען די צדקה טרעפט אן ווייניג וואש דאש ווייב גיט מאגין יוא די ארמע לייט נעמן פיי דיא ווייבר ווארום אויף איין קליינע זאך איז דר מאן ניט מדקדק אזו וויא עש שטייט אין דער גמרא · רבינא איז גיקומן אין דער שטאט מחוזא זיינן גיקומן די ווייבר אונ האבן אים צו גיווארפן גילדערנע קייטין אונ האלז בענדליך האט ער פיי זיי צו גינומען האט אים גיפרעגט רבה מיר האבן דאך גילערינט איין קליינע זאך מעג מען יוא נעמען פון דיא ווייבר אבר איין גרוישע זאך טאר מען ניט נעמען פון דיא ווייבר · אונ ווארום נעמשטו אזעלכע גילדערנע זאכן פון זיי האט רבינא גיענטפערט ביא די לייט פון מחוזא איז דאש גאלד איין קליינע זאך · ווארום זייא זיינן גרוישע עשירים · נוא איז דר פון גדרונגן אז איין אשה מעג צדקה געבין אן איר מאנש ווישן נאך איר פר מעגן · דרום איז רעכט אז איטליכר מאן זאל געבן די ווייב רשות אז זי זאל צדקה געבן נאך איר ווילן נאך ווייל איר צדקה איז ביי השי"י זייער חשוב אזו וועט זיין שכר גרויש זיין ווייל עש הייננט אן אים אבר מען מוז ווישן וועמען מען זאל צדקה געבין · ווארום אז מען גיט צו איין שלעכטין מענטשין צדקה האט מען נאך דער פאר איין עונש :

אונזערע חכמים שרייבין וועד עש מאכט אז אנדרע לייט זאלין צדקה געבין האט דער מענטש וואש ער מאכט יענעם צדקה געבין איין גרעשרין שכר ווש יענר אליין גיט צדקה · ווארום ווער עש גיט אליין צדקה גיט ער מער ניט צדקה נאר וועדליג זיין פאר מעגן אבער דער וואש רעט יענם אן אז יענר זאל געבין צדקה קען ער דיא מענטשין אן ריידין אז זייא זאלין צדקה געבין אונ קען דאש תמיד טאן אבר דר מענטש וואש רעט יענעם אן אז ער זאל צדקה געבין בדארף ער אליין אויך צדקה געבין · אבער איין ארום מאן טאר מען אים ניט נייטין אז ער זאל צדקה געבין ווארום עש איז גלייך אזוא וויא מגזלת ביא אים · אזוא שטייט אין ספר חסידים סימן של"ב :

אונזערע חכמים שרייבן ארמע לייט זאלין זיין דיין הויז גיזינד מיינט מען ווען דוא בדארפסט אימיצר זאל דיר בדינען פר שכר זאלסטו נעמן איין ארום מאן פון דיינע פריינט דען ער איז בילבר פאר איין פרעמדן אונ האטשע דוא גישט אים ניט אום זיסט פון דעסט וועגין הייסט דאש פארט איין צדקה אבר דו זאלשט ריידין מיט זיי בנחת אונ אז עש קומט דיא צייט פון עסן זאלסטו זיי געבן עסין מיט איין פריילך פנים אונ בשעת אז דו הייסט זיי גיין

איין

איין מלאכה טאן זאלשטו אזו זאגין רבש"ע איך געם מיינע פריינד אונ ניט פרעמדע כדי איך זאל מקיים זיין וחי אחיך עמך דו זאלשט דער נערין דיין ברודר מיט דיר דש גלייכין אז דו שפייזט דיינע קליינע קינדער זאלסטו זאגין איך טוא דאש פון גאטש וועגין :

אויך שרייבין אונזרע חכמים ווען דר מענטש זעהט אז די פרנסה גייט אים קארג זאל ער זעהן צדקה געבן אבער מען טאר ניט מיט רעם פרובין כדי הש"י זאל אים ווידר רייך מאכין נייערט ביי מעשר פון תבואה מעג מען יוא הש"י פרובין אבר ביי מעשר פון געלט טאר מען ניט פרובין הש"י חאטשע עש איז מיין גיוויש אז הש"י בשערט ווידר דעם מענטשין דער פאר וואש מען גיט מעשר אזו וויא עש שטייט אין פיל פסוקים פון רעסט וועגין טאר מען ניט אזו מכוון זיין נייערט מען זאל גאר טאן לשם מצוה וועגין : אבר דאש מעג מען יוא טאן בשעת אז מען גיט [illegible] צדקה זאל מען תפלה טאן פאר הש"י אז הש"י זאל אים בהיטן פון צדקה נעמן אונ אויך [illegible]נע קינדר אזו ווי אונזרע חכמים שרייבין אלע צייט זאל דר מענטש תפלה טאן צו הש"י אז ער זאל אים באהיטין פארין דלות רען דער דלות האט איין אום נאנג ווען ער האט ניט אליין דעם דלות אלע זיינע טעג וועלין זיינע קינדר האבין דעם דלות אונ אז דיא קינדער האבין אויך ניט דעם דלות וועלין האבין זיינע איינקליך דעם דלות דרום ווער עש נעמט ירושה זאל ער זעהן דער פון מעשר געבין חאטשע ער ווייסט וואול אז זיינע עלטערן האבין דאש גמעשרת ·

אויך טאר מען ניט האנדלין מיט מעשר געלט אדר מיט צדקה געלט אפילו ניט אוועק צו לייען דאש אויף רווחים ווארום טאמער וועט זיך טרעפין איין ארום מאן וועט מען ניט קענען אים געבין · אבר אז ער פאר מאגט אויש לייגן זיין געלט מעג ער יוא אוועק לייען דאש מעשר געלט אדר צדקה געלט אויף רווחים · דר ספר חסידים שרייבט ווען איינר גיט צדקה לשם שמים אזוא זייעט דאש הש"י וויא תבואה אונ עש איז אלע יאר נושא פירות אונ עש וואקשט צו גלייך וויא איינר קויפט אלע יאר תבואה אונ זייעט דאש אזו איז דאש אויך אונ דער נאך טוט דאש הש"י אריין אין איין אוצר אונ ווען ער שטארבט ברייננט מען דאש אים אנטקעגין :

אויך שרייבט דער ספר חסידים עש איז גיוועזן אמאל איין עושר וואש ער פלעגט געבן געלט צום גבאי צדקה אז ער זאל געבין צוא פרעמדע ארימע לייט אונ האט גיהאט איין ארמען ברודר אונ ארימע פריינד · האט איין חכם צוא אים גיזאגט דוא וועסט האבין איין גרויסן עונש אויף דיין צדקה וואש דוא גיסט ווארום עש וואלט בעסר גיוועזן אז דוא זאלסט געבן צו דיינע פריינד · אויך שרייבט דר ספר חסידים ווען דוא זעהשט צווייא ארימע לייט וסן אין שטאט אריין איינר איז גוט אונ פרום אונ דר אנדרר איז ניט אזו גוט אונ די שטאט לייט גיבן גראד צו דעם וואש עש איז ניט גוט אונ פרום בטייט דאש אויף צווייערליי זאכן [illegible]יינש איז אז די שטאט לייט זיינן ניט גוט אונ פרום איבר דעם שיקט זיי צו הש"י אזעלכע לייט כדי זייער צדקה זאל ניט הייסין איין רעכטע צדקה אונ-דאש אנדרע איז מחמת דיא עלטערין פון דעם גוטין פרומען מאן האבין גימוזט זיין גרוישע עשירים אונ האבין ניט גגעבין די צדקה פון הש"י וועגין נייערט פון גאוה וועגין אונ ווען עש איז צו זיי גיקומען איין פריינד אדער איין ארום מאן וואש זייא האבין גיוואושט אז זייא וועלין ניט געבין קיין שבח צו זייא האבין זייא גינעבין ווייניגער אדער גאר נישט איבער דעם בצאלט זייא הש"י אין די קינדר מדה כנגד מדה והא ראיה אויף אנדערע ארימע לייט דער בארעמט מען זיך יוא אונ אויף זייערע קינדר דר בארימט מען זיך ניט אזו ווי דר פסוק שרייבט אל יהי חונן ליתומיו איז טייטש מע וועט זיך ניט דר בארימן איבר זיינע יתומים · אויך שרייבט דר ספר חסידים אין פסוק שטייט יהלל זר ולא פיך איז טייטש עש זאל דיך לויבן פרעמדע לייט אונ ניט דיין מויל אבר

ווען

וָוען אֵיינֶר קוּמְט אִין אַיין שְׁטָאט וואו מֶען קָאן אִים נִיט אוּנ אַז עֶר וָועט שְׁוַוייגִן וָועט מֶען אִים מֵיין נִיט הֶעלְפִין אַזוֹ ווי אַיין עַם הָאָרֶץ טָאר עֶר נִיט זָאגְן אִיךְ בִּין אַיין לַמְדָן גֵייעֶרְט עֶר זָאל זָאגְן אַיין מְעַט דִבְרֵי תּוֹרָה אַזוֹ וָועט מֶען שׁוֹין גִיוָואר ווערְן וָואשׁ עֶר אִיז׃ אויך שְׁרַייבְּט דֶער סֵפֶר חֲסִידִים וָוען אֵיינֶער אִיז אַיין אָרוּם מַאן זָאל עֶר בַּאשְׁטֶעלְן אַז מִיזָאל אִים בֶּעסֶער גֶעבִּן פוּן דֶער קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה אוּנ זָאל נִיט גֵיין פוּן בַּיִת לְבַיִת וָוארוּם רָאשׁ וָואשׁ מֶען גִיט פוּן דֶער קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה טוּט קֵיינֶם נִיט שְׁמַארְצִין דָאשׁ הַארְץ אָבֶּער וָוען עֶר גֵייט מִבַּיִת לְבַיִת אַזוֹ וָועט יֶיעֶנֶעם פַאר דְרִישִׁין נָאךְ וָואשׁ עֶר גֵייט אַרוּם הָאטְשֶׁע דָאשׁ גֶעבִּן וָועט בַּטְרֶעפִין אַיין פְּרוּטָה אוּנ טָאמֶר הָאט דֶר בַּעַל הַבַּיִת קֵיין פְּרוּטָה נִיט צוּ גֶעבִּן אַזוֹא וָועט דֶער בַּעַל הַבַּיִת מְבוּיָּשׁ ווערִין׃

אויך שְׁרַייבְּט דֶר סֵפֶר חֲסִידִים וָוען אֵיינֶר וִויל פָארִין אִין וֶועג אוּנ דֶר וֶועג אִיז אַיין מָקוֹם סַכָּנָה זָאל עֶר צוּם עֶרְשְׁטִין צְדָקָה גֶעבִּין דְהַיְינוּ גְרֵייטֶע זַאכִין עֶסִין וַוארְג אָדֶער בְּרוֹיט אָבֶער וָוען דֶר אָרוּמַן שֶׁעמְט זִיךְ אַזֶעלְכֵי זַאכִין זָאל עֶר אִים גֶעבִּין גֶעלְט׃ אויך שְׁטֵייט אִין סֵפֶר חֲסִידִים דֶער פָּסוּק שְׁרַייבְּט והייתם נקיים מיי ומישראל אִיז טַייטְשׁ מֶען מוּז יוֹצֵא זַיין פַר מֶענְטְשִׁין אַזוֹא וִויא מֶען בַּדַארְף יוֹצֵא זַיין פַאר הש״י אָבֶּר מֶען בַּדַארְף זִיךְ נִיט פַר עֶנְטְפֶרְן פַר אַלֶע מֶענְטְשִׁין דֶען צוּ צַייטִין גִיט דֶר גַבַּאי צוּ אַיין עֶרְלִיכְן מַאן וָואשׁ עֶר וִויל נִיט הָאבִּין אַז אִיטְלִיכֶער זָאל וִוישִׁין דֶער פוּן גֵייעֶרְט צְווייא אָדֶר דְרַיי דֶען אַז אַלֶע וָועלִין וִוישִׁן וָועט זַיין צוּם עֶרְלִיכְן מַאן אַיין בִּזָּיוֹן וָוארוּם טָאמֶער וָועט מֶען אִים אויף וַוארְפִין גֵייא נֶעם צְדָקָה אוּנ דִיא שְׁטָאט לַייט פַר ווארְגֶערִין זִיךְ אוּנ שְׁרַייעֶן וואו קוּמְט אַהִין דִיא צְדָקָה אִיז בֶּעסֶר אַז דֶער גַבַּאי זָאל זִיךְ לָאזִין פַר שֶׁעמֶן אוּנ זָאל נִיט אוֹישׁ זָאגִין וֶועמֶן עֶר הָאט גֶעגֶעבִּן דִי צְדָקָה׃ אויך שְׁטֵייט אִין סֵפֶר חֲסִידִים וָוען עֶשׁ קוּמְט צוּ דִיר אַיין גַאסְט זָאלְסְטוּ אִים נִיט פְרֶעגִין קֵיין תּוֹרָה זַאכְן גֵייעֶרְט אַז עֶר אִיז אַיין לַמְדָן מֶעגְסְטוּ יוֹא מִיט אִים עוֹסֵק זַיין אִין דֶער תּוֹרָה׃ דֶר עִיקָר אִיז אַז מֶען זָאל יֶיענֶעם נִיט מְבַיֵּישׁ זַיין׃ אויך שְׁטֵייט אִין סֵפֶר חֲסִידִים וָוען אֵיינֶער אִיז אַיין גַבַּאי אוּנ עֶשׁ אִיז גִיקוּמֶן צוּ אִים אָרֶמֶע לַייט וָואשׁ זֵיי זַיינֶען זַיינֶע קְרוֹבִים זָאל עֶר זֵייא מֶער נִיט גֶעבִּן פוּן דֶער צְדָקָה נָאר גְלַייךְ וִויא אַיין פְרֶעמְדִן עָנִי׃ אוּנ וָוען עֶר וִויל זֵייא מֶער גֶעבִּין זָאל עֶר זֵייא גֶעבִּין פוּן זַיין גֶעלְט׃ אויך שְׁטֵייט אִין סֵפֶר חֲסִידִים וָוען דֶר גַבַּאי צְדָקָה הֶערְט וִויא מֶענְטְשִׁין רֵיידְן פוּן אִים אוּנ זַיינֶען אִים חוֹשֵׁד זָאל עֶר אויף דֶעם גִיט פְרֶעגִין אָבֶער וָוען פִיל לַייט רֵיידִין פוּן אִים זָאל עֶר גֵיין צוּ דִיא פַּרְנָסִים אוּנ זָאל זֵייא דֶער צֵיילִין אַז דִי שְׁטָאט לַייט זַיינֶען נִיט מַסְכִּים אַז עֶר זָאל זַיין אַיין גַבַּאי צְדָקָה בְּכֵן מַאכְט אַייךְ אַיין אַנְדֶר גַבַּאי צְדָקָה׃ דֶר סֵפֶר תּוֹלַעַת יַעֲקֹב שְׁרַייבְּט אויף דֶער צְדָקָה גְרוֹיסֶע ווּאנְדֶערְלִיכֶע סוֹדוֹת אוּנ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי שְׁרַייבְּט אִיר זָאלְט זִיךְ נִיט פַאר ווּאוּנְדְרִן פַאר וָואשׁ הָאבִּין אַיין טֵייל פוּן דִיא גְרוֹיסֶע צַדִיקִים דֶעם דַלוּת דְהַיְינוּ רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא אוּנ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן פְּדָת אַזוֹ וִויא מִיר זֶעהֶן אִיצוּנְד אַז דִיא בֶּעסְטֶע לַייט הָאבִּין דֶעם דַלוּת אוּנ עֶשׁ אִיז דֶער פוּן פִיל צוּא שְׁרַייבִּין דְרוּם זָאל אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זֶעהֶן אַז עֶר זָאל גֶעבִּן צְדָקָה אוּנ דִיא צְדָקָה זָאל זַיין לְשֵׁם שָׁמַיִם אַזוֹא וָועט עֶר הָאבִּין דִיא ווֶעלְט אוּנ יֶיענֶע וֶועלְט׃

הלכות גמילות חסדים

דִיא מִצְוָה פוּן גְמִילוּת חֲסָדִים אִיז מֶען זָאל זִיךְ מִתְעַסֵּק זַיין מִיט מֵתִים אוּנ מְלַוֶה זַיין דֶעם מֵת אוּנ טְרוֹיעֶרִין אוּנ קְלָאגִין אויף זֵיי׃ אויך זָאלְטֶען גְוָואריִנְט זַיין אִין דֶער מִצְוָה פוּן הַכְנָסַת אוֹרְחִים אוּנ אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים שְׁרַייבִּין אַז עֶשׁ אִיז אַיין גְרוֹיסֶע מִצְוָה אוֹרְחִים מְקַבֵּל צוּ זַיין מֶער וִויא עֶר אִיז מְקַבֵּל דִי שְׁכִינָה׃ אוּנ וָוען עֶשׁ קוּמְט צוּ אִים אַיין אוֹרֵחַ זָאל עֶר

אים

אים שיין צוא נעמען אונ זאל באלד גרייטן צום טיש אונ לייגן דעם ברויט ווארום טאמער איז דער אורח הונגעריג אונ שעמט זיך צו זאגן אז מען זאל אים געבן עסין · אין פסוק־שטייט הלא פרוס לרעב לחמך איז טייטש דוא זאלסט באלד איין טישטאך אויף שפרייטן ווען עש קומט צו דיר איין גאסט כדי צו ווייזן אז דוא גיסט יענעם עסין מיט דרך כבוד · אונ נאך איינש איז צו טייטשין דאש ווארט פרוס איין שטיק דהיינו ווען דוא זעהעסט אז דער גאסט שעמט זיך צו שניידין דעם ברויט זאלסטו אליין שניידן דעם ברויט · אונ דיא מצוה פון הכנסת אורחים מיינט מען אפילו עשירים ווען ער איז אין וועג הייסט ער דאך אויך איין עני ווארום ער האט מיט קיינעם ניט ארום צו גיין דרום ווען מען זעהט אז איין אורח קומט ער מעג זיין ארום אדר רייך זאל מען זאגן צום אורח קומט צוא מיר · דען מיר לערנן דאש אפ פון אברהם אבינו אזו באלד וויא ער האט דער זעהן די מלאכים האט ער גמיינט אז דש זיינן מענטשין האט ער זייא באלד אריין גרופין צו זיך אונ האט גשאכטין דרייא אקסין אונ האט זייא געגעבן דיא דרייא צינגער מיט חריין אונ דיא נרעסטע מצוה איז סייא צדקה געבן אונ סייא איין אורח מקבל זיין זאל מען נאר אליין טאן · אזו וויא מיר גפינען בייא אברהם אבינו אז ער האט זיך אליין מתעסק גוועזן מיט דיא אורחים דרויף האבין גזאגט אונזערע חכמים וואש אברהם אבינו האט אליין גיטאן צו דיא אורחים דש האט השם יתברך אליין גיטאן צו זיינע קינדר ישראל · אונ וואש אברהם אבינו האט גיטאן צוא דיא אורחים דורך איין שליח האט השי"י אויך גטאן דורך איין שליח דהיינו ביי ברויט שטייט אז אברהם אבינו האט אליין גיגעבין צוא דיא אורחים איבער דעם האט השי"י אויך אליין געגעבין דעם מן אין דער מדבר צוא דיא קינדער ישראל · אונ בייא דער וואשער געבין איז גוועזן דורך איין שליח · איבער דעם האט השי"י אויך גיגעבין דיא וואשער דורך משה רבינו :

דער בחיי שרייבט איין שיינעם מנהג פון די ספרדים ווען איינר איז איין מכניס אורח אונ אז ער שטארבט מאכט מען פון דעם טיש וואש דיא אורחים האבן גגעסין איין ארון כדי מען זאל גידיינקן אז מען נעמט ניט מיט אויף יענר וועלט פון זיינגאנץ עשירות נאר די מעשים טובים וואש מען טוט אויף דער וועלט · אונ ווען דער בעל הבית האט איין זארג בשעת אז דער אורח איז בייא אים זאל ער דעם זארג פון דעם זינען ארויש שלאגין אונ זאל ניט ווייזן קיין שום זארג פארין אורח אונ ווען דער בעל הבית זעהעט אז דר אורח איז אין צער זאל ער אים אויש ריידן אונ טרייסטין אונ דאש איז נאך מער מצוה וואש ער גיט אים עסין . אונ אויך זאל דער בעל הבית ניט דער ציילין זיין צער פאר דעם אורח ווארום דער אורח האט ניט דער פון קיין נחת רוח · אונ ווען מען רופט דעם אורח זאל מען אים פרעגן וואש פאר אנאטור האט ער דען טאמר קאכט מען אזעלכע תבשילים וואש דער אורח האט דאש ניט ליב אזוא וועט דער אורח קיין הנאה ניט האבן פון דעם עסין אונ ווען דער אורח בלייבט בייא אים איבר נאכט זאל ער מאכן דעם ארח איין נוטין גילעגר דען דאש איז נאך מער מצוה אז פון דעם עסין ווארום טאמער איז ער מיד אזו וועט ער זיך אפ רוען אונ ווען דער ארח וויל שוין אוועק גיין זאל מען אים ברויט מיט געבין · דען מיר גיפינען אין דר גמרא דוד אונ יהונתן זיינן גוועזן די בעסטע פריינד אין דר וועלט אונ ווייל יהונתן האט ניט מיט גיגעבין קיין ברויט צוא דוד בשעת ער איז אנטלאפין גיווארין פון שאול המלך האט דוד גימוזט עסין בייא דיא כהנים היילינ ברויט · איבער דעם איז דער שלאגין גיווארין דיא גאנצע שטאט מיט דיא כהנים וואש זיא הייסט נוב עיר הכהנים אונ אז דער אורח גייט אוועק זאל מען אים באלייטן דען ווער עש בלייט ניט דעם אורח איז גליך וויא מען פאר גיסט יענעמס בלוט · אין דרייערלייא זאכין איז גרעסר גמילות חסד פון

צדקה

צדקה׳ איינש איז צדקה איז נאר מיט געלט אונ גמילות חסד איז מיט געלט אונ מיטין גוף · דאש אנדערע איז צדקה איז נאר צוא ארימע לייט אבער גמילות חסד איז צוא ארימע אונ אויך צוא עשירים · דאש דריטע איז צדקה איז נאר צוא דיא לעבדיגע אונ גמילות חסד איז צוא דיא לעבדיגע אונ אויך צוא דיא טויטע · אונ אונזרע חכמים שרייבין ווער עש איז גומל חסד מיט מענטשין דער זעלביגר איז בוודאי איין ירא שמים · אונ וועלכר מענטש עש האט אין זיך די דריי זאכין דהיינו ער איז איין גומל חסד אונ איז איין ביישן אונ איז איין רחמן דער זעלביגר איז גיוויש פון זרע אברהם · אונזרע חכמים שרייבין ווער עש וויל זיך בהעפטין אין דער שכינה כלומר ער וויל אויך טאן וויא הש״י טוט אזו זאל ער דיא זאכין אויך האלטין דהיינו ביקור חולים איז טייטש מבקר חולה זיין אונ הכנסת כלה איז טייטש מען זאל ארום גיין ווען עש פעלט דער כלה הין פון נדן הין מלבושים הן אנדערע זאכין כדי דיא כלה זאל גיין צו דער חופה בכבוד אונ מלביש ערומים איז טייטש אן צוא קליידין נאקעטע:

הכנסת כלה

דיא גמרא שרייבט מיר גיפינען אז דיא תנאים האבין גיטאנצט אונ גשפרונגען פאר דער כלה אונ האבין משמח גיוועזן חתן אונ כלה · אונ חאטשע זייא זיינען גיוועזין גרויסע פיינע בריות פון דעסט וועגין האבין זייא זייער כבוד גאר ניט גיאכט איבער דעם בדארף מען דער פון אפ לערנען ווען איינער איז איין גרויסער חשוב אונ חתן כלה זיינען גימיינע לייט זאל מען דאך דעם כבוד אוועק לייגין אונ מען זאל דיא חתן כלה משמח זיין · אונ דאש וואש אונזרע חכמים שרייבין אז הכנסת כלה איז טייטש מען זאל העלפין דער כלה צוא איר נדן אונ צוא איר צירונג אונ צוא אירע מלבושים כדי זיא זאל קענען בכבוד גיין צוא דער חופה · אונ ניט וויא דיא דאזיגע מענטשין וואש זיי נארין אפ דעם חתן · אונ רייסין אים אפ פון דעם נדן מיט גוואלד אונ נייטין אים אז ער זאל גיין אונטער דער חופה טוען זייא גאר ניט רעכט אונ דאש הייסט גזל· ניירט דאש וואש דער מנהג איז אפ צוא רייסין פון דעם נדן מעג מען יוא ווארום דער חתן האט פריער גיוואוסט אז מען וועט אים אפ רייסין פון דעם נדן אבער עש איז איין גרויסע מצוה אז מען זאל דעם חתן איין ריידין מיט גוטע רייד אונ מען זאל אים זאגין טוא ניט פון געלט וועגין ניירט פון גאטש וועגין ווארום ווער עש פאר לאזט זיך אויף גאט איז גאט אין זיין הילף דער כלל איז אלע גמילות חסדים וואש דר מענטש טוט זאל ער ניט אין זין האבין אויף קיין בצאלונג נייערט מען זאל אלץ טאן פון גאטס וועגין צוא ווייזין אז מען וויל זיין דינסט:

הלכות ביקור חולים

דיא מצוה פון ביקור חולים האט קיין שיעור ניט אפילו הונדערט מאל אין איין טאג · אפילו איין גרויסער צוא איין קליינעם אדר איין חשוב צו איין גימיינעם חאטשע ער ווייסט וואול אז ער איז אין דעם מזל גיבארין גיווארין וואש דער חולה איז אונ אז דער דאזיגער גייט צום חולה נעמט ער צו איין זעכציגט חלק פון זיין קריינק פון דעסט וועגין בדארף ער גיין מבקר חולה זיין דעם חולה אונ ביקור חולים איז מיט געלט אונ מיטין גוף אונ מיטין נפש צום ערשטין בדארף מען מיטין גוף לויפין אונ זוכין אלערליי זאכין וואש גיהער צום חולה איין רפואה · אויך גיהער מען זעהען אז מען זאל ריין האלטין דאש ארט וואו דר חולה איז אזו וויא מיר גיפינען בייא רבי עקיבא ער איז אמאל גיקומען צוא איין חולה אים מבקר חולה זיין האט ער גיזעהען אז עש איז אום ריין האט רבי עקיבא אליין גינומען איין בעזים

אונ

אונ האט אויש גיקערט האט דער חולה גיזאגט צו רבי עקיבא דו האסט מיך בייא מיינעם לעבין דער האלטין ווארום דארטן וואו עש איז אום ריין איז דארטין קיין גוטץ ניט :

אונ מיטן נפש בדארף מען בעטין צו השי"י אז זאל דעם חולה איין רפואה שלמה שיקין אונ מיטן געלט בדארף מען זעהען אז דער חולה האט ניט קיין געלט זאל מען דעם חולה אנטלייען אונ אז דער מענטש וואש ער גייט מבקר חולה זיין האט אליין אויך ניט קיין געלט זאל ער אנטלייען בייא אנדערע מענטשין פון דעם חולה וועגין ווארום איין חולה בדארף האבין זייער פיל געלט :

אויך שרייבט דיא גמרא ווען מען קומט צוא איין חולה מבקר חולה זיין זאל מען זיך ניט זעצין צוא קאפינש בייא דעם חולה · ווייל דיא שכינה איז צוא קאפינש בייא דעם חולה · נייערט מען זאל זיך זעצין צוא פוסענש פון דעם חולה אונ ווען מען גייט מבקר חולה זיין זאל מען זיך אן טאן דיא קליידער וואש מען גייט מיט זייא אין שול אריין ווארום ווייל דיא שכינה איז בייא דעם חולה:

נוא איצונד מענט איר פאר שטיין ווען עש איז איין מצוה מבקר חולה זיין וואש עש גייט אן דעם גוף אונ מען מוז אים פאר זארגין מיט אלע זאכין אזו וויא מיר האבין פריער גישריבין איז שוין איין כל שכן אז מען זאל פר זארגין די נשמה פון דעם חולה דהיינו מען זאל זעהען אז דר חולה זאל ווידוי זאגין מיט איין צו בראכין הארץ אונ זאל חרטה האבין אויף זיינע זינד אונ זאל בעטן צו השי"י אז ער זאל אים מוחל זיין אויף זיינע זינד אונ זאל צוואה טאן וועמען ער איז שולדיג · אונ ניט וויא איין טייל לייט וואש זייאווארטין ביז דער חולה ווערט זייער שלאף אונ דר חולה האט שוין קאם פר שטאנד אזו קען ער שוין ניט רעכט תשובה טאן אונ ווידוי זאגן מיט איין רעכטע כוונה כדי איטליכער זאל ארויש ריידין אונ בפרט דענסט מאל איז שוין גאר פאר שטאפט דאש הארץ פון דעם חולה אז ער זאל קענין וויינען בשעת ווידוי זאגין דרום די לייט וויש זיי גייען מבקר חולה זיין ווען זיי זעהן עפיס איין סכנה ביי דעם חולה זאל מען צו אים זאגין גיב איין לויב צו השי"י ער איז איין רופא ער קאן דיך היילין אונ זאגן ווידוי דען די ווידוי מאכט קיינם ניט דעם טויט עש האבין פיל מענטשין ווידוי גיזאגט אונ זיינן ניט גישטארבין והא ראיה אום יום כפור זאגן דאך אלע מענטשין ווידוי אונ שטארבין ניט · אונ אויך עש איז פר האנדן מענטשין וואש זיי זאגין ווידוי אין דר פריא אונ פאר נאכט אונ שטארבין ניט · אויך זאל מען זאגין דעם חולה אז ער זאל מחילה בעטן די מענטשין וואש ער האט אנקעגן זיי גיזינדיגט · ווארום השי"י איז מיין מדקדק וואש איין מענטש זינדגט אנטקעגין דעם חבר איידר מען זינדיגט אנטקעגין אים אליין:

דער זוהר שרייבט ווער עש רעט אן דעם חולה אז ער זאל רעכט תשובה טאן דער זעלביגער ווערט גיהייסין מלאך מליץ ווארום ער איז מציל דעם חולה פון דעם גיהנם אונ ברייגט אים צום אייביגן לעבין · אונ וואול איז צוא דעם חולה וואש ער דער וועקט זיך אליין ווידוי זאגין אונ תשובה טאן איי מען דער מאנט אים דער צו :

דרום זאל זיך איטליכר מענטש ריכטין אלע טאג אויפין טויט ווייל ער איז נאך גיזונט אונ זאל זיך לאזין מאכן תכריכים פון פיל טעמים וועגן איינש איז טאמר שטארבט ער אום יום טוב וועט מען מוזין מאכין דיא תכריכים ניט אזו וויא מען דארף מאכין אזו וויא אום דער וואכין מאכט מען די תכריכים ווארום דער מת האט קיין רוא ניט אז ער ליגט אויף דער ערד אונ דאש אנדערע איז אז מען טוט אקוק אויף דיא תכריכים דער מאנט מען זיך אן דעם טויט דער ווייל וועט מען תשובה טאן אונ ווען מען לאזט זיך מאכן תכריכים זאל מען לאזין מאכין די תכריכים

פון

פון גימיינע לייווינט אונ ניט וויא דיא נארישע מענטשין וואש זייא מאכין די תכריכים פון טייערע לייווינט אויך זאל ביא איטליכין מענטשין גשריבין זיין דיא צוואה:

אויך גיהער מען דער מאנען דעם חולה אז ער זאל אפ זאגין אויף ארימע לייט דאש גלייבן ער זאל מנדר זיין אויף דיא לומדים דען ווען איינר טוט איין מצוה פארין טויט וועגט איבער דיא מצוה אלע עבירות וואש ער האט גיטאן אונ דיא מצוה איז גרעשער פון אלע מצות וואש ער האט גיטאן ביא זיינעם לעבן:

דער הרקנטי שרייבט אונ אנדערע ספרי קבלה שרייבין מען זאל גיוואורינט זיין אזו באלד ווי דיא נשמה ארויש גייט פון דעם מענטשן זאל מען איבער דעקין אז מען זאל קיין שום גליד ניט ארויש זעהען פון דעם מת:

סדר הוידוי

צום ערשטין זאל ער צוואה טאן אונ מחילה בעטין ווען ער האט דער ווידער גיטאן זייא מיט געלט אונ מיט ריידין אונ אז יענער לאזט זיך ניט איבער בעטין זאל ער שיקין צום חבר מענטשין אז זייא זאלין ריידין ביז דער חבר וועט אים מוחל זיין · אונ זאל וואשין דיא הענט אונ זאל אן טאן די ציצית אונ איין גארטעל אן טאן · אונ עש איז צום בעשטין אז דער־חולה זאל נעמען איין פרוטה אין דער האנט אונ זאל זאגין דא בריים איך אן מיינע הענט צוא געבין צדקה אונ זאל זאגין לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל אונ עש זאלין אין אים בשטעטיגט ווערין וואש די צדקה טוט בטייטין · דער נאך זאל ער זאגין דיא ווידוי אשמתי וואש עש שטייט אין הלכות תשובה · אונ דער נאך זאל ער דאש זאגין:

רבונו של עולם דוא ביסט איין הער איבער דער גאנצר וועלט איך ליג קראנק אין דיינר מאכט אונ מיין רפואה איז אין דיין האנט אונ מיין מיתה איז אויך אין דיין האנט אזו בעט איך דיך דו אלמאכטיגר גאט וואש דוא הייסט אל רחום וחנון דוא זאלסט מיר שיקין מיט דיין דער בארימקייט איין רפואה שלימה צווישין אנדערע חולים פון ישראל ווארום איך האב חרטה אויף אלע מיינע עבירות וואש איך האב אלע מיינע לעבין טאג גטאן פון דער צייט וואש איך בין גבארין גווארין ביז דעם היינטיגין טאג סייא אזו איין עבירה וואש איך האב גיטאן בשוגג אונ סייא אזו איין עבירה וואש איך האב גיטאן ברצון אדר וואש איך האב קיילע גימאכט מיט מעשה אדר מיט דיבור אדער מיט מחשבה אויף אלדינג האב איך חרטה · אונ ווען איך וועל זוכה זיין גיזונט ווערן מיט דיין הילף וועל איך שוין אזעלכע שלעכטע מעשים ניט טאן · אונ אויב עש איז שוין גקומען מיין צייט אז איך זאל שטארבין אזו בעט איך דיך אז מיין נשמה זאל ארויש גיין פון מיר גאנץ גרינג אזו וויא מען ציהט איין האר אויש דער מילך · אונ זאלסט שיקין מלאכים אז זיי זאלן מקבל זיין מיין נשמה · אונ זאלין זאגין צו מיין נשמה מיט שלום זאל זיין דיין קומען אונ זאלין מיר זעצין צווישן אנדערע צדיקים אונ זאלין לאזין אויף מיר שיינן דיא שונהייט אונ דיא ציטליכקייט פון דער שכינה אמן וכן יהי רצון:

אונ דער נאך זאל דער חולה דאש זאגן:

איך גלויב מיט אמת אז גאט איז איינציג אונ ער איז משגיח צו געבין שכר צוא די צדיקים אונ דעמעונש צוא די רשעים אונ איך גלויב אין תורת משה אז זיא איז געגעבין גווארין פון דעם הימעל אויפין בארג סיני מיט אלע מצות וואש מדרבנן איז:

אונ

און דער נאך זאל דער חולה דאש זאגין :

אשמתי איך האב גישולדיגט איך האב וויא פיל מאל גיגעסין און האב דיא העגט ניט גיוואשין און איך האב וויא פיל מאל גיגעסין און גטרונקין אן איין ברכה פריער און דער נאך · דען איך האב ניט גיוואוסט אז עש איז אזוא איין גרוישע עבירה אז עש איז גלייך וויא מען האט הנאה פון הקדש און איך האב גיגעסין אזעלכע זאכין וואש עש איז אסור · און האב גטרונקען וויין וואש עש איז ניט גימאכט גיווארין בהכשר :

בגדתי איך האב גיפעלשט איך האב דיינע מצות ניט רעכט גהאלטין וויא עש גהער צוא זיין איין אשה זאל זאגין איך האב מיינע מצות חלה נדה הדלקת הנר ניט רעכט גיהאלטין:

גזלתי איך האב גירויבט איך האב לייטין אום רעכט גיטאן איך האב ניט בצאלט דעם שכר צוא די מענטשין וואש האבין ביא מיר פאר דינט אין דער צייט · איך האב מסיג גבול גוועזן איך האב גינארט לייטין אין אלע זאכין איך האב גגנבת דיא דעה פון לייטן איך האב מיט מיין מויל גרעט צוא יענעם און מיין הארץ האט אנדערש גמיינט :

דברתי דופי איך האב גירעט לעשטערקייט איך האב גירעט לשון הרע און רכילות איבער דעם האב איך גימאכט מחלוקת צווישין מענטשין און האבין דריבער גיהאט שנאת חנם איינר אויפין אנדרין איך האב גרעט און האב מפסיק גוועזין פון ברוך שאמר ביז נאך שמונה עשרה און דאש איז איין גרויסע עבירה איך האב גירעט מיט לייטין בשעת דער חזן האט שמונה עשרה גיזאגט אדער איך האב תהלים ומעמדות גיזאגט בשעת דער חזן האט שמונה עשרה גזאגט דען דאש איז אויך ניט רעכט · איך האב ניט אכטונג גיגעבין אמן נאך צוא זאגין נאך אטליכער ברכה :

איך האב גשווארין שבועת חנם איז טייטש אום זישט גישווארין · איך האב גישווארין שבועת שקר איז טייטש פאלש גישווארין איך האב קללות גיפלוכט צוא מיין הויז גיזינד און אויך אנדערע לייט · **העויתי** איך האב פאר קרימט · איך האב גיהאט אין מיין תפלה אלער לייא מחשבות איבער דעם האב איך ניט גיהאט קיין כוונה אין מיין תפלה און האב ניט גיראכט ארויש צו שלאגין דיא פרעמדע מחשבות אויש מיינם זין דער מיט איך זאל גידיינקן פאר וועמן איך שטייא און פאר וועמען איך טוא תפלה וואלט אריין אין מיר די יראה און איך האב גילאכט און נארישקייט גיטאן בשעת איך האב גידאווינט און בשעת איך בין גיגאנגען אין דיא תפלין האב איך גאר קיין יראה ניט גיהאט · און האב צוא צייטין משא ומתן גטאן און דברים בטלים גירעט אין דיא תפילין און איך האב גאר ניט גיטראכט אז עש איז איין גרויסע עבירה אז מען איז מזלזל דיא קרושה פון תפלין · נאכין עסין האב איך ניט רעכט גבענטשט אדער איך האב גיבענטשט אן כוונה · און ווען מען האט גיבענטשט מיטין מזומן האב איך ניט צוא גהערט און האב גירעט מםילא האב איך נאך אנדרע אויך מבטל גיוועזן ווארום זייא האבין ניט גקענט צוא הערין איבר מיך רש בענטשן : **והרשעתי** איך האב שלעכטש גיטאן און ניט איך אליין האב גיטאן שלעכטש נייערט איך האב נאך אנדערע מענטשין אויך גיפירט אין שלעכטין וועג :

זדתי איך האב גימוטוויליגט איך האב זנות גיטריבין מיט דער מחשבה און בפועל :

חמדתי איך האב גילוסט אזעלכע זאכין וואש זיינען ניט גיוועזן מיינש · און ווען איך האב פאר לאנגט פון איינעם איין זאך צו קויפין און יענער האט ניט גיוואלט פר קויפין האב איך אזו לאנג ניט אפ גלאזין דיא זאך ביז יענער האט גמוזט פאר קויפין אזו האב איך עובר גיוועזן אויף לא תחמוד :

טפלתי

טפלתי שקר איך האב מיך בהעפט צו שלעכטע לייט און האב זיך אפ געלערנט פון זייא פיל שלעכטע זאכין :

יעצתי רע איך האב שלעכטע עצות געגעבין צו לייטין איבער דעם זיינען זייא געקומן צוא גרויסע הזיקות :

כזבתי איך האב ליגין גירעט · איך האב חניפה געטריבין דהיינו ווען איך האב געזעהען איינעם איין עבירה טאן אונ איך וואלט אים געקענט דרויף ווערין אונ האב ניט גיווערט לצתי איך האב פון לייטין געשפעט :

מרדתי איך האב ווידער געשפעניגט איך האב נדרים גיטאן · אונ האב זייא ניט גיהאלטין דר מיט האב איך פר זינדיגט אז מיינע קינדר זיינן געשטארבין איז גלייך וויא איך אליין האב זייא ממית גיוועזן :

נאצתי איך האב דיך גאט דער צארינט דאש מיינט מען איך האב ניט גיהאלטין דיין תורה אונ מצות :

סררתי איך האב אפ גיקערט פון דעם גוטין וועג אונ פון דיין יראה איבר דעם האב איך ניט גיטראכט מקיים צו זיין דיינע מצות אדער איך האב מיך ניט גהיט פאר עבירות : עויתי איך האב פאר קרימט :

פשעתי איך האב מוטוויליג גיטאן עבירות צררתי איך האב מיינע חברים מצער גיוועזן מיט מעשים אונ מיט דבורים · קשיתי עורף איך בין גיוועזן הארט אקעגדיג ווען מען האט מיך גישטראפט אדער ווען איך האב געהערט לערנן וואש מען מעג יוא טאן אונ וואש מען טאר ניט טאן פון דעסט וועגין האב איך דאש ניט רעכט געהאלטין : רשעתי איך האב גאיבעלט אונ שלעכטע מעשים גיטאן :

שחתתי איך האב פאר דארבין דהיינו וואש איך וואלט בדארפין טאן גאטש דינסט האב איך גראד פאר קערט גיטאן · תעבתי איך בין ווארין פאר אום ווירדיגט · תעיתי איך בין ווארן פר אירט :

תעתעתי איך האב אנדרע לייט פר אירט אונ פאר פירט אונ האב זייא גימאכט זינדיגין :

סרתי איך האב אפ גיקערט פון דיינע גיבאט אונ פון דיינע גוטע גירעכטיקייט אונ האב זייא גאר ניט גיאכט :

ואתה צדיק אונ דוא גאט ביסט גירעכט אויף אלץ דינג וואש אויף מיר איז גיקומען דען דיא ווארהייט האסטו גיטאן אונ איך האב פר שולדיגט :

איין אשה זאל אזוא זאגין אין דער ווידוי :

איך האב מיך גלאזט זעהן פר פרעמדע מאנן · אונ איך האב גוויזין מיינע בריסט אונ מיין בלויז לייב · אונ איך האב גלאזט הערן מיין קול פר פרעמדע מאנן אונ איך האב זיי צו עבירות גיבראכט אונ איך האב גיטאנצט מיט די פרעמדע מאנן · דען עש איז איין עבירה צוא טאנצין אפילו מיט איין קליינעם יונג וואש ער איז אפילו נאך ניט בר מצוה אויב ער איז איין פרעמדער :

די ספרים שרייבן ווען דער מענטש איז נוטה למות אזוא קומט דער שטן אונ שטעלט זיך ביי דעם חולה אויף דער רעכטער זייט אונ רעט אים אן אז ער זאל ח"ו לייקענען אן גאט ברוך הוא אונ קען ח"ו אמאל גובר זיין דעם מענטשן ווען ער איז נוטה למות :

אין אזו די תקנה אז דר חולה זאל זאגן די דרייצהן עיקרים דאש גיפינט מען אין אות (פ) אונ אויב דר חולה האט שוין ניט קיין פר שטאנד אדר דר חולה האט ניט קיין כח זאלן זיינע זין

זין אדער זיין ברודר פאר אים זאגין די דרייצעהען עיקרים אונ דער חולה זאל צוא הערין איז שוין גינוג :

ווייטער שרייבין זיא פיל נוטע פסוקים וואש מען זאל פיר זאגן דעם חולה ווען ער הייבט אן גוסס. צוא זיין דווקא צוא זאגין אויף לשון הקודש דהום האב איך דאש דא ניט גישטעלט ובפרט עש איז פר האנדין איין ספר חיים גיפינט מען דארטן וואש דר צו גהער :